

Zarząd Województwa Łódzkiego

**REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO
NA LATA 2014-2020**

PROJEKT - WERSJA 5.0

Łódź, wrzesień 2014 r.

PROJEKT

Opracowanie:

Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego

Wersja 5.0

SPIS TREŚCI

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ..... 6

Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej..... 6

Sekcja 1.2 Uzasadnienie alokacji finansowej..... 30

SEKCJA 2. OSIE PRIORYTETOWE 52

Sekcja 2.A Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna 52

Os priorytetowa I – Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy 52

Os priorytetowa II – Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka 66

Os priorytetowa III – Transport 84

Os priorytetowa IV – Gospodarka niskoemisyjna 106

Os priorytetowa V – Ochrona środowiska 121

Os priorytetowa VI – Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu 141

Os priorytetowa VII – Infrastruktura dla usług społecznych 160

Os Priorytetowa VIII – Zatrudnienie 181

Os Priorytetowa IX – Włączenie społeczne 199

Os Priorytetowa X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie 221

Os Priorytetowa XI – Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności 245

Sekcja 2.B Opis osi priorytetowych dotyczących pomocy technicznej 270

Os Priorytetowa XII – Pomoc techniczna 270

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY 275

Sekcja 3.1 Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania 275

Sekcja 3.2 Łączne środki finansowe w podziale na fundusz oraz współfinansowanie krajowe (EUR) 278

SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO 281

Sekcja 4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (w stosownych przypadkach) 281

Sekcja 4.2 Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w stosownych przypadkach) 282

Sekcja 4.3 Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT) (w stosownych przypadkach) 284

Sekcja 4.4 Rozwiązania na rzecz przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach danego programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim (w stosownych przypadkach) 284

Sekcja 4.5 Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie (w stosownych przypadkach) 284

SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)	287
Seksja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym	287
Seksja 5.2 Strategia służąca zaspokojeniu szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem / grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym oraz, w stosownych przypadkach, wkład do zintegrowanego podejścia ustanowionego w umowie partnerstwa	289
SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)	296
SEKCJA 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW	297
Seksja 7.1 Odpowiednie instytucje i podmioty	297
Seksja 7.2 Zaangażowanie właściwych partnerów	301
7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego	301
7.2.2 Granty globalne (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)	304
7.2.3 Alokowanie zasobów przeznaczonych na budowanie potencjału (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)	304
SEKCJA 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI	306
SEKCJA 9. WARUNKI WSTĘPNE	312
Seksja 9.1 Warunki wstępne	312
Seksja 9.2 Opis przedsięwzięć służących spełnieniu warunków wstępnych, odpowiedzialne podmioty i harmonogram takich przedsięwzięć	313
SEKCJA 10. ZMNIEJSZENIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW	314
SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE	315
Seksja 11.1 Zrównoważony rozwój	315
Seksja 11.2 Równość szans i niedyskryminacja	316
Seksja 11.3 Równouprawnienie płci	318
SEKCJA 12. ODRĘBNE ELEMENTY	320
Seksja 12.1 Duże projekty, których wdrożenie zaplanowano w okresie programowania	320
Seksja 12.2 Ramy wykonania programu operacyjnego	320
Seksja 12.3 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie programu	323
ZAŁĄCZNIKI W RAMACH PROGRAMU	324
Załącznik 1. Rysunki do Sekcji 1 i 5	324

Załącznik 2. Powiązanie pomiędzy RPO WŁ na lata 2014 – 2020, Umową Partnerstwa, Strategią Europa 2020, Krajowym Programem Reform i dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego i krajowego (Sekcja 1)	337
Załącznik 3. Koordynacja między funduszami polityki spójności, EFRROW, EFMR oraz innymi unijnymi i krajowymi instrumentami finansowania oraz EBI w RPO WŁ na lata 2014-2020 (Sekcja 8).....	355
Załącznik 4. Główne grupy beneficjentów	399
Załącznik 5. Wykaz skrótów.....	401
ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014 JAKO ODDZIELNE PLIKI	405

PROJEKT

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1.1.1 Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1. BADANIA, ROZWÓJ I KOMERCJALIZACJA WIEDZY

Program w ramach I osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”.

Dla województwa łódzkiego głównym wyzwaniem najbliższych lat w zakresie badań, rozwoju i komercjalizacji wiedzy jest modernizacja i postęp technologiczny gospodarki, szczególnie w branżach uznanych za specjalizacje regionalne.

Region dysponuje znaczącym oraz wyspecjalizowanym potencjałem naukowym i badawczo-rozwojowym w zakresie nowoczesnych technologii (m.in. nanotechnologii, mechatroniki, biotechnologii – województwo aspiruje do miana bioregionu) oraz w dziedzinach: medycyna i farmacja, włókiennictwo (zwłaszcza produkcja nowoczesnych tkanin), branża chemiczna i ogrodnictwo. Sektorem mającym duże znaczenie dla rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w regionie jest sektor TIK.

W 2011r. w województwie funkcjonowało 131 jednostek prowadzących działalność B+R (5,9% jednostek naukowo-badawczych w Polsce), w tym 105 należących do sektora przedsiębiorstw. Jednak wpływ sektora B+R na innowacyjność gospodarki jest ograniczony. Kluczowym problemem jest niewystarczająca umiejętność przyswajania i komercjalizacji wiedzy naukowej oraz niewielki zakres współpracy między sektorem naukowym i badawczo-rozwojowym a gospodarką i w konsekwencji ograniczony stopień tworzenia oraz dyfuzji innowacji. Do przyczyn niewielkiego zakresu współpracy między sferą B+R a gospodarką należy zaliczyć: brak środków finansowych po stronie przedsiębiorstw na zlecenie badań w sektorze naukowo-badawczym, brak odpowiedniego systemu zachęt dla szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych do podejmowania współpracy z przedsiębiorstwami, nieznaną przez sektor B+R zapotrzebowania przedsiębiorstw na badania, brak wiedzy przedsiębiorców na temat badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych w sferze B+R. Brak jest również zaplecza naukowo-badawczego dla niektórych specjalizacji regionalnych, a w strukturze finansowania sfery B+R zbyt mały udział ma sektor przedsiębiorstw (11%, przy ok. 49% przypadających na sektor szkolnictwa wyższego oraz 40% na jednostki naukowe i badawczo-rozwojowe). Strefę badawczo-rozwojową charakteryzują niedostateczne nakłady na maszyny i urządzenia techniczne. Naukowcy korzystają ze starej, zużytej aparatury (wskaźnik zużycia aparatury, będący stosunkiem procentowym wartości zużycia do wartości brutto środków trwałych wzrósł w województwie łódzkim w latach 2007-2010 z wartości 76,7% do 81,7%), co ogranicza możliwość prowadzenia badań naukowych na poziomie zbliżonym do naukowców z bardziej zaawansowanych technologicznie państw. Mimo problemów z wyposażeniem w nowoczesną aparaturę łódzkie ośrodki naukowe wyróżniają się w Polsce i są zauważalne na świecie ze względu na zaawansowane badania w zakresie m.in. biologii, chemii,

Komentarz [r1]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw osi priorytetowych

Komentarz [r2]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw osi priorytetowych

Komentarz [r3]: W związku z podziałem 1 osi priorytetowej podzielono wyzwania dot. innowacyjności i konkurencyjności

Komentarz [r4]: autokorekta

Komentarz [r5]: Dodano myślnik

Komentarz [JB6]: Poprawiono tekst

fizyki i technologii polimerów oraz ich wykorzystania do produkcji tworzyw sztucznych i włókien syntetycznych.

Efektami interwencji w zakresie badań, rozwoju i komercjalizacji wiedzy będzie: unowocześnienie infrastruktury B+R służącej rozwojowi specjalizacji regionalnych opartych na potencjałach endogenicznych regionu, wzrost potencjału innowacyjnego pozostałych gałęzi gospodarki, poprawa zarządzania innowacjami w województwie, rozwój wysokiej jakości oraz kompleksowych usług IOB dotyczących możliwości rozwoju postaw proinnowacyjnych przedsiębiorców, zwłaszcza z sektora MSP wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030 (RSI LORIS 2030)¹, zwiększenie współpracy między sferą naukowo-badawczą a sektorem przedsiębiorstw, zwiększenie wykorzystania B+R w przedsiębiorstwach, rozwój zaplecza B+R+I w firmach i integracja procesu innowacyjnego „od pomysłu do przemysłu”, rozwój innowacji technologicznych, organizacyjnych, marketingowych, społecznych, ekoinnowacji w przedsiębiorstwach z sektora przemysłu i usług. Działania w tym obszarze przyczynią się do: modernizacji regionalnej gospodarki, podniesienia poziomu technologicznego przedsiębiorstw oraz wypracowania własnych, nowoczesnych technologii w branżach uznanych za specjalizacje regionalne oraz rozwoju wynalazczości w regionie. Szersze zastosowanie wyników prac B+R w branżach uznanych za specjalizacje regionalne zaowocuje szybszą transformacją przedsiębiorstw i współpracujących z nimi jednostek naukowych z dotychczas imitujących na kreujące innowacje. Efekty interwencji RPO WŁ na lata 2014-2020 będą podlegały systemowi monitoringu specjalizacji regionalnych w ramach RSI LORIS 2030 uwzględniającemu mechanizm elastyczności oparty na procesie przedsiębiorczego odkrywania.

Energetyka zaliczana do inteligentnych specjalizacji regionalnych będzie wspierana w zakresie badań naukowych i innowacji poprzez transfer wyników B+R, inwestycje w technologie oraz nowoczesne rozwiązania energetyczne. Będzie to stanowiło wkład RPO do Europejskiego Strategicznego Planu Technologii Energetycznych (SET).

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* (SRWŁ 2020) (rys. 22, 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020: Rozwój inteligentny*, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach.

2. INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Program w ramach II osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”.

W regionie wyzwaniem w zakresie innowacyjnej i konkurencyjnej gospodarki będą: rozwój przedsiębiorczości i poprawa konkurencyjności wewnętrznej i zewnętrznej sektora MŚP, podniesienie innowacyjności firm należących do branż tradycyjnych oraz efektywne wsparcie MŚP przez instytucje otoczenia biznesu.

Przedsiębiorstwa przemysłowe w regionie cechuje niski stopień innowacyjności o czym świadczą: jeden z najniższych w kraju odsetek przedsiębiorstw przemysłowych wprowadzających innowacje produktowe i procesowe (11%) (rys.1, zał.1), wskaźnik komercjalizacji innowacji², który w latach 2006-2011 spadał z 9,0% do 4,3% oraz niewielki udział w sprzedaży ogółem wyrobów średniowysokiej i wysokiej techniki

Komentarz [r7]: Autokorekta

Komentarz [r8]: Uwaga KE nr 2 - uzupełniono zapis dotyczący innowacyjności o zagadnienia wskazane w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030

Komentarz [r9]: Dopisano fragment tekstu w nawiązaniu do przyjętej UP.

Komentarz [r10]: Dopisano fragment tekstu w nawiązaniu do przyjętej UP.

Komentarz [JB11]: Dopisano fragment tekstu w nawiązaniu do przyjętej UP, zgodnie z uwagami KE.

Komentarz [r12]: Uwaga KE nr 35 - uzupełniono zapis dotyczący Strategicznego Planu Technologii Energetycznych

Komentarz [r13]: Ze względu na podział osi priorytetowej usunięto część tekstu.

Komentarz [r14]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw osi priorytetowych

Komentarz [r15]: Autokorekta w związku z podziałem osi priorytetowych .

¹ Specjalizacje regionalne: branża medyczna, farmacja i kosmetyki, energetyka, nowoczesny przemysł włókienniczy i przemysł mody, zaawansowane materiały budowlane, innowacyjne rolnictwo i przetwórstwo rolno- spożywcze, informatyka i telekomunikacja.

² Wskaźnik komercjalizacji innowacji – liczony jako udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych w przychodach ze sprzedaży wyrobów ogółem.

(województwo 22,9%, Polska 32,9%). W regionie przeważają ponadto przedsiębiorstwa mikro, małe i średnie charakteryzujące się niskim potencjałem innowacyjnym i nieposiadające własnego zaplecza B+R. Innowacyjność przedsiębiorstw ogranicza się do zakupu nowoczesnych maszyn i urządzeń, a zakup wyników prac badawczo-naukowych (np. patenty, licencje) jest rzadko stosowany. Funkcjonujące w regionie instytucje otoczenia biznesu w niewielkim stopniu zajmują się wsparciem dyfuzji innowacji z sektora naukowego do przedsiębiorstw. Do 2005r. województwo wyróżniało się na tle kraju wysokim poziomem przedsiębiorczości mierzonym liczbą podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON (6.)³, a szczególnie liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (4.). Przedsiębiorczość w regionie gwałtownie spadła w 2009r. (o ok.10%, najwięcej w kraju), co przełożyło się na zmniejszenie dynamiki wzrostu regionalnego PKB. W latach 2010-2012 liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w województwie ponownie wzrosła (rys.2,zał.1), ale nie osiągnęła już poziomu z 2005r. a poziom przedsiębiorczości pozostał poniżej średniej krajowej (10.). W latach 2009-2011 nastąpił także spadek nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach, który przełożył się na wartość brutto środków trwałych przedsiębiorstw (6.). Przedsiębiorczość w regionie charakteryzuje: niska „przeżywalność” przedsiębiorstw, ograniczenie przedsiębiorczości do „małego biznesu”, podatność na zmiany cyklu koniunkturalnego, niewielki zakres działalności innowacyjnej, niechęć przedsiębiorców do kooperacji i współpracy. Przedsiębiorcy w zarządzaniu firmą powinni być nastawieni nie tylko na zysk finansowy, ale również uwzględniać szeroko pojęte interesy społeczne i ekologiczne w otoczeniu firmy. W celu aktywizacji społeczno-gospodarczej grup zagrożonych wykluczeniem społecznym możliwe jest również wsparcie przedsiębiorstw społecznych zmierzające do urynkwienia prowadzonej działalności, wzrostu zatrudnienia oraz zwiększenia skali prowadzonej przez nie działalności. Istotną rolę w rozwoju przedsiębiorczości odgrywa atrakcyjna oferta inwestycyjna odpowiadająca potrzebom potencjalnych inwestorów oraz instytucje finansowe, oferujące instrumenty finansowe wspierające przedsięwzięcia m.in. wysokiego ryzyka. Pod względem konkurencyjności zewnętrznej w gospodarce regionu obserwuje się rosnącą rolę eksportu i wzrost poziomu eksportu wyrobów o wyższym stopniu przetworzenia (rys.3, zał.1). Udział województwa w eksporcie Polski wynosi jednak zaledwie 3,7%, co wymaga wzmocnienia proeksportowych orientacji przedsiębiorstw w regionie łódzkim.

Komentarz [JB16]: Poprawiono tekst

Komentarz [JB17]: Autopoprawka wynika z zapisów rozporządzeń UE, SRWŁ, RSI, UP, raportu o stanie podmiotów ekonomiki społecznej w Łódzkiem oraz UP str. 101 oraz CT9 str. 137

Komentarz [r18]: Dopisano fragment tekstu w nawiązaniu do przyjętej UP.

Komentarz [r19]: Dopisano fragment tekstu w nawiązaniu do przyjętej UP.

W regionie występuje potrzeba wsparcia działań Instytucji Otoczenia Biznesu (IOB) zmierzających do rozwoju ośrodków oferujących wyspecjalizowane usługi m.in. w zakresie transferu technologii i inkubacji działalności gospodarczej, a także IOB zapewniających przedsiębiorcom kompleksowe usługi oraz służących wdrażaniu Regionalnej Strategii Innowacji (RIS3).

Komentarz [JB20]: :Poprawiono tekst

Interwencja w zakresie podnoszenia konkurencyjności MSP koncentrować się będzie na trzech głównych obszarach: dostępie do kapitału zewnętrznego oraz rynków finansowych, dostępie do know-how dotyczącego sytuacji rynkowej oraz zdolności do awansowania MŚP w łańcuchu wartości, dzięki którym firmy tego sektora będą w stanie utrzymać, bądź rozwijać swoją działalność gospodarczą w kierunku utrzymania lub powiększania przewag konkurencyjnych głównie w zakresie specjalizacji regionalnych zidentyfikowanych w RSI LORIS 2030. Rozwój firm w ramach specjalizacji regionalnych będzie monitorowany zgodnie z systemem przewidzianym w RSI LORIS 2030. Efektem interwencji w zakresie poprawy konkurencyjności MŚP będzie zwiększanie aktywności inwestycyjnej i zatrudnienia, wprowadzenie na rynek nowych wyrobów i usług, ograniczenie luki finansowej (szczególnie dotkliwej dla mikro i małych przedsiębiorstw), rozwój klastrów opartych na endogenicznym potencjale województwa, profesjonalizacja instytucji otoczenia biznesu. Ponadto nastąpi poprawa jakości i kompleksowości oferty inwestycyjnej (w tym, dostępności do terenów inwestycyjnych), rozwój systemu

Komentarz [JB21]: Autokorekta

³ Cyfra z kropką w nawiasie oznacza pozycję województwa łódzkiego na tle kraju.

zachęt do inwestowania w regionie przez podmioty gospodarcze spoza regionu i kraju oraz wzmocnienie promocji gospodarczej zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.

Komentarz [JB22]: Poprawiono tekst, zgodnie z uwagą KE

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* (SRWL 2020) (rys. 22, 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetów *Strategii Europa 2020*: Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach oraz Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Komentarz [r23]: Autokorekta związana ze zmianą osi priorytetowych

3. TRANSPORT

Program w ramach III osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki” i „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej”.

Komentarz [r24]: Zmiana numeracji osi ze względu na podział osi *Innowacyjność i konkurencyjność*

Komentarz [r25]: Zmiana numeracji osi

Dla województwa, budującego przewagi konkurencyjne na atrakcyjności położenia na przecięciu 2 korytarzy transportowych sieci bazowej TEN-T, głównymi wyzwaniami w zakresie transportu są wzmocnienie i rozwój powiązań drogowych układu regionalnego z krajowym i europejskim (z siecią TEN-T), poprawa jakości funkcjonowania transportu kolejowego, rozwój niskoemisyjnego transportu zbiorowego oraz rozwój sektora usług logistycznych (rys.4, zał.1).

Komentarz [r26]: Zmiana numeracji osi ze względu na podział osi I.

Komentarz [r27]: Korekta celu

Komunikacja publiczna funkcjonuje w większości dużych miast regionu. Problem stanowi niewielki udział nowoczesnego ekologicznego taboru dla połączeń wewnątrzmiastowych⁴ i międzymiastowych, w szczególności zły stan techniczny taboru kolejowego. Pomimo zakupu 20 szt. nowych pociągów⁵ dla Łódzkiej Kolei Aglomeracyjnej średni wiek taboru będącego w posiadaniu Samorządu WŁ⁶ jest wysoki. Barierą jest również brak wykształconych węzłów przesiadkowych i systemów P&R oraz brak synchronizacji połączeń. Niska atrakcyjność komunikacji publicznej wskazuje potrzebę udroźnienia płynności ruchu oraz podejmowania dynamicznych działań na rzecz integracji transportu, wprowadzenia priorytetu dla transportu zbiorowego (np. buspasy) oraz wdrażania ITS⁷. W ostatnim okresie trwają intensywne działania zmierzające do utworzenia zintegrowanej taryfy biletowej, Stopniowej poprawie ulega funkcjonowanie systemu dróg rowerowych.

Komentarz [r28]: Autokorekta związana ze zmianą osi priorytetowych

Jakość istniejącego układu drogowego, ograniczająca dostępność transportową, sukcesywnie poprawia się, ale w dalszym ciągu występują duże potrzeby inwestycyjne. Ponad 40% dróg wojewódzkich jest w stanie złym i niezadawalającym. Złym stanem technicznym i niewystarczającymi parametrami charakteryzują się również drogi powiatowe i gminne. Duże obciążenie ruchem samochodowym (szczególnie ciężarowym) dróg krajowych (3.) i wojewódzkich (4.) (rys.5, zał.1) wpływa na wzrost uciążliwości dla mieszkańców i stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu. Region charakteryzuje się wysoką liczbą wypadków drogowych – 3 905 (3.) i ofiar śmiertelnych – 296 (4.) (rys.6, zał.1).

Stopniowo dopełniający się strategiczny układ drogowy⁸ województwa zwiększa dostępność zewnętrzną regionu i sprzyja działalności logistycznej. Systematycznie zwiększa się powierzchnia magazynowa, która w 2013r. wynosiła 1013 tys. m² (4.), zauważalny jest rozwój terminali integrujących systemy transportu towarów. Z uwagi na dynamiczny rozwój usług logistycznych w regionie

⁴ Tabor tramwajowy oraz niskoemisyjny tabor autobusowy.

⁵ Elektryczne zespoły trakcyjne.

⁶ Tabor będący własnością spółki Przewozy Regionalne oraz udostępniany w formie dzierżawy i użyczenia przez Samorząd WŁ.

⁷ Inteligentne Systemy Transportowe.

⁸ Autostrady A1, A2, droga ekspresowa S8.

wzmocnienia wymaga infrastruktura terminali przeladunkowych, w tym połączenia drogowe z siecią transportową regionu oraz systemy zarządzania i monitoringu.

Sieć kolejowa w województwie jest słabo rozwinięta (rys.7, zał.1). Gęstość linii w 2012 r. wynosiła 5,8 km/100 km² (10.), dlatego niezbędne jest jej uzupełnienie o nowe odcinki linii kolejowych, szczególnie w celu poprawy przepustowości łódzkiego węzła kolejowego. Ponadto niezadawalający stan techniczny sieci wymaga inwestycji modernizacyjnych oraz rehabilitacyjnych przywracających prędkości konstrukcyjne i eliminujących „wąskie gardła”. Z uwagi na niedostateczną jakość infrastruktury służącej obsłudze pasażerów, niezbędne są działania poprawiające stan infrastruktury dworcowej oraz polegające na budowie i przebudowie stacji oraz przystanków w celu zwiększenia ich dostępności.

Komentarz [r29]: Autokorekta związana ze zmianą osi priorytetowych

Efektami interwencji będzie: rozwój wysokiej jakości infrastruktury drogowej wspierającej powiązania funkcjonalne regionu, poprawa bezpieczeństwa ruchu, utworzenie nowoczesnego, efektywnego systemu transportu kolejowego wykorzystującego nowoczesny tabor, rozwój sprawnego niskoemisyjnego systemu transportu zbiorowego. Prowadzone działania przyczynią się do uatrakcyjnienia transportu zbiorowego, co pozwoli ograniczyć wykorzystanie transportu indywidualnego i wpłynie na zmniejszenie negatywnych oddziaływań transportu na środowisko. Interwencja wpłynie także na rozwój sektora usług logistycznych oraz uwielomodalnienie transportu towarowego.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy: w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej, poprawy jakości kolejowego transportu zbiorowego, rozwoju sektora usług logistycznych – obszaru województwa, w zakresie rozwoju niskoemisyjnego systemu publicznego transportu zbiorowego – w szczególności miast i ich OF (rys. 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój zrównoważony, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

4. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Program w ramach IV osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”.

Komentarz [r30]: Zmiana numeracji osi ze względu na podział osi I

Komentarz [r31]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw i numerów osi priorytetowych

Komentarz [r32]: Zmiana numeru osi

Kluczowymi wyzwaniami województwa w zakresie gospodarki niskoemisyjnej są: efektywne wykorzystanie potencjału posiadanych zasobów i warunków do rozwoju energetyki niskoemisyjnej oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Komentarz [r33]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw osi priorytetowych

Elementami warunkującymi wykorzystanie OZE w województwie są: położenie regionu w strefie umiarkowanych wiatrów i nasłonecznienia, znaczny potencjał do produkcji biomasy, znaczne zasoby wód geotermalnych⁹ oraz niewielki spadek rzek. Województwo charakteryzuje się niskim stopniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W latach 2007-2013 moc zainstalowana urządzeń OZE wzrosła z 49 MW do 360 MW (4.), jednak pod względem produkcji energii elektrycznej z OZE region lokuje się na 8. miejscu w kraju (rys.8,zał.1). W celu zapewnienia niezależności dostaw energii i bezpieczeństwa energetycznego należy dążyć do dywersyfikacji źródeł energii. Działania te są spójne z przewidywanymi działaniami zawartymi w Europejskim Strategicznym Planie Technologii Energetycznych (SET).

Komentarz [r34]: Uwaga KE nr 457 - uzupełniono zapis dotyczący Strategicznego Planu Technologii Energetycznych

Problemem jest niska efektywność energetyczna w sektorach publicznym i budownictwa mieszkaniowego. Wynika to ze złego stanu technicznego znacznej części zabudowy w miastach. Zapóźnienia inwestycyjne w powyższym zakresie oraz brak planów gospodarki niskoemisyjnej skutkują brakiem wsparcia dla nowych projektów w zakresie efektywności energetycznej, m.in. dotyczących

⁹ Wody geotermalne wykorzystywane są do produkcji ciepła w Uniejowie i Poddębicach

zastosowania nowych technologii (domy pasywne¹⁰ i zeroemisyjne¹¹). Zużycie energii elektrycznej ogółem na 1mln zł PKB (energochłonność) w latach 2007-2010 utrzymywało się na stałym poziomie 0,13G Wh (w kraju 0,10 GWh).

Miasta poza ŁOM posiadają sieci ciepłownicze obsługiwane przez lokalne kotłownie. Według GUS w 2012r. w regionie działały 549 lokalne ciepłownie i kotłownie, a długość przesyłowej sieci ciepłowniczej wynosiła ~2 200 km. Kotłownie te w większości są przestarzałe i mało efektywne oraz nie posiadają filtrów wyłapujących szkodliwe substancje emitowane ze spalania węgla kamiennego. Na obszarach wiejskich i obrzeżach miast nadal problemem pozostaje niska emisja, dlatego istotne jest podłączanie małych kotłowni oraz indywidualnych źródeł ciepła do sieci ciepłowniczej miast.

Komentarz [r35]: Autokorekta – uzupełniono tekst o sieci ciepłownicze

W 2012r. (wg WIOŚ) obszar przekroczeń średniej rocznej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia pyłu PM10 w aglomeracji łódzkiej objął swym zasięgiem powierzchnię 15,1 km² (w centrum Łodzi, Pabianic i Zgierza). Poza ŁOM standardy jakości powietrza przekroczone zostały w centrach miast powiatowych (Brzeziny, Opoczno, Piotrków Tryb., Radomsko, Rawa Maz., Tomaszów Maz., Zduńska Wola), obejmując łącznie powierzchnię 20,4 km².

Efektami interwencji podjętych w obszarze gospodarki niskoemisyjnej będzie: wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej oraz racjonalizacja gospodarowania energią w budynkach sektora publicznego i budownictwa mieszkaniowego. W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa.

Komentarz [r36]: Zgodnie z nową UP dopisano fragment tekstu dot. OZE.

Komentarz [r37]: Autokorekta w związku ze zmianą osi priorytetowych

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój zrównoważony, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

5. OCHRONA ŚRODOWISKA

Program w ramach V osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”.

Komentarz [r38]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw i numerów osi priorytetowych

Komentarz [r39]: Zmiana numeru osi

Kluczowymi wyzwaniami województwa w zakresie ochrony środowiska są: poprawa zdolności adaptacyjnych do zmian klimatu, racjonalizacja gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej, ochrona stanu i poprawa jakości środowiska przyrodniczego.

Komentarz [r40]: Autokorekta w związku ze zmianą Osi Priorytetowych

Nasilające się ekstremalne zjawiska pogodowe następujące wskutek zmian klimatycznych stanowią znaczne uwarunkowanie dla rozwoju regionu. W województwie zauważalny jest pogłębiający się deficyt wód powierzchniowych (rys.9,zał.1) i występowanie zjawiska stepowienia (w pn. i pn.-zach. części regionu), z drugiej zaś strony wzrost zagrożenia powodziowego (rys.10,zał.1) oraz problem z zagospodarowaniem wód opadowych na terenach miejskich. Znajdujące się w regionie 672 zbiorniki retencyjne (11.) o pojemności 19 014,6 dam³ (9.) nie zapewniają poziomu magazynowania wód umożliwiającego przeciwdziałanie skutkom suszy. Okresowo występująca susza powoduje dużą liczbę (945 w 2012r.) pożarów lasów w porównaniu ze średnią dla Polski wynoszącą 579 zdarzeń.

Wzmocnienia wymaga wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, rozwój regionalnego systemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania zagrożeń.

¹⁰ Dom pasywny – obiekt budowlany, wyróżniający się bardzo dobrymi parametrami izolacyjnymi przegród zewnętrznych oraz zastosowaniem szeregu rozwiązań, mających na celu zminimalizowanie zużycia energii w trakcie eksploatacji. Zapotrzebowanie energetyczne wynosi poniżej 15 kWh/(m²·rok) (w domach tradycyjnych może osiągać nawet 120 kWh/(m²·rok).

¹¹ Budynek zeroemisyjny – wykorzystujący dostępne na miejscu źródła energii odnawialnych, które równoważą emisje spowodowane przez używanie nieodnawialnych źródeł energii.

Realizacja celów Strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu 2020 umożliwi rozwiązanie problemów związanych ze skutkami zmian klimatycznych.

Województwo charakteryzuje się niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą dla zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi oraz niebezpiecznymi¹², w tym azbestu, wymagającą rozbudowy i wprowadzenia nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów. Rozwijający się system selektywnego zbierania odpadów komunalnych¹³ spowodował, że w 2012r. na składowiska trafiło 53% zebranych odpadów (Polska 83%)¹⁴, których nie poddano odzyskowi. Wiele składowisk nie spełnia wymogów ekologicznych i wymaga zamknięcia (5) oraz rekultywacji (34) (rys.11, zał.1), rozwiązania wymaga również problem dzikich wysypisk.

W regionie występują dysproporcje sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, głównie na terenach wiejskich (rys.12, zał.1), co zwiększa możliwość zanieczyszczenia środowiska ściekami. W 2012r. odsetek ludności obsługiwanej siecią wodociągową w gminach wiejskich wzrósł do 81,8% (kraj 76,2%), jednocześnie obszary wiejskie charakteryzował nadal niski poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacji¹⁵ (województwo 17,9%, kraj 29,4%). Wyznaczone w regionie 74 aglomeracje ściekowe, ujęte w KPOŚK (w tym 45 poniżej 10 tys. RLM), wymagają działań w zakresie budowy oczyszczalni (4), modernizacji technologii oczyszczania (3) oraz rozbudowy sieci kanalizacyjnej¹⁶. Wzrost ilości osadów pościekowych wymaga wzmożonych działań w zakresie uporządkowania gospodarki osadami w oczyszczalniach, w tym ich odzysku¹⁷. W celu ograniczenia strat wody ważne jest uszczelnienie systemów wodociągowych.

Województwo charakteryzuje się niewielką powierzchnią (15.) obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną¹⁸ oraz brakiem spójnego systemu ekologicznego (rys.13, zał.1). Problemem jest niewielka liczba opracowanych planów ochrony. W 2012r. obowiązywały plany ochrony dla 42 z 96 rezerwatów i parków krajobrazowych. W odniesieniu do obszarów Natura 2000 dla 9 spośród 41 obszarów (o łącznej powierzchni 2 415 100 ha) trwały prace nad planami zadań ochronnych. Wobec silnej i narastającej antropopresji na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo szczególnie istotne jest utrzymanie i ochrona różnorodności biologicznej, przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (w tym zagrożonych), przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, wspieranie programów edukacyjnych i informacyjno-promocyjnych podnoszących świadomość ekologiczną. Ponadto istotne jest ukierunkowanie ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Efektami interwencji podjętych w obszarze ochrony środowiska będzie: poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu, w tym zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego i ograniczenie skutków suszy oraz zwiększenie efektywności funkcjonowania służb ratowniczych, oszczędność zasobów i ochrona czystości wód podziemnych i powierzchniowych oraz podniesienie standardów życia mieszkańców, poprawa stanu środowiska (szczególnie różnorodności biologicznej) oraz wzrost atrakcyjności

¹² Na terenie województwa wyznaczone zostały 4 Regiony Gospodarki Odpadami Komunalnymi, w których docelowo funkcjonować będzie 14 Regionalnych Instalacji do Przetwarzania Odpadów Komunalnych (RIPOK) - obecnie działa 5.

¹³ Odsetek odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów komunalnych zebranych w województwie, w ciągu ostatnich 5 lat wzrósł o 4 p.p. do poziomu 11,4% (śr.kraj.10,5%).

¹⁴ Dane pochodzą z BDL na koniec 2012 r. oraz z dokumentu „Ochrona środowiska 2013”.

¹⁵ W 2004 r. w województwie odsetek ludności obsługiwanej siecią kanalizacyjną w gm. wiejskich wynosił 9,2%, tj. blisko dwukrotnie niższy niż średnia krajowa (17,3%)

¹⁶ W kwestii wypełnienia Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) dostępne dane ulegną zmianie po jego aktualizacji.

¹⁷ Obecnie jedynie Grupowa Oczyszczalnia Ścieków w Łodzi ma w pełni rozwiązany problem unieszkodliwiania osadów ściekowych i skratek metodą inną niż przez składowanie – wyposażona jest w nowoczesną instalację do termicznego ich przekształcania.

¹⁸ Dane z BDL na 2012 r. Podana pozycja województwa na tle kraju nie uwzględnia powierzchni obszarów Natura 2000.

turystycznej regionu. W zakresie ograniczenia hałasu rozszerzenie monitoringu jego poziomu umożliwi wdrożenie działań, które spowodują zmniejszenie tej uciążliwości.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa, a w zakresie gospodarki wodno-ściekowej – obszaru całego województwa, wynikających z KPOSK.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020: Rozwój zrównoważony*, obejmujący wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

6. REWITALIZACJA I POTENCJAŁ ENDOGENICZNY REGIONU

Program w ramach VI osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia głównych celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”, „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej”.

Kluczowymi wyzwaniami w zakresie rewitalizacji i potencjału endogenicznego będą: zachowanie i ochrona dziedzictwa kulturowego, rozwój instytucji kultury, efektywne wykorzystanie endogenicznych potencjałów rozwojowych w zakresie turystyki oraz kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych, przemysłowych, pokolejowych i powojennych miast i obszarów wiejskich.

Region pod względem kulturowym posiada duży potencjał związany z wielokulturowym dziedzictwem. Liczba zabytków wpisanych do rejestru (rys.15,16, zał.1) sukcesywnie się zwiększa (2 613 w 2012r.), najwięcej z nich zlokalizowanych jest w Łodzi (279). W Łodzi działają liczne instytucje kulturalne o znaczeniu krajowym i międzynarodowym (m.in. w dziedzinie kinematografii). Istotne dla efektywnego wykorzystania potencjału i dziedzictwa kulturowego jest funkcjonowanie wyższych szkół artystycznych, które stanowią ok. 14% wyższych szkół w regionie. Na uczelniach tych kształcą się ok. 3,3% studiujących w województwie (1.). Do unikatowych szkół wyższych w skali kraju należą ASP i PWSFTviT. Problemami w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i funkcjonowania instytucji kultury są zbyt małe inwestycje na rewaloryzację i wyposażenie. Skutkuje to brakiem dostępności do podstawowych usług kultury w małych miastach i obszarach wiejskich. Obiekty zabytkowe są słabo wykorzystane na cele kulturalne. W regionie łódzkim pomimo bogatego potencjału kulturowego zainteresowanie ofertą instytucji kultury wymaga dalszego rozwoju. Niski jest ponadto poziom poczucia tożsamości regionalnej mieszkańców i ich świadomości na temat różnorodności kulturowej. Instytucje kultury i zabytki znajdujące się w miastach zlokalizowane są często na obszarach zdegradowanych i wymagają włączenia w kompleksowe procesy rewitalizacji.

Województwo jest w niedostatecznym stopniu postrzegane jako region atrakcyjny turystycznie, mimo posiadania znacznych potencjałów endogenicznych: kulturowych i przyrodniczych¹⁹ w tym zasobów wód geotermalnych wykorzystywanych w balneologii²⁰. Efektywne wykorzystanie tych potencjałów przyczyni się do wzrostu konkurencyjności regionu i powstania w sposób pośredni i bezpośredni nowych miejsc pracy. Ograniczeniem dla rozwoju turystyki w regionie są m.in.: zły stan techniczny obiektów zabytkowych, niewystarczająca baza rekreacyjna oraz infrastruktura turystyczna (m.in. parkingi, przystanie wodne, miejsca postojowe, tarasy widokowe) zwłaszcza na obszarach dolin rzecznych, w tym terenów wokół Zalewu Sulejowskiego i Zbiornika Jeziorsko, wskazanych w SRWŁ 2020 jako tereny szczególnie predysponowane do rozwoju różnych form turystyki. W regionie brakuje zintegrowanych produktów turystycznych, spójnego wizerunku regionu i promocji potencjałów turystycznych, a atrakcje i szlaki turystyczne są niedostatecznie oznakowane.

Komentarz [r41]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw i numerów osi priorytetowych

Komentarz [r42]: Zmiana numeru osi .

Komentarz [r43]: Uwaga KE nr 284 - zlikwidowano zapis dotyczący remontów instytucji kultury

Komentarz [RT44]: Autopoprawka usuniętego tekstu.

Komentarz [r45]: Zmieniono ustawienie tekstu. Obecnie tekst jest w kolejności priorytetów inwestycyjnych (6.3, 6.5, 8.2, 9.2)

Komentarz [r46]: Autokorekta

¹⁹ Potencjały kulturowe i przyrodnicze zostały zdiagnozowane w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* oraz w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego*.

²⁰ Na obszarze województwa od 2012 r. funkcjonuje uzdrowisko termalne w Uniejowie. Badania nad wykorzystaniem wód geotermalnych w turystyce prowadzone są m.in. w Poddębicach, Łodzi, Kleszczowie i Skierniewicach.

Poważnymi problemami dużych ośrodków miejskich są: zanikające funkcje społeczno-gospodarcze i depopulacja, częściowo związana z postępującym procesem suburbanizacji. Skutkuje to wieloaspektową degradacją terenów mieszkaniowych, przede wszystkim na obszarach śródmiejskich, przemysłowych, powojennych i pokolejowych; przestrzenną (zanieczyszczenie powietrza i hałas komunikacyjny, degradacja gleby, niska jakość przestrzeni publicznych, chaos przestrzenny); techniczną (dekapitalizacja zabudowy, brak zaopatrzenia w media); gospodarczą (utrata funkcji gospodarczych, słaba koncentracja podmiotów gospodarczych) i społeczną (bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne, przestępczość). Tereny zdegradowane są wyłączone z użytkowania, co utrudnia efektywne wykorzystanie potencjałów rozwojowych miast. Większość ośrodków ma rozpoznane problemy w zakresie degradacji tkanki miejskiej i sprecyzowane koncepcje działań rewitalizacyjnych. Wszystkie miasta liczące powyżej 40 tys. mieszkańców charakteryzuje degradacja śródmieść. Największą skalę problemów rewitalizacyjnych obserwuje się w Łodzi, gdzie rewitalizacji wymaga strefa wielkomiejska z przenikającą się zabudową przemysłową i mieszkaniową²¹ (rys.14, zał.1). Doświadczenia z lat 2009-2011 w zakresie przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych (głównie na pojedynczych obiektach) wskazują na konieczność kompleksowego podejścia do procesów rewitalizacji (w aspekcie społecznym, gospodarczym, technicznym, przestrzennym).

Problem zdegradowanych terenów dotyczy również obszarów wiejskich, na których występują zaniedbane tereny mieszkaniowo-usługowe. Rewitalizacja i aktywizacja tych terenów powinna być związana z kompleksowymi działaniami dotyczącymi rozwoju wielofunkcyjnych obszarów wiejskich poprzez aktywizację zawodową mieszkańców terenów zrewitalizowanych. W zakresie potencjału kulturowego interwencja przyczyni się do ochrony dziedzictwa kulturowego oraz efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych dla rozwoju gospodarczego, w tym turystyki, poprawy dostępu do kultury, wzmocnienia funkcji edukacyjnej, a także zwiększenia poziomu identyfikacji mieszkańców z regionem. W zakresie rewitalizacji nastąpi przywrócenie funkcji gospodarczych i społecznych na obszarach zdegradowanych, integracja przestrzenna oraz poprawa jakości przestrzeni publicznych, co przyczyni się do ograniczenia ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz wpłynie na jakość życia mieszkańców.

W wymiarze terytorialnym wsparcie dotyczy obszaru całego województwa (wyłączenia: w zakresie aktywizacji społeczno-gospodarczej terenów zdegradowanych, pod warunkiem wpisywania się danego obszaru w cele lokalnego programu rewitalizacji; wsparciem objęte zostaną tereny miejskie), w tym w szczególności Łodzi i ŁOM, ośrodków subregionalnych i ich obszarów funkcjonalnych, miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze, obszarów wiejskich, a w zakresie wspierania rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych – obszaru całego województwa, a w szczególności Obszarów Turystycznych Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury wskazanych w SRWŁ 2020 (rys.22, 23, zał.1).

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetów *Strategii Europa 2020*: Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji, Rozwój zrównoważony, opierający się na wspieraniu gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, przyjaznej środowisku i konkurencyjnej oraz Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

7. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG SPOŁECZNYCH

²¹ W Łodzi od 2013 r. realizowany jest projekt „Mieszkania dla młodych”, dzięki któremu udostępniane są mieszkania dla „młodych zdolnych” w zrewitalizowanych obiektach zabytkowych. Projekt ten jest zgodny z założeniami projektu Narodowy Plan Rewitalizacji.

Komentarz [r47]: Autokorekta

Komentarz [r48]: Przeredagowano fragment tekstu zgodnie z UP.

Komentarz [r49]: Przeredagowano akapit w związku z podziałem osi priorytetowych.

Komentarz [r50]: Autokorekta

Komentarz [r51]: Korekta tekstu

Komentarz [r52]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw i numerów osi priorytetowych

Program w ramach VII osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia głównych celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”, „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej” oraz „Podniesienie sprawności i efektywności państwa”.

Wyzwaniami w zakresie usług dla społeczeństwa w regionie są: poprawa dostępu do podstawowych usług publicznych, w tym e-usług, oraz ograniczenie ubóstwa i wykluczenia społecznego.

W dobie XXI w. utrudniony dostęp do usług cyfrowych w sektorze publicznym stanowi istotną barierę cywilizacyjną. Mimo zauważalnego wzrostu wykorzystania TIK w sektorze publicznym, jedynie 25% (13.) urzędów w regionie udostępniało e-usługi w 2012r., co wskazuje na potrzebę zwiększenia dynamiki zjawiska. Wskaźnik posiadania użytecznej strony www był relatywnie wysoki i wyniósł 13% (2.), co przełożyło się na największą w kraju liczbę kontaktów mieszkańców z urzędem przez Internet (średnio 9 kontaktów/1mieszkańca/1rok w 2012r.). Zgodnie z Europejską Agendą Cyfrową poszerzenia wymaga zakres usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych (e-administracja, e-edukacja, e-kultura, e-zdrowie). Wsparcia wymaga również rozwój infrastruktury informatycznej i wprowadzanie nowoczesnych rozwiązań informatycznych w zakresie zarządzania. Z kolei brak pełnej digitalizacji zasobów kultury, nauki i edukacji ogranicza w znacznym stopniu ich dostępność.

Komentarz [r53]: Przeredagowano zapis dot. OP IV, która została podzielona na oś Rewitalizacja oraz oś dot. Usług dla społeczeństwa

Komentarz [r54]: Autokorekta

Komentarz [r55]: Autokorekta

Województwo charakteryzuje się niekorzystną strukturą demograficzną (rys.17, zał.1). Udział ludności w wieku poprodukcyjnym wynosi 20% (1.) (rys.18, zał.1), a prognozy GUS szacują wzrost powyższego wskaźnika. Taka struktura demograficzna ma istotny wpływ na kształtowanie się zachorowalności, w szczególności na choroby przewlekłe, takie jak choroby układu krążenia, układu oddechowego, pokarmowego, nowotwory i schorzenia narządu ruchu. Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet i mężczyzn wynosi odpowiednio 79,8 i 70,6 lat (16.) (rys.19, zał.1). Wysoki jest poziom zachorowalności i umieralności na choroby cywilizacyjne (2.) (choroby układu krążenia i nowotwory). Niska jest ponadto wyleczalność chorób nowotworowych. Na skutek wysokiego odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym obserwuje się wysoką zapadalność na choroby otępienne. Najwyższy w kraju jest również przyrost zachorowań na choroby psychiczne (ponad 57% w latach 2007-2011). Spośród innych chorób stanowiących problem społeczny obserwuje się duży przyrost przypadków cukrzycy (1.) w 2013r. i wzrost zapadalności na choroby zakaźne²² w latach 2010-2012. Problemem w regionie są długie terminy oczekiwania na przyjęcie przez lekarzy specjalistów oraz na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne.

Komentarz [r56]: Korekta tekstu

Komentarz [MS57]: Autokorekta

Niewystarczająca w stosunku do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych jest liczba miejsc w zakresie opieki paliatywnej i geriatrycznej oraz liczba miejsc w domach dziennego pobytu i środowiskowych domach samopomocy²³. Niedostateczna w stosunku do potrzeb jest także liczba placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (87 w 2012 r.). Zbyt mała jest również liczba ośrodków interwencji kryzysowej (14), a potrzeby wskazują na lokalizację w każdym powiecie (24). Liczba miejsc w placówkach stacjonarnej pomocy społecznej na 1 000 osób jest niższa niż średnia krajowa (9.). Niewystarczająca jest ponadto liczba łóżek w hospicjach, ZOL, ZPO²⁴ (56/100 tys. mieszk., śr. kraj. 75,9). Dodatkowo słabością regionu jest strukturalne niedopasowanie sieci podmiotów opieki nad dziećmi do 3 r.ż. do lokalnych potrzeb, zwłaszcza na obszarach wiejskich.

Komentarz [r58]: Autokorekta
Zamiana słowa żłobków na podmiotów opieki nad dziećmi do 3 r.ż.

Powyższa sytuacja wymaga dalszego wsparcia infrastruktury ochrony zdrowia (w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowego i mięśniowego, układu oddechowego, chorób psychicznych oraz specyficznych potrzeb regionalnych), obiektów służących świadczeniu usług społecznych oraz rozbudowy bazy instytucji opieki nad dziećmi do lat 3 stosownie do zidentyfikowanych deficytów i potrzeb. Wsparcie powinno dotyczyć również działań na rzecz osób niepełnosprawnych, aktywizacji społeczno-zawodowej osób bezdomnych poprzez tworzenie mieszkań chronionych i

Komentarz [r59]: Dopisano fragment tekstu zgodnie z zapisami nowej UP

Komentarz [MS60]: Usunięto zapisy, które nie są do końca potrzebne oraz przeformułowano zapis odnoszący się do opieki nad dziećmi do 3 roku życia (rozszerzono zakres wsparcia).

²² Zapalenie wątroby typu B (2.), krztusiec (3.).

²³ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja s. 71, 142.

²⁴ ZOL – Zakład Opiekuńczo-Leczniczy, ZPO - Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy.

społecznych w oparciu o istniejącą infrastrukturę oraz poprawy warunków mieszkaniowych rodzin podejmujących się pieczy zastępczej, a także uzyskania mieszkań przez pełnoletnich wychowanków rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej (w 2011r. pomoc uzyskało 10,2% wychowanków).

Wsparcia w regionie wymagają również instytucje edukacyjne i szkoleniowe. Pod względem liczby przedszkoli województwo plasuje się poniżej średniej krajowej (9.). Problemem jest również zmniejszająca się liczba szkół zawodowych dla młodzieży (10.) i dorosłych (7.) oraz liczba uczniów w tych szkołach i niedopasowanie infrastruktury edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy. W związku z powyższym niezbędne są inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i sprzęt dydaktyczny, co powinno prowadzić do zwiększenia jakości i atrakcyjności procesu kształcenia oraz rozwoju kapitału ludzkiego.

Efektami interwencji w zakresie rozwoju usług dla społeczeństwa będzie: poprawa jakości i dostępności usług medycznych, społecznych i pieczy zastępczej, edukacji oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego. Efektem podjętych interwencji będzie także aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców oraz ograniczenie skali ubóstwa.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efektami interwencji zapewnią wdrożenie priorytetów *Strategii Europa 2020*: Rozwój inteligentny, obejmujący rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji oraz Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

8. ZATRUDNIENIE

Program w ramach VIII osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki”.

Wyzwaniami najbliższych lat w zakresie zatrudnienia będą: podniesienie poziomu aktywności zawodowej, w tym wzrost zatrudnienia i samozatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników.

Analiza podstawowych miar rynku pracy pokazuje, iż w Łódzkiem w szczególnie trudnej sytuacji znajdują się osoby powyżej 50 r.ż., kobiety, osoby długotrwale bezrobotne, z niepełnosprawnościami i o niskich kwalifikacjach; w tym rolnicy stojący przed wyzwaniem w postaci reorientacji zawodowej.

Według danych z Narodowego Spisu Ludności 2011r.²⁵ wskaźnik aktywności zawodowej dla osób w wieku 55-64 lata wyniósł 38,3% wobec 54,2% dla całego województwa oraz 38,9% dla danych ogólnopolskich dla tej grupy wiekowej. Wskaźnik zatrudnienia ukształtował się na poziomie 34,3% i również był niższy w porównaniu do danych dla Polski (35,3%) oraz ogólnego wskaźnika dla województwa – 47,7%. Wartości obu opisanych wskaźników sytuują Łódzkie w środku grupy wszystkich województw. Natomiast wartość stopy bezrobocia (10,4% w grupie 55-64 lata, 11,9% województwo łódzkie) wskazuje, iż województwo łódzkie należy do grupy 6 województw o najwyższej jego wartości. Średnia dla Polski w tym przedziale wiekowym wynosi 9,4%. Wskaźnik udziału w rejestrach bezrobocia osób powyżej 50 r.ż., wg danych WUP w Łodzi, w połowie 2013r. wynosił 26,54%. Zauważyć należy, że niski wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 50+ powoduje, że potencjał tych osób, ich wiedza i umiejętności nie są wykorzystywane przez pracodawców²⁶. Nadal znaczna część osób w wieku 50+ znajduje się poza rynkiem pracy, korzystając ze środków z systemu pomocy i zabezpieczenia społecznego^{27 28}.

²⁵ www.stat.gov.pl

²⁶ *Akademia Rozwoju Filantropii w Polsce*, Publikacja dobrych praktyk w ramach Konkursu „Zysk z dojrzałości 2011”, Warszawa 2011.

²⁷ J. Nawrocki, *Bezrobotni i pracownicy 50+: sami o sobie*, w: K. Bondyra, H. Dolata, W. Jagodziński, D. Postaremczak (red), *Radość z pracy. Innowacyjne metody wspierania aktywności zawodowej osób 50+*, M-Druk, Poznań 2013.

Komentarz [MS61]: usunięto, gdyż zgodnie z projektem założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (z sierpnia 2014) usługi świadczone w mieszkaniach treningowych i wspomaganych zawierają się w kategorii usług świadczonych w mieszkaniach chronionych.

Komentarz [MS62]: Przeformułowano zapisy oraz dodano informację o niedopasowaniu infrastruktury edukacyjnej do potrzeb regionalnego rynku pracy.

Komentarz [r63]: Przeredagowano akapit wynikający z rozdzielenia osi priorytetowej.

Komentarz [r64]: Autokorekta w związku ze zmianą osi priorytetowych

Komentarz [r65]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw i numerów osi priorytetowych

Komentarz [r66]: Zmiana nr osi

Komentarz [r67]: Autopoprawka

Komentarz [r68]: Autokorekta w związku ze zmianą osi priorytetowych

Problemem jest także wysoki poziom długotrwale bezrobotnych w grupie bezrobotnych ogółem wynoszący 37,0% (11.) (rys.20.zał.1). Osoby, które tracą zatrudnienie, szczególnie te z najniższymi kwalifikacjami oraz powyżej 50 r.ż., są szczególnie zagrożone długotrwałym bezrobociem, które stanowi jedną z głównych przyczyn wykluczenia społecznego. Długotrwale bezrobocie, oprócz skutków społecznych i psychologicznych rodzi również problemy ekonomiczne oraz powoduje wzrost obciążeń finansowych sektora publicznego z tytułu konieczności zapewnienia opieki socjalnej²⁹.

Kolejną grupą znajdującą się w trudnej sytuacji na rynku pracy są kobiety. Według danych WUP w Łodzi, kobiety stanowiły 48,8% wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w końcu grudnia 2013r. Jednak współczynnik aktywności zawodowej kobiet, wynoszący 50,1% jest wyraźnie niższy niż współczynnik aktywności mężczyzn – 66,4%³⁰. Ma to związek ze specyficznym charakterem ról społecznych pełnionych zwykle przez kobiety oraz różnicami w postrzeganiu kobiet i mężczyzn na rynku pracy i w rodzinie. Poświęcenie życiu rodzinnemu, konieczność opieki nad osobami zależnymi i brak kontaktu z rutyną związaną ze świadczeniem pracy, a w konsekwencji wykluczenie z rynku pracy utrudniają kobietom powrót do aktywności zawodowej oraz powodują dezaktualizację kwalifikacji i doświadczenia zawodowego.

Komentarz [W69]: Autopoprawka

Osoby z niepełnosprawnościami stanowiące 6% ogółu bezrobotnych w 2012r. także wymagają szczególnego wsparcia na rynku pracy. Wskaźnik zatrudnienia w tej grupie wyniósł 26,5. Osoby z niepełnosprawnościami cierpią często z powodu izolacji, braku więzi społecznych, a co za tym idzie wykluczenia z rynku pracy. Dlatego też wskaźniki badające poziom aktywności zawodowej w tej grupie, mimo wzrostowej tendencji, są niskie. Ogólnie, w latach 2005, 2008 i 2012 odsetek osób z niepełnosprawnościami aktywnych zawodowo był wyższy w województwie łódzkim niż w całym kraju. Zarówno w Polsce, jak i w Łódzkiem odsetek ten wzrastał stopniowo w analizowanym okresie (w 2005r. były to odsetki odpowiednio 17,7% dla kraju oraz 19% dla województwa łódzkiego, natomiast w 2012r. wartości tego wskaźnika plasowały się na poziomie odpowiednio 21,4% dla Polski oraz 26,7% dla województwa łódzkiego). Dla porównania współczynnik aktywności zawodowej osób w wieku produkcyjnym wyniósł w Polsce w 2012r. 72%, a w województwie łódzkim 75%³¹.

Komentarz [r70]: autokorekta

Istotnym problemem na rynku pracy w regionie jest również wysoki udział w statystykach bezrobocia rejestrowanego osób o niskich kwalifikacjach (region plasuje się na 3 pozycji wśród województw w kraju). Zdecydowana większość bezrobotnych o niskich kwalifikacjach legitymuje się wykształceniem gimnazjalnym i niższym, drugim z kolei licznie reprezentowanym typem wykształcenia jest w omawianej kategorii wykształcenie średnie ogólne³².

Udział osób pracujących w rolnictwie w ogóle pracujących w województwie łódzkim wyniósł w końcu grudnia 2011r. 19,0%. Ponieważ procesy modernizacji w tym sektorze są w Polsce dość powolne – na ich przeszkodzie stoi między innymi rozdrobniona struktura gospodarstw rolnych – osoby tam zatrudnione są szczególnie narażone na negatywne skutki przemian sektorowych w gospodarce narodowej³³.

W 2012r. na 10 tys. ludności przypadało 86 nowozarejestrowanych podmiotów gospodarczych (8.). W latach 2005-2012 wartość tego wskaźnika wzrosła o 22 podmioty. Udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym wynoszący 11,3 jest jednak niższy niż średnia w kraju (8.), co wskazuje na niewykorzystany potencjał przedsiębiorczości

²⁸ *Stare czy nowe kwalifikacje – rynek pracy w Łódzkiem wobec osób po 50 roku życia*; Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi, rozdział 2.1: „osoby 50+ jako kategoria w szczególnej sytuacji na rynku pracy”; marzec 2014 r.

²⁹ Raport z badań Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi: *Społeczne i przestrzenne zróżnicowanie zjawiska wykluczenia społecznego w województwie łódzkim*, tabela 18; wnioski i rekomendacje; marzec 2014 r.

³⁰ *Aktywność ekonomiczna ludności Polski*, I kw 2014. GUS 2014.

³¹ Raport z badań Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi, rozdział 2.3.3, „Niepełnosprawni”; marzec 2014 r.

³² Statystyki MPIPS z baz danych PUP – stan na koniec 2013 r.

³³ *Rynek pracy w województwie łódzkim w 2012 r.*, Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, Łódź, kwiecień 2013r., s. 12.

mieszkańców. Podmioty komercyjne nie są zainteresowane finansowaniem indywidualnej działalności gospodarczej, w związku z tym, głównym źródłem finansowania są środki własne, z których finansowane jest 82% kosztów związanych z podejmowaniem działalności gospodarczej³⁴. Odsetek przedsiębiorców indywidualnych korzystających z kredytów wynosi tylko 6,9%³⁵. Osoby fizyczne planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej muszą pokonywać bariery w dostępie do kapitału.. Należy również wskazać problem niskiego poziomu przedsiębiorczości osób z niepełnosprawnościami (tylko 5% aktywnych zawodowo osób z tej grupy prowadzi działalność gospodarczą), szczególnie wobec faktu, że rynek nie generuje dla nich dostatecznej liczby miejsc pracy³⁶.

Komentarz [r71]: Autopoprawka

Komentarz [r72]: Autopoprawka

Odległość regionu do osiągnięcia jednego z celów głównych Europa 2020 dotyczącego osiągnięcia wskaźnika zatrudnienia osób w wieku 20-64 lata (75%) zmniejsza się bardziej niż w kraju, wg danych GUS wskaźnik ten dla województwa łódzkiego wynosił w 2013r. 66,3% (w Polsce 64,9%).

Komentarz [r73]: Uwaga KE nr 19 - uzupełniono zapis dotyczący odległości celów EUROPA 2020 dotyczący wskaźnika zatrudnienia w wieku 20-64

Procesy zachodzące na rynku pracy wymagają stałego prognozowania i monitorowania. Istotnym elementem efektywnej realizacji działań w obszarze zatrudnienia jest analiza potrzeb i zjawisk zachodzących na lokalnych rynkach w ramach funkcjonującego w regionie Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi

Komentarz [r74]: Autokorekta związana z podziałem osi priorytetowych

Komentarz [r75]: Autokorekta WUP

Efektom interwencji w obszarze zatrudnienia będzie wzrost zatrudnienia i kompetencji zawodowych, oraz zmniejszenie poziomu bezrobocia. Jedną z dróg przyrostu liczby miejsc pracy będzie rozwój przedsiębiorczości..

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu Strategii Europa 2020: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

9. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE

Program w ramach IX osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celu UP „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej”.

Komentarz [r76]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw i numerów osi priorytetowych

Komentarz [r77]: Autokorekta

Wyzwaniami w zakresie włączenia społecznego będą: podniesienie poziomu aktywności zawodowej, w tym wzrost zatrudnienia, przeciwdziałanie ubóstwu, wspieranie rozwoju przedsiębiorstw społecznych, a także zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych i zdrowotnych.

Komentarz [r78]: Autokorekta

Komentarz [r79]: Autokorekta w związku ze zmianą osi priorytetowych - dotyczy to całego tekstu tej osi

Strategia Europa 2020 wskazuje na konieczność walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Według analizy *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS (2013)* najważniejszymi czynnikami zwiększającymi ryzyko ubóstwa są: niski poziom wykształcenia i związany z tym niski status zawodowy głowy gospodarstwa domowego, bezrobocie oraz niepełnosprawność. Z kolei ubóstwo ma znaczący wpływ na wzrost poziomu wykluczenia społecznego. Choć województwo łódzkie charakteryzują niższe niż średnia krajowa wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem, zaznaczyć należy, że w latach 2010-2012 nastąpił ich wzrost³⁷. W 2012r. grupami najbardziej zagrożonymi wykluczeniem społecznym

³⁴ Warunki powstania i działania oraz perspektywy rozwojowe polskich przedsiębiorstw powstałych w lata 2008-2012, GUS, Warszawa 2014.

³⁵ źródło: Paweł Kaczorowski, *Samozatrudnienie jako forma rozwoju przedsiębiorczości w województwie łódzkim – ocena dotychczasowego stanu, bariery i perspektywy*.

³⁶ źródło: *Aktywność Zawodowa Osób Niepełnosprawnych w Województwie Łódzkim 2011r.*

³⁷ W analizie *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS (2013)* przedstawiono 3 wskaźniki obrazujące poziom ubóstwa: 1) wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym (pokazujący procent osób w gospodarstwach domowych, w których wydatki

w Polsce wg badań EU-SILK były gospodarstwa rencistów (63,3%), samotni rodzice z dziećmi na utrzymaniu (45,7%) oraz rodziny wielodzietne (43,4%). W województwie na 196 581 osób korzystających z pomocy społecznej w 2012r., 97 224 osoby korzystały z tej pomocy trwale, przy czym wartości te wykazują tendencje wzrostowe. W 2012r. udzielono wsparcia 47 708 rodzinom z powodu ubóstwa, 47 735 rodzinom z powodu bezrobocia, 28 077 rodzinom z powodu niepełnosprawności. Problemy tych grup są wieloaspektowe i wymagają długotrwałego wsparcia.

Do ograniczenia poziomu wykluczenia społecznego i wzrostu aktywności zawodowej mogą przyczynić się m.in. specjalistyczne usługi społeczne. Ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa w ciągu ostatnich 5 lat zwiększył się w regionie popyt na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w środowiskowych domach samopomocy oraz w dziennych domach pomocy. Około 30% gmin, głównie wiejskich, nie świadczyło w 2011r. usług opiekuńczych, natomiast z 1 491 miejsc w 30 DDP korzystało 1 828 mieszkańców.

W 2012r. w województwie żyło 274 756 osób z niepełnosprawnościami³⁸. Procentowy udział tej grupy w stosunku do wszystkich mieszkańców w województwie w latach 2008-2012 kształtował się na wyrównanym poziomie i wynosił ok. 11%. Odsetek osób niepełnosprawnych w niższych kategoriach wiekowych osiągał wartości od 4 do 7%, podczas gdy co czwarta osoba w wieku 50-69 lat i niemal co druga w wieku 70 lat i więcej należała do grupy niepełnosprawnych. Skala usług rehabilitacji społecznej i społeczno-zawodowej oferowana osobom niepełnosprawnym przez podmioty reintegracji jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb.

Ważny i potrzebny jest dalszy rozwój usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. W województwie łódzkim w 2011r. funkcjonowało 2 946 rodzin zastępczych, w których przebywało 4 112 dzieci. Na obszarze województwa w niewystarczającym zakresie realizowane są specjalistyczne formy pomocy dziecku i rodzinie – w 2012r. funkcjonowało 87 placówek wsparcia dziennego (60 opiekuńczych, 25 specjalistycznych, 2 w formie pracy podwórkowej)³⁹.

W 2011r. na terenie województwa łódzkiego funkcjonowało 13 ośrodków interwencji kryzysowej o zasięgu lokalnym, z których skorzystało łącznie 4 631 osób. Biorąc pod uwagę narastające zjawisko ubóstwa i wykluczenia społecznego obserwowane w województwie łódzkim należy uznać za niezbędne funkcjonowanie co najmniej jednego ośrodka interwencji kryzysowej w każdym powiecie.

Komentarz [r80]: Autopoprawka

Szansą na włączenie społeczne i zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jest rozwój ekonomii społecznej, co wymaga wsparcia finansowego, doradczego i szkoleniowego. Rozwój ten stanowi istotny element polityki wzrostu zatrudnienia, przejawiający się w umożliwieniu zatrudnienia osób w najtrudniejszej sytuacji społeczno-zawodowej. Dzięki utworzeniu miejsc pracy w tym sektorze rosną ich szansę na usamodzielnienie, trwałą aktywizację oraz integrację społeczną i zawodową. Odnosząc się do doświadczeń z perspektyw finansowej 2007-2013 PO KL, w przedsiębiorstwach społecznych utworzono ponad 330 nowych miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ta forma aktywizacji zawodowej powinna być nadal stosowana. Ponadto, z informacji zamieszczonej w *Wieloletnim planie działań na rzecz rozwoju i upowszechniania ekonomii społecznej w województwie łódzkim na lata 2013 – 2020* wynika, że w regionie pod koniec 2012r. zarejestrowanych

wynosiły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych), który w województwie łódzkim wzrósł z poziomu 12,5% w 2010r. do 13,4% w 2012r.;

2) wskaźnik zagrożenia ubóstwem skrajnym (pokazującym odsetek osób w gospodarstwach domowych o wydatkach poniżej granicy ubóstwa skrajnego, tzn. poniżej poziomu minimum egzystencji) – wzrost z 5,2% w 2010 r. do 5,7 w 2012r.;

3) wskaźnik zagrożenia ubóstwem ustawowym (uwzględniającego progi interwencji socjalnej przyjmowane za granicę ubóstwa ustawowego) – wzrost z 3,9% w 2010 do 5,7% w 2012r.

³⁸ Na podstawie danych z Wojewódzkiego Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych na lata 2014- 2020.

³⁹ Wojewódzki program wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej na lata 2014-2020.

było około 3 tys. podmiotów ekonomii społecznej. Jednak nie wszystkie z nich faktycznie funkcjonują (część pozostaje jedynie w rejestrze). Główną przyczyną takiej sytuacji jest brak środków na rozwój działalności gospodarczej oraz niewystarczające kompetencje ich kadry zarządzającej. W kontekście powyższego istotne jest więc skierowanie do nich działań wspierających o charakterze kompleksowym, w tym również mających na celu ich ekonomizację.

W regionie dostrzegalne jest wyraźne zapotrzebowanie na usługi w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci. W 2012r. zdiagnozowano schorzenia u 179 411 osób w wieku 0-18, co stanowi blisko 41% przebadanej populacji. W wyniku badań u blisko 12% zdiagnozowano zniekształcenia kręgosłupa, u blisko 15% alergię, u ponad 7% wady wzroku, zaś u ok. 2,3% wady rozwoju⁴⁰. Potrzebę prowadzenia diagnostyki i profilaktyki potwierdzają także dane dotyczące niepełnosprawności wśród dzieci i młodzieży. Jedynie w 2012r. Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności wydały 5 616 orzeczeń o niepełnosprawności osobom poniżej 16 roku życia, w tym z powodu: chorób układu oddechowego i krążeniowego – 1 371 osób, chorób neurologicznych – 738, upośledzeń narządu ruchu – 589, całościowych zaburzeń rozwojowych – 370, chorób narządu wzroku – 315, zaburzeń głosu, mowy i chorób słuchu 293 osoby⁴¹.

Procesy zachodzące w obszarze wykluczenia społecznego wymagają stałego prognozowania i monitorowania. Pozwoli to na pogłębioną analizę lokalnych problemów społecznych w celu lepszego dostosowania wsparcia do zdiagnozowanych potrzeb wybranych grup społecznych.

Komentarz [r81]: Autopoprawka

Efektom interwencji w obszarze włączenia społecznego będzie społecznej wzrost liczby osób, u których zostanie przywrócona zdolność do wypełniania ról społeczno-zawodowych, wzrost liczby trwałych miejsc świadczenia usług społecznych lub zdrowotnych, stworzenie warunków do deinstytucjonalizacji, funkcjonujących form wsparcia m.in. pomocy dziecku i rodzinie oraz rozwój przedsiębiorczości społecznej, co w konsekwencji przyczyni się do ograniczenia zjawiska wykluczenia społecznego i ubóstwa.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Komentarz [r82]: Autokorekta w związku ze zmianą osi priorytetowych

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu Strategii Europa 2020: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

10. ADAPTACYJNOŚĆ PRACOWNIKÓW I PRZEDSIĘBIORSTW W REGIONIE

Program w ramach X osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki” i „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej”.

Komentarz [r83]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw i numerów osi priorytetowych

Komentarz [r84]: Zmiana nr osi

Wyzwaniami w zakresie adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw będą: równouprawnienie płci, godzenie życia zawodowego i rodzinnego, wydłużenie okresu aktywności zawodowej, rozwój kwalifikacji przedsiębiorców i pracowników dostosowanych do potrzeb rynku pracy oraz wdrażanie zarządzania wiekiem jako innowacyjne rozwiązanie wspierające aktywność zawodową pracowników 50+.

Komentarz [r85]: Autokorekta związana z podziałem osi priorytetowych

Obserwacje rynku pracy wskazują na dyskryminację kobiet w zatrudnieniu i płacach. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 30-39 lat jest w regionie o 11% niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w tym samym wieku. Wśród biernych zawodowo ok. 8,7% (głównie kobiet) stanowią osoby m.in. opiekujące się dziećmi. Wpływa to na nieefektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego, obniżenie poziomu życia i niską stopę urodzeń. W latach 2004-2012 wzrosła (z 89,9 do 127,1) liczba miejsc

⁴⁰ Informator statystyczny ochrony zdrowia województwa łódzkiego 2012.

⁴¹ Na podstawie danych z Wojewódzkiego Programu wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w zatrudnianiu osób niepełnosprawnych na lata 2014- 2020.

w żłobkach na 100 tys. mieszkańców (6.), liczba przedszkoli na 10 tys. mieszkańców (o 0,5 p.p.) (9.) oraz odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (5.), jednak nie zaspokaja to potrzeb w tym zakresie (rys.21, zał.1). Dostępność do placówek przedszkolnych w regionie jest nierównomierna, największy problem występuje na obszarach wiejskich oraz słabiej rozwiniętych obszarach miejskich. Edukacja przedszkolna w 2012r. najmniej upowszechniona była w powiatach: piotrkowskim, opoczyńskim, poddębickim i łęczyckim. Zwiększenie możliwości związanych z godzeniem życia zawodowego i rodzinnego, oprócz upowszechnienia opieki nad dziećmi do lat 3 oraz w wieku przedszkolnym, wymaga również wprowadzenia elastycznych form zatrudnienia.

Obecny rynek pracy wymaga ciągłego inwestowania w kwalifikacje, co ma istotny wpływ na możliwość szybkiego przekwalifikowania się i podjęcia innej pracy. Brakuje promowania idei zarządzania wiekiem, oraz rozwiązań skierowanych przede wszystkim do osób 50+ (nie można jednak pominąć młodszych grup wiekowych), które umożliwiłyby im rozwijanie umiejętności i wiedzy zawodowej, gdyż grupa ta od 2010r. systematycznie wzrasta. Prognozy demograficzne pokazują, że w 2035r. niemal co piąty Polak (19,9%) będzie w wieku 50-59/64 lat. Osoby te coraz częściej wycofują się z rynku pracy na 1-5 lat przed osiągnięciem wieku emerytalnego. W 2011r. w kraju współczynnik aktywności zawodowej mężczyzn w wieku 50-64 lat wynosił 61,2%, natomiast kobiet w przedziale wiekowym 50-59 lat – 54,8%. Wśród zatrudnionych w IV kwartale 2009r., w przedziale wiekowym 50+ największą grupę stanowili pracownicy najemni zatrudnieni w sektorze prywatnym (64,8%), a blisko co trzecia osoba (29,7%) pracowała na własny rachunek⁴². Przyczynami niechęci do kontynuowania aktywności zawodowej po 50 roku życia są m.in. szkodliwe warunki pracy, zła kondycja finansowa przedsiębiorstw oraz stan zdrowia.

Komentarz [r86]: Uwaga KE nr 397 - uzupełniono zapis dotyczący zarządzania wiekiem

Wydłużeniu aktywności zawodowej nie sprzyja wzrost zachorowalności na choroby cywilizacyjne (choroby układu krążenia, nowotwory, choroby układu kostno-stawowo-mięśniowego, choroby psychiczne), wynikający m.in. ze struktury wiekowej ludności oraz trudnych warunków pracy. Choroby nowotworowe i choroby układu krążenia są głównymi przyczynami orzekania o ponad 3 miesięcznej niezdolności do pracy. W 2012r. lekarze orzecznicy ZUS wydali mieszkańcom województwa 3 460 pierwszorazowych orzeczeń w sprawach rentowych. Całkowitą, częściową niezdolność do pracy lub konieczność przekwalifikowania zawodowego orzeczone u 2 255 mężczyzn i 1 205 kobiet. Ponadto wg danych regionalnych (GUS) w 2012r. wśród ogółu zatrudnionych 19 648 osób pracowało w warunkach zagrożenia zdrowia. Aktywizacja zawodowa osób w wieku 50+ wymaga działań na rzecz przekwalifikowania pracowników, wprowadzenia populacyjnych programów profilaktycznych oraz działań związanych z rehabilitacją ułatwiającą powrót na rynek pracy. Zapewnienie dobrego stanu zdrowia jest jednym z kluczowych aspektów wydłużenia okresu aktywności zawodowej. Poprawa zdrowia społeczeństwa jest niezwykle ważną determinantą wzrostu gospodarczego, gdyż zwiększa produktywność, podaż zasobów rynku pracy, osiągnięcia edukacyjne oraz zmniejsza koszty utraconej produktywności.

Wspieranie przez przedsiębiorców swoich pracowników mogłoby być zachętą do kontynuowania pracy osób po 50 roku życia i większej aktywności zawodowej m.in. poprzez: elastyczną organizację czasu pracy, lepsze warunki bezpieczeństwa i higieny pracy w miejscu zatrudnienia, ułatwienie pracy przy problemach zdrowotnych poprzez zmianę profilu pracy lub stanowiska pracy na lżejsze, dostosowanie szkoleń do możliwości starszych pracowników, a także ich przygotowanie psychologiczne.

Komentarz [r87]: Uwaga KE nr 397 - uzupełniono zapis dotyczący zarządzania wiekiem

W dobie kryzysu gospodarczego w latach 2009-2011 w województwie nastąpił znaczny spadek przeżywalności przedsiębiorstw. W regionie dominują mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, których

⁴² Dane wg Raportu Zarządzanie pracownikami 50+. Teoria a praktyka, Łódź 2011r.

w 2012r. funkcjonowało 233 818, tj. 99,88% wszystkich podmiotów w rejestrze REGON. Liczba podmiotów wykreślonych z rejestru przewyższała liczbę podmiotów nowozarejestrowanych (w 2009r. o 21 004 a w 2011r. o 2 074). Konsekwencją kryzysu były również zwolnienia pracowników, które w latach 2011-2012 przewyższały liczbę przyjętych do pracy (odpowiednio o 2 231 i 5 279). W związku z powyższym konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw znajdujących się w sytuacji kryzysowej w zakresie doradztwa i opracowywania planu restrukturyzacji, a dla pracowników zagrożonych zwolnieniem wsparcia w zakresie szkoleń przekwalifikujących oraz doradztwa zawodowego i psychologicznego.

Efektami interwencji w obszarze adaptacyjności pracowników i przedsiębiorców będzie: zwiększenie adaptacyjności na rynku pracy i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców, zwiększenie kwalifikacji przedsiębiorców i pracowników dostosowanych do potrzeb na rynku pracy, poprawa kompetencji pracowników, konkurencyjności przedsiębiorstw, szczególnie sektora MŚP, zmniejszenie poziomu bezrobocia, równouprawnienie płci na rynku pracy oraz godzenie życia rodzinnego i zawodowego m.in. poprzez elastyczne formy zatrudnienia. Efektem interwencji w obszarze aktywne i zdrowe starzenie się będzie aktywizacja zawodowa i społeczna osób w wieku okołoemerytalnym, poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa, postęp w zakresie wykrywalności chorób negatywnie wpływających na zasoby pracy.

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efektami interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

11. EDUKACJA, KWALIFIKACJE, UMIEJĘTNOŚCI

Program w ramach XI osi priorytetowej przyczyni się do osiągnięcia celów UP „Zwiększenie konkurencyjności gospodarki” i „Poprawa spójności społecznej i terytorialnej”.

Wyzwaniami w zakresie edukacji, kwalifikacji i umiejętności będą: wysoka jakość kształcenia na wszystkich szczeblach edukacji, rozwój szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb rynku pracy, podnoszenie kwalifikacji zawodowych oraz doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej.

Wyniki egzaminów gimnazjalnych w części matematyczno-przyrodniczej w województwie były wyższe niż średnia w kraju (5.). W latach 2005-2011 różnica między wynikami tych egzaminów a średnią krajową była jednak coraz mniejsza, co może świadczyć o relatywnym obniżaniu się jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym. Poziom wykształcenia średniego w regionie, mierzony wynikami egzaminów maturalnych (4.), jest zbliżony do średniej krajowej.

Szkolnictwo ogólne jak i zawodowe ma niedostatecznie rozwiniętą bazę techno-dydaktyczną w szczególności w zakresie doposażenia w sprzęt TIK⁴³ oraz wyposażenia szkolnych laboratoriów i pracowni przedmiotowych, a także wyposażenia warsztatów i pracowni dla szkół zawodowych w sprzęt i materiały dydaktyczne. Blisko 30% szkół ponadgimnazjalnych i ok. 15% gimnazjów nie jest wyposażonych w sprzęt komputerowy z dostępem do Internetu, przeznaczonych do użytku uczniów. Pod względem dostępu uczniów szkół podstawowych i gimnazjów województwo zajmuje 8.miejsce w kraju, a liczba uczniów przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu nieznacznie przekracza średnią krajową (odpowiednio 10,02 i 10,17). Podobną sytuację obserwuje się w szkołach ponadgimnazjalnych (6.); średnia krajowa 7,82. Brak takiego wyposażenia skutkuje niedostatecznym praktycznym przygotowaniem do wykonywanego zawodu zwłaszcza w wyspecjalizowanych i kluczowych branżach województwa wymagających znajomości m.in. ICT i nauk matematyczno-

Komentarz [r88]: Autokorekta w związku ze zmianą nazw i numerów osi priorytetowych

Komentarz [r89]: Uwaga KE nr 404 i 421 - uzupełniono zapis komputeryzacji w szkołach

⁴³ Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych przypadająca na 1 komputer z dostępem do Internetu wynosi 7,47 (8.), natomiast w szkołach gimnazjalnych wskaźnik ten osiągnął wartość 10,39 (8.).

przyrodniczych. Poza interwencją w zakresie doposażenia szkół istotne jest również podniesienie jakości i efektywności szkolnictwa ogólnego i zawodowego. W powyższym zakresie ważnym elementem pracy szkoły i nauczycieli powinna być indywidualizacja kształcenia, oznaczająca zainteresowanie potrzebami każdego ucznia i umożliwiającą zapewnienie mu warunków wszechstronnego rozwoju, co doprowadzi do rozwoju kreatywności i innowacyjności.

Wizerunek szkolnictwa zawodowego, a zwłaszcza szkół zawodowych, nie jest zadowalający. Niezbędne są działania służące zwiększeniu jego atrakcyjności. Szkolnictwo zawodowe w województwie jest niedostatecznie dostosowane do potrzeb rynku pracy, co jest niekorzystne dla rozwoju gospodarczych specjalizacji regionu. Liczba szkół zawodowych dla młodzieży na 10 tys. mieszkańców (10.) zmniejszyła się w latach 2004-2012 o 0,4 a dynamika tego spadku była większa niż w Polsce. Zmniejszyła się także, podobnie jak w kraju, liczba uczniów w tych szkołach na 10 tys. mieszkańców (14.) o 48,0. W latach 2006-2012 zmniejszyła się również liczba szkół zawodowych dla dorosłych oraz szkół policealnych na 10 tys. mieszkańców (6.) z 0,9 do 0,7.

Kompetencje i kwalifikacje osób dorosłych są niedostosowane do potrzeb gospodarki, co wynika m.in. z niskiej aktywności w podnoszeniu kompetencji przez osoby pracujące, bezrobotne, czy nieaktywne zawodowo. W latach 2004-2011, bardziej niż w Polsce, zmniejszył się odsetek dorosłych kształcących się ustawicznie (13.) (z 5,0% do 3,4%), a jedynie 3,9% bezrobotnych rozpoczęło w 2012r. szkolenia prowadzone przez Urzędy Pracy. Problem niskiej aktywności zawodowej i społecznej dotyka w szczególności osoby starsze (50+), które, posiadając rozległą wiedzę, często nie dostrzegają zasadności podnoszenia swoich kwalifikacji, co utrudnia ich aktywizację zawodową i przyczynia się do postrzegania ich jako obciążenia lub zagrożenia dla rozwoju, należy zatem umożliwić im wsparcie w zakresie m.in. szkoleń, kursów i doradztwa. Powyższe problemy utrudniają pracownikom i przedsiębiorcom, zwłaszcza w sektorze MŚP, adaptację do zmieniających się warunków gospodarowania. O konieczności rozwoju szkolnictwa zawodowego i kursów umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych świadczą m.in. wysoki (choć malejący) odsetek trwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem (11.). W związku z powyższym niezbędne jest wzmocnienie działań na rzecz podnoszenia kompetencji osób dorosłych, w szczególności wśród osób, które są w najgorszej sytuacji w tym zakresie.

Efektami interwencji w obszarze edukacji, kwalifikacji i umiejętności będzie: poprawa dostępu do placówek oświaty, wzrost poziomu nauczania na wszystkich poziomach kształcenia, zapewnienie warunków dla prawidłowego rozwoju psychofizycznego dzieci i młodzieży, doposażenie bazy dydaktyczno-naukowej, zwiększenie adaptacyjności na rynku pracy i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców,

Wymiar terytorialny interwencji dotyczy całego województwa.

Efekty interwencji zapewnią wdrożenie priorytetu *Strategii Europa 2020*: Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu obejmujący wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

1.1.2 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i odpowiadających im priorytetów inwestycyjnych, z uwzględnieniem umowy partnerstwa, w oparciu o identyfikację potrzeb regionalnych oraz, w stosownych przypadkach, potrzeb krajowych, w tym potrzeb w zakresie sprostania wyzwaniom wskazanym w stosownych zaleceniach dotyczących poszczególnych państw przyjętych zgodnie z art. 121 ust. 2 TFUE i w stosownych zaleceniach Rady przyjętych zgodnie z art. 148 ust. 4 TFUE, uwzględniając wyniki ewaluacji *ex ante*

Tabela 1: Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany do realizacji	Wybrany do realizacji	Uzasadnienie wyboru w oparciu o diagnozę z punktu 1.1.1 oraz
-----------------------	-----------------------	--

Komentarz [r90]: Dopisano fragment zdania zgodnie z UP.

Komentarz [DPR91]: Uzupełnienia zostaną dokonane po zakończeniu ustaleń dotyczących wszystkich obszarów wsparcia finansowanych z EFS oraz zdrowia

cel tematyczny	priorytet inwestycyjny	uwzględniając stosowne unijne, krajowe i/lub regionalne dokumenty strategiczne
1 Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1a udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	<ul style="list-style-type: none"> – Brak jest zaplecza naukowo-badawczego dla niektórych specjalizacji regionalnych. – Strefę badawczo-rozwojową charakteryzują niewystarczające nakłady na maszyny i urządzenia techniczne. Naukowcy korzystają ze starej, zużytej aparatury. – Wsparcie rozwoju infrastruktury B+R w placówkach naukowych powinno dotyczyć aparatury badawczej służącej rozwojowi specjalizacji regionalnych wskazanych w RSI LORIS lub stanowiącej dopełnienie istniejących zasobów. – Wpływ sektora B+R na innowacyjność gospodarki jest ograniczony.
	1b promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz, wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	<ul style="list-style-type: none"> – Przedsiębiorstwa w województwie charakteryzuje niski potencjał innowacyjny i brak własnego zaplecza B+R. – Przyczynami trudności w zakresie współpracy między sferą B+R a gospodarką są: brak środków finansowych po stronie przedsiębiorstw do zlecenia badań, brak systemu zachęt dla szkół wyższych i placówek naukowo-badawczych do podejmowania współpracy z przedsiębiorstwami, nieznanymi potrzebami przedsiębiorstw, brak wiedzy przedsiębiorców na temat badań naukowych i prac rozwojowych prowadzonych w sferze B+R. – Wskaźnik komercjalizacji innowacji, w latach 2006-2011 spadł z 9,0% do 4,3%. – Niezbędne jest zwiększenie znaczenia konsorcjów przemysłowo-naukowych i przedsiębiorstw posiadających status centrów badawczo-rozwojowych i rozwój innowacji technologicznych. – Dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw konieczne jest zapewnienie wsparcia w postaci instrumentów finansowych dla przedsięwzięć wysokiego ryzyka. – Wpływ sektora B+R na innowacyjność gospodarki jest ograniczony.
2 Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2c wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> – Mimo zauważalnego wzrostu wykorzystania TIK w sektorze publicznym, jedynie 25% urzędów w regionie udostępniło e-usługi w 2012 r. – Konieczne jest poszerzenie zakresu usług administracji publicznej świadczonych drogą elektroniczną z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych (e-administracja, e-edukacja, e-integracja, e-kultura, e-zdrowie, e-bezpieczeństwo). – Brak pełnej digitalizacji zasobów kultury, nauki i edukacji ogranicza w znacznym stopniu ich dostępność.
3 Wzmacnianie konkurencyjności MSP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3a promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwanie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	<ul style="list-style-type: none"> – Poziom przedsiębiorczości w regionie jest poniżej średniej krajowej. – Przedsiębiorczość w regionie charakteryzują: niska „przeżywalność” przedsiębiorstw, ograniczenie przedsiębiorczości do „małego biznesu”, podatność na zmiany cyklu koniunkturalnego, niewielki zakres działalności innowacyjnej.

	3b opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	<ul style="list-style-type: none"> – Udział województwa w eksporcie Polski wynosi zaledwie 3,7% w związku z czym należy podejmować działania mające na celu wzrost zewnętrznej konkurencyjności przedsiębiorstw i zdobywanie przez nie nowych rynków zbytu, również za granicą. – Wzmocnienia wymaga promocja gospodarcza (w tym turystyczna) zarówno w wymiarze krajowym, jak i międzynarodowym.
	3c wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	<ul style="list-style-type: none"> – Spadek dynamiki wartości brutto środków trwałych w 2010 r., będący efektem wysokiego spadku nakładów inwestycyjnych w 2009 r. – Szansą na poprawę konkurencyjności przedsiębiorstw może być rozwój sieci klastrów opartych na endogenicznym potencjale rozwojowym województwa, jak również wykorzystującym impulsy zewnętrzne związane z napływem nowoczesnych technologii. – Klustry i inne powiązania sieciowe powinny rozwinąć się szczególnie w obszarach określonych jako inteligentne specjalizacje regionalne, które mogą stać się głównymi potencjalami rozwoju gospodarczego regionu. – Szansą na aktywizację społeczno-gospodarczą regionu są przedsiębiorstwa społeczne, które ze względu na ograniczony dostęp do kapitału, wymagają wsparcia w tym zakresie.
4 Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4a wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	<ul style="list-style-type: none"> – Elementami warunkującymi wykorzystanie OZE w województwie są: położenie regionu w strefie umiarkowanych wiatrów i nasłonecznienia, znaczny potencjał do produkcji biomasy (wynikający z rolniczego charakteru regionu), znaczne zasoby wód geotermalnych oraz niewielki spadek rzek. – Województwo charakteryzuje się niskim stopniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii (pod względem produkcji energii elektrycznej z OZE region zajmuje 8 miejsce w kraju). – Zwiększenie efektywności produkcji i przesyłu energii jest nadrzędną sprawą dla regionu.
	4c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania energii w infrastrukturze publicznej, w tym budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	<ul style="list-style-type: none"> – Istotnym problemem w zakresie objętym PI jest niska efektywność energetyczna, w sektorach publicznym i budownictwa mieszkaniowego, co jest spowodowane złym stanem technicznym znacznej części zabudowy w miastach.
	4e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	<ul style="list-style-type: none"> – Niezbędne jest wsparcie dla nowych projektów w zakresie poprawy efektywności energetycznej, m.in. dotyczących zastosowania nowych technologii (domy pasywne i zeroemisyjne). – Problemem jest niewielki udział nowoczesnego ekologicznego taboru, zły stan techniczny infrastruktury liniowej transportu szynowego oraz brak integracji systemów komunikacji zbiorowej. – Konieczna jest realizacja działań zmierzających do uatrakcyjnienia transportu zbiorowego, co pozwoli ograniczyć wykorzystanie transportu indywidualnego i wpłynie na zmniejszenie negatywnych oddziaływań transportu na środowisko.
5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5b wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijania systemów zarządzania klęskami żywiołowymi katastrofami	<ul style="list-style-type: none"> – W województwie zauważalny jest pogłębiający się deficyt wód powierzchniowych i występowanie zjawiska stepowienia (w pn. i pn.-zach. części regionu), z drugiej zaś strony wzrost zagrożenia powodziowego oraz problem z zagospodarowaniem wód opadowych na terenach miejskich. – Znajdujące się w regionie zbiorniki retencyjne nie zapewniają poziomu magazynowania wód umożliwiającego przeciwdziałanie skutkom suszy. – Okresowo występująca susza powoduje dużą liczbę pożarów lasów w porównaniu ze średnią dla Polski. – Wzmocnienia wymaga wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, rozwój regionalnego systemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania zagrożeń.
6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie	6a inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia	<ul style="list-style-type: none"> – Województwo charakteryzuje się niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą dla zintegrowanej gospodarki odpadami komunalnymi oraz niebezpiecznymi, w tym azbestu, wymagającą rozbudowy i wprowadzenia

efektywnego gospodarowania zasobami	zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	nowoczesnych technologii odzysku i unieszkodliwiania odpadów. – Wiele składowisk nie spełnia wymogów ekologicznych i wymaga zamknięcia oraz rekultywacji, rozwiązanie wymaga również problem dzikich wysypisk.
	6b inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	– W regionie występują dysproporcje sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, co zwiększa możliwość zanieczyszczenia środowiska ściekami (niewystarczający jest poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacji na obszarze województwa, w szczególności na obszarach wiejskich). – Wyznaczone na terenie województwa aglomeracje ściekowe, wymagają działań w zakresie budowy oczyszczalni, modernizacji technologii oczyszczania oraz rozbudowy sieci kanalizacyjnej. – Wzrost ilości osadów pościekowych wymaga wzmocnionych działań w zakresie uporządkowania gospodarki osadami w oczyszczalniach, w tym ich odzysku. – Ważne jest uszczelnienie systemów wodociągowych w celu ograniczenia strat wody.
	6c zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	– Problemami w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego i funkcjonowania instytucji kultury są zbyt małe inwestycje na remonty, rewaloryzacje i wyposażenie, co skutkuje brakiem dostępności do podstawowych usług kultury w małych miastach i obszarach wiejskich. – Obiekty zabytkowe są słabo wykorzystane na cele kulturalne. – Instytucje kultury i zabytki znajdujące się w miastach zlokalizowane są często na obszarach zdegradowanych i wymagają włączenia w kompleksowe procesy rewitalizacji. – Promocja potencjału kulturowego jest niewystarczająca. – Mieszkańcy wykazują niewielkie zainteresowanie ofertą kulturalną regionu. – Bogactwo zasobów wielokulturowego dziedzictwa regionu stanowi jego potencjał, zarówno w kontekście rozwoju turystyki, jak i szeroko pojętej jakości życia mieszkańców.
	6d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę	– Województwo charakteryzuje się niewielką powierzchnią obszarów cennych przyrodniczo objętych ochroną prawną oraz brakiem spójnego systemu ekologicznego. – W związku z narastającą antropopresją na tereny cenne przyrodniczo i krajobrazowo istotne jest utrzymanie i ochrona różnorodności biologicznej, przywracanie właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków, przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej, wspieranie programów edukacyjnych i informacyjno-promocyjnych podnoszących świadomość ekologiczną. – Konieczne jest ukierunkowanie ruchu turystycznego oraz rozwój infrastruktury turystycznej, w celu wykorzystania turystycznych walorów środowiskowych województwa łódzkiego.
7 Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7b zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym węzłami multimodalnymi	– Jakość istniejącego układu drogowego, ograniczająca dostępność transportową, sukcesywnie poprawia się, ale w dalszym ciągu występują duże potrzeby inwestycyjne. Ponad 40% dróg wojewódzkich jest w stanie złym i niezadawalającym. – Duże obciążenie ruchem samochodowym (szczególnie ciężarowym) wpływa na wzrost uciążliwości dla mieszkańców i stanowi zagrożenie dla bezpieczeństwa ruchu. – Jednym z wyzwań regionu w zakresie transportu jest wzmocnienie i rozwój powiązań drogowych układu regionalnego z układem krajowym i europejskim (z siecią TEN-T).
	7c rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych	– Z uwagi na dynamiczny rozwój usług logistycznych w regionie i wzrost powierzchni magazynowych wzmocnienia wymaga infrastruktura terminali przeładunkowych, w tym połączenia drogowe z siecią transportową regionu oraz systemy zarządzania i monitoringu.

	<p>oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej</p>	
	<p>7d rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości, i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Sieć kolejowa w regionie jest stosunkowo słabo rozwinięta, dlatego niezbędne jest jej uzupełnienie o nowe odcinki linii kolejowych, – Zły stan techniczny sieci kolejowej wymaga inwestycji modernizacyjnych i rehabilitacyjnych przywracających prędkości konstrukcyjne i eliminujących „wąskie gardła”. – Niezadowolający jest stan techniczny taboru kolejowego. – Niedostateczna jakość infrastruktury służącej obsłudze pasażerów (w tym infrastruktury dworcowej).
<p>8 Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p>	<p>8b wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Województwo jest w niedostatecznym stopniu postrzegane jako region atrakcyjny turystycznie, mimo posiadania znacznych potencjałów endogenicznych: kulturowych i przyrodniczych w tym zasobów wód geotermalnych wykorzystywanych w balneologii. – Niewystarczająca jest baza rekreacyjna oraz infrastruktura turystyczna regionu. – Niedostateczna jest promocja potencjałów turystycznych województwa, brakuje zintegrowanych produktów turystycznych, spójnego wizerunku regionu oraz niedostateczne oznakowanie atrakcji i szlaków turystycznych
	<p>8i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników</p>	<ul style="list-style-type: none"> – W regionie w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy znajdują się osoby w wieku 15-24 lata i 50+. – Problemem jest wysoki poziom długotrwale bezrobotnych w grupie bezrobotnych ogółem – 37,0%, mający istotny wpływ na poziom wykluczenia społecznego. – Do osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy zalicza się osoby niepełnosprawne, które dużo częściej niż osoby sprawne doświadczają trudności na rynku pracy z uwagi na problemy zdrowotne. – Niski jest wskaźnik mieszkańców wsi, pracujących poza rolnictwem. Ponadto niski jest poziom wykształcenia i kwalifikacji zawodowych ludności wiejskiej oraz ich mobilność zawodowa. – Sytuacja osób bezrobotnych wymaga zwiększenia poziomu aktywności zawodowej oraz mobilności pracowników.
	<p>8iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Województwo łódzkie cechuje relatywnie niski poziom przedsiębiorczości – udział osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym jest niższy niż średnia w kraju, co wskazuje na niewykorzystany potencjał przedsiębiorczości mieszkańców. – Podmioty komercyjne nie są zainteresowane finansowaniem indywidualnej działalności gospodarczej, dlatego głównym źródłem finansowania są środki własne. – Osoby fizyczne planujące rozpoczęcie działalności gospodarczej stoją wobec bariery w dostępie do kapitału, szczególnie jeśli należą do kręgu osób defaworyzowanych na rynku pracy: młodych, niezatrudnionych, niepełnosprawnych. – Problemem jest niski poziom przedsiębiorczości osób niepełnosprawnych.
	<p>8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Obserwacje rynku pracy wskazują na dyskryminację kobiet w zatrudnieniu i placach. Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 30-39 lat jest w regionie o 11% niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn w tym samym wieku. – Wśród biernych zawodowo ok. 8,7% (głównie kobiet) stanowią osoby m.in. opiekujące się dziećmi. Wpływa to na nieefektywne wykorzystanie kapitału ludzkiego, obniżenie poziomu życia i niską stopę urodzeń. – W regionie niezadowolający jest dostęp do opieki żłobkowej – liczba miejsc w żłobkach nie zaspokaja potrzeb w tym zakresie. – Zwiększenie możliwości związanych z godzeniem życia zawodowego i rodzinnego, oprócz upowszechnienia opieki nad dziećmi do lat 3, wymaga wprowadzenia elastycznych form zatrudnienia.

	8v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	<ul style="list-style-type: none"> – W dobie kryzysu gospodarczego w latach 2009-2011 w województwie nastąpił znaczny spadek przeżywalności przedsiębiorstw. – Konsekwencją kryzysu były zwolnienia pracowników, które w latach 2011-2012 przewyższały liczbę przyjętych do pracy – Konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw znajdujących się w sytuacji kryzysowej w zakresie doradztwa i opracowywania planu restrukturyzacji, a dla pracowników zagrożonych zwolnieniem wsparcia w zakresie szkoleń przekwalifikujących oraz doradztwa zawodowego i psychologicznego. – Konieczne jest zwiększenie zainteresowania przedsiębiorców szkoleniem pracowników firm, w szczególności w przypadku mikro i małych firm. Wiedza i umiejętności pracowników stanowią ważny zasób firm mając bardzo istotne znaczenie dla ich rozwoju i konkurencyjności.
	8vi0 aktywne i zdrowe starzenie się	<ul style="list-style-type: none"> – Niska aktywność zawodowa i społeczna osób starszych. – Osoby starsze (50+), posiadając rozległą wiedzę, często nie dostrzegają zasadności podnoszenia swoich kwalifikacji, co utrudnia ich aktywizację zawodową i przyczynia się do postrzegania ich jako obciążenia lub zagrożenia dla rozwoju. – Zapewnienie dobrego stanu zdrowia jest jednym z kluczowych aspektów wydłużenia okresu aktywności zawodowej. Poprawa zdrowia społeczeństwa jest niezwykle ważną determinantą wzrostu gospodarczego, gdyż zwiększa produktywność, podaż zasobów rynku pracy, osiągnięcia edukacyjne oraz zmniejsza koszty utraconej produktywności. – Wydłużeniu aktywności zawodowej nie sprzyja wzrost zachorowalności na choroby cywilizacyjne, wynikający m.in. ze struktury wiekowej ludności oraz trudnych warunków pracy. Choroby nowotworowe i choroby układu krążenia są głównymi przyczynami orzekania o ponad 3 miesięcznej niezdolności do pracy.
9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	<ul style="list-style-type: none"> – Województwo charakteryzuje się niekorzystną strukturą demograficzną i osiąga najgorsze wyniki w skali kraju pod względem poziomu zdrowotności społeczeństwa. – Problemem są długie terminy oczekiwania na przyjęcie przez lekarzy specjalistów i na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne. – Niewystarczająca w stosunku do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych jest liczba miejsc w zakresie opieki paliatywnej i geriatrycznej oraz liczba miejsc w domach dziennego pobytu i środowiskowych domach samopomocy. – Słabością regionu jest strukturalne niedopasowanie sieci żłobków do lokalnych potrzeb, zwłaszcza na obszarach wiejskich. – Konieczne jest wsparcie infrastruktury ochrony zdrowia i infrastruktury usług społecznych. Wsparcie powinno dotyczyć też tworzenia mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego i socjalnego i poprawy warunków mieszkaniowych rodzin podejmujących się pieczy zastępczej oraz uzyskania mieszkań przez pełnoletnich wychowanków rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej.
	9b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	<ul style="list-style-type: none"> – Poważnymi problemami dużych ośrodków miejskich są: zanikające funkcje społeczno-gospodarcze i depopulacja, częściowo związana z postępującym procesem suburbanizacji, co skutkuje wieloaspektową degradacją przede wszystkim w obszarach śródmiejskich. Postępująca degradacja ma charakter przestrzenny (zanieczyszczenie powietrza i hałas komunikacyjny, degradacja gleby, niska jakość przestrzeni publicznych, chaos przestrzenny), techniczny (dekapitalizacja zabudowy, brak zaopatrzenia w media), gospodarczy (utrata funkcji gospodarczych, słaba koncentracja podmiotów gospodarczych) i społeczny (bezrobocie, ubóstwo, wykluczenie społeczne, przestępczość). – Problem zdegradowanych terenów dotyczy również obszarów wiejskich. Na obszarach tych obserwuje się także ugory rolnicze i zaniedbane tereny mieszkaniowo-usługowe. Rewitalizacja i aktywizacja tych terenów powinna być związana z kompleksowymi działaniami dotyczącymi rozwoju wielofunkcyjnych obszarów wiejskich.
	9i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na	<ul style="list-style-type: none"> – W latach 2010-2012 w województwie łódzkim nastąpił wzrost wartości wskaźników zagrożenia ubóstwem. – W województwie rośnie liczba osób korzystających z pomocy społecznej, w tym osób korzystających z tej pomocy trwale. – Problemy grup zagrożonych wykluczeniem społecznym są złożone i

	zatrudnienie	wymagają długotrwałego wsparcia na rzecz ich aktywizacji społeczno-zawodowej i aktywnej integracji.
	9iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	<ul style="list-style-type: none"> – Do ograniczenia poziomu wykluczenia społecznego i wzrostu aktywności zawodowej przyczyniają się m.in. specjalistyczne usługi społeczne. Istotne są usługi umożliwiające aktywność zawodową sprawującym opiekę nad osobami zależnymi lub niesamodzielnymi i rozwój usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. – W ciągu ostatnich 5 lat zwiększył się w regionie popyt na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze w środowiskowych domach samopomocy oraz w dziennych domach pomocy ze względu na postępujący proces starzenia się społeczeństwa. – Usługi rehabilitacji społecznej i społeczno-zawodowej są niewystarczające w stosunku do potrzeb. – Niewielka jest liczba specjalistycznych form pomocy dziecku i rodzinie. – W regionie dostrzegalne jest wyraźne zapotrzebowanie na usługi w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci.
	9v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarności w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój ekonomii społecznej jest szansą na włączenie społeczne i zatrudnienie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. W tym celu konieczne jest wsparcie finansowe, doradcze i szkoleniowe dla PES. – Tworzenie miejsc pracy w PES zwiększa szanse na usamodzielnienie, trwałą aktywizację oraz integrację osób znajdujących w najtrudniejszej sytuacji społeczno-zawodowej. – Istotnym problemem PES jest brak środków na rozwój działalności gospodarczej oraz niewystarczające kompetencje ich kadry zarządzającej. Istotne jest skierowanie do nich działań wspierających o charakterze kompleksowym, w tym również mających na celu ich ekonomizację.
10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10i ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba miejsc przedszkolnych nie zaspokaja regionalnych potrzeb. Dostępność do placówek przedszkolnych w regionie jest nierównomierna, największy problem występuje na obszarach wiejskich oraz słabiej rozwiniętych obszarach miejskich. – W województwie postępuje relatywne obniżanie się jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym. – Szkolnictwo ogólne ma niedostatecznie rozwiniętą bazę technodydaktyczną w szczególności w zakresie wyposażenia w sprzęt TIK oraz wyposażenia szkolnych laboratoriów i pracowni przedmiotowych w sprzęt i materiały dydaktyczne. – Indywidualizacja kształcenia powinna być stałym elementem pracy szkoły i nauczycieli, oznaczającym zainteresowanie potrzebami każdego ucznia.
	10iii wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	<ul style="list-style-type: none"> – Niewystarczający poziom kompetencji i kwalifikacji osób dorosłych.. – Niezadowolająca aktywność w podnoszeniu kompetencji przez osoby dorosłe (w latach 2004-2011 w regionie, bardziej niż w Polsce, zmniejszył się odsetek dorosłych kształcących się ustawicznie). – Malejąca liczba osób uczestniczących w kształceniu ustawicznym stanowi barierę utrudniającą pracownikom i przedsiębiorcom adaptację do zmieniających się warunków gospodarowania. – O konieczności rozwoju kursów umożliwiających zmianę kwalifikacji zawodowych świadczą m.in. wysoki odsetek trwale bezrobotnych w liczbie bezrobotnych ogółem. – Niezbędne jest wzmocnienie działań na rzecz podnoszenia kompetencji wśród osób, które są w najgorszej sytuacji w tym zakresie.

	<p>10iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Szkolnictwo zawodowe w województwie jest niedostatecznie dostosowane do potrzeb rynku pracy, co jest niekorzystne dla rozwoju gospodarczych specjalizacji regionu. – W regionie zmniejsza się liczba szkół zawodowych oraz liczba uczniów w tych szkołach. – Szkolnictwo zawodowe ma niewystarczająco rozwiniętą bazę technodydaktyczną w szczególności w zakresie wyposażenia w sprzęt TIK oraz wyposażenia warsztatów i pracowni dla szkół zawodowych w sprzęt i materiały dydaktyczne. Brak takiego wyposażenia skutkuje niedostatecznym praktycznym przygotowaniem do wykonywanego zawodu. – Wizerunek szkolnictwa zawodowego, a zwłaszcza szkół zawodowych, nie jest zadowalający. Niezbędne są działania służące zwiększeniu jego atrakcyjności.
	<p>10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Istotne ze względu na rozwój kapitału ludzkiego są inwestycje w infrastrukturę edukacyjną, sprzęt dydaktyczny i szkolenia, co powinno prowadzić do zwiększenia jakości i atrakcyjności procesu kształcenia. – Pod względem liczby przedszkoli województwo plasuje się poniżej średniej krajowej. – Problemem w regionie jest zmniejszająca się liczba szkół zawodowych dla młodzieży i dorosłych oraz liczba uczniów w tych szkołach, a także infrastruktura dydaktyczna, która wymaga stworzenia warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej.

Sekcja 1.2 Uzasadnienie alokacji finansowej

1.2.1 Uzasadnienie alokacji finansowej (wsparcia Unii) dla każdego celu tematycznego oraz, w stosownych przypadkach, priorytetu inwestycyjnego, zgodnie z wymogami koncentracji tematycznej, z uwzględnieniem wyników ewaluacji *ex ante*

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 jest programem dwufunduszowym współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Składa się z dwunastu monofunduszowych osi priorytetowych (w tym osi dotyczącej pomocy technicznej).

Całkowita alokacja na RPO WŁ na lata 2014-2020 wyniesie 2 256 049 115 euro, z tego 1 621 433 387 euro (71,87%) to środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, a 634 615 728 euro (28,13%) Europejskiego Funduszu Społecznego.

Zgodnie z zapisami rozporządzeń Komisji Europejskiej ustanawiających szczegółowe przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego minimum 50% środków EFRR musi zostać przeznaczony na cele tematyczne (CT) 1, 2, 3 i 4 w tym min. 15% na cel tematyczny 4 oraz minimum 20% środków EFS musi zostać przeznaczony na cel tematyczny 9. Postanowienia te zobowiązują do koncentracji interwencji w szczególnie ważnych z punktu widzenia wspólnotowego obszarach m.in. innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw, technologii informacyjno – komunikacyjnych, niskoemisyjnej gospodarki, czy też włączenia społecznego i zatrudnienia.

Projekt RPO WŁ na lata 2014-2020 spełnia określone przez KE poziomy koncentracji środków EFRR i EFS.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 planuje się przeznaczyć 52,13% środków EFRR na CT 1-4, uwzględnione w następujących osiach priorytetowych:

Komentarz [DPR92]: Zmiana w sekcji 1.2.1 związana ze zmianami alokacji oraz układu osi priorytetowych

- CT1: Oś priorytetowa I *Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy* – 201 619 822 euro (12,43% alokacji EFRR)
- CT2: Oś priorytetowa VII *Infrastruktura dla usług społecznych* – 41 080 777 euro (2,53% alokacji EFRR)
- CT3: Oś priorytetowa II *Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka* – 274 835 401 euro (16,95% alokacji EFRR)
- CT4: Oś priorytetowa III *Transport* – 71 690 668 euro (4,42% alokacji EFRR); Oś priorytetowa IV *Gospodarka niskoemisyjna* – 255 954 770 euro (15,79% alokacji EFRR). Łącznie 20,21% alokacji EFRR.

Powyższy podział wynika również z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej województwa łódzkiego oraz sformułowanych na jej podstawie najważniejszych wyzwań stojących przed regionem. Doceniając znaczenie wsparcia sfery B+R, a także innowacyjności i konkurencyjności dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu na Oś priorytetową I i II zaplanowano w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 łącznie 476 455 223 euro, co stanowi prawie 30% alokacji na EFRR. Ponadto priorytety inwestycyjne 1.1 oraz 1.2 (CT1), a także priorytety inwestycyjne 3.1, 3.2, 3.3, 3.4 (CT3) to obszary wpisujące się bezpośrednio w cel *Strategii Europa 2020* w zakresie inteligentnego rozwoju.

Na kształt budżetu RPO WŁ na lata 2014-2020 wpływa również *Stanowisko Stuzb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie i programów w POLSCE na lata 2014-2020*, w którym zostały wskazane priorytety finansowania dla Polski. Determinują one ukierunkowanie wydatków m.in. na poprawę dostępności transportowej, rozwój e-gospodarki, ochronę środowiska, jak również integrację najsłabszych grup społecznych na rynku pracy oraz poprawę jakości edukacji.

W związku z tym zdecydowano o przeznaczeniu ponad 18% alokacji EFRR na Oś priorytetową III *Transport* w ramach celu tematycznego 7 (priorytety inwestycyjne 7b, 7c oraz 7d). Wynika to z niedostatecznie rozwiniętej infrastruktury komunikacyjnej w regionie. W obszarze tym, w porównaniu do perspektywy finansowej 2007 – 2013 ponad dwukrotnie więcej środków zaplanowano na wsparcie transportu kolejowego (modernizację linii kolejowych o znaczeniu regionalnym oraz zakup taboru do przewozów w obrębie województwa), co ma doprowadzić do zwiększenia jego znaczenia w systemie transportu województwa łódzkiego.

Znaczne środki (ponad 22% alokacji EFRR) zostaną przeznaczone również na sektory związane z ochroną środowiska i gospodarką niskoemisyjną w ramach Osi priorytetowej IV *Gospodarka niskoemisyjna* i V *Ochrona środowiska*, które realizują cele tematyczne 4, 5 i 6. W tym zakresie najwięcej środków zaplanowano na priorytet inwestycyjny 4.3 w zakresie efektywności energetycznej, a także 4.1 oraz 6.1 (odpowiednio 3,5% EFRR i 2,79% EFRR) w celu zwiększenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych i dostosowania do wymogów traktatowych w zakresie gospodarki odpadami.

W obszarze interwencji Europejskiego Funduszu Społecznego rozkład środków finansowych w głównej mierze wynika z przyjętej koncentracji tematycznej w ramach CT9. Aktualnie w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 koncentracja na CT9 wynosi 25,54% EFS. Zidentyfikowane na podstawie diagnozy sytuacji województwa łódzkiego kierunki wsparcia są powiązane z priorytetami wyznaczanymi przez *Strategię Europa 2020* – zdecydowana większość środków w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 wspierać będzie obszar zatrudnienia i włączenia społecznego (w wysokości 52,62% alokacji EFS), w tym w sposób znaczący priorytet inwestycyjny 8.i dedykowany wsparciu osób bezrobotnych, poszukujących pracy i nieaktywnych zawodowo w celu zwiększenia ich szans na znalezienie pracy (18,25% alokacji EFS).

Ponadto EFS współfinansować będzie kwestie dotyczące adaptacyjności pracowników i przedsiębiorstw, wydłużenia aktywności zawodowej mieszkańców regionu oraz godzenia życia zawodowego i prywatnego (18,12% EFS).

Powyższe obszary nie mogą funkcjonować sprawnie bez wysoko wykształconej kadry pracowniczej, stąd na wsparcie obszaru edukacji przeznaczono alokację na poziomie 18,60% środków EFS, w tym na obszar edukacji zawodowej 9,73% alokacji EFS.

Jako uzupełnienie działań finansowanych z EFS zaprogramowano również osobne osie priorytetowe finansowane z EFRR dotyczące rewitalizacji i potencjału endogenicznego regionu (OP VI – 17,59% alokacji EFRR) oraz wsparcia infrastruktury dla usług społecznych (OP VII – 7,91% alokacji EFRR).

Struktura podziału środków w ramach dostępnej alokacji Europejskiego Funduszu Społecznego w RPO na lata WŁ 2014-2020 wynika także z przyjętego w *Umowie Partnerstwa* założenia finansowania pomocy technicznej w całości ze środków EFS. Mając na uwadze alokację Programu, jego finansowanie z EFRR i EFS oraz związaną z tym konieczność udźwignięcia ciężaru administracyjnego dotyczącego zarządzania i wdrażania Programu w województwie łódzkim, wartość pomocy technicznej RPO WŁ na lata 2014-2020 oszacowano na poziomie 67 616 476 euro, co stanowi 10,65% alokacji EFS oraz 3% całości alokacji RPO WŁ na lata 2014-2020).

PROJEKT

1.2.2 Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Tabela 2. Przegląd strategii inwestycyjnej programu operacyjnego

Oś priorytetowa	Fundusz (EFRR, FS, EFS) lub inicjatywa na rzecz zatrudnienia ludzi młodych	Wsparcie UE [EUR]	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu operacyjnego	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu dla których wyznaczono wartość docelową
Oś priorytetowa I: Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	EFRR	79 913 930	3,55%	1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.a udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększenie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	Zwiększenie nakładów na infrastrukturę badawczo - rozwojową	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB ogółem
	EFRR	121 705 892	5,41%		1.b promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych,	Zwiększenie wykorzystania wyników prac B+R w przedsiębiorstwach.	Udział przedsiębiorstw a) przemysłowych oraz b) z sektora usług, które wprowadziły innowacje w %

					eko-innowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu		ogółu przedsiębiorstw
Oś priorytetowa II Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	EFRR	63 404 914	2,82%	3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.a promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	Zwiększenie dynamiki rozwoju przedsiębiorstw	Przedsiębiorstwa utworzone w relacji do istniejących przedsiębiorstw w województwie
	EFRR	40 803 928	1,81%		3.b opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia	Wzmocnienie działalności proeksportowej przedsiębiorstw	Udział województwa w eksporcie krajowym

	EFRR	170 626 559	7,58%		3.c wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług	Wzrost inwestycji w sektorze prywatnym	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)
Oś priorytetowa III Transport	EFRR	71 690 668	3,19%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Wzrost popularności komunikacji miejskiej	Przewozy pasażerów komunikacją miejską w przeliczeniu na jednego mieszkańca obszarów miejskich
	EFRR	172 678 636	7,67%	7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów	7.b zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	Poprawa dostępności transportowej województwa w ruchu drogowym	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (drogowej)
	EFRR	55 038 660	2,45%	przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.c rozwój i usprawnienie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego,	Wzrost aktywności centrów logistycznych i terminali kontenerowych w regionie	Wielkość ładunków obsługiwanych w terminalach intermodalnych TEU

					portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej		
	EFRR	65 254 925	2.90%		7.d rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	Poprawa dostępności transportowej województwa w ruchu kolejowym	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (kolejowej)
Oś priorytetowa IV	EFRR	56 828 417	2,53%	4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.a wspieranie i wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	Wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem
Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	154 139 817	6,85%		4.c wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego	Zużycie ciepła w budynkach mieszkaniowych w przeliczeniu na jednostkę kubatury

	EFRR	39 183 083	1,74%		4.e promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	Wzrost efektywności produkcji i przesyłu energii	Średnie stężenie roczne PM10 w aglomeracjach i miastach województwa
Oś priorytetowa V Ochrona środowiska	EFRR	16 608 702	0,74%	5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.b wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	Zmniejszenie ryzyka występowania powodzi i suszy	Pojemność obiektów małej retencji

	EFRR	45 310 919	2,01%	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.a inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenie wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Ograniczenie składowania odpadów oraz wzrost stopnia odzyskiwania odpadów, w tym recykling odpadów	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych wytworzonych
	EFRR	43 352 946	1,93%		6.b inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie	Wypełnienie zobowiązań akcesyjnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków
	EFRR	7 225 491	0,32%		6.d ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemów, także poprzez program "Natura 2000" i zieloną infrastrukturę	Ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego	Parki krajobrazowe objęte planami ochrony

Oś priorytetowa VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	EFRR	45 742 435	2,03%	6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.c zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	Wzrost partycypacji w kulturze na terenie województwa łódzkiego	Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności
	EFRR	59 897 859	2,66%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcia mobilności pracowników	8.b wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcenie upadających regionów przemysłowych i zwiększenia dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój	Wzrost intensywności ruchu turystycznego	Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata
	EFRR	178 485 543	7,93%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką	9.b wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich.	Spadek bezrobocia na terenach rewitalizowanych	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach w ramach ZIT

				dyskryminacją			
Oś priorytetowa VII Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	41 080 777	1,83%	2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.c wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	Wzrost wykorzystania e-usług publicznych w sektorze administracji, bezpieczeństwa, zdrowia, kultury i edukacji przez mieszkańców województwa łódzkiego Zwiększenie dostępu do informacji sektora publicznego	Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną
	EFRR	63 700 694	2,83%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.a inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczynią się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowania włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności	Wzrost dostępności i jakości usług zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby regionalne Wzrost dostępności i jakości usług społecznych ograniczających ubóstwo	Liczba miejsc w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej na 100 tys. mieszkańców Śmiertelność szpitalna

					lokalnych	i wykluczenie społeczne	
	EFRR	22 955 139	1,02%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenia oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.a inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	Wzrost jakości kształcenia zawodowego i ustawicznego Wzrost dostępności edukacji przedszkolnej Poprawa jakości kształcenia ogólnego	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną Zdawalność egzaminów zawodowych w województwie w relacji do średniej krajowej (Polska =100) Zdawalność egzaminów zewnętrznych w województwie w relacji do średniej krajowej (Polska =100)
Oś priorytetowa VIII Zatrudnienie	EFS	115 794 024	5,15%	8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcia mobilności	8.i dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zakresie zatrudnienia oraz	Wzrost zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo i poszukujących pracy	Liczba bezrobotnych osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27) Liczba osób o niskich

				pracowników	wspieranie mobilności pracowników		<p>kwalfikacjach pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)</p> <p>Liczba długotrwale bezrobotnych osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)</p> <p>Liczba osób w wieku 50 lat i więcej pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)</p> <p>Liczba osób z niepełnosprawnościami pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)</p> <p>Liczba biernych zawodowo osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)</p> <p>Liczba osób bezrobotnych, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)</p> <p>Liczba osób o niskich</p>
--	--	--	--	-------------	-----------------------------------	--	--

							<p>kwifikacjach, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)</p> <p>Liczba osób długotrwale bezrobotnych, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)</p> <p>Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)</p> <p>Liczba osób z niepełnosprawnościami, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)</p> <p>Liczba osób biernych zawodowo, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)</p> <p>Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO29)</p> <p>Liczba podmiotów rynku pracy w województwie łódzkim, które w swej działalności korzystać będą z wyników badań Regionalnego</p>
--	--	--	--	--	--	--	--

							Obserwatorium Rynku Pracy
	EFS	56 078 107	2,49%		8.iii praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Powstanie trwałych miejsc pracy w nowoutworzonych mikroprzedsiębiorstwach	<p>Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej</p> <p>Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego</p>
Oś priorytetowa IX Włączenie społeczne	EFS	108 260 190	4,81%	9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.i aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	Przywrócenie zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	<p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu</p>

							<p>programu</p> <p>Liczba jednostek podziału administracyjnego, w których zostaną wykorzystane wyniki badań</p> <p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p>
EFS	38 911 421	1,73%		9.iv ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	Poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych realizowanych na terenie województwa łódzkiego		<p>Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych lub zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu</p> <p>Liczba osób, które zostały przygotowane do pełnienia roli rodzinnej pieczy zastępczej oraz do przysposobienia dziecka</p>
EFS	14 912 830	0,66%		9.v wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	Powstanie nowych i trwałych miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej		<p>Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)</p> <p>Liczba miejsc pracy</p>

							<p>utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych</p> <p>Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami</p> <p>Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych</p> <p>Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami</p>
<p>Oś priorytetowa X</p> <p>Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie</p>	EFS	15 144 082	0,67%	<p>8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcia mobilności pracowników</p>	<p>8.iv równość mężczyzn i kobiet w wszystkich dziedzinach, w tym dostępie do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę</p>	<p>Wzrost poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3</p> <p>Poprawa dostępu do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3</p> <p>Wzrost zastosowania przez pracodawców rozwiązań</p>	<p>Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do</p>

					umożliwiających łączenie życia rodzinnego i zawodowego.	lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw ekonomii społecznej), które wdrożyły elastyczne formy zatrudnienia
EFS	80 620 275	3,58%	8.v przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	Wzrost potencjału MMŚP województwa łódzkiego poprzez realizację ich celów rozwojowych. Wzmocnienie adaptacyjności przedsiębiorstw z sektora MMŚP i podniesienie kompetencji pracowników przyczyniające się do utrzymania zatrudnienia.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały	

						<p>kwifikacje lub nabyty kompetencje po opuszczeniu programu</p> <p>Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu</p>
EFŚ	19 259 356	0,86%		8.vi aktywne i zdrowe starzenie się	<p>Utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu poprzez profilaktykę zdrowotną i programy rehabilitacyjne.</p> <p>Wydłużenie aktywności zawodowej pracowników poprzez realizację działań na rzecz przekwalifikowania zawodowego oraz wdrożenie w przedsiębiorstwach rozwiązań w obszarze zarządzania wiekiem</p>	<p>Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych wynikających z potrzeb zdrowotnych regionu</p> <p>Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie</p> <p>Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie</p> <p>Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które wdrożyły rozwiązania w obszarze zarządzania wiekiem</p>

Oś priorytetowa XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	49 562 693	2,20%	10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenia oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.i ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	Zwiększenie uczestnictwa dzieci w wysokiej jakości edukacji przedszkolnej Podniesienie kompetencji kluczowych uczniów uczestniczących w edukacji na poziomie kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu Liczba szkół, w których pracownicy przedmiotowe wykorzystują doposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych
	EFS	6 698 764	0,30%		10.iii wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie	Podniesienie kompetencji kluczowych osób dorosłych w obszarze ICT i języków obcych istotnych z	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu

				umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	punktu widzenia zapotrzebowania rynku pracy	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu
EFS	61 757 510	2,74%		10.iv lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami	Poprawa zdolności do zatrudnienia absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego Dostosowanie kierunków kształcenia i szkolenia zawodowego do regionalnego rynku pracy we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w programie, uczestniczących w kształceniu rocznie lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po

							opuszczeniu programu
Oś priorytetowa XII Pomoc Techniczna	EFS	67 616 476	3,00%			<p>Niezbędne zasoby ludzkie oraz warunki zapewniające sprawne działanie instytucji.</p> <p>Sprawny system wdrażania polityki spójności</p> <p>Podniesienie kompetencji potencjalnych Wnioskodawców i Beneficjentów oraz zagwarantowanie prawidłowej realizacji projektów.</p> <p>Zapewnienie społeczeństwu właściwej informacji na temat wdrażania polityki spójności UE oraz ugruntowanie wiedzy nt. Funduszy Europejskich.</p>	<p>Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności</p> <p>Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów</p> <p>Średnioroczna liczba szkoleń na jednego pracownika instytucji sytemu wdrażania FE</p> <p>Odsetek respondentów dostrzegających pozytywny wpływ funduszy europejskich na rozwój Polski</p> <p>Odsetek wdrożonych rekomendacji operacyjnych</p>

SEKCJA 2. OSIE PRIORYTETOWE

Sekcja 2.A Opis osi priorytetowych innych niż pomoc techniczna

2.A.1 (I)

Os priorytetowa I – Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	I
Nazwa osi priorytetowej	Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (I) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy.

Cel szczegółowy:

Podniesienie jakości badań naukowych i prac rozwojowych oraz wzrost ich wykorzystania w gospodarce.

2.A.3 (I) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (I-1a) Priorytet inwestycyjny 1a. Udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy.

2.A.5 (I-1a) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększenie nakładów na infrastrukturę badawczo-rozwojową.

Komentarz [JP93]: Uwaga 107

Komentarz [RT94]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 1a doprowadzą do rozwoju nowoczesnej infrastruktury B+R w województwie łódzkim. Niska jakość infrastruktury badawczej oraz brak zorientowania sektora B+R na komercjalizację wyników badań i współpracę z przedsiębiorcami wskazuje na potrzebę wzrostu nakładów na działalność B+R i zmianę struktury badań prowadzonych przez sektor B+R w kierunku ich dostosowania do warunków rynkowych.

Komentarz [JP95]: Uwaga 95

Do stworzenia warunków dla rozwoju badań i innowacji niezbędne jest posiadanie zaawansowanej i wysokiej jakości infrastruktury badawczej, której zły stan techniczny lub deficyt został wskazany w diagnozie. Niedostateczne wyposażenie zaplecza badawczego w znacznym stopniu utrudnia prowadzenie prac badawczo-rozwojowych, co ogranicza możliwości rozwojowe regionu oraz niekorzystnie wpływa na wzrost konkurencyjności regionu, dalszy rozwój innowacji oraz zapewnienie zrównoważonego rozwoju.

Komentarz [JP96]: autopoprawka

W związku z powyższym interwencja w zakresie niniejszego priorytetu inwestycyjnego jest możliwa jedynie, gdy realizuje działania wpisujące się w rozwój specjalizacji regionalnych określonych w ramach RSI LORIS 2030, przygotowanej w procesie przedsiębiorczego odkrywania przy udziale środowisk naukowych, gospodarczych oraz władz samorządowych (uwzględniającej również elastyczny system monitorowania specjalizacji regionalnych pozwalający aktualizować RSI LORIS 2030 o informacje pochodzące ze sfery rynkowej). Wdrażanie PI 1a uwzględnia również mechanizm koordynacji, jakim jest kontrakt terytorialny, nadzorowany z poziomu krajowego i skorelowany z Polską Mapą Drogową Infrastruktury Badawczej, która wskazuje infrastrukturę B+R oraz urządzenia i inne narzędzia badawcze, które mają unikalny charakter w skali krajowej oraz są komplementarne do przedsięwzięć realizowanych w skali europejskiej (np. Europejskie Forum Strategiczne Infrastruktur Badawczych ESFRI) lub międzynarodowej.

Komentarz [JP97]: Uwaga 2, Uwaga 4, Uwaga 92

Interwencja w ramach PI 1a wpłynie na wzrost nakładów na działalność badawczo-rozwojową poprzez zwiększenie wydatków na infrastrukturę badawczo-rozwojową.

Komentarz [JP98]: Uwaga 86, uwaga 100

Komentarz [JP99]: Uwaga 107

PI 1a realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: wzrost wykorzystania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w gospodarce oraz podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych (priorytet: *ulepszanie systemu transferu technologii i wiedzy - rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej oraz integracja i konsolidacja potencjału naukowo-badawczego*).

Komentarz [JP100]: Dostosowanie do UP

Tabela 3 (I-1a): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Nakłady na działalność B+R w relacji do PKB ogółem	%	Region słabiej rozwinięty	a) 0,79	2012	a) 1,67	GUS/Strateg	rocznie

Komentarz [AP101]: Uwaga 56,110

2.A.6 (I-1a) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-1a) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w zakresie infrastruktury nauki dotyczy wyłącznie strategicznej, publicznej infrastruktury B+R zgodnej z regionalnymi specjalizacjami określonymi w RSI LORIS 2030. Działania w zakresie inwestycji w publiczną infrastrukturę B+R są koordynowane z poziomu krajowego, a mechanizm koordynacji zapewnia kontrakt terytorialny.

Komentarz [JP102]: Uwaga 100

Wsparcie otrzymują przedsięwzięcia z zakresu infrastruktury B+R:

- wpisujące się w regionalne specjalizacje określone w RSI LORIS 2030;
- charakteryzujące się możliwie wysokim stopniem współfinansowania ze źródeł prywatnych;
- uzgodnione z ministrem właściwym ds. nauki i szkolnictwa wyższego i ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego w celu uniknięcia powielania inwestycji;
- służące realizacji wskazanych w projekcie badań (konieczne jest przedstawienie opisu prac B+R, których realizacji będzie służyła dofinansowywana infrastruktura oraz opisu ich zastosowania w gospodarce);
- gdy powstała w wyniku przedsięwzięcia infrastruktura B+R będzie dostępna dla podmiotów/osób spoza jednostki otrzymującej wsparcie.

Ponadto finansowanie infrastruktury TIK możliwe jest tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji projektu badawczo-rozwojowego. Nowe przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury B+R mogą otrzymać wsparcie jedynie, gdy stanowią element dopełniający istniejące zasoby, w tym powstałe w ramach wsparcia udzielonego w ramach perspektywy 2007-2013.

Komentarz [JP103]: Uwaga 98

W przypadku projektów wynikających z regionalnych agend badawczych dopuszcza się możliwość dofinansowania aparatury/urządzeń niezbędnych do realizacji prac B+R w udziale adekwatnym do budżetu projektu.

Komentarz [JP104]: Autopoprawka wynikająca z podsumowania uzgodnień związanych z programowniem ze spotkań IŻ RPO z MliR oraz pierwszej tury negocjacji KPO – zał.1 do pisma DKS-III-805-9-5-ASW/PIM/14

W ramach PI 1a przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Komentarz [JP105]: Uwaga 99

Wsparciem w ramach PI 1a zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 1a nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1a.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 1a:

- wsparcie infrastruktury badawczo-rozwojowej

Główne typy beneficjentów:

- jednostki naukowe
- szkoły wyższe.

Główne grupy docelowe:

- jednostki naukowe,
- ~~szkoły wyższe,~~
- przedsiębiorcy.

2.A.6.2 (I-1a) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 1a przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb pozakonkursowy dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu. Nie wyklucza się zastosowania trybu konkursowego, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 1a, osiągnięcie zakładanych rezultatów **oraz wysoką wartość dodaną dla wkładu UE**.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego⁴⁴). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 1a i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie

⁴⁴ ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006.

Komentarz [JP106]: Autopoprawka

Komentarz [JP107]: Autopoprawka - w nawiązaniu do warunku wsparcia infrastruktury B+R mówiącego, że „powstała w wyniku przedsięwzięcia infrastruktura B+R będzie dostępna dla podmiotów/osób spoza jednostki otrzymującej wsparcie”.

Komentarz [JP108]: Uwaga 101

równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju. Ponadto uwzględnione będą następujące kryteria wsparcia infrastruktury B+R:

- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R wpisuje się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R charakteryzuje możliwie wysoki stopień współfinansowania ze źródeł prywatnych,
- nowe przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R w jednostkach naukowych może otrzymać wsparcie jedynie, gdy stanowi element dopełniający istniejące zasoby, w tym powstałe w ramach wsparcia udzielonego w ramach perspektywy 2007-2013,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R zostało uzgodnione z ministrem właściwym ds. nauki i szkolnictwa wyższego i ministrem właściwym ds. rozwoju regionalnego w celu uniknięcia powielania inwestycji,
- przedsięwzięcie w zakresie infrastruktury B+R służy realizacji wskazanych w projekcie badań (konieczne jest przedstawienie opisu prac B+R, których realizacji będzie służyła dofinansowywana infrastruktura oraz opisu ich zastosowanie w gospodarce),
- powstała w wyniku przedsięwzięcia infrastruktura B+R będzie dostępna dla podmiotów/osób spoza jednostki otrzymującej wsparcie,
- finansowanie infrastruktury TIK w jednostkach naukowych jest możliwe w ramach CT1 tylko wówczas, gdy infrastruktura ta jest niezbędna do realizacji projektu badawczo-rozwojowego.

W ramach PI 1a wsparcie będą mogły otrzymać jedynie projekty wynikające ze specjalizacji regionalnych określonych w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego - LORIS 2030, wyselekcjonowane przy uwzględnieniu takich kryteriów jak: poziom współpracy, zaangażowanie partnerów, zapotrzebowanie na środki publiczne, znaczenie dla gospodarki regionalnej, atrakcyjność lokalizacyjna sprzyjająca trwałości operacji na terytorium regionu, perspektywa osiągnięcia przez region pozycji lidera w danej dziedzinie, poziom powiązania danej operacji z resztą regionalnej gospodarki, otwarcie nowej dziedziny potencjalnie bogatej w innowacje i możliwości ich dyfuzji.

Komentarz [JP109]: Uwaga 102, Uwaga 104, Uwaga 105, Uwaga 115

Komentarz [JP110]: Uwaga 96

Interwencja w PI 1a jest koordynowana z poziomu krajowego, a mechanizm koordynacji zapewnia kontrakt terytorialny. Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

Komentarz [JP111]: Uwaga 100

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 1a muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (I-1a) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1a nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [JP112]: Uwaga 77

2.A.6.4. (I-1a) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 1a możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-1a) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (I-1a): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba jednostek naukowych ponoszących nakłady inwestycyjne na działalność B+R	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	8	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

2.A.4 (I-1b) Priorytet inwestycyjny 1b. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu.

2.A.5 (I-1b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększenie wykorzystania wyników prac B+R w przedsiębiorstwach.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Realizacja PI 1b przyczyni się przede wszystkim do mobilizacji kapitału prywatnego w kierunku wdrażania inwestycji proinnowacyjnych oraz do transferu technologii. W rezultacie wzrośnie odsetek innowacyjnych przedsiębiorstw w gospodarce regionu oraz upowszechni się schemat komercyjnej współpracy sfery nauki i biznesu, co stanowi jedno z głównych wyzwań rozwojowych województwa łódzkiego wymienionych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* oraz wynika ze zobowiązań wskazanych w *Krajowym Programie Reform* (podniesienie nakładów na B+R do poziomu 1,7% PKB). Ponadto interwencja w ramach PI 1b ma za zadanie przeciwdziałać malej liczbie podmiotów gospodarczych tworzących i inwestujących w centra badawczo-rozwojowe mające swe siedziby w regionie, bądź posiadających w strukturze własne działy badawczo-rozwojowe lub korzystających z zamawianych prac badawczych.

Komentarz [JP113]: Uwaga 95

Zwiększenie zaangażowania kapitału sektora prywatnego w działalność innowacyjną oraz finansowanie sektora B+R wymaga wypracowania instrumentów wsparcia dla przedsiębiorstw w kierunku nawiązywania współpracy ze sferą B+R, otoczeniem biznesu oraz rozwoju sieci biznesowych i klastrów. Konieczne jest zarówno podjęcie działań ułatwiających wytworzenie innowacji, jak i podnoszenie kultury innowacyjnej przedsiębiorstw dążących do trwałego zwiększania własnego potencjału badawczego, przewagi konkurencyjnej na rynku oraz realizacji zasady zrównoważonego rozwoju.

Komentarz [JP114]: Autopoprawka, wynikająca z przeniesienia wdrożeń do PI 3c

Komentarz [JB115]: Autopoprawka

Komentarz [JP116]: Autopoprawka związana z przeniesieniem wdrożeń do PI 3c

Komentarz [JP117]: Autopoprawka

Interwencja w zakresie niniejszego priorytetu inwestycyjnego jest możliwa jedynie, gdy realizuje działania wpisujące się w rozwój specjalizacji regionalnych określonych w ramach RSI LORIS 2030, przygotowanej w procesie przedsiębiorczego odkrywania przy udziale środowisk naukowych, gospodarczych oraz władz samorządowych (uwzględniającego również elastyczny system monitorowania specjalizacji regionalnych pozwalający aktualizować RSI LORIS 2030 o informacje pochodzące ze sfery rynkowej).

Komentarz [JP118]: Uwaga 2, Uwaga 4, Uwaga 115

PI 1b realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *wzrost wykorzystania wyników badań naukowych i prac rozwojowych w gospodarce oraz podniesienie jakości i umiędzynarodowienia badań naukowych (priorytety: transfer wiedzy, innowacji oraz wyników prac B+R do gospodarki - zwiększenie liczby przedsiębiorstw prowadzących prace B+R, zwiększenie liczby wspólnych przedsięwzięć B+R przedsiębiorstw i jednostek naukowych, zwiększenie liczby wdrożeń wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz innowacyjnych rozwiązań w gospodarce, zwiększenie skali wykorzystania usług B+R; ulepszanie systemu transferu technologii i wiedzy - zwiększenie liczby efektywnych partnerstw pomiędzy przedsiębiorstwami, rozwój współpracy MŚP z dużymi przedsiębiorstwami, w tym w ramach*

klastrów, rozwój potencjału przedsiębiorstw do prowadzenia działalności B+R (np. infrastruktura B+R przedsiębiorstw), ulepszenie infrastruktury w zakresie badań i innowacji w przedsiębiorstwach).

Komentarz [JP119]: Dostosowanie do UP

Tabela 3 (I-1b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział przedsiębiorstw a) przemysłowych oraz b) z sektora usług, które wprowadziły innowacje w % ogółu przedsiębiorstw	%	Region słabiej rozwinięty	a) 10,92 b) 10,89	2012	a) 14,36 b) 20,19	GUS	rocznie

2.A.6 (I-1b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (I-1b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach PI 1b przeznaczone jest na realizację inwestycji dążących do wzmocnienia potencjału badawczego przedsiębiorstw poprzez wsparcie tworzenia i rozwoju ich infrastruktury B+R, inwestycji w aparaturę, sprzęt, i inne niezbędne wyposażenie, które służy tworzeniu innowacyjnych produktów i usług, jak również poprzez realizację prac badawczo-rozwojowych. Interwencja w zakresie niniejszego priorytetu inwestycyjnego jest możliwa jedynie, gdy realizuje działania wpisujące się w RSI LORIS 2030.

Komentarz [JP120]: Dostosowanie do UP

Komentarz [JP121]: Uwaga 2, Uwaga 4, Uwaga 115

Wsparcie w ramach PI 1b koncentruje się na sektorze MŚP. Dopuszczalne są jednak inwestycje dużych przedsiębiorstw, pod warunkiem zapewnienia konkretnych efektów dyfuzji działalności B+R+I do polskiej gospodarki. W przypadku dużych firm preferencją objęte będą projekty podejmowane wspólnie z MŚP lub przewidujące współpracę z MŚP, NGO i instytucjami badawczymi.

Komentarz [JP122]: Uwaga 112

Przedsiębiorstwa mogą realizować prace badawczo-rozwojowe samodzielnie, przy wykorzystaniu własnych zasobów lub we współpracy z innymi przedsiębiorstwami, w konsorcjum naukowo-przemysłowym, bądź z jednostkami naukowymi, w zakresie całego procesu powstawania innowacji (od pomysłu do rynku) lub jego wybranych elementów. Wsparcie obejmuje fazę badań naukowych, badań przemysłowych oraz prac rozwojowych (w tym etap prac demonstracyjnych) do etapu wytworzenia pilotażowej linii technologicznej lub pilotażowej produkcji, łącznie z działaniami w zakresie wczesnej walidacji produktów. W wyniku prowadzonych prac badawczo-rozwojowych osiągnięty zostanie etap zaawansowania innowacyjnego rozwiązania (produktu, usługi, procesu) pozwalający na jego urynkowanie. Wsparcie obejmuje również, jako komponent projektu, uzyskanie ochrony własności przemysłowej przez przedsiębiorstwa w wyniku przeprowadzonych prac badawczo-rozwojowych (z wyłączeniem kosztów procesowych związanych z ochroną uzyskanych praw).

Komentarz [JP123]: Autopoprawka

Komentarz [JP124]: Dostosowanie do UP + wnioski z Podsumowania uzgodnień związanych z programowaniem ze spotkań IZ RPO z MIIR oraz pierwszej tury negocjacji KPO – zał.1 do pisma DKS-III-805-9-5-ASW/PIM/14

Komentarz [JP125]: Uwaga 111

Interwencja w ramach PI 1b przeznaczona jest również na stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego, służącego działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, w tym zakup specjalistycznej aparatury lub urządzeń laboratoryjnych. Warunkiem wsparcia tego typu inwestycji będzie przedstawienie przez przedsiębiorstwo planu prac B+R, które mają być prowadzone na danej infrastrukturze.

Komentarz [JB126]: Autopoprawka

Komentarz [JP127]: Uwaga 114 + dostosowanie do UP

W ramach PI 1b istnieje możliwość zastosowania instrumentu „bon na innowacje” (w odniesieniu do projektów o małej skali), mającego na celu zainicjowanie kontaktów MŚP z jednostkami naukowymi lub szkołami wyższymi poprzez zakup usługi, która bezpośrednio dotyczy rozwoju produktu lub technologii przedsiębiorstwa.

Komentarz [JP128]: Dostosowanie do wniosków z Podsumowania uzgodnień związanych z programowaniem ze spotkań IŻ RPO z MiIR oraz pierwszej tury negocjacji KPO – zał.1 do pisma DKS-III-805-9-5-ASW/PIM/14 – przesunięcie wdrożeń do PI 3c

W ramach PI 1b przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Komentarz [JP129]: Autopoprawka wynikająca z ryzyka powielania się interwencji z PI 3a

Wsparciem w ramach PI 1b zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 1b nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 1b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 1b:

Komentarz [JP130]: Autopoprawka

- stworzenie lub rozwój istniejącego zaplecza badawczo-rozwojowego służącego działalności innowacyjnej przedsiębiorstwa,
- projekty badawczo-rozwojowe przedsiębiorstw.

Komentarz [JP131]: autopoprawka

Główne typy beneficjentów:

Komentarz [JP132]: autopoprawka – warunki dot. RIS3 opisane wcześniej w opisie

- przedsiębiorcy,
- konsorcja naukowo-przemysłowe,
- klastry i/lub inicjatywy klastrowe.

Komentarz [JP133]: Dostosowanie do wniosków z Podsumowania uzgodnień związanych z programowaniem ze spotkań IŻ RPO z MiIR oraz pierwszej tury negocjacji KPO – zał.1 do pisma DKS-III-805-9-5-ASW/PIM/14 – przesunięcie wdrożeń do PI 3c

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy.

2.A.6.2 (I-1b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 1b będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 1b i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Ponadto kryteria uwzględniać będą wysoki poziom ryzyka projektów innowacyjnych w celu promowania przedsiębiorstw zdecydowanych na podejmowanie ryzyka inwestycyjnego i realizację innowacyjnych projektów pozwalających na rozwój własnej konkurencyjności na rynku. Dodatkowo preferowane będą

Komentarz [JP134]: Uwaga 119

projekty przedsiębiorstw uwzględniających w swoich planach inwestycyjnych rozwiązania pozytywnie oddziałujące na środowisko, w tym zmiany klimatyczne.

Komentarz [JP135]: Uwaga 120

Wsparcie będą mogły otrzymać jedynie projekty wynikające ze specjalizacji regionalnych określonych w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego - LORIS 2030, wyselekcjonowane przy uwzględnieniu takich kryteriów jak: poziom współpracy, zaangażowanie partnerów, zapotrzebowanie na środki publiczne, znaczenie dla gospodarki regionalnej, atrakcyjność lokalizacyjna sprzyjająca trwałości operacji na terytorium regionu, perspektywa osiągnięcia przez region pozycji lidera w danej dziedzinie, poziom powiązania danej operacji z resztą regionalnej gospodarki, otwarcie nowej dziedziny potencjalnie bogatej w innowacje i możliwości ich dyfuzji.

Komentarz [JP136]: Uwaga 115

Realizacja przez przedsiębiorstwa prac badawczo-rozwojowych odbywać się będzie samodzielnie, przy wykorzystaniu własnych zasobów lub we współpracy z innymi przedsiębiorstwami, w konsorcjum naukowo-przemysłowym, z jednostkami naukowymi. Warunkiem wsparcia tego typu inwestycji będzie przedstawienie przez przedsiębiorstwo planów dotyczących prac B+R.

Komentarz [JP137]: Uwaga 96

Komentarz [JP138]: Uwaga 117

Komentarz [JB139]: Autopoprawka

Komentarz [JP140]: Uwaga 118

Wsparcie w PI 1b jest skoncentrowane na MŚP. Przewidziane są również inwestycje dużych przedsiębiorstw pod warunkiem zapewnienia konkretnych efektów dyfuzji działalności B+R+I do polskiej gospodarki. W przypadku dużych firm preferencją objęte będą projekty podejmowane wspólnie z MŚP lub przewidujące współpracę z MŚP, NGO i instytucjami badawczymi. Wsparcie dla dużych przedsiębiorstw ogranicza się do obszarów charakteryzujących się wysoką wartością dodaną dla rozwoju społeczno-gospodarczego regionu (B+R oraz gospodarka niskoemisyjna) i skupia się na przedsięwzięciach o wysokim ryzyku / niskiej rentowności, bądź projektach o unikalnym charakterze, które nie mogą zostać zrealizowane przez MŚP.

Komentarz [JP141]: Uwaga 117

Komentarz [JP142]: Uwaga 88

Ponadto na potrzeby realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, rozumianej jako dążenie do wzrostu gospodarczego i równomiernego podziału korzyści, którego celem jest osiągnięcie odpowiedzialnego, długookresowego wzrostu, który stanie się udziałem różnych społeczności, służyć będzie zobowiązanie dużego przedsiębiorcy, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznej utraty miejsc pracy w istniejących lokalizacjach tego przedsiębiorcy na terytorium Unii Europejskiej w związku z realizacją dofinansowywanego projektu.

Komentarz [JP143]: Uwaga 113

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO Wł (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 1b muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (I-1b) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 1b nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [JP144]: Uwaga 77

2.A.6.4. (I-1b) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 1b nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (I-1b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (I-1b): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	137	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
3.	Liczba realizowanych projektów B+R	Szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	42	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
4.	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne w projekty w zakresie innowacji lub badań i rozwoju (CO27)	PLN	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	189195972,22	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [AW146]: autopoprawka

Komentarz [AW145]: Zgodnie z uwagą 60 i 121 dodano kod z SFC. Uwagę należy uwzględnić przy wprowadzaniu programu do SFC

Komentarz [AW147]: poprawka wynikająca ze zmian zapisów PI

Komentarz [AW148]: autopoprawka

Komentarz [AW150]: Zgodnie z uwagą 61 i 121 waluta PLN pozostaje natomiast przeliczenia dla KE będą dokonywane po kursie właściwym dla sprawozdania

Komentarz [AW151]: Poprawka wynikająca ze zmiany alokacji

Komentarz [AW149]: Zgodnie z uwagą 60 i 121 dodano kod z SFC. Uwagę należy uwzględnić przy wprowadzaniu programu do SFC

2.A.7 (I) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (I) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska,

Komentarz [AW152]: Poprawiono zgodnie z wytycznymi MIR i uwagą KE 74 i 75

które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (I): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Os priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
I Os - Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	wskaźnik produktu #1	CO01	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie(CO01)	Szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty			7			137	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 60% alokacji osi priorytetowej
I Os - Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	KEW powiązany z WP#1		Poziom kontrakcji EFRR (udział dofinansowania w podpisanych umowach w alokacji na bezpośrednio wsparcie przedsiębiorstw	%	EFRR	Region słabiej rozwinięty			30 %			-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla wskaźnika produktu Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie(CO01)
I Os - Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	wskaźnik finansowy				EFRR	Region słabiej rozwinięty			42 54 9 1 31			220 5 95 805	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (I) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (I): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	056	55 056 140
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	057	30 366 130
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	058	62 904 442
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	059	9 018 095
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	064	17 612 733
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	065	6 500 300
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	101	20 161 982

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	01	201 619 822

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	01	201 619 822

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	07	201 619 822

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
I. Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (I) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

PROJEKT

2.A.1 (II)

Oś priorytetowa II – Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	II
Nazwa osi priorytetowej	Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (II) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy.

Cel szczegółowy:

Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw

2.A.3 (II) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (II-3a) Priorytet inwestycyjny 3a. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości.

2.A.5 (II-3a) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zwiększenie dynamiki rozwoju przedsiębiorstw.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Realizacja priorytetu inwestycyjnego 3a w województwie łódzkim ma na celu ułatwienie przedsiębiorstwom dostępu do wiedzy na temat rynku, innowacyjności oraz prowadzenia działalności gospodarczej, jak również stworzenie warunków dla ich rozwoju w łańcuchu wartości oraz korzystnego lokowania swojej działalności gospodarczej. Wskazane wyżej działania doprowadzą do zwiększenia dynamiki rozwoju przedsiębiorstw poprzez poprawę warunków do prowadzenia działalności gospodarczej, w kontekście niskiej adaptacyjności przedsiębiorstw do warunków rynkowych, braku skłonności do podejmowania ryzyka inwestycyjnego, rozproszenia instytucji otoczenia biznesu w zakresie oferty dla przedsiębiorstw oraz konieczności wykorzystania wysokiej atrakcyjności inwestycyjnej regionu.

Komentarz [JP153]: Uwaga 132 + modyfikacja celu ze „zwiększenie dynamiki rozwoju nowych przedsiębiorstw” na „zwiększenie dynamiki rozwoju przedsiębiorstw” związana z przeniesieniem PI 3d do PI 3a

Komentarz [RT154]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Komentarz [JP155]: Autopoprawka związana z dostosowaniem do celu szczegółowego + nawiązanie do uwagi 6

Komentarz [JP156]: Uwaga 95

W związku z powyższym zakres wsparcia w ramach priorytetu inwestycyjnego 3a obejmuje rozwój otoczenia biznesu poprzez budowę regionalnego systemu innowacji stymulującego dostęp przedsiębiorstw do informacji, doradztwa i zaplecza technicznego w celu realizacji komercyjnych pomysłów, jak również dostosowanie otoczenia gospodarczego do potrzeb potencjalnych inwestorów poprzez przygotowanie oraz dostosowanie strategicznych terenów inwestycyjnych do potrzeb prowadzenia działalności gospodarczej.

Komentarz [JP157]: Autopoprawka

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 3a przyczynią się do zwiększenia możliwości realizacji komercyjnych planów wśród przedsiębiorców, przede wszystkim znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju (start up, do 24 miesięcy) prowadzących różnego rodzaju formy działalności rynkowej, w tym rynkowo zorientowanych gospodarstw rolnych. Wsparcie w ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego jest przeznaczone głównie dla MŚP, a uzyskane efekty przełożą się na zwiększenie stopy inwestycji w sektorze prywatnym.

Komentarz [JP158]: Autopoprawka związana z uniknięciem powtórzeń w uzasadnieniu celu szczegółowego

Komentarz [JP159]: Dostosowanie do UP

Komentarz [JP160]: Uwaga 89

Interwencja w zakresie niniejszego priorytetu inwestycyjnego uwzględni preferencje dla realizacji działań odnoszących się do specjalizacji regionalnych określonych w ramach RSI LORIS 2030. Rozwój firm w ramach specjalizacji regionalnych będzie monitorowany zgodnie z systemem przewidzianym w RSI LORIS 2030.

Komentarz [JP161]: Uwaga 7

PI 3a realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego - zwiększenie oferty wsparcia początkowej fazy rozwoju przedsiębiorstwa, stworzenie lub poprawa warunków dla rozpoczęcia, prowadzenia i rozwoju działalności przedsiębiorstw, zwiększenie dostępności terenów oferujących warunki do prowadzenia działalności gospodarczej).*

Komentarz [JP162]: Dostosowanie do UP

Tabela 3 (II-3a): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Przedsiębiorstwa utworzone w relacji do istniejących przedsiębiorstw w województwie	%	Region słabiej rozwinięty	9,09	2013	9,88	GUS/BDL	rocznie

Komentarz [AP163]: Uwaga 54, 93, 133, 134

2.A.6 (II-3a) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-3a) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 3a wsparcie przeznaczone jest na rozwój istniejącej lub stworzenie nowej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego. Wsparciem objęte zostaną zadania dotyczące uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych (w szczególności prace studyjno-koncepcyjne, badania geotechniczne, kompleksowe wyposażenie w media, modernizacja wewnętrznej infrastruktury komunikacyjnej w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych). W ramach inwestycji w zakresie terenów inwestycyjnych dopuszczalne są (jako uzupełniający element projektu dotyczącego kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego) wydatki na wewnętrzną infrastrukturę komunikacyjną pod warunkiem, że stanowią jedynie mniejszą część budżetu projektu. Realizacja projektów dotyczących kompleksowego przygotowania terenu inwestycyjnego uwarunkowana jest zapewnieniem właściwego dostępu do terenów inwestycyjnych finansowanego ze środków własnych beneficjenta lub w ramach projektu komplementarnego ze środków EFSI w ramach CT4, CT7 lub CT9. Preferencje uzyskują projekty realizowane na nieużytkach, terenach zlokalizowanych w pobliżu inwestycji transportowych (autostrady, drogi szybkiego ruchu, linie kolejowe), terenach zdegradowanych, wymagających rewitalizacji, w związku ze zintensyfikowanym i udokumentowanym zapotrzebowaniem firm poszukujących lokalizacji dla prowadzenia działalności. Projekty mające na celu przygotowanie terenów inwestycyjnych, stref aktywności gospodarczej są realizowane pod warunkiem nie powielania dostępnej infrastruktury, z wyjątkiem przypadków, gdy limit dostępnej powierzchni został już wyczerpany. W celu efektywnego przyciągnięcia inwestorów na przygotowane tereny inwestycyjne przewidziane jest również wsparcie kampanii promocyjnych pod warunkiem, że stanowią element szerszego przedsięwzięcia dotyczącego uporządkowania i przygotowania terenów inwestycyjnych realizującego cel szczegółowy PI 3a.

Komentarz [JP164]: Uwaga 122

Komentarz [JP165]: Autopoprawka wynikająca z uwzględnienia w v.4.0 kampanii promocyjnych oraz uwagi 139 do PI 3b

Ponadto w ramach PI 3a wsparcie przeznaczone będzie na rozwój specjalistycznych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu (IOB) przy wykorzystaniu mechanizmów popytowych. Profesjonalizacja usług IOB nastąpi poprzez budowę systemu wsparcia komunikacji oraz doradztwa, który doprowadzi z czasem do stopniowej standaryzacji usług oraz zapewnieniu wypracowanie kompleksowej oferty wysokiej jakości usług oraz jej dopasowanie do potrzeb przedsiębiorców.

Wprowadzenie popytowego mechanizmu dystrybucji środków w postaci bonów wpłynie na wsparcie profesjonalizacji usług IOB dzięki ich dopasowaniu do realnych potrzeb rynkowych wynikających z popytu na określone usługi. Dystrybucja bonów będzie następować przy minimalizacji obciążeń formalnych dla przedsiębiorstw. W realizacji przez IOB specjalistycznych usług zapotrzebowanych przez konkretnych przedsiębiorców wykorzystują one dostępne standardy świadczenia usług wypracowane na poziomie krajowym (w tym zasady odnoszące się do poziomu współfinansowania usług IOB przez przedsiębiorców). Przedsiębiorstwa chcące skorzystać z dofinansowania świadczenia usług przez IOB będą informowane o konieczności zapewnienia udziału własnego zgodnego z przepisami pomocy publicznej.

W szczególności wsparcie przekazywane inkubatorom przedsiębiorczości, w tym działającym w środowisku akademickim ma prowadzić do zapewnienia trwałej i kompleksowej oferty dla podmiotów gospodarczych znajdujących się we wczesnej fazie rozwoju (start up, do 24 miesięcy) (komplementarnej do interwencji na rzecz rozpoczynania działalności gospodarczej przez osoby fizyczne realizowanej w ramach celu tematycznego 8). Dofinansowanie inkubatorów przedsiębiorczości skierowane jest na wsparcie świadczenia proprzedsiębiorczych i rozwojowych usług doradczych na rzecz zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej dla start-up'ów.

Ponadto w ramach PI 3a infrastruktura IOB będzie wspierana, jedynie w incydentalnych i uzasadnionych przypadkach, jako element szerszego projektu polegającego na wykorzystaniu mechanizmu popytowego w postaci bonów dla przedsiębiorców na realizację specjalistycznych usług przy spełnieniu następujących warunków:

- działalność IOB wpisuje się w regionalną strategię inteligentnej specjalizacji,
- IOB dysponuje strategią / planem wykorzystania infrastruktury planowanej do sfinansowania w ramach przedsięwzięcia,
- przedsięwzięcie jest współfinansowane ze źródeł prywatnych,
- przedsięwzięcie nie powiela dostępnej infrastruktury IOB o podobnym profilu zlokalizowanej w danym lub sąsiadującym regionie, chyba, że limit dostępnej oferty został wyczerpany;
- IOB dążyć będą do prowadzenia działalności na zasadach rynkowych, w oparciu o otwartą konkurencję.

W ramach PI 3a przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 3a zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 3a nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3a.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3a:

- uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych oraz uzbrojenie terenów inwestycyjnych,
- wykorzystanie mechanizmu popytowego w postaci bonów dla przedsiębiorców na realizację specjalistycznych usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu.

Główne typy beneficjentów:

Komentarz [JP166]: Autopoprawka w celu uniknięcia powtórzeń w zakresie zastosowania mechanizmów popytowych

Komentarz [JB167]: Autopoprawka

Komentarz [JB168]: Autopoprawka

Komentarz [JP169]: Uwaga 124, Uwaga 126, Uwaga 127, Uwaga 128 + dostosowanie do UP

Komentarz [JP170]: Autopoprawka

Komentarz [JP171]: Autopoprawka

Komentarz [JP172]: Preferencje pod kątem zrównoważonego rozwoju zostały opisane w kierunkowych zasadach wyboru operacji zgodnie z uwagą 131

Komentarz [JP173]: Autopoprawka

Komentarz [JP174]: Dostosowanie do UP + wniosek z Uwaga 124, Uwaga 126, Uwaga 127, Uwaga 128

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- przedsiębiorcy,
- instytucje otoczenia biznesu,
- szkoły wyższe,- organizacje zrzeszające przedsiębiorców.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy,

2.A.6.2 (II-3a) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 3a będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3a i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Komentarz [JP175]: W przypadku terenów inwestycyjnych uwzględnienie dużych przedsiębiorców w PI 3a jest nadal kwestią dyskusyjną – negocjuje to MIIR.

Preferencją objęte zostanie wsparcie dla projektów wynikających ze specjalizacji regionalnych określonych w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego - LORIS 2030, wyselekcjonowanych przy uwzględnieniu takich kryteriów jak: poziom współpracy, zaangażowanie partnerów, zapotrzebowanie na środki publiczne, znaczenie dla gospodarki regionalnej, atrakcyjność lokalizacyjna sprzyjająca trwałości operacji na terytorium regionu, perspektywa osiągnięcia przez region pozycji lidera w danej dziedzinie, poziom powiązania danej operacji z resztą regionalnej gospodarki, otwarcie nowej dziedziny potencjalnie bogatej w innowacje i możliwości ich dyfuzji.

Komentarz [JP176]: Uwaga 130

Komentarz [JP177]: Uwaga 129

Komentarz [JP178]: Uwaga 96

Preferencją objęta jest realizacja działań dotyczących nowoczesnych rozwiązań umożliwiających redukcję kosztów działalności rynkowej w przedsiębiorstwach, wynikającą z mniejszego zużycia energii lub bardziej efektywnego wykorzystania surowców, co w konsekwencji zapewnia ograniczenie negatywnych skutków środowiskowych. Ponadto biorąc pod uwagę, że implementacja ekoinnowacji przez przedsiębiorstwa oparta jest na logice uzyskania trwałych efektów gospodarczych i środowiskowych, preferencje uzyskają przedsięwzięcia na rzecz rozwoju ekoinnowacyjnych MŚP działających m.in. w takich branżach jak recykling odpadów, oczyszczanie zużytej wody i ścieków, filtracja i kontrola emisji, dzięki którym rozwijany będzie rynek ekoinnowacyjnych produktów i usług oraz promowana będzie wiedza na temat ich dostępności.

Komentarz [JP179]: Uwaga 131

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3a muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-3a) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3a nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [JP180]: Uwaga 77

2.A.6.4. (II-3a) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 3a możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-3a) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (II-3a): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
3.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	101	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [AW182]: Autopoprawka wynikająca ze zmiany metodologii

Komentarz [AW181]: Uwaga KE nr 134 jest niezasadna ponieważ na WLWK jest to wskaźnik produktu

2.A.4 (II-3b) Priorytet inwestycyjny 3b. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia

2.A.5 (II-3b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzmocnienie działalności proeksportowej przedsiębiorstw.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 3b ma na celu przeciwdziałanie niskiej adaptacyjności przedsiębiorstw do sytuacji rynkowej w aspekcie gospodarczej działalności międzynarodowej, zwiększenie skłonności przedsiębiorstw do podejmowania ryzyka w zakresie internacjonalizacji działalności gospodarczej oraz zwiększenie zewnętrznej rozpoznawalności gospodarczej regionu poprzez wzmocnienie jego wizerunku w skali międzynarodowej.

Komentarz [JP183]: Uwaga 95

Podejmowane w ramach PI 3b działania przyczynią się do umiędzynarodowienia działalności gospodarczej, tworzenia nowych modeli biznesowych oraz nawiązania większej liczby kontraktów biznesowych przez przedsiębiorców z terenu województwa łódzkiego, co wpłynie na poprawę ich przewag konkurencyjnych na rynkach krajowych i międzynarodowych. Wsparcie inwestycji rozwojowych związanych ze zwiększeniem międzynarodowej ekspansji polskich przedsiębiorstw przyczyni się do wzrostu eksportu towarów i usług, a wzrost kooperacji, zarówno pomiędzy przedsiębiorstwami krajowymi, jak i z udziałem partnerów zagranicznych (w tym w skali makroregionalnej), pozwoli lepiej wykorzystać istniejący potencjał rozwoju, szczególnie w obszarze innowacyjnych MŚP oraz przedsiębiorstw mających potencjał wzrostu w obszarach wysokich i średniowysokich technologii.

Komentarz [JP184]: Autopoprawka w nawiązaniu do nazwy PI 3b

Komentarz [JP185]: Autopoprawka

Komentarz [JP186]: Dostosowanie do UP

Interwencja w zakresie niniejszego priorytetu inwestycyjnego uwzględni preferencje dla realizacji działań odnoszących się do specjalizacji regionalnych określonych w ramach RSI LORIS 2030. Rozwój firm w ramach specjalizacji regionalnych będzie monitorowany zgodnie z systemem przewidzianym w RSI LORIS 2030.

Komentarz [JP187]: Uwaga 7

PI 3b realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw* (priorytety: dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe - *wzrost internacjonalizacji przedsiębiorstw, w szczególności wzrost eksportu towarów i usług*).

Komentarz [JP188]: Dostosowanie do UP

Tabela 3 (II-3b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział województwa w eksporcie krajowym	%	Region słabiej rozwinięty	3,96	2012	4,67	IBnGR	rocznie

Komentarz [AP189]: Uwaga 54, 93,143

2.A.6 (II-3b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-3b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach PI 3b przeznaczone będzie na wsparcie międzynarodowej współpracy gospodarczej przedsiębiorstw, mające na celu w szczególności opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych od etapu koncepcyjnego do wdrażania koncepcji biznesowych, szczególnie w celu internacjonalizacji (np. badania rynku krajów spoza UE, dostosowanie strategii produktu/usługi do danego rynku, demonstrowanie technologii, przygotowanie i rozwój strategii internacjonalizacji, otwieranie nowych kanałów biznesowych dla ułatwienia sprzedaży zagranicznej, uczestnictwo w targach, dywersyfikacja geograficzna i sektorowa, rozwój współpracy międzyklastrowej, strategia wejścia na rynki globalne). Wyżej wskazane działania mają na celu wsparcie przedsiębiorstw poszukujących nowych rynków zbytu (w szczególności za granicą) w zakresie dostosowania do docelowych rynków swojej oferty, bądź wypracowanie i wdrożenie nowego modelu biznesowego umożliwiającego internacjonalizację działalności gospodarczej. Warunkiem otrzymania dofinansowania jest realizacja przez wnioskodawcę strategii biznesowej w zakresie internacjonalizacji.

Komentarz [JP190]: Uwaga 138

Komentarz [JP191]: Dostosowanie do UP

Komentarz [JP192]: Uwaga 138

Ponadto dla realizacji zadań związanych z promocją gospodarczą niezbędne jest wypracowanie wspólnie z partnerami gospodarczymi, spójnej polityki inwestycyjnej regionu, co sprzyjać będzie wzrostowi liczby bezpośrednich inwestycji zagranicznych, które staną się elementem podnoszącym poziom regionalnej gospodarki poprzez tworzenie łańcuchów wartości z realnym udziałem przedsiębiorstw z terenu województwa łódzkiego. Wsparcie internacjonalizacji działalności gospodarczej przedsiębiorstw z terenu województwa łódzkiego polegać będzie na tworzeniu kompleksowej oferty promocji gospodarczej (odnoszącej się również do sektorów gospodarki związanych z działalnością turystyczną i kulturalną), zmierzającej do wzrostu eksportu i zdobywania nowych rynków zbytu, nawiązywania kontaktów z partnerami zagranicznymi i pozyskiwania informacji na temat rynków zagranicznych, w szczególności w zakresie rynków obejmujących regionalne specjalizacje. Ponadto przewidziane jest również wsparcie kampanii promocyjnych pod warunkiem, że stanowią element szerszego przedsięwzięcia dotyczącego promocji gospodarczej regionu realizującego cel szczegółowy PI 3b.

Komentarz [JP193]: Dostosowanie do UP

Komentarz [JP194]: autopoprawka

Komentarz [JP195]: Uwaga 141

Komentarz [JP196]: autopoprawka

Komentarz [JP197]: Uwaga 139

Komentarz [JP198]: Autopoprawka w związku z dostosowaniem zapisów do UP i uwagi 138

Komentarz [JP199]: Autopoprawka w związku z dostosowaniem zapisów do UP i uwagi 138

Komentarz [JP200]: Uwaga 136

W ramach PI 3b przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 3b zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020*.

W ramach PI 3b nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3b:

Komentarz [JP201]: Autopoprawka

- opracowanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych od etapu koncepcyjnego do wdrażania koncepcji biznesowych w celu internacjonalizacji,

- opracowanie i wdrożenie kompleksowej oferty promocji gospodarczej.

Komentarz [JP202]: Autopoprawka

Komentarz [JP203]: Autopoprawka

Główne typy beneficjentów:

- MŚP,
- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organizacje pozarządowe,
- izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe.

Główne grupy docelowe:

- MŚP

2.A.6.2 (II-3b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 3b będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3b i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju. Dodatkowo preferowane będą projekty przedsiębiorstw uwzględniających w swoich planach inwestycyjnych rozwiązania pozytywnie oddziałujące na środowisko, w tym zmiany klimatyczne.

Preferencją objęte zostanie wsparcie dla projektów wynikających ze specjalizacji regionalnych określonych w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego - LORIS 2030, wyselekcjonowanych przy uwzględnieniu takich kryteriów jak: poziom współpracy, zaangażowanie partnerów, zapotrzebowanie na środki publiczne, znaczenie dla gospodarki regionalnej, atrakcyjność lokalizacyjna sprzyjająca trwałości operacji na terytorium regionu, perspektywa osiągnięcia przez region pozycji lidera w danej dziedzinie, poziom powiązania danej operacji z resztą regionalnej gospodarki, otwarcie nowej dziedziny potencjalnie bogatej w innowacje i możliwości ich dyfuzji.

Wsparcie w ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego jest przeznaczone dla MŚP.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3b muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-3b) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3b nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (II-3b) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

Komentarz [JP204]: Autopoprawka wynikająca z przeformułowania zakresu PI 3b zgodnie z uwagą 137, 138 i 139

Komentarz [JP205]: Autopoprawka wynikająca z podejścia KE dotyczącego położenia akcentu na docelowe wsparcie MŚP

Komentarz [JP206]: Autopoprawka

Komentarz [JP207]: Autopoprawka

Komentarz [JP208]: Autopoprawka wynikająca z przesunięcia wsparcia dla IOB do PI 3a

Komentarz [JP209]: Autopoprawka wynikająca z podejścia KE dotyczącego położenia akcentu na docelowe wsparcie MŚP

Komentarz [JP210]: Uwaga 120

Komentarz [JP211]: Uwaga 142

Komentarz [JP212]: Uwaga 129

Komentarz [JP213]: Uwaga 96

Komentarz [JP214]: Uwaga 89

Komentarz [JP215]: Uwaga 77

W ramach PI 3b możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-3b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (II-3b): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	149	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba wspartych przedsięwzięć informacyjno-promocyjnych o charakterze międzynarodowym	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	34	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [AW216]: autopoprawka

Komentarz [AW217]: autopoprawka

Komentarz [AW218]: Wskaźnik usunięty zgodnie z zapisem PI i uwagą KE 145.

2.A.4 (II-3c) Priorytet inwestycyjny 3c. Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług

2.A.5 (II-3c) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost inwestycji w sektorze prywatnym.

Komentarz [JP219]: Uwaga 155

Komentarz [RT220]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Interwencja w ramach PI 3c ma na celu mobilizację środków prywatnych na cele inwestycyjne, co przyczyni się do podwyższenia konkurencyjności oraz rozwoju przedsiębiorstw w województwie łódzkim, w tym przedsiębiorstw społecznych. W kontekście wyzwań rozwojowych płynących m.in. z globalizacji oraz silniejszej konkurencji rynkowej, jak również w celu przeciwdziałania niskiej innowacyjności przemysłu, niskim nakładom przedsiębiorstw na działalność innowacyjną, niskiemu popytowi rynku lokalnego na produkty innowacyjne oraz niewielkiemu udziałowi przedsiębiorstw współpracujących w ramach inicjatyw klastrowych, konieczne jest wsparcie przedsiębiorstw w zakresie rozszerzenia skali działalności, w tym zwiększania zatrudnienia, poziomu technologicznego i/lub organizacyjnego oraz rozwoju powiązań kooperacyjnych. PI 3c powinien przyczynić się do wzrostu wykorzystania innowacji, w tym innowacji procesowych i produktowych, jak również wzrostu wydajności pracy i efektywności produkcji.

Komentarz [JP221]: Uwaga 95

Komentarz [JP222]: Autopoprawka nawiązująca do wsparcia klastrow i inicjatyw klastrowych

Wdrażanie priorytetu inwestycyjnego 3c będzie uwzględniało sytuację przedsiębiorstw społecznych i przedsiębiorstw z obszarów słabiej rozwiniętych, a także będzie uwzględniało preferencje dla inwestycji ekoinnowacyjnych.

Interwencja w zakresie niniejszego priorytetu inwestycyjnego uwzględni preferencje dla realizacji działań odnoszących się do specjalizacji regionalnych określonych w ramach RSI LORIS 2030. Rozwój firm w ramach specjalizacji regionalnych będzie monitorowany zgodnie z systemem przewidzianym w RSI LORIS 2030.

Komentarz [JP223]: Uwaga 7

Komentarz [JP224]: Autopoprawka – powtórzenie pierwszego akapitu

PI 3c realizuje cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: *wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (priorytety: zwiększenie inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw - wzrost wykorzystania innowacji, w tym innowacji procesowych i produktowych, wzrost wydajności pracy i efektywności produkcji; dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe – wzrost współpracy pomiędzy firmami, sieciowanie podmiotów, zwiększenie liczby efektywnych partnerstw pomiędzy przedsiębiorstwami, w szczególności poprawa funkcjonowania klastrow; rozwój efektywnego otoczenia inwestycyjnego, infrastrukturalnego, finansowego, doradczego i szkoleniowego - zwiększenie dostępności finansowania zwrotnego inwestycji rozwojowych przedsiębiorstw).*

Komentarz [JP225]: Dostosowanie do UP

Tabela 3 (II-3c): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru

1.	Stopa inwestycji w sektorze prywatnym (nakłady brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym jako % PKB)	%	Region słabiej rozwinięty	11,49	2011	13,2	GUS	rocznie
----	---	---	---------------------------	-------	------	------	-----	---------

Komentarz [AP226]: Uwaga 54,93, 155, 156

2.A.6 (II-3c) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (II-3c) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego 3c przeznaczone jest na wsparcie rozwoju przedsiębiorstw w regionie łódzkim poprzez zwiększanie aktywności inwestycyjnej i zatrudnienia, które będzie skutkowało trwałym rozwojem firm. Interwencja jest ukierunkowana przede wszystkim na inwestycje rozwojowe związane ze zmianą procesu produkcyjnego lub zmianą sposobu świadczenia usług oraz wsparcie przemian organizacyjnych, które prowadzą do wzmocnienia zdolności prorozwojowych firm oraz wprowadzania na rynek wysokiej jakości produktów i usług. Wsparciem objęte są inwestycje związane z rozbudową MŚP, zmianą procesu produkcyjnego lub zmianą sposobu świadczenia usług. W celu podniesienia konkurencyjności MŚP przewiduje się finansowanie wdrożenia technologii rozumianej jako zakup maszyn i urządzeń, w tym wdrożenia wyników prac badawczo-rozwojowych do działalności gospodarczej. Ponadto w celu kompleksowego rozwoju MŚP konieczne jest większe zastosowanie w działalności gospodarczej technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK), w związku z czym wsparcie przeznaczone jest również na realizację takich działań jak: wsparcie rozwoju współpracy między przedsiębiorstwami w oparciu o nowoczesne rozwiązania teleinformatyczne (B2B), rozwój e-handlu, rozwój procesów informatyzacji wewnętrznej oraz wykorzystania najnowszych osiągnięć technologicznych i organizacyjnych dla wprowadzania procesów modernizacyjnych w MŚP oraz wykorzystanie TIK w relacjach pomiędzy przedsiębiorcą a klientem końcowym. Dofinansowanie MŚP w zakresie TIK jest możliwe wyłącznie jako element szerszego projektu dotyczącego inwestycji rozwojowych związanych ze zmianą procesu produkcyjnego, zmianą sposobu świadczenia usług lub wsparcia przemian organizacyjnych.

Komentarz [JP227]: Uwaga 150

Komentarz [JP228]: Autopoprawka z wiązana z przeniesieniem wdrożeń z PI 1b do PI 3c

Komentarz [JP229]: Uwaga 149

Interwencja w ramach PI 3c jest również ukierunkowana na wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych (funduszy pożyczkowych i poręczeniowych).

Wsparcie uzyskują także eko-innowacje zmierzające do zwiększenia wydajności pracy oraz redukcji kosztów działalności związanych ze zużyciem surowców i energii, co powinno sprzyjać obniżeniu zużycia energii, bardziej efektywnemu wykorzystaniu surowców oraz zapobieganiu powstawaniu lub ograniczaniu emisji do środowiska. Ponadto w zakresie efektywności energetycznej wspierane będą inwestycje przedsiębiorstw m.in. w obszarze zmniejszenia strat energii, ciepła i wody. Identyfikacja optymalnego zestawu działań zwiększających efektywność energetyczną w danym przedsiębiorstwie, czy budynku dokonywana będzie na podstawie audytu energetycznego.

Komentarz [JP230]: Uwaga 151

W ramach PI 3c w celu rozwijania potencjału powiązań kooperacyjnych w województwie łódzkim wsparcie jest również skierowane do klastrów bądź inicjatyw klastrowych o zasięgu lokalnym i regionalnym. Zgodnie ze zidentyfikowanym w procesie przedsiębiorczego odkrywania

Komentarz [JP231]: Autopoprawka wynikająca z ogólnych preferencji dla RIS3 w CT3

zapotrzebowaniem ze strony klastrów/inicjatyw klastrowych, jak również w powiązaniu z Kierunkami i założeniami polityki klastrowej w Polsce do 2020 roku interwencja w powyższym zakresie ukierunkowana jest zarówno na realizację podstawowych funkcji koordynacji w ramach klastrów, jak również na rozwój klastrów/inicjatyw klastrowych poprzez umożliwienie koordynatorom klastrów pozyskiwania środków na realizację inwestycji rozwojowych na rzecz przedsiębiorstw działających w ramach danego klastra/inicjatywy klastrowej. Wsparcie uwzględni również rozwój współpracy międzysektorowej oraz międzyklastrowej.

Komentarz [JP232]: Uwaga 147

W WRS wskazuje się na konieczność promowania gospodarki i wspieranie przedsiębiorstw społecznych, a ekonomię społeczną uznaje się za obszar ukierunkowany na zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego. W ramach interwencji wspierany będzie także rozwój przedsiębiorstw społecznych, a zaplanowane działania przyczynią się do wzrostu ich potencjału rynkowego. Zaplanowana interwencja jest komplementarna do działań w ramach PI 9v.

Komentarz [JP233]: Autopoprawka

W ramach PI 3c przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wspieraniem w ramach PI 3c zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, z uwzględnieniem preferencji dla przedsiębiorstw zlokalizowanych na obszarach wiejskich i obszarach o najniższym poziomie rozwoju gospodarczego oraz preferencji dla OSI krajowych i regionalnych wskazanych w Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020.

W ramach PI 3c nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 3c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 3c:

- inwestycje w MŚP na rzecz nowych lub ulepszonych produktów i usług, w tym dla przedsiębiorstw społecznych
- wsparcie dostępu przedsiębiorstw do kapitału zewnętrznego poprzez rozwój instrumentów finansowych w zakresie funduszy pożyczkowych i poręczeniowych,
- wsparcie projektów i przedsięwzięć klastrów bądź inicjatyw klastrowych o zasięgu regionalnym i lokalnym.

Komentarz [JP234]: Uwaga 150

Główne typy beneficjentów:

- MŚP (w tym przedsiębiorstwa społeczne),
- podmiot, który wdraża instrumenty finansowe,
- klastry i/lub inicjatywy klastrowe.

Komentarz [JP235]: Uwaga 78

Komentarz [JP236]: Autopoprawka

Główne grupy docelowe:

- MŚP.

Komentarz [JP237]: Autopoprawka wynikająca z podejścia KE dotyczącego położenia akcentu na docelowe wsparcie MŚP.

2.A.6.2 (II-3c) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 3c będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 3c, osiągnięcie zakładanych rezultatów oraz wysoką wartość dodaną dla wkładu UE. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i

Komentarz [JP238]: Uwaga 153

obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju. Dodatkowo preferowane będą projekty przedsiębiorstw uwzględniających w swoich planach inwestycyjnych rozwiązania pozytywnie oddziałujące na środowisko, w tym zmiany klimatyczne.

Komentarz [JP239]: Uwaga 120

Preferencją objęte zostanie wsparcie dla projektów wynikających ze specjalizacji regionalnych określonych w Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego - LORIS 2030, wyselekcjonowanych przy uwzględnieniu takich kryteriów jak: poziom współpracy, zaangażowanie partnerów, zapotrzebowanie na środki publiczne, znaczenie dla gospodarki regionalnej, atrakcyjność lokalizacyjna sprzyjająca trwałości operacji na terytorium regionu, perspektywa osiągnięcia przez region pozycji lidera w danej dziedzinie, poziom powiązania danej operacji z resztą regionalnej gospodarki, otwarcie nowej dziedziny potencjalnie bogatej w innowacje i możliwości ich dyfuzji.

Komentarz [JP240]: Uwaga 129

Komentarz [JP241]: Uwaga 96

Preferencją objęta jest realizacja działań dotyczących nowoczesnych rozwiązań umożliwiających redukcję kosztów działalności rynkowej w przedsiębiorstwach, wynikającą z mniejszego zużycia energii lub bardziej efektywnego wykorzystania surowców, co w konsekwencji zapewnia ograniczenie negatywnych skutków środowiskowych. Ponadto biorąc pod uwagę, że implementacja ekoinnowacji przez przedsiębiorstwa oparta jest na logice uzyskania trwałych efektów gospodarczych i środowiskowych, preferencje uzyskają przedsięwzięcia na rzecz rozwoju ekoinnowacyjnych MŚP działających m.in. w takich branżach jak recykling odpadów, oczyszczanie zużytej wody i ścieków, filtracja i kontrola emisji, dzięki którym rozwijany będzie rynek ekoinnowacyjnych produktów i usług oraz promowana będzie wiedza na temat ich dostępności.

Komentarz [JP242]: Uwaga 131

Wsparcie w ramach niniejszego priorytetu inwestycyjnego jest przeznaczone dla MŚP.

Komentarz [JP243]: Uwaga 89

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywne i rzetelne wybory projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 3c muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (II-3c) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 3c rozważa się możliwość wykorzystania instrumentów finansowych. Ostateczna decyzja o wielkości środków, zakresie i formie wsparcia zostanie podjęta po przeprowadzeniu analizy ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

Komentarz [JP244]: Uwaga 77

2.A.6.4. (II-3c) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 3c możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (II-3c) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (II-3c): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 395	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje (CO02)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	98	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
3.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje (CO03)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1 298	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [AW245]: autopoprawka

Komentarz [AW246]: autopoprawka

Komentarz [AW247]: autopoprawka

2.A.7 (II) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (II) Ramy wykonania

Komentarz [AW248]: Poprawiono zgodnie z wytycznymi MIR i uwagą KE 70

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (II): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, wskaźnik identyfikacyjny)	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych)
							M	K	O	M	K	O		
II Oś – Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	wskaźnik produktu #1	CO01	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie(CO01)	Szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty			209			1395	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 62,09% alokacji osi priorytetowej
II Oś – Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	wskaźnik finansowy				EFRR	Region słabiej rozwinięty			58 000 287			300 702 262	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (II) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego

Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 7-11 (II): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	001	59 151 350
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	063	7 190 800
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	066	27 794 056
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	067	86 590 668
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	068	8 931 410
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	069	13 804 310
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	072	38 034 500
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	073	2 236 033
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	082	10 500 000
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	101	20 602 274

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	01	217 335 401
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	04	50 000 000
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	05	7 500 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	01	139 773 106
II. Innowacyjna i konkurencyjna	02	88 325 262

gospodarka		
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	03	46 737 033

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	07	284 835 401

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
II. Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (II) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (III)

Oś priorytetowa III – Transport

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	III
Nazwa osi priorytetowej	Transport

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (III) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa III *Transport*, finansowana w całości z EFRR łączy w sobie zakres interwencji celu tematycznego 4 *Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach* określony w PI 4e oraz celu tematycznego 7 *Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej* w ramach PI 7b, 7c, 7d.

Zagadnienia związane ze zwiększeniem dostępności transportowej oraz promocją proekologicznych rozwiązań transportowych są ściśle powiązane z interwencjami na rzecz gospodarki niskoemisyjnej, co uzasadnia potrzebę skoncentrowania w ramach jednej osi priorytetowej wsparcia skierowanego na rzecz infrastruktury transportowej przewidzianego w ramach wybranych priorytetów inwestycyjnych ujętych w ww. celach tematycznych. Zapewni to spójność w planowaniu i realizacji powiązanych ze sobą działań w tym obszarze i przyczyni się do lepszego osiągnięcia założonych celów.

Sprawny, efektywny oraz bezpieczny system transportu, zgodny z normami unijnymi w zakresie ochrony środowiska (niskoemisyjny), zapewniający połączenia komunikacyjne poprawiające dostępność transportową regionu jest niezbędny do dynamicznego rozwoju społeczno – gospodarczego województwa łódzkiego. Dobrze rozwinięte połączenia transportowe wzmocnią spójność przestrzenną regionu, zwiększając jego atrakcyjność inwestycyjną oraz stwarzając podmiotom gospodarczym i wszystkim mieszkańcom odpowiednie możliwości rozwojowe. Interwencja w tym obszarze będzie koncentrować się na budowie zintegrowanego systemu transportowego, łączącego główne gałęzie transportu, przede wszystkim drogowego, kolejowego, publicznego transportu zbiorowego oraz multimodalnego. Przyczyni się to do bardziej efektywnego osiągnięcia założonych celów interwencji w ramach Osi priorytetowej III.

Działania realizowane w Osi priorytetowej III są spójne z Priorytetem II *Strategii Europa 2020* tj. *Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej* oraz przyczynią się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych Umowy Partnerstwa:

Komentarz [;249]: Uwaga 36 – zweryfikowano numerację priorytetów inwestycyjnych w całej osi priorytetowej zgodnie z postanowieniami rozporządzeń

Komentarz [DPR250]: Autopoprawki

- Zmniejszenie emisyjności gospodarki (priorytet: Obniżenie emisji generowanych przez transport w aglomeracjach miejskich),
- Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym (priorytety: Zwiększenie wewnątrzregionalnej dostępności transportowej, Podniesienie poziomu bezpieczeństwa systemu transportowego, Rozwój alternatywnych form transportu).

2.A.3 (III) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (III-4e) Priorytet inwestycyjny 4e. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu

2.A.5 (III-4e) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost popularności komunikacji miejskiej.

Komentarz [;251]: Uwaga 51, 178

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Przedsięwzięcia planowane w ramach PI 4e poprawiające warunki ruchu dla transportu publicznego stanowią odpowiedź na zidentyfikowane w sekcji 1.1 problemy związane ze złym stanem technicznym infrastruktury transportu publicznego, niewielkim udziałem nowoczesnego ekologicznego taboru, oraz brakiem integracji systemów komunikacji zbiorowej. Realizacja PI przyczyni się do stworzenia w województwie łódzkim sprawnego i bezpiecznego systemu publicznego transportu zbiorowego na obszarach miejskich, o wysokiej jakości świadczonych usług, spełniającego normy unijne w zakresie ochrony środowiska, konkurencyjnego względem transportu indywidualnego. Inwestycje zmierzać będą do dostosowania infrastruktury publicznego transportu zbiorowego do potrzeb mieszkańców województwa oraz zintegrowania jej z pozostałymi gałęziami transportu, co korzystnie wpłynie na wzrost spójności wewnętrznej regionu. Interwencja wpłynie także na integrację wewnętrzną i dostępność komunikacyjną miast i ich obszarów funkcjonalnych, co przyczyni się do zwiększenia mobilności zawodowej i przestrzennej mieszkańców oraz poprawy dostępu do rynku pracy, edukacji i usług społecznych, także dla mieszkańców obszarów wiejskich. Powiązanie transportu publicznego z głównymi przestrzeniami publicznymi i usługami w mieście, zachęci mieszkańców do korzystania z oferty przewozowej komunikacji miejskiej. Efektem realizowanych działań będzie poprawa atrakcyjności tego środka transportu i wzrost liczby osób korzystających z jego usług.

Komentarz [DPR252]: Uwaga 38

Działania towarzyszące inwestycjom w transport publiczny służące ograniczeniu ruchu samochodowego (m.in. w centrach miast) i poprawiające warunki ruchu dla transportu niezmotoryzowanego przyczynią się do poprawy jakości życia na obszarach miejskich oraz atrakcyjności przestrzeni miejskiej. Zmiana schematów mobilności miejskiej w kierunku mobilności bardziej zrównoważonej, zakładającej większy udział transportu niezmotoryzowanego i publicznego pozwoli na obniżenie emisji CO₂ oraz innych zanieczyszczeń powietrza uciążliwych dla środowiska i mieszkańców obszarów miejskich. Interwencja w ramach PI 4e jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa - Zmniejszenie emisyjności gospodarki.

Komentarz [DPR253]: Autopoprawka

Tabela 3 (III-4e): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	----------	-------------------	--	----------------	------------	-------------------------	---------------	-----------------------

1.	Przewozy pasażerów komunikacją miejską w przeliczeniu na jednego mieszkańca obszarów miejskich	osoby	Region słabiej rozwinięty	99,5	2013	103,4	GUS/BDL	rocznie
----	--	-------	---------------------------	------	------	-------	---------	---------

Komentarz [DPR254]: Uwaga 178, 179

2.A.6 (III-4e) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-4e) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Fundamentem zrównoważonej mobilności miejskiej jest zapewnienie pasażerom sprawnie funkcjonującego i atrakcyjnego publicznego transportu zbiorowego. Dlatego też wsparcie w ramach PI 4e będzie dotyczyć przedsięwzięć o charakterze zarówno infrastrukturalnym (w tym budowy lub przebudowy infrastruktury publicznego transportu zbiorowego oraz węzłów integrujących jego podsystemy), jak i taborowym (w tym zakupu lub modernizacji niskoemisyjnego taboru publicznego transportu zbiorowego).

Inwestycjom w infrastrukturę lub tabor publicznego transportu zbiorowego będą towarzyszyć działania dające przewagę transportowi zbiorowemu i niezmotoryzowanemu w obrębie miast i ich obszarów funkcjonalnych. Będą to działania m.in. dotyczące przebudowy infrastruktury miejskiej wyprowadzającej z centrów miast indywidualny ruch samochodowy oraz inwestycje z zakresu dróg rowerowych, zapewniające, że publiczny transport zbiorowy oraz niezmotoryzowany będzie wybierany częściej niż samochód jako podstawowy środek przemieszczania się w obrębie miejskiego obszaru funkcjonalnego. Ponadto wspierane będą działania wspomagające integrację przestrzenną i funkcjonalną poszczególnych podsystemów transportowych - interwencja dotyczyć będzie przedsięwzięć z zakresu integracji publicznego transportu zbiorowego w obrębie miast i ich obszarów funkcjonalnych, w tym także z liniami komunikacyjnymi lub siecią komunikacyjną funkcjonującą w ramach powiatowych i wojewódzkich przewozów pasażerskich, m.in. poprzez inwestycje z zakresu zintegrowanych centrów przesiadkowych czy też infrastruktury ułatwiającej podróże multimodalne (Park&Ride, Bike&Ride). Dodatkowo, dofinansowywane będą przedsięwzięcia dotyczące inteligentnych systemów transportowych, pozwalających na optymalne wykorzystanie infrastruktury publicznego transportu zbiorowego.

W PI 4e, w ramach planu mobilności miejskiej, planu niskoemisyjnego czy strategii ZIT, wspierane mogą być inwestycje w drogi lokalne, pod warunkiem, że są związane ze zrównoważoną mobilnością miejską, stanowiąc niezbędny element projektów z tego zakresu wyznaczonych przez typy przedsięwzięć przewidziane w tym PI.

Zgodnie z UP, w ramach inwestycji w zakresie mobilności miejskiej, wydatki na drogi lokalne powinny stanowić mniejszość wydatków w PI 4e.

Przedsięwzięcia w obszarze publicznego transportu zbiorowego powinny zapewniać dostosowanie infrastruktury transportu lub taboru do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa, wszystkie projekty dotyczące zrównoważonej mobilności miejskiej muszą wpisywać się w odnoszące się do zagadnień niskoemisyjności strategii miejskiej, lub

Komentarz [DPR255]: Uwaga 1 oraz 171 - zmiana zgodnie z zatwierdzoną przez KE w dniu 23.05.2014 Umową Partnerstwa.

dla obszarów aglomeracyjnych, kompleksowe plany gospodarki niskoemisyjnej. Modernizacja czy rozbudowa systemu transportu publicznego nie będzie celem samym w sobie, ale musi być widziana w kontekście zmian w mobilności miejskiej prowadzących do zmniejszenia emisji CO₂ i innych zanieczyszczeń uciążliwych dla środowiska i mieszkańców aglomeracji oraz zwiększenia efektywności energetycznej systemu transportowego.

Komentarz [DPR256]: Uwaga 172

W ramach PI 4e przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu i dotyczą m.in. promowania korzystania z publicznego transportu zbiorowego jako zachowania proekologicznego, a także działań szkoleniowych w projektach z zakresu inteligentnych systemów transportowych i projektach dotyczących zakupu lub modernizacji taboru.

Komentarz [DPR257]: Uwaga 168

Wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego zostaną objęte miasta z terenu województwa łódzkiego i ich obszary funkcjonalne (w szczególności Łódź i jej obszar funkcjonalny, ośrodki subregionalne – miasta powiatowe liczące ponad 20 tys. mieszkańców i ich obszary funkcjonalne, miasta powiatowe tracące funkcje społeczno-gospodarcze i ich obszary funkcjonalne), a także obszary wiejskie, w tym o słabej dostępności do usług publicznych w powiązaniu z obszarami miejskimi określonymi wyżej.

Komentarz [DPR258]: Uwaga 173 – do wyjaśnienia z KE

W ramach PI 4e nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4e. Planowane działania wpłyną na poprawę jakości i efektywności systemu transportu publicznego oraz lepsze dostosowanie go do potrzeb mieszkańców. Sprawnie działający system transportu publicznego stanowić będzie konkurencję dla transportu indywidualnego, co spowoduje wzrost mobilności mieszkańców województwa, a dzięki temu poprawę dostępu do miejsc pracy, edukacji i usług publicznych. Usprawnienie połączeń między obszarami miejskimi i wiejskimi poprawi dostęp do zatrudnienia i usług także mieszkańcom z obszarów wiejskich. Efektem wsparcia transportu publicznego będzie wzrost liczby osób korzystających z publicznego transportu zbiorowego, co wpłynie na zmniejszenie zatłoczenia motoryzacyjnego w miastach, poprawę płynności ruchu oraz zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza i poprawę stanu środowiska naturalnego.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4e:

- budowa lub przebudowa infrastruktury publicznego transportu zbiorowego,
- zakup lub modernizacja niskoemisyjnego taboru dla publicznego transportu zbiorowego, w tym budowa lub przebudowa infrastruktury do jego obsługi,
- budowa lub przebudowa centrów przesiadkowych, w tym systemów Park&Ride i Bike&Ride,
- inwestycje z zakresu inteligentnych systemów transportowych,
- budowa lub przebudowa ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów).

Komentarz [;259]: Uwaga 39, 42

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy publicznego transportu zbiorowego.

Komentarz [;260]: Autopoprawka

2.A.6.2 (III-4e) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 4e przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4e i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Zastosowanie trybu pozakonkursowego w PI 4e będzie ograniczone wyłącznie do projektów wynegocjowanych w kontrakcie terytorialnym lub realizowanych w formule ZIT, zidentyfikowanych w Strategii ZIT, co jednocześnie nie wyklucza możliwości wyboru w jej ramach projektów w trybie konkursowym. Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), *Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

Komentarz [DPR261]: Uwaga 45

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 4e i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywne i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

W ramach PI 4e do dofinansowania będą wybierane projekty wpływające na redukcję emisji gazów cieplarnianych (szczególnie CO₂), poprawę stanu środowiska oraz ograniczenie zatłoczenia na obszarach miejskich, poprawę ich dostępności oraz mobilności mieszkańców, także poprzez zwiększenie liczby osób korzystających z transportu publicznego. Ponadto, wsparciem objęte będą w szczególności przedsięwzięcia cechujące się największymi korzyściami społeczno – ekonomicznymi przy jednoczesnym zachowaniu korzystnej relacji nakładów finansowych UE do efektów.

Komentarz [DPR262]: Uwaga 176

W przypadku inwestycji z zakresu zakupu lub modernizacji niskoemisyjnego taboru, wsparcie skierowane będzie na tabor spełniający normę min. EURO 6, z preferencją dla taboru zasilanego paliwem alternatywnym w stosunku do silników spalinowych (np. napęd elektryczny, gazowy, wodorowy, hybrydowy).

Komentarz [DPR263]: Uwaga 175

Dodatkowo na etapie oceny przedsięwzięć premiowane będzie powiązanie w projekcie inwestycji w tabor z inwestycjami z zakresu infrastruktury transportu publicznego bądź komplementarność projektów taborowych z inwestycjami infrastrukturalnymi już zrealizowanymi bądź prowadzonymi ze środków UE 2014-2020. Podobnie traktowane będą inwestycje taborowe stanowiące kontynuację wcześniej prowadzonych działań.

Komentarz [DPR264]: Uwaga 174

W ramach PI 4e, preferowane będą projekty uwzględniające wytyczne Komisji Europejskiej odnośnie Planów Zrównoważonej Mobilności Miejskiej.

Komentarz [DPR265]: Uwaga 172

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4e muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-4e) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4e nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [DPR266]: Uwaga 177

2.A.6.4. (III-4e) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4e możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-4e) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-4e): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	55	Beneficjenci/ IZ	rocznie
2.	Liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	2	Beneficjenci/ IZ	rocznie

Komentarz [DPR267]: Autopoprawka

2.A.4 (III-7b) Priorytet inwestycyjny 7b. Zwiększenie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi

2.A.5 (III-7b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa dostępności transportowej województwa w ruchu drogowym.

Komentarz [;268]: Uwaga 10, 51, 185

Komentarz [RT269]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Interwencje z zakresu budowy, przebudowy lub modernizacji infrastruktury drogowej, podejmowane z poziomu regionalnego będą koncentrować się na zapewnieniu połączenia regionalnej sieci transportowej z siecią dróg krajowych i Transeuropejską Siecią Transportową (TEN-T) i stworzenia spójnego systemu drogowego w wymiarze regionalnym, a także krajowym i europejskim. Zidentyfikowana w sekcji 1.1 niska jakość istniejącego układu drogowego oraz zły stan techniczny i niewystarczające parametry dróg wojewódzkich i lokalnych ograniczają wewnętrzną dostępność transportową. Bez inwestycji w sieci drugorzędne doprowadzające ruch do sieci podstawowej, system transportowy regionu nie będzie stanowił spójnej sieci transportowej pozwalającej na zwiększenie konkurencyjności gospodarki i polepszenie jakości życia mieszkańców. Dlatego też w PI 7b będą realizowane inwestycje na drogach poza TEN-T, dołączające do sieci pozostałe obszary nie znajdujące się w obszarze dostępu podstawowej sieci transportowej (miasta pozawojewódzkie/regionalne i subregionalne, obszary o najniższej dostępności transportowej), co skutkować będzie szybszymi i bezpieczniejszymi połączeniami głównych ośrodków rozwoju w województwie. Poprawi to dostępność transportową województwa i umożliwi rozwój powiązań społeczno – gospodarczych w regionie, wpłynie korzystnie na poprawę dostępu do rynku pracy, edukacji i usług społecznych, także dla mieszkańców obszarów wiejskich. Podniesienie standardów połączeń drogowych przyczyni się do zwiększenia mobilności mieszkańców oraz wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej województwa łódzkiego. Dzięki działaniom na rzecz poprawy jakości dróg, zwiększy się również bezpieczeństwo uczestników ruchu drogowego.

Komentarz [DPR270]: Uwaga 38

Interwencja w ramach PI 7b jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa - Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym.

Tabela 3 (III-7b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wskaźnik międzygaleziowej dostępności transportowej (drogowej)	Miara syntetyczna	Region słabiej rozwinięty	0,4006	2010	0,4663	MIR (dedykowane badanie)	rocznie

Komentarz [DPR271]: Uwaga 186, 197

2.A.6 (III-7b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-7b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach priorytetu inwestycyjnego koncentrować się będzie na drogach wojewódzkich - na wybranych odcinkach pozwalających na włączenie do systemu dróg krajowych lub sieci TEN-T, wypełniających luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami nie będącymi stolicami województw (regionalnymi i subregionalnymi), zgodnie z przeprowadzoną diagnozą, wskazującą na problem dostępności transportowej tych miast, pełniących ważne funkcje w lokalnych rynkach pracy.

Komentarz [DPR272]: Uwaga 1

Ograniczone wsparcie będą mogły także uzyskać inwestycje dotyczące dróg powiatowych, pod warunkiem, że zapewniają konieczne bezpośrednie połączenia z siecią TEN-T, portami lotniczymi, terminalami towarowymi, centrami lub platformami logistycznymi. Zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa, inwestycje w drogi lokalne (powiatowe) będą stanowiły mniejszą część interwencji w PI 7b.

Komentarz [DPR273]: Uwaga 181

Komentarz [;274]: Uwaga 181

Wsparcie inwestycji w drogi lokalne na obszarach wiejskich, w tym budowa i modernizacja dróg lokalnych mających na celu połączenie jednostek osadniczych z istniejącą siecią drogową będzie możliwe w ramach PROW jako małej infrastruktury. Preferencje w ramach PROW dotyczyć będą dróg dojazdowych do miejscowości istotnych ze względu na lokalizację ważnych obiektów i instytucji, poprawiających dojazd dla większej liczby mieszkańców; zakłada się także preferencje dla gmin o niskim poziomie podatkowym oraz o wysokim wskaźniku bezrobocia.

Komentarz [DPR275]: Uwaga 166, 182

W zakresie dróg wojewódzkich i powiatowych, wsparciem objęta będzie także infrastruktura łącząca węzły miejskie w sieci TEN-T (w rozumieniu Rozporządzenia PE i Rady nr 1315/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie unijnych wytycznych dotyczących rozwoju transeuropejskiej sieci transportowej i uchylającego decyzję nr 661/2010/UE).

Komentarz [;276]: Uwaga 1

Wszystkie przedsięwzięcia dotyczące infrastruktury drogowej realizowane w ramach PI 7b powinny uwzględniać na etapie planowania, realizacji i funkcjonowania wykorzystanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo w ruchu drogowym.

Komentarz [DPR277]: Uwaga 169

Realizacji inwestycji drogowych towarzyszyć będą ponadto przedsięwzięcia z zakresu poprawy bezpieczeństwa i przepustowości ruchu drogowego (BRD, ITS).

W ramach PI 7b przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne dotyczące kwestii bezpieczeństwa w ruchu drogowym oraz szkoleniowe w projektach z zakresu inteligentnych systemów transportowych mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Komentarz [DPR278]: Uwaga 168

Wsparciem w ramach PI 7b zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Komentarz [DPR279]: Uwaga 166

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7b. Wspierane projekty wzmocnią integrację sieci drogowej regionu z układem drogowym transeuropejskiej sieci transportowej (TEN-T). Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 7b wpłynie na stworzenie spójnej sieci dróg w regionie, łączących ośrodki regionalne, subregionalne i lokalne oraz do rozwoju społeczno – gospodarczego regionu i poprawy jego atrakcyjności inwestycyjnej. Poprawie ulegnie, w szczególności dostępność wewnątrzregionalna i przepustowość dróg województwa łódzkiego. Sprawny i efektywny system transportowy pozwoli także na spełnienie wymogów ograniczania uciążliwości transportu dla środowiska.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7b:

- budowa, przebudowa lub modernizacja dróg wojewódzkich lub powiatowych (w tym m.in. obiektów inżynierskich w ich ciągach),
- inwestycje z zakresu inteligentnych systemów transportowych,
- inwestycje z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Komentarz [;280]: Uwaga 39, 42

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe.

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy infrastruktury drogowej.

Komentarz [;281]: Autopoprawka

Komentarz [;282]: Uwaga 183

2.A.6.2 (III-7b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 7b przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Tryb pozakonkursowy ma zastosowanie dla projektów dotyczących dróg wojewódzkich, zidentyfikowanych w regionalnym zestawieniu projektów priorytetowych, przygotowanym na potrzeby warunkowości ex-ante lub projektów wynegocjowanych w kontrakcie terytorialnym.

Komentarz [DPR283]: Uwaga 45

W pozostałym zakresie stosowany będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 7b i osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 7b i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywne i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Do dofinansowania będą wybierane projekty przyczyniające się w największym stopniu do połączenia z siecią TEN-T, charakteryzujące się największą efektywnością w zakresie wpływu na środowisko i bezpieczeństwo na drogach, wpływające na ograniczenie zatłoczenia na drogach i likwidację „wąskich gardeł” w sieci transportowej regionu oraz promujące integrację systemów transportowych.

Ponadto, wsparciem objęte będą w szczególności projekty cechujące się największymi korzyściami społeczno – ekonomicznymi przy jednoczesnym zachowaniu korzystnej relacji nakładów finansowych UE do efektów.

Komentarz [DPR284]: Uwaga 184

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 7b muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-7b) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7b nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-7b) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 7b możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-7b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-7b): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR).

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CO14)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	77,5	Beneficjenci/IZ	rocznie

Komentarz [DPR285]: Uwaga 187 - autopoprawka

2.A.4 (III-7c) Priorytet inwestycyjny 7c. Rozwój i usprawnienie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej

2.A.5 (III-7c) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost aktywności centrów logistycznych i terminali kontenerowych w regionie.

Komentarz [DPR286]: Uwaga 51, 191

Komentarz [RT287]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Z uwagi na położenie na skrzyżowaniu głównych europejskich korytarzy transportowych, w województwie łódzkim istnieją warunki do intensywnego rozwoju transportu multimodalnego. Rozwój ten uzależniony jest od szeregu czynników. Jednym z nich jest jakość obsługi ładunków, która uwarunkowana jest m.in. stanem infrastruktury transportu multimodalnego, w tym terminali przeładunkowych. Wzmocnienie ich infrastruktury zostało zidentyfikowane w sekcji 1.1 jako działanie wymagane dla rozwoju usług logistycznych w regionie. Wpływ na rozwój tej gałęzi transportu ma także sprawna, kompleksowa obsługa podmiotów uczestniczących w procesie transportowym.

Komentarz [DPR288]: Uwaga 38

Planowane do realizacji w ramach PI 7c przedsięwzięcia przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności transportu multimodalnego w systemie transportowym województwa łódzkiego, co przełoży się na zwiększenie ilości towarów przyjmowanych, rozdzielanych i wydawanych w obiektach, w których realizowane są usługi logistyczne. Pozwoli to na zwiększenie liczby miejsc pracy w sektorze logistyki, co odpowiada potrzebom społecznym regionu i pozwoli na zdyskontowanie korzystnego położenia województwa w systemie transportowym kraju. Przy coraz większym zapotrzebowaniu na usługi transportowe, duże znaczenie ma czas przewozu i przeładunku, dlatego też działania w PI 7c wpłyną także na skrócenie czasu dostawy towarów oraz zmniejszenie jego negatywnego oddziaływania na środowisko. Upowszechnienie przewozów wykonywanych z zastosowaniem technik transportu multimodalnego jest jednym z narzędzi zapewnienia zrównoważonego rozwoju systemu transportowego, w tym integracji różnych jego form i systemów.

Komentarz [DPR289]: Uwaga 191

Interwencja w ramach PI 7c jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa - Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym.

Tabela 3 (III-7c): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wielkość ładunków obsłużonych w terminalach intermodalnych TEU	TEU	Region słabiej rozwinięty	55 208	2011	118 338	IZ/ROT	rocznie

Komentarz [DPR290]: Uwaga 190, 191

2.A.6 (III-7c) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-7c) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparciem w ramach PI 7c objęte zostaną działania z zakresu rozwoju transportu multimodalnego, związane z tworzeniem nowych oraz modernizacją i przebudową istniejących terminali służących do przeladunku towarów między co najmniej dwoma rodzajami transportu, wraz z dedykowaną tym przewozom infrastrukturą kolejową. Wspierane będą także przedsięwzięcia dotyczące wyposażenia terminali, służącego obsłudze działalności logistycznej. Jako element projektów dotyczących infrastruktury lub wyposażenia terminali przeladunkowych, wdrażane będą także działania dotyczące rozwiązań i technik zarządzania i monitorowania ruchu w terminalach przeladunkowych.

Wsparcie w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 dotyczyć będzie terminali przeladunkowych nie należących do sieci TEN-T.

Komentarz [DPR291]: Uwaga 1

Wsparciem w ramach PI 7c zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego (w tym obszary wiejskie).

Komentarz [DPR292]: Uwaga 168

W ramach PI 7c nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej, dlatego też przy udzielaniu wsparcia przestrzegane będą zasady pomocy publicznej, wynikające z przepisów prawa polskiego i unijnego.

Komentarz [DPR293]: Uwaga 189

Działania skierowane na infrastrukturę terminali przeladunkowych, a także inwestycje w rozwiązania i techniki zarządzania i monitorowania ruchu wpłyną na zwiększenie atrakcyjności transportu multimodalnego poprzez poprawę jakości świadczonych usług logistycznych (w tym zwiększenie szybkości obsługi klientów) i rozszerzenie ich zakresu. Budowa nowych obiektów przyczyni się do poprawy dostępności sektora logistycznego dla podmiotów zainteresowanych ich usługami. W ten sposób realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7c:

- budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury terminali przeladunkowych wraz z dedykowaną infrastrukturą kolejową,
- zakup lub modernizacja wyposażenia terminali przeladunkowych, służącego obsłudze działalności logistycznej.

Komentarz [;294]: Uwaga 39, 42

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- przedsiębiorcy korzystający z dofinansowanej infrastruktury.

Komentarz [;295]: Autopoprawka

2.A.6.2 (III-7c) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 7c będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 7c i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju. Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wsparciem w ramach PI 7c objęte będą w szczególności projekty cechujące się największymi korzyściami społeczno – ekonomicznymi przy jednoczesnym zachowaniu korzystnej relacji nakładów finansowych UE do efektów.

Komentarz [DPR296]: Autopoprawka

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 7c muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-7c) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7c nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [DPR297]: Uwaga 188

2.A.6.4. (III-7c) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 7c nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-7c) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-7c): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1	Liczba wspartych intermodalnych terminali przeładunkowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	2	Beneficjenci/ IZ	rocznie

2.A.4 (III-7d) Priorytet inwestycyjny 7d. Rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu

2.A.5 (III-7d) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa dostępności transportowej województwa w ruchu kolejowym.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Planowane przedsięwzięcia infrastrukturalne dotyczące linii kolejowych, a także inwestycje w tabor kolejowy stanowią odpowiedź na zidentyfikowane w sekcji 1.1 problemy transportu kolejowego w regionie: zły stan techniczny sieci, niedostateczna jakość infrastruktury służącej obsłudze pasażerów oraz niezadowolający stan techniczny taboru. Działania realizowane w ramach PI 7d przyczynią się do poprawy stanu technicznego infrastruktury, podniesienia jakości usług, przystosowania infrastruktury kolejowej do potrzeb osób niepełnosprawnych i osób z ograniczoną możliwością poruszania się oraz poprawy bezpieczeństwa i komfortu podróżowania.

Dostosowanie infrastruktury transportu kolejowego do potrzeb mieszkańców województwa i powiązanie jej z innymi gałęziami transportu, zwiększy konkurencyjność transportu kolejowego i spowoduje wzrost jego wykorzystania względem transportu indywidualnego. Wpłynie to korzystnie na środowisko naturalne oraz poprawi mobilność zawodową i przestrzenną mieszkańców regionu łódzkiego i dostępność do rynku pracy, edukacji i usług społecznych, także dla mieszkańców obszarów wiejskich. Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 7d pozwoli na połączenie sieci kolejowej o znaczeniu regionalnym z magistralnymi liniami kolejowymi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym, co wpłynie na poprawę wewnętrznej spójności regionu i dostępności województwa w ruchu kolejowym.

Interwencja w ramach PI 7d jest zgodna z celem szczegółowym Umowy Partnerstwa - Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie transportowej dostępności kraju w układzie europejskim i krajowym.

Tabela 3 (III-7d): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej (kolejowej)	Miara syntetyczna	Region słabiej rozwinięty	0,4365	2010	0,4853	MIR (dedykowane badanie)	rocznie

2.A.6 (III-7d) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (III-7d) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Komentarz [DPR298]: Uwaga 10, 51, 197

Komentarz [RT299]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Komentarz [DPR300]: Uwaga 38

Komentarz [DPR301]: Uwaga 197

W ramach PI 7d wsparciem objęte zostaną inwestycje poza siecią TEN-T, dotyczące budowy, modernizacji, a także w uzasadnionych przypadkach - rewitalizacji sieci kolejowej oraz infrastruktury dworcowej o znaczeniu regionalnym. Przewidziane do realizacji w ramach rewitalizacji działania będą kompleksowe, skutkujące długotrwałą poprawą stanu technicznego oraz dostosowujące infrastrukturę do potrzeb rynku przewoźników (np. wzrost dopuszczalnych nacisków na oś, modernizacje peronów) oraz pasażerów.

Komentarz [DPR302]: Uwaga 1, 193, 198

W ramach PI 7d będą mogły być realizowane inwestycje na sieci TEN-T, w przypadku gdy mają one znaczenie regionalne. Interwencje w tym zakresie realizowane będą poprzez prace o charakterze modernizacyjnym i rehabilitacyjnym, a także poprzez budowę nowych linii.

Komentarz [DPR303]: Uwaga 1, 193, 198

Komentarz [DPR304]: Uwaga 1, 193, 198

W ramach PI 7d finansowane będą również istotne w skali regionalnego systemu transportu kolejowego inwestycje punktowe przeznaczone do obsługi transportu pasażerskiego i towarowego, w tym zapewniające wzrost efektywności zarządzania przewozami kolejowymi oraz podnoszące standard obsługi klientów korzystających z usług kolejowych.

Komentarz [DPR305]: Uwaga 1, 193, 198

Zgodnie z Umową Partnerstwa, inwestycje w zakresie infrastruktury kolejowej nie będą obejmowały prac remontowych, jak również nie będą dotyczyły bieżącego utrzymania infrastruktury.

W ramach PI 7d możliwe będą ponadto inwestycje z zakresu zakupu lub modernizacji taboru kolejowego dla obsługi połączeń wojewódzkich.

Komentarz [DPR306]: Autopoprawka – zgodnie z linią demarkacyjną

Przedsięwzięcia w obszarze transportu kolejowego powinny zapewniać dostosowanie infrastruktury i taboru do potrzeb osób z niepełnosprawnościami lub osób z ograniczoną możliwością poruszania się.

W ramach PI 7d przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności i efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. szkoleniowe w projektach z zakresu zakupu lub modernizacji taboru mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Komentarz [DPR307]: Uwaga 168

Wsparciem w ramach PI 7d zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego (w tym obszary wiejskie).

W ramach PI 7d nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 7d przyczyni się do poprawy sprawności i efektywności systemu transportu kolejowego, zwiększenia bezpieczeństwa i komfortu podróżowania oraz poprawy wewnętrznej spójności regionu. Sprawnie działający system transportu kolejowego stanowić będzie konkurencję dla transportu indywidualnego.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 7d.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 7d:

- budowa, modernizacja, rewitalizacja (rehabilitacja) sieci kolejowej lub infrastruktury dworcowej,
- zakup nowego taboru kolejowego lub inwestycje podnoszące jego standard.

Komentarz [;308]: Uwaga 39, 42, 193

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- zarządcy infrastruktury kolejowej lub dworcowej,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- użytkownicy transportu kolejowego w regionie.

Komentarz [;309]: Autopoprawka

2.A.6.2 (III-7d) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 7d przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Tryb pozakonkursowy ma zastosowanie dla projektów zidentyfikowanych w regionalnym zestawieniu projektów priorytetowych, przygotowanym na potrzeby warunkowości ex-ante lub projektów wynegocjowanych w kontrakcie terytorialnym.

Komentarz [DPR310]: Uwaga 45

W pozostałym zakresie stosowany będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 7d i osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 7d i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Do dofinansowania będą wybierane projekty, które w największym stopniu wpływają na poprawę połączeń regionalnych i charakteryzują się największą efektywnością w zakresie wpływu na środowisko i bezpieczeństwo sieci kolejowej, poprawiają dostępność obszarów przemysłowych i centrów gospodarczych oraz promują integrację systemów transportowych. Ponadto, wsparciem objęte będą, w szczególności projekty cechujące się największymi korzyściami społeczno – ekonomicznymi przy jednoczesnym zachowaniu korzystnej relacji nakładów finansowych UE do efektów.

Komentarz [DPR311]: Uwaga 196

Na etapie oceny przedsięwzięć dodatkowo premiowane będzie powiązanie w projekcie inwestycji w tabor z inwestycjami z zakresu infrastruktury bądź dopasowanie taboru do zmodernizowanej lub nowej infrastruktury. Podobnie traktowane będą inwestycje taborowe powiązane z inwestycjami prowadzonymi ze środków UE 2014-2020 (jako działania komplementarne).

W przypadku finansowania zakupu nowego taboru dla pasażerów powinny być spełnione następujące warunki:

- tabor powinien być powiązany z poprawą infrastruktury, aby zapewnić zgodność standardów taboru ze standardami infrastruktury,

- tabor powinien być przede wszystkim wykorzystywany do obsługi ruchu w ramach usług świadczonych w interesie publicznym, co obejmuje w szczególności jego wykorzystywanie w obrębie województwa łódzkiego, przy zapewnieniu odpowiednich standardów jakości.

Komentarz [DPR312]: Uwaga 167

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 7d muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (III-7d) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 7d nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (III-7d) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 7d nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (III-7d) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (III-7d): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
2.	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych (CO12)	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	22	Beneficjenci/ IZ	rocznie
3.	Liczba zakupionych pojazdów kolejowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6	Beneficjenci/ IZ	rocznie

Komentarz [DPR313]: Autopoprawka

Komentarz [DPR314]: Autopoprawka

2.A.7 (III) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (III) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (III): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jednolitego wskaźnika)	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
3 Transport	wskaźnik produktu #1	CO14	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty			19			77,5	Beneficjenci/IZ	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 36% alokacji osi priorytetowej
3 Transport	wskaźnik produktu #2		Liczba zakupionych pojazdów kolejowych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty			0			6	Beneficjenci/IZ	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 8% alokacji osi

Komentarz [KN315]: autopoprawka

																	Beneficjenci/IZ	priorytetowej
3 Transport	KEW powiązany z WP #2		Kwota dofinansowania EFRR w projektach, w których udzielono zamówień publicznych o wartości co najmniej 50% kosztów kwalifikowanych/alokacja EFRR na projekty danego typu (%)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty			82%								Beneficjenci/IZ	KEW dla WP #2
3 Transport	wskaźnik produktu #3	CO12	Długość Przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty			0				22				Beneficjenci/IZ	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 10% alokacji osi priorytetowej
3 Transport	KEW powiązany z WP 3		Kwota dofinansowania EFRR w projektach, w których udzielono zamówień publicznych o wartości co najmniej 50% kosztów kwalifikowanych/alokacja EFRR na projekty danego typu (%)	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty			67%								Beneficjenci/IZ	KEW dla WP #3
3 Transport	wskaźnik finansowy			Euro	EFRR	Region słabiej rozwinięty			76	95	7	16	1			398	984	102

2.A.9 (III) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 7-11 (III): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III. Transport	026	34 228 742
III. Transport	027	29 000 690
III. Transport	030	9 462 000
III. Transport	031	40 894 953
III. Transport	032	7 889 191
III. Transport	034	99 129 918
III. Transport	036	49 977 866
III. Transport	043	48 014 813
III. Transport	044	27 832 838
III. Transport	088	7 369 455
III. Transport	090	3 000 000
III. Transport	101	7 862 423

Komentarz [DPR316]: Uwaga 164

Komentarz [;317]: Uwaga 170

Komentarz [DPR318]: Uwaga 165 – do wyjaśnienia z KE, w ramach jakiego kodu mogą być realizowane działania z zakresu bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III. Transport	01	364 662 889

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III. Transport	01	194 729 983
III. Transport	02	129 819 988
III. Transport	03	40 112 918

Komentarz [;319]: Kod i wszystkie wartości w Tabeli 9 do weryfikacji w związku z uwagami KE nr 166, 173, 182

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
III. Transport	01	22 535 625
III. Transport	07	342 127 264

Komentarz [DPR320]: Autopoprawka

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
Nie dotyczy		

2.A.10 (III) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

PROJEKT

2.A.1 (IV)

Oś priorytetowa IV – Gospodarka niskoemisyjna

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	IV
Nazwa osi priorytetowej	Gospodarka niskoemisyjna

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (IV) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy.

2.A.3 (IV) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (IV-4.a.) Priorytet inwestycyjny 4.a. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych

2.A.5 (IV-4.a.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie paliwowo-energetycznym województwa łódzkiego przyczyni się do poprawy efektywności wykorzystania i oszczędzania zasobów surowców energetycznych oraz poprawy stanu środowiska poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do atmosfery, gleby i wód oraz redukcję ilości wytwarzanych odpadów. Interwencje zaplanowane w ramach PI 4.a. przyczynią się ponadto do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego województwa łódzkiego, a w szczególności do poprawy zaopatrzenia w energię na terenach o słabo rozwiniętej infrastrukturze energetycznej. Ponadto wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych cechuje się niewielką lub zerową emisją gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń, co zapewnia pozytywne efekty ekologiczne, a jednocześnie bezpośrednio wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa "zmniejszenie emisyjności gospodarki".

Komentarz [AM321]: Uwaga 201

Interwencje prowadzone przy pomocy środków europejskich dotyczące OZE podporządkowane będą nadrzędemu celowi określone dla Polski w ramach tzw. pakietu klimatyczno-energetycznego, zgodnie z którym udział energii ze źródeł odnawialnych w zużyciu energii finalnej ma wynieść 15% w roku 2020 w skali kraju.

Komentarz [AM322]: Uwaga 201

Tabela 3 (IV-4.a.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem	%	Region słabiej rozwinięty	3,3	2012	5,93	BDL/ GUS	rocznie

2.A.6 (IV-4.a.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (IV-4.a.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie zastępowania konwencjonalnych źródeł energii przede wszystkim energią z biomasy, biogazu, wiatru, słońca i wód geotermalnych przyczyni się do osiągnięcia celu priorytetu inwestycyjnego 4.a. Realizacja przedsięwzięć zwiększających potencjał wytwórczy energii ze źródeł odnawialnych

przyczyni się do osiągnięcia poziomu referencyjnego udziału OZE w konsumpcji energii ogółem w skali kraju tj. minimum 15% w 2020 roku. Preferowane będą projekty wynikające z Programów Ochrony Powietrza Województwa Łódzkiego lub Planów Gospodarki Niskoemisyjnej. Województwo łódzkie ze względu na swój rolniczy charakter posiada potencjalnie duże możliwości pozyskiwania energii z biomasy i biogazu. Tego typu źródła charakteryzuje stabilność dostaw energii. Rozwój energii z biomasy, biogazu i wiatru jest możliwy w stosunkowo małych jednostkach wytwarzających energię. Ponadto występujące na terenie województwa łódzkiego wody geotermalne mogą być wykorzystywane na cele produkcji ciepła. W ramach PI 4.a. wspierane będą również przedsięwzięcia z zakresu budowy lub modernizacji sieci umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Energoelektrycznego. W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt. Jednocześnie nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Komentarz [AM323]: Uwaga 202

Komentarz [AM324]: Uwaga 204

Komentarz [AM325]: Uwaga 203,199

W ramach PI 4.a. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.a.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.a:

- budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (ze szczególnym nastawieniem na produkcję energii elektrycznej), w oparciu o moc instalowanej jednostki: energia wodna, energia wiatru, energia słoneczna, energia geotermalna, energia biogazu, energia biomasy. Wielkość mocy wynikać będzie z zapisów *Linii demarkacyjnej*.

Komentarz [AM326]: Uwaga 212

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy, w tym przedsiębiorstwa energetyczne,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- organizacje pozarządowe,
- podmioty lecznicze,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- organy administracji rządowej oraz jednostki podległe.

Główne grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu.

2.A.6.2. (IV-4.a.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 4.a. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.a. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 4.a. preferowane będą projekty zgodne z: Programami Ochrony Powietrza Województwa Łódzkiego lub Planami Gospodarki Niskoemisyjnej.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Projekty dotyczące wytwarzania energii z OZE oceniane będą głównie poprzez pryzmat efektywności kosztowej oraz osiągniętych efektów wpisujących się w cele osi priorytetowej. Jednym z czynników branych pod uwagę przy wyborze takich inwestycji do wsparcia, będzie koncepcja opłacalności, czyli najlepszego stosunku wielkości środków unijnych przeznaczonych na uzyskanie 1 MWh energii lub 1 MW mocy zainstalowanej wynikających z budowy danej instalacji. Poza tym o wsparciu takich projektów decydować będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Komentarz [AM327]: Uwaga 204;208

Komentarz [AM328]: Uwaga 206

Komentarz [AM329]: Uwaga 199

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.a. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IV-4.a.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.a. nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-4.a.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.a. nie przewiduje się realizacji dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-4.a.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu.

Tabela 5 (IV.4.a.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

					Wartość docelowa		
--	--	--	--	--	------------------	--	--

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Funkcja	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	M	K	0	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1500	Beneficjenci/iz	rocznie

Komentarz [KN330]: autopoprawka

PROJEKT

2.A.4 (IV-4.c.) Priorytet inwestycyjny 4.c. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym.

2.A.5 (IV-4.c.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa efektywności energetycznej w sektorze publicznym i w sektorze budownictwa mieszkaniowego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Jednym z kierunków rozwoju województwa łódzkiego jest zapewnienie wysokiej jakości środowiska naturalnego, poprzez wspieranie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki. Interwencja związana z gospodarką niskoemisyjną wpisuje się w realizację polityki klimatycznej UE – polityki ograniczenia gazów cieplarnianych. Zgodnie z układem celów tematycznych Polityki Spójności przyjętym na poziomie UE, określenie „gospodarka niskoemisyjna” odnosi się do emisji CO₂. Projekty przewidziane w ramach PI 4.c. przyczynią się do budowy bardziej konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej województwa łódzkiego, która w wydajny, zrównoważony sposób wykorzystuje zasoby i zmniejsza emisję zanieczyszczeń. Największy potencjał w zakresie oszczędności energii identyfikowany jest w budynkach, w związku z tym wsparcie należy skoncentrować na ich głębokiej modernizacji energetycznej. Ponadto bardzo ważna jest świadomość społeczeństwa w zakresie możliwości podejmowania różnych działań mogących przyczynić się do eliminacji lub znacznego ograniczenia źródeł powstawania zwiększonego zapotrzebowania na energię. Do działań w tym zakresie zaliczyć należy promowanie i wdrażanie rozwiązań technologicznych ograniczających zużycie energii poprzez wykonywanie kompleksowej modernizacji budynków, zwłaszcza użyteczności publicznej i mieszkalnych (części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych, celem zwiększenia ich efektywności energetycznej).

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 4.c. znacząco przyczyni się do poprawy systemu racjonalizacji użytkowania i wytwarzania energii w budynkach oraz pozwoli na zmniejszenie zużycia węgla, co przełoży się w sposób bezpośredni na znaczne obniżenie emisji zanieczyszczeń powietrza powodujących powstawanie zjawiska tzw. niskiej emisji i CO₂, co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa "zmniejszenie emisyjności gospodarki".

Komentarz [AM331]: Uwaga 216

Tabela 3 (IV-4.c.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Zużycie ciepła w budynkach mieszkaniowych w przeliczeniu na jednostkę	TJ/dam ³	Region słabiej rozwinięty	161,9	2012	120,9	GUS	rocznie

Komentarz [AP332]: Uwaga 220

2.A.6 (IV-4.c.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (IV-4.c.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych będzie realizowana na podstawie wcześniej przeprowadzonych audytów energetycznych, których zadaniem będzie identyfikacja optymalnego zestawu działań, zwiększających efektywność energetyczną w budynkach. Przedsięwzięcia takie będą wspierane, jeśli zaplanowana w ramach projektu termomodernizacja zaspokoi znaczące potrzeby w tym zakresie i w dającym się przewidzieć horyzoncie czasowym nie będzie potrzebna dalsza modernizacja wspartych budynków. Termomodernizacja budynków publicznych i mieszkaniowych spowoduje zmniejszenie zapotrzebowania na energię, co w znacznym stopniu przełoży się na obniżenie zużycia paliw konwencjonalnych i w konsekwencji spowoduje ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza odpowiedzialnych za powstawanie zjawiska tzw. niskiej emisji oraz emisji gazów cieplarnianych. W celu zainicjowania zmian w tym sektorze, środki mogą być również przeznaczone na stworzenie systemu wsparcia doradczego dla sektora publicznego i mieszkaniowego w zakresie efektywności energetycznej budynków oraz OZE, którego działania będą prowadzone w koordynacji z systemem ogólnopolskim. Preferowane będą projekty wynikające z Programów Ochrony Powietrza Województwa Łódzkiego lub Planów Gospodarki Niskoemisyjnej. W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt. Jednocześnie w ramach PI 4.c. nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Komentarz [AM333]: Uwaga 224

Komentarz [AM334]: Uwaga 199

W ramach PI 4.c. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.c.:

- kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej lub budynków mieszkalnych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne (ocieplenie obiektu, wymiana okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła), modernizacja systemów wentylacji i klimatyzacji, instalacja OZE w modernizowanych energetycznie budynkach. W ramach przedsięwzięcia możliwa będzie wymiana źródła ciepła z opartego na paliwach konwencjonalnych przede wszystkim na źródła ciepła wytwarzające energię ze źródeł odnawialnych bądź na przyłącza sieciowe. Realizowane inwestycje będą wynikać z audytów energetycznych.

Komentarz [AM335]: Uwaga 217

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,

Komentarz [AM336]: Do ostatecznej weryfikacji po uzgodnieniu horyzontalnym MIR dot. linii demarkacyjnej

- podmioty lecznicze,
- instytucje kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- organizacje pozarządowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,

W ramach PI 4.c. wsparciem nie mogą zostać objęte działania dotyczące budynków użyteczności publicznej użytkowanych przez Państwowe Jednostki Budżetowe oraz budynków będących własnością podmiotów podległych pod organy administracji rządowej, bądź dla których administracja rządowa jest organem założycielskim, tego typu wsparcie przewidziane jest na poziomie krajowym.

Główne grupy docelowe:

- osoby, instytucje i przedsiębiorstwa korzystające z rezultatów projektu .

2.A.6.2. (IV-4.c.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 4.3 będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.c. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 4.c. preferowane będą projekty zgodne z: Programami Ochrony Powietrza Województwa Łódzkiego lub Planami Gospodarki Niskoemisyjnej.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Komentarz [AM337]: Uwaga 219

Komentarz [AM338]: Uwaga 215

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.c. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IV-4.c.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.c. rozważa się możliwość wykorzystania instrumentów finansowych. Ostateczna decyzja o wielkości środków, zakresie i formie wsparcia zostanie podjęta po przeprowadzeniu analizy ex-ante zgodnie z art. 37 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.4. (IV-4.c.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.c. możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-4.c.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV.4.c.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	500	Beneficjenci/ IZ	rocznie

Komentarz [KN339]: autopoprawka

2.A.4 (IV-4.e.) Priorytet inwestycyjny 4.e. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.

2.A.5 (IV-4.e.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy: Wzrost efektywności produkcji i przesyłu energii

Komentarz [AM340]: Uwaga 225,228

Komentarz [RT341]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Plany gospodarki niskoemisyjnej mają na celu wskazanie sposobów wypełnienia obowiązków wynikających ze zobowiązań, określonych w ratyfikowanym przez Polskę Protokole z Kioto oraz w pakiecie klimatyczno - energetycznym, przyjętym przez Komisję Europejską w grudniu 2008 roku. Ich realizacja służy spełnieniu obowiązków, określonych w ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o efektywności energetycznej w szczególności dotyczących redukcji emisji gazów cieplarnianych, redukcji zużycia energii, a także wzrostu udziału zużycia energii z odnawialnych źródeł. Inwestycje planowane w ramach PI. 4.e powinny w sposób bezpośredni przyczynić się do obniżenia zużycia energii oraz redukcji zanieczyszczeń powietrza związanych szczególnie z niską emisją. Ich realizacja powinna wynikać z lokalnych planów gospodarki niskoemisyjnej oraz programów ochrony powietrza. W wyniku realizacji projektów powinna nastąpić poprawa efektywności dystrybucji ciepła do odbiorców co w znacznym stopniu spowoduje ograniczenie emisji dwutlenku węgla oraz zwiększy efektywność energetyczną. Ponadto realizacja priorytetu wpłynie na racjonalizację rozproszonych systemów gospodarowania energią i ciepłem użytkowym oraz oszczędnością w zużyciu energii pierwotnej. Realizowane przedsięwzięcia wpłyną bezpośrednio na ograniczenie emisyjności gospodarki, a tym samym przyczynią się do poprawy jakości powietrza, co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa "zmniejszenie emisyjności gospodarki".

Komentarz [AM342]: Uwaga 225

Tabela 3 (IV.4.e.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Średnie stężenie roczne PM10 w aglomeracjach i miastach	µ/m³	Region słabiej rozwinięty	39	2012	27,6	GIOŚ	rocznie

Komentarz [AP343]: Uwaga 229, 230

2.A.6 (IV-4.e.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (IV-4.e.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 4.e planowane są inwestycje związane z modernizacją źródeł ciepła, zmniejszeniem awaryjności systemu ciepłowniczego oraz oszczędnością energii. W wyniku realizacji projektów z zakresu sieci ciepłowniczych nastąpi ograniczenie strat ciepła, co powinno doprowadzić do ograniczenia poziomu kosztów eksploatacyjnych. Inwestycje związane oświetleniem publicznym z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych przyczynią się do oszczędności energii

w regionie łódzkim. Preferowane będą projekty wynikające z Programów Ochrony Powietrza Województwa Łódzkiego lub Planów Gospodarki Niskoemisyjnej. W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt. W ramach PI 4.e. przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-finansingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-finansingu działania informacyjno-promocyjne mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu. Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, poza działaniami dotyczącymi sieci ciepłowniczych realizowanych na terenie ZIT

Komentarz [AM344]: Uwaga 199

W ramach PI 4.e. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 4.e.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 4.e.:

- inwestycje w zakresie budownictwa o znacznie podwyższonych parametrach energetycznych, polegające na projektach pilotażowych, demonstracyjnych dotyczących infrastruktury publicznej
- modernizacja źródeł ciepła (kompleksowa wymiana lub renowacja)
- rozbudowa systemów zaopatrzenia w ciepło
- inwestycje w zakresie oświetlenia publicznego z wykorzystaniem urządzeń energooszczędnych i ekologicznych jako element szerszego projektu infrastrukturalnego.

Komentarz [AM345]: Do ostatecznej weryfikacji po uzgodnieniach horyzontalnych MiIR odnośnie linii demarkacyjnej

Komentarz [AM346]: Uwaga 222

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- przedsiębiorcy,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki naukowe, placówki oświatowe, szkoły wyższe,
- spółdzielnie, wspólnoty mieszkaniowe, TBS.

W ramach PI 4.e. wsparciem nie mogą zostać objęte działania dotyczące sieci ciepłowniczych realizowane na terenie Łodzi i jej obszaru funkcjonalnego.

Komentarz [AM347]: Do ostatecznej weryfikacji po uzgodnieniu horyzontalnym MiIR dot. linii demarkacyjnej

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego

2.A.6.2. (IV-4.e.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 4.e. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 4.e. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 4.e. preferowane będą projekty zgodne z: Programami Ochrony Powietrza Województwa Łódzkiego lub Planami Gospodarki Niskoemisyjnej

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Komentarz [AM348]: Uwaga 215

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 4.e. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (IV-4.e.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 4.e. nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (IV-4.e.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 4.e. nie przewiduje się realizacji dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IV-4.e.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (IV-4.e.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba budynków wybudowanych z uwzględnieniem standardów budownictwa pasywnego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty			3	Beneficjenci/ IZ	rocznie

Komentarz [KN349]: autopoprawka

2.A.7 (IV) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (IV) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (II): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w
							M	K	O	M	K	O		
4 gospodarka niskoemisyjna	wskaźnik produktu		Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	Szt.	EFR R	Region		1	0	0		500	Beneficjenci/ IZ	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 54% alokacji osi priorytetowej
4 gospodarka niskoemisyjna	wskaźnik finansowy							5	4	0		280		
								0	1	5		044		
								7	8	5		631		

Komentarz [KN350]: autopoprawka

2.A.9 (IV) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 7-11 (IV): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV. Gospodarka niskoemisyjna	005	5 389 650,00
IV. Gospodarka niskoemisyjna	009	7 959 300,00
IV. Gospodarka niskoemisyjna	010	17 376 000,00
IV. Gospodarka niskoemisyjna	011	7 459 300,00
IV. Gospodarka niskoemisyjna	012	18 644 167,00
IV. Gospodarka niskoemisyjna	013	128 565 842,00
IV. Gospodarka niskoemisyjna	014	39 385 196,00
IV. Gospodarka niskoemisyjna	016	8 500 000,00
IV. Gospodarka niskoemisyjna	101	2 000 000,00

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV. Gospodarka niskoemisyjna	01	230 954 770
IV. Gospodarka niskoemisyjna	04	25 000 000

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV. Gospodarka niskoemisyjna	01	51 190 954
IV. Gospodarka niskoemisyjna	02	102 381 908
IV. Gospodarka niskoemisyjna	03	102 381 908

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV. Gospodarka niskoemisyjna	01	60 498 227
IV. Gospodarka niskoemisyjna	07	195 456 543

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV. Gospodarka niskoemisyjna	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (IV) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

PROJEKT

2.A.1 (V)

Oś priorytetowa V –Ochrona środowiska

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	V
Nazwa osi priorytetowej	Ochrona środowiska

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (V) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa V Ochrona środowiska łączy w sobie zakres interwencji, CT 5 Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem (PI 5.b.) i CT 6 Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami (PI 6.a, 6.b, 6.d). Działania w ramach tej osi finansowane będą z EFRR.

Połączenie dwóch CT w ramach jednej Osi priorytetowej przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznej. Przedsięwzięcia z zakresu tworzenia systemu ochrony środowiska i wykorzystania jego zasobów w sposób bezpośredni przyczyniają się do reagowania na zmiany klimatu (CT 5) oraz zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów (CT 6). Powiązanie w ramach jednej osi priorytetowej działań z różnych celów tematycznych uzasadnione jest potrzebą kompleksowego podejścia do tworzenia systemu ochrony środowiska i wykorzystania jego zasobów w regionie, jak również adaptacji do zmian klimatu. Oś priorytetowa realizowana przez jeden cel tematyczny ograniczałaby możliwości kompleksowego i zintegrowanego rozwiązywania problemów w zakresie adaptacji do zmian klimatu i ochrony środowiska wynikających ze specyfiki regionu łódzkiego. Oś priorytetowa realizowana przez zaproponowane dwa cele tematyczne pozwoli na realizację zaleceń Rady Europejskiej oraz wynikających z Krajowego Programu Reform w zakresie poprawy gospodarki odpadami i gospodarki wodnej.

Działania realizowane w Osi priorytetowej V przyczyniać się będą do osiągnięcia następujących celów szczegółowych Umowy Partnerstwa:

- poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami (priorytety: zmniejszenie wrażliwości obszarów i sektorów wrażliwych na zmiany klimatu, rozwój systemów zarządzania zagrożeniami),

- zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie (priorytety: zachowanie efektywności wykorzystania zasobów, zmniejszenie presji na środowisko naturalne) co jest spójne z Priorytetem II Strategii Europa 2020 tj. *Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.*

Komentarz [AM351]: Uwaga 31

2.A.3 (V) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (V-5.b.) Priorytet inwestycyjny 5.b. Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami

2.A.5 (V-5.b.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Zmniejszenie ryzyka wystąpienia powodzi i suszy.

Komentarz [AM352]: Uwaga 242

Komentarz [RT353]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Problematyka obserwowanych zmian klimatu jest kluczowym elementem polityki Unii Europejskiej. Od kilku lat jest ona uzupełniana o zagadnienia związane z dostosowaniem do zmian klimatu i podejmowaniu działań zapobiegawczych mających na celu łagodzenie skutków występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych. Celem działań realizowanych w ramach PI 5.b. będzie poprawa zdolności do adaptacji do zmian klimatu poprzez wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu (główne powodzie i susze), a w przypadku ich wystąpienia zminimalizowanie ich skutków poprzez poprawę systemowego zarządzania ryzykiem. Ponadto w skali całego województwa łódzkiego ważna jest poprawa bądź utrzymanie właściwych stosunków wodnych, z zachowaniem zasad zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi i przyrodniczymi. W ramach PI 5.b. w kontekście zarządzania ryzykiem i zagrożeniami przewiduje się interwencje, które przyczynią się będą do zapobiegania i ograniczania skutków zagrożeń powstałych dla środowiska, poprzez wspieranie inwestycji na rzecz przeciwdziałania zagrożeniom przy jednoczesnym rozwijaniu systemu ratowniczego co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu oraz rozwój systemów zarządzania zagrożeniami”.

Tabela 3 (V.5.b.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Pojemność obiektów małej retencji.	dam ³	Region słabiej rozwinięty	19 014,6	2013	19 599,6	GUS/IZ	rocznie

Komentarz [AP354]: Uwaga 243

2.A.6 (V-5.b.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (V-5.b.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W wyniku realizacji działań w ramach PI 5.b. nastąpi poprawa w zakresie gospodarowania zasobami wodnymi (budowa, przebudowa lub modernizacja urządzeń, służących do retencjonowania lub regulacji poziomu wód), zapobiegania powodziom (budowa lub przebudowa urządzeń ochrony przeciwpowodziowej, budowa systemów zatrzymywania lub zagospodarowania wód opadowych lub roztopowych w miejscu ich powstawania) oraz przeciwdziałania skutkom suszy, co przyczyni się do poprawy jakości bezpieczeństwa ludności województwa łódzkiego w sytuacji nagłego wystąpienia

zjawisk katastrofalnych lub ekstremalnych oraz podniesienia sprawności służb ratowniczych (wyposażenie służb ratowniczych w sprzęt ratunkowy, w tym także samochodów ratowniczo-gaśniczych, niezbędny do skutecznego prowadzenia akcji ratunkowych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i poważnych awarii). Ponadto w ramach PI 5.b. wspierana będzie budowa, rozbudowa, lub modernizacja urządzeń dla celów ochrony przed pożarami lasów. Efektem realizacji działań w ramach PI 5.b. będzie usprawnienie regionalnego systemu monitorowania i wczesnego reagowania na sytuacje kryzysowe oraz prognozowania występowania takich sytuacji. Realizowane przedsięwzięcia muszą być zgodne z wymogami Ramowej Dyrektywy Wodnej⁴⁵ i Dyrektywy Powodziowej⁴⁶. Warunkiem realizacji projektów w ramach celu tematycznego 5 jest ujęcie projektów w Masterplanach dla Odry i Wisły, aktualizowanych planach gospodarowania wodami w dorzeczach oraz w planach zarządzania ryzykiem powodziowym od 2016 roku. W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt. W uzasadnionych przypadkach, uwarunkowanych koniecznością nabycia dodatkowych kompetencji związanych z obsługą systemów i urządzeń zarządzania zagrożeniami przewiduje się możliwość zastosowania finansowania krzyżowego (cross financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Komentarz [AM355]: Zmiana zgodnie z umową partnerstwa

Komentarz [AM356]: Uwaga 203,199

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 5.b.:

- rozwój systemów wczesnego ostrzegania lub prognozowania zagrożeń oraz wsparcie w zakresie działań zapobiegawczych,
- utrzymanie lub rozwijanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę w ramach małej retencji,
- budowa, przebudowa lub modernizacja obiektów małej retencji, w tym retencji naturalnej.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe,
- spółki wodne,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- przedsiębiorcy,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego .

2.A.6.2. (V-5.b.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 5.b. przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

⁴⁵ Ramowa Dyrektywa Wodna 2000/60/WE (RDW) z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz.U.L.327 z 22.12.2000)

⁴⁶ Dyrektywa 2007/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dn. 23 października 2007 r. w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim. (Dz.U.L.288 z 6.11.2007)

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 5.b. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 5.b. i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 5.b. preferowane będą projekty wynikające z: Masterplanów dla Odry i Wisły, aktualizowanych planach gospodarowania wodami w dorzeczach oraz w planach zarządzania ryzykiem powodziowym od 2016 roku, Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Komentarz [AM357]: Uwaga 215

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 5.b. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-5.b.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 5.b. nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (V-5.b.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 5.b. nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-5.b.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-5.b.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1	Liczba przebudowanych urzędzeń dla celów ochrony przeciwpowodziowej	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty			2	Beneficjenci/ IZ	rocznie
2	Liczba wprowadzonych do użycia systemów monitorowania zagrożeń i systemów wczesnego ostrzegania	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	8	Beneficjenci/ IZ	rocznie

Komentarz [KN358]: autopoprawka

Komentarz [KN359]: autopoprawka

2.A.4 (V-6.a.) Priorytet inwestycyjny 6.a. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

2.A.5 (V-6.a.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Ograniczenie składowania odpadów oraz wzrost stopnia odzyskiwania odpadów, w tym recykling odpadów.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

W zakresie gospodarki odpadami realizowanej w ramach PI 6.a. konieczne będzie podjęcie określonych działań na rzecz ochrony środowiska oraz przeprowadzenie kluczowych inwestycji wynikających z *dyrektywy ramowej o odpadach*⁴⁷ i *dyrektywy składowiskowej*⁴⁸ ze szczególnym uwzględnieniem instalacji dla odpadów ulegających biodegradacji oraz odpadów niebezpiecznych. Przedstawiona w dyrektywach hierarchia sposobów postępowania z odpadami obejmuje: zapobieganie powstawaniu odpadów (w tym ponowne użycie), przygotowanie odpadów do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku (w tym energii). Najmniej pożądanym sposobem postępowania z odpadami jest ich unieszkodliwienie w zakresie przywołanych dyrektyw konieczna będzie również realizacja działań odnoszących się do szczególnych rodzajów odpadów – odpadów niebezpiecznych. Jednocześnie wymagania nałożone na Polskę, a tym samym województwo łódzkie w zakresie gospodarki odpadami znalazły bezpośrednie odniesienie w zaktualizowanym WPGO.

Realizacja tego priorytetu znacząco przyczyni się do wzrostu masy odpadów poddanych innym niż składowanie formom zagospodarowania, co wpłynie znacząco na zachowanie i poprawę jakości środowiska naturalnego, jak również na ochronę zasobów naturalnych co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.

Tabela 3 (V-6.a.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Udział odpadów komunalnych niepodlegających składowaniu w ogólnej masie odpadów komunalnych wytworzonych	%	Region słabiej rozwinięty	37,5	2012	60	GUS/Strateg	rocznie

Komentarz [AP360]: Autopoprawka

⁴⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz. U. L 312 z 22.11.2008)

⁴⁸ Dyrektywa Rady 1999/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r. w sprawie składowania odpadów (Dz. U. L. 182 z 16.7.1999)

2.A.6 (V-6.a.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (V-6.a.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 wspierane będą kompleksowe inwestycje w zakresie rozwoju systemu gospodarki odpadami komunalnymi (poza termicznym przekształcaniem odpadów wspieranym z poziomu krajowego). Kluczowe jest zapewnienie w ramach PI 6.a. zintegrowanego podejścia, zgodnego z hierarchią sposobów postępowania z odpadami na poziomie wynikającym ze zobowiązań akcesyjnych tj. *ramowej dyrektywy odpadowej i dyrektywy składowiskowej*. Zgodnie z wymogami *ramowej dyrektywy o odpadach* do roku 2020 należy zapewnić przygotowanie do ponownego użycia i recykling odpadów, przynajmniej takich frakcji, jak: papier, metal, tworzywa sztuczne i szkło z gospodarstw domowych wagowo na poziomie minimum 50%. Z kolei, tzw. dyrektywa składowiskowa nakłada na Polskę obowiązek redukcji udziału odpadów komunalnych ulegających biodegradacji, kierowanych do składowania, do poziomu 35% w roku 2020 w stosunku do całkowitej ilości (wagi) tych odpadów wytworzonych w 1995 r. W zakresie projektów związanych z gospodarką odpadami w ramach PI 6.a. wspierane będą inwestycje dla których podstawą będą: Wojewódzki plan gospodarki odpadami (WPGO) i wskazane w nim inwestycje do realizacji oraz plan inwestycyjny w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, zatwierdzony przez ministra właściwego ds. środowiska, a stanowiący uzupełnienie WPGO.

Planowane do realizacji zadania przyczynią się do poprawy jakości środowiska naturalnego, systemu gospodarowania odpadami na terenie województwa łódzkiego oraz segregacji, odzysku, unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne oraz niebezpieczne, jak również kompleksowego oczyszczania terenu z odpadów zawierających azbest wraz ich bezpiecznym unieszkodliwieniem, a także likwidacji dzikich wysypisk śmieci. W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt. Jednocześnie nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Komentarz [AM361]: Uwaga 203,199

W ramach PI 6.a. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.a..

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.a.:

- projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami komunalnymi przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu i ostatecznego unieszkodliwiania odpadów w procesach innych niż składowanie, w tym związane z budową, modernizacją lub przebudową zakładów zagospodarowania odpadów - w oparciu o WPGO,
- kompleksowe projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami innymi niż komunalne przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu lub ostatecznego unieszkodliwiania odpadów.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,

- podmioty wykonujące zadania jst,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego .

2.A.6.2. (V-6.a.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 6.a. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.a. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 6.a. wspierane będą projekty wynikające z: WPGO oraz planu inwestycyjnego w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, zatwierdzonego przez ministra właściwego ds. środowiska, a stanowiącego uzupełnienie WPGO. W pierwszej kolejności preferowane będą projekty dotyczące rozbudowywania infrastruktury w zakresie selektywnego zbierania i przygotowania do recyklingu odpadów komunalnych.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Komentarz [AM362]: Uwaga 249

Komentarz [AM363]: Uwaga 215

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.a. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-6.a.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.a. nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnej dotacji.

2.A.6.4. (V-6.a.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.a. nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-6.a.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorii regionu

Tabela 5 (V-6.a.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorii regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6	Beneficjenci/IZ	rocznie

Komentarz [KN364]: autopoprawka

2.A.4 (V-6.b.) Priorytet inwestycyjny 6.b. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

2.A.5 (V-6.b.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wypełnienie zobowiązań akcesyjnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Na terenie województwa łódzkiego niezbędna jest realizacja inwestycji związanych z budową lub modernizacją sieci wodociągowych, kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, bądź poprawą parametrów już istniejących oczyszczalni dla aglomeracji od 2 do 10 tys. RLM. Koordynację działań podejmowanych na poziomie jednostek samorządu terytorialnego oraz przedsiębiorstw kanalizacyjnych w realizacji zadań z zakresu infrastruktury sanitacyjnej na ich terenach zapewnia *Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych*⁴⁹, w którym oszacowano potrzeby i wskazano działania na rzecz wyposażenia aglomeracji powyżej 2 tys. RLM w systemy kanalizacji i oczyszczania ścieków. Dokument zapewnia jednocześnie wdrożenie postanowień dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych⁵⁰ poprzez ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków i ochronę środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami we wszystkich aglomeracjach wskazanych w KPOŚK. W celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na obszarze województwa łódzkiego konieczne będzie przeprowadzenie prac obejmujących rozbudowę i modernizację infrastruktury wodno-kanalizacyjnej wraz z systemem oczyszczalni ścieków. Realizacja PI 6.b. przyczyni się do poprawy i ochrony środowiska naturalnego oraz do podniesienia jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego. Dofinansowywane przedsięwzięcia będą wypełniały założenia dyrektywy ws. oczyszczania ścieków oraz pozostaną zgodne z celami KPOŚK co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.

Komentarz [AM365]: Uwaga 259

Komentarz [RT366]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

⁴⁹ Trzecia aktualizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków 2010 zatwierdzona przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011 r.

⁵⁰ Dyrektywa Rady 91/271/EWG dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych z dnia 21 maja 1991 r. (Dz.U. We L. 135 z 30.5.1991).

Tabela 3 (V-6.b.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków	%	Region słabiej rozwinięty	67	2012	68	GUS	rocznie

Komentarz [AP367]: Autopoprawka

2.A.6 (V-6.b.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (V-6.b.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania zaplanowane w ramach PI 6.b. służyć będą poprawie jakości wód powierzchniowych i zapobieganiu odprowadzania zanieczyszczeń do wody i gruntów oraz poprawie procesu uzdatniania wody pitnej oraz ograniczania strat wody. W celu wypełnienia dyrektywy ściekowej w ramach PI 6.b. realizowane będą wyłącznie kompleksowe inwestycje na obszarach aglomeracji od 2 do 10 tys. RLM ujęte w KPOŚK. Dla tych aglomeracji wymagane będzie zastosowanie biologicznego oczyszczania ścieków (zgodnie z wymogami zawartymi w załączniku I.B. do dyrektywy ściekowej). W ramach PI 6.b. na terenach aglomeracji wpisanych do KPOŚK z przedziału od 2 do 10 tys. RLM realizowane będą również przedsięwzięcia z zakresu budowy systemów indywidualnych oczyszczania ścieków w terenach zabudowy rozproszonej, zapewniającej stopień oczyszczania ścieków jaki jest wymagany dla aglomeracji z przedziału 2 – 10 tys. RLM (budowa przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalni ścieków jedynie na obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie lub technicznie niezasadna).

Komentarz [AM368]: Zmiana zgodnie z umowa partnerstwa

Ponadto poziom obsługi zbiorczymi systemami kanalizacyjnymi dla aglomeracji z tego przedziału powinien wynosić 80%.

W przedsięwzięciach z zakresu oczyszczalni ścieków ważnym aspektem będą działania dotyczące uporządkowania gospodarki osadami ściekowymi z uwzględnieniem hierarchii postępowania z osadami ściekowymi zgodnie z ustawą z dnia 14 grudnia 2012 o odpadach.

Inwestycje dotyczące budowy, rozbudowy sieci wodociągowej (w tym min. ujęcia lub stacje uzdatniania wody oraz zakup lub remont urządzeń służących gromadzeniu, odprowadzaniu, uzdatnianiu lub przesyłowi wody) będą wspierane tylko w przypadku realizacji projektów kompleksowych, w aglomeracjach poniżej 10 tys. RLM lub gdy na danym terenie zapewniona jest sieć kanalizacyjna. Przewiduje się także wspieranie inwestycji z zakresu zakupu urządzeń lub aparatury (np. mobilne laboratoria, instalacje kontrolno-pomiarowe).

W ramach PI 6.b. przewiduje się kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, które uwzględnić będzie inteligentne systemy zarządzania sieciami wodociagowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych. Jednocześnie nie przewiduje się zastosowania finansowania krzyżowego (cross-financing). Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego, zgodnie z wykazem aglomeracji wskazanych w KPOŚK oraz obowiązującą linią demarkacyjną. W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków

migracyjnych zwierząt. Jednocześnie celem zmniejszenia dysproporcji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na terenach miejskich i wiejskich, dodatkowo premiowane będą projekty na obszarach gmin wiejskich bądź miejsko-wiejskich do 5 tys. mieszkańców.

Komentarz [AM369]: Uwaga 203,199

W ramach PI 6.b. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.b.:

- budowa, przebudowa, modernizacja oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni, w tym wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi (np. poprzez kompostowanie, przyrodnicze wykorzystanie, termiczne przekształcanie),
- budowa, modernizacja kanalizacji ściekowej przy spełnieniu wymogu dotyczącego współczynnika koncentracji na poziomie 120 osób na kilometr bieżącej sieci kanalizacyjnej, w celu zapewnienia efektywności ekonomicznej budowanej sieci; współczynnik ten w przypadku obszarów chronionych nie może być mniejszy od 90 mieszkańców na 1 kilometr sieci⁵¹,

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- podmioty wykonujące zadania jst,
- spółki wodne,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2. (V-6.b.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 6.b. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.b. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 6.b. preferowane będą projekty wynikające z: Dyrektywy Ściekowej oraz KPOŚK. Po przeprowadzeniu procesu weryfikacji obszarów granic aglomeracji, tj. po wejściu w życie ustawy o zmianie ustawy- Prawo wodne i niektórych innych ustaw wraz z jej aktami wykonawczymi, zostanie opracowany MasterPlan dla Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych w celu aktualizacji danych o inwestycjach niezbędnych do realizacji.

Komentarz [AM370]: Uwaga 255

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować

⁵¹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji

efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Komentarz [AM371]: Uwaga 215

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.b. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-6.b.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.b. nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (V-6.b.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.b. nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-6.b.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-6.b.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	46	Beneficjenci/ IZ	rocznie
2.	Długość sieci kanalizacyjnej	km .	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	110	Beneficjenci/ IZ	rocznie

Komentarz [KN372]: autopoprawka

Komentarz [KN373]: autopoprawka

2.A.4 (V-6.d.) Priorytet inwestycyjny 6.d. Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” i zieloną infrastrukturę

2.A.5 (V-6.d.) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Ochrona i poprawa jakości środowiska naturalnego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 6.d. wynika z faktu, iż na terenie województwa łódzkiego, mimo postępujących procesów rozwojowych, wciąż jeszcze znajduje się wiele cennych siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk różnych gatunków zwierząt, roślin i grzybów. Dlatego konieczne jest podjęcie w województwie łódzkim działań gwarantujących poprawę ochrony gatunków i siedlisk oraz wypełnienie wymogów w zakresie zarządzania i planowania przestrzennego, zgodnie z *Unijną strategią ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.*⁵² oraz tzw. *dyrektywą siedliskową*⁵³ i *ptasią*⁵⁴. Zasadniczym celem interwencji podejmowanych w ramach PI 6.d. w zakresie ochrony różnorodności biologicznej będzie wzmocnienie infrastruktury parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody, tworzenie centrów ochrony różnorodności biologicznej na terenach miejskich i pozamiejskich. Wsparcie będzie dedykowane inwestycjom, które mają zapewnić ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego co w sposób bezpośredni wpłynie na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.

Warunkiem koniecznym poprawy jakości środowiska oraz zachowania krajobrazu w stopniu jak najmniej przekształconym, będzie zwiększenie świadomości mieszkańców województwa łódzkiego, co do wpływu czynników antropogenicznych na otoczenie przyrodnicze i szerzej na całe systemy ekologiczne regionu. W celu poprawy świadomości ekologicznej mieszkańców regionu łódzkiego konieczne będzie wsparcie inwestycyjne ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (np. w parkach krajobrazowych).

Realizacja działań zaplanowanych w ramach PI 6.d. przyczyni się do zachowania wysokiej jakości środowiska przyrodniczego regionu łódzkiego.

Tabela 3 (V-6.d.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru

⁵² Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 03.05.2011

⁵³ Dyrektywa 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory z dnia 21 maja 1992 r. (Dz.U. L. 206 z 22.7.1992).

⁵⁴ Dyrektywa 2009/147/We w sprawie ochrony dzikiego ptactwa z 30 listopada 2009 r. (Dz.Urz. UE L. 20 z 26.1.2010)

Komentarz [AM374]: Uwaga 266

Komentarz [RT375]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

1.	Parki krajobrazowe objęte planami ochrony	%	Region słabiej rozwinięty	71,4	2012	100	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego	rocznie
----	---	---	---------------------------	------	------	-----	--	---------

Komentarz [AP376]: Uwaga 266

2.A.6 (V-6.d.) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1. (V-6.d.) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania zaplanowane w ramach PI 6.d. służyć będą utrzymaniu i zwiększeniu różnorodności biologicznej w województwie łódzkim, jako czynnika zwiększającego potencjał przyrodniczy regionu, ochronie zasobu genetycznego roślin endogenicznych, na bazie ogrodów botanicznych, zwiększenia świadomości ekologicznej skutkującej zmianą postaw i zachowań ludzi na bardziej proekologiczne. Dzięki inwestycjom w infrastrukturę zostanie stworzona i uzupełniona baza do ochrony zasobu genetycznego roślin, jak również baza dla rozwoju gatunków rodzimych. Wsparcie będzie dedykowane inwestycjom, które mają zapewnić ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach wypoczynku, na szlakach turystycznych i spacerowych oraz inwestycjom, które będą realizowane w oparciu o rozwiązania i metody adekwatne do istniejących warunków terenowych i przyrodniczych, tak, aby w pełni wypełnić potrzeby osób uprawiających turystykę w regionie i jednocześnie zabezpieczyć środowisko naturalne. Ponadto w ramach projektu infrastrukturalnego realizowanego w ramach PI 6.d. przewiduje się opracowywanie planów/programów ochrony dla obszarów cennych przyrodniczo oraz działania związane ze sporządzeniem inwentaryzacji przyrodniczej gmin. Preferowane będą inwestycje spójne z Priorytetowymi Ramami Działania opracowanymi przez Polskę zgodnie z art. 8 dyrektywy siedliskowej oraz z Programu Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego. W przypadku realizacji projektów wdrażanych z RPO WŁ na lata 2014-2020 w trakcie oceny będą brane pod uwagę aspekty dotyczące lokalizacji tych inwestycji względem obszarów Natura 2000 (w szczególności obszarów specjalnej ochrony ptaków) oraz szlaków migracyjnych zwierząt. W ramach PI 6.d. przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące kampanii informacyjno-komunikacyjnych mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Komentarz [AM377]: Uwaga 264

Komentarz [AM378]: Uwaga 265

Komentarz [AM379]: Uwaga 203,199

Wsparciem zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 6.d. nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6.d..

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6.d.:

- podniesienie standardu bazy technicznej lub wyposażenia parków krajobrazowych lub rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach Natura 2000),
- budowa, przebudowa, infrastruktury służącej utrzymaniu lub utworzeniu centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich lub pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki,
- budowa lub modernizacja niezbędnej infrastruktury mającej na celu ograniczenie degradacji środowiska przyrodniczego w miejscach wypoczynku, na szlakach turystycznych lub wypoczynkowych

oraz promowanie form ochrony przyrody np. platformy widokowe, ścieżki dydaktyczne wykorzystujące lokalne zasoby przyrodnicze,

- budowa lub modernizacja niezbędnej infrastruktury związanej z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych),
- rozbudowa, modernizacja lub doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (np. w parkach krajobrazowych) oraz prowadzenie, komplementarnych i uzupełniających do ogólnopolskich, kampanii informacyjno-edukacyjnych.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe,
- jednostki naukowe,
- szkoły wyższe,
- przedsiębiorcy,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- LGD.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego .

2.A.6.2. (V-6.d.) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 6.d. będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6.d. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 6.d. preferowane będą projekty wynikające z: Priorytetowymi Ramami Działania opracowanymi przez Polskę zgodnie z art. 8 dyrektywy siedliskowe oraz Programem Ochrony Środowiska Województwa Łódzkiego.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kluczowe będzie kryterium efektywności kosztowej w powiązaniu z osiąganymi efektami ekologicznymi w stosunku do planowanych nakładów finansowych.

Komentarz [AM380]: Uwaga 215

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6.d. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (V-6.d.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6.d. nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (V-6.d.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6.d. nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (V-6.d.) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (V-6.d.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba wspartych form ochrony przyrody	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	12	Beneficjenci/ IZ	rocznie
2.	Liczba ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	9	Beneficjenci/ IZ	rocznie

Komentarz [KN381]: autopoprawka

2.A.7 (V) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy.

2.A.8 (V) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska,

które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (V): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w	
						M	K	O	M	K	O			
5 ochrona środowiska	wskaźnik produktu #1	Długość sieci kanalizacyjnej	km	EFRR	Region słabiej rozwinięty			22			110	Beneficjenci/IZ	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 23% alokacji osi priorytetowej	
5 ochrona środowiska	wskaźnik produktu #2	Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty		1				6	Beneficjenci/IZ	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 27% alokacji osi priorytetowej	
5 ochrona środowiska	KEW powiązany z WP #2	Liczba podpisanych umów	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty		4					IZ	KEW dla WP #2	
5 ochrona środowiska	wskaźnik finansowy						23	74	11	91	1230	8611	1	

Komentarz [KN382]: autopoprawka

2.A.9 (V) Kategoryzacja interwencji osi priorytetowej

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 7-11 (V): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)

V. Ochrona środowiska	017	8 145 000,00
V. Ochrona środowiska	018	29 295 904,00
V. Ochrona środowiska	020	3 087 946,00
V. Ochrona środowiska	022	40 265 000,00
V. Ochrona środowiska	085	2 604 942,00
V. Ochrona środowiska	086	1 200 000,00
V. Ochrona środowiska	087	6 293 268,00
V. Ochrona środowiska	088	8 215 434,00
V. Ochrona środowiska	089	7 870 015,00
V. Ochrona środowiska	091	1 450 000,00
V. Ochrona środowiska	092	1 248 000,00
V. Ochrona środowiska	101	2 822 549,00

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V. Ochrona środowiska	01	112 498 058,00

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V. Ochrona środowiska	01	22 499 611
V. Ochrona środowiska	02	44 999 223
V. Ochrona środowiska	03	44 999 224

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V. Ochrona środowiska	01	9 140 328
V. Ochrona środowiska	07	103 357 730

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
V. Ochrona środowiska	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (V) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (VI)

Oś priorytetowa VI – Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

Komentarz [RT383]: Uwaga nr 267 – dot. wykazania wielkości interwencji w ramach jednej OP - stąd podział osi i jej nowa nazwa.

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	VI
Nazwa osi priorytetowej	Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (VI) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

OP VI *Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu* łączy w sobie zakres interwencji, CT6 *Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego (...)* (PI 6c), CT8 *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia (...)* (PI 8b), oraz CT9 *Promowanie włączenia społecznego (...)* (PI 9b), które finansowane będą z EFRR.

Połączenie trzech CT w ramach jednej OP przyczyni się do zmaksymalizowania oczekiwanych efektów realizacji interwencji w ramach poszczególnych PI i stanowić będzie bardziej skuteczne rozwiązanie niż realizacja przedsięwzięć w ramach osi monotematycznej. OP realizowana przez jeden cel tematyczny ograniczałaby bowiem możliwości kompleksowego i zintegrowanego rozwiązania problemów w zakresie spójności społecznej, wykluczenia społecznego, aktywności zawodowej, efektywnego gospodarowania zasobami kulturowymi oraz rozwoju otoczenia sprzyjającego przedsiębiorczości. Przedsięwzięcia realizowane w ramach OP VI w sposób bezpośredni przyczyniać się będą do zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych (CT6), wsparcia rozwoju obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych (CT8), zmniejszenia poziomu ubóstwa (CT9) co wpływa na inteligentny i zrównoważony rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu, będący istotą *Strategii Europa 2020*.

Planowane w ramach OP VI przedsięwzięcia, mające na celu przede wszystkim ożywienie społ.-gosp. terenów rewitalizowanych oraz obszarów o specyficznych potrzebach i potencjałach endogenicznych, jak i poprawę dostępu do usług kulturalnych i turystycznych, w efekcie mają przyczynić się do podniesienia jakości życia mieszkańców regionu łódzkiego. Wsparcie rewitalizacji przestrzennej i gospodarczej służące ograniczeniu koncentracji ubóstwa powinno być realizowane w powiązaniu z działaniami prowadzonymi w ramach EFS zmierzającymi do promowania włączenia społecznego grup zmarginalizowanych. Ponadto w ramach OP VI przewidziano realizację przedsięwzięć dot. ochrony i promocji zasobów dziedzictwa kulturowego i instytucji kultury oraz rozwoju obszarów o endogenicznych potencjałach.

Interwencje w zakresie działań rewitalizacyjnych i innych służących budowaniu potencjału społecznego (w tym również o charakterze kulturalnym oraz wpływających na wzrost zatrudnienia), będą w szczególności realizowane w sposób komplementarny z działaniami finansowanymi z EFS, co przyczyni się do wzrostu aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, a tym samym wpłynie na poprawę wizerunku regionu jako miejsca o wysokiej jakości życia jego mieszkańców.

Działania realizowane w ramach OP przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych UP: *zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie, bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy, ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych, włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane.*

2.A.3 (VI) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (VI-6c) Priorytet inwestycyjny 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego

2.A.5 (VI-6c) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost partycypacji w kulturze na terenie województwa łódzkiego

Komentarz [RT384]: Uwaga nr 52 i 289 – dot. zmiany celu szczegółowego- zmiana celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wielokulturowość, wielowyznaniowość oraz wielonarodowość regionu łódzkiego, mieszanie i przenikanie się różnorodnych tradycji i zwyczajów przyczyniło się do powstania zbioru cennych obiektów dziedzictwa kulturowego. Zachowanie dziedzictwa kulturowego, tak jak ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego, to fundamenty rozwoju społeczno-gospodarczego województwa łódzkiego. W ramach PI 6c przewiduje się wspieranie działań na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego, naturalnego oraz wzmocnienia oddziaływania instytucji kultury, wynikających z regionalnych założeń rozwojowych, przyczyniających się do dywersyfikacji lokalnej gospodarki (produkt lokalny, działania na rzecz ochrony krajobrazu kulturowego). Wsparcie będzie udzielane w odniesieniu do obszarów miejskich i wiejskich.

Inwestycje dotyczące prac konserwatorskich i restauratorskich przyczynią się do udostępnienia obiektów zabytkowych, co będzie miało wpływ na podniesienie świadomości historycznej mieszkańców województwa i podniesienie atrakcyjności regionu. Natomiast inwestycje w odniesieniu do instytucji kultury mają zwiększyć potencjał oddziaływania ośrodków kultury, co przyczyni się do poszerzenia oferty kulturalnej w regionie. Zakłada się, iż interwencja PI 6c. będzie miała wpływ zarówno na zwiększenie ruchu turystycznego w regionie oraz podniesienie uczestnictwa w kulturze jako ważnego elementu tożsamości regionu.

Komentarz [MO385]: Uzupelnienie zapisów związane ze zmianą celu szczegółowego

Działania podejmowane w ramach PI 6c wpłyną bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie”.

Tabela 3 (VI-6c): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Widzowie i słuchacze w teatrach i instytucjach muzycznych na 1000 ludności	osoby	Region słabiej rozwinięty	42,57	2013	279,67	GUS/BDL	rocznie

Komentarz [MO386]: autopoprawka

Komentarz [MO387]: Uwaga nr. 55, 58

2.A.6 (VI-6c) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-6c) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 6c planuje się wsparcie inwestycji z zakresu dziedzictwa kulturowego i naturalnego oraz inwestycje w rozwój zasobów kultury (w tym poprawę jakości funkcjonowania instytucji kultury) na terenie całego województwa łódzkiego. W odniesieniu do obiektów zabytkowych realizowane będą przedsięwzięcia na obiektach wpisanych do rejestru zabytków (ruchomych i nieruchomych). Realizacja zaprogramowanych działań wpłynie na poprawę konkurencyjności regionalnej gospodarki poprzez zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów kulturowych oraz budowanie tożsamości kulturowej i kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego. Interwencja podejmowana w ramach PI 6c umożliwi zdobycie i poszerzenie wiedzy o dziedzictwie kulturowym i naturalnym oraz o ofertach instytucji kultury w regionie łódzkim w kontekście wzrostu znaczenia ośrodków życia kulturalnego w świadomości mieszkańców województwa i potencjalnych turystów.

Komentarz [RT388]: autokorekta

Ochrona zabytków dziedzictwa kulturowego, projekty dotyczące rozwoju lokalnych instytucji kultury, zabezpieczenie zbiorów istotnych z punktu widzenia dziedzictwa narodowego oraz digitalizacja zasobów dziedzictwa kulturowego przyczynią się do zachowania regionalnych walorów kulturowych oraz popularyzowania działań w tym zakresie – w regionie łódzkim, wzbogacając ofertę i dostępność usług kulturalnych dla mieszkańców województwa. Zwiększenie dostępu do kultury oraz wysokiej jakości oferty kulturalnej będzie miało wpływ na budowanie potencjału społecznego i integrację społeczną. Wykorzystanie zasobów kulturalnych i naturalnych regionu powinno wpłynąć na wzrost aktywności gospodarczej w województwie.

Komentarz [RT389]: Uwaga Nr 284 – dot. osiągnięcia wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych, autokorekta

Projekty realizowane w ramach PI 6c muszą przyczynić się do osiągnięcia wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych. Możliwe będą inwestycje infrastrukturalne mające na celu niezbędne dostosowanie istniejących obiektów do pełnienia nowych funkcji kulturalnych, w tym edukacyjnych.

Komentarz [MO390]: Uwaga nr 286 – dot. osiągnięcia wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych.

W ramach PI 6c nie będą finansowane projekty dotyczące organizacji imprez o charakterze kulturalnym, tj. wystawy, festiwale. Wsparcie nie będzie także kierowane na budowę od podstaw nowej infrastruktury kulturalnej.

Komentarz [MO391]: Uwaga nr 284, dostosowanie do zapisów UP str.117

Wsparciem zostaną objęte projekty o największej wartości dodanej w zakresie wpływu na atrakcyjność turystyczną regionu poprzez wkład w rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego.

W ramach PI 6c przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 6c zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 6c nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 6c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 6c:

- prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach nieruchomych (odpowiednio obiektach historycznych) wraz z ich otoczeniem, z zachowaniem pełnionych przez nie dotychczas funkcji kulturalnych lub nadaniem im takich funkcji,
- adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z ich otoczeniem oraz zakupem wyposażenia niezbędnego dla osiągnięcia zakładanych celów projektu,

- roboty budowlane (z wyłączeniem prac polegających na budowie) oraz/lub zakup wyposażenia do obiektów instytucji kultury, zabezpieczenie zasobów instytucji kultury na wypadek zagrożeń, w szczególności w zakresie zabezpieczeń np. przeciwpożarowych,
- przebudowa towarzyszącej infrastruktury technicznej, informacyjnej oraz zagospodarowanie terenu wokół obiektów dziedzictwa kulturowego.

Komentarz [RT392]: Uwaga nr 284 – wykreślono zapis o budowie, przebudowie i remoncie obiektów kultury

W ramach ww. typów przedsięwzięć możliwa jest realizacja działań polegających na digitalizacji zasobów dziedzictwa kulturowego tylko jako komponentu szerszego projektu realizującego cel interwencji PI 6c.

Komentarz [RT393]: Uwaga nr 285 – dot. wprowadzenia digitalizacji jako elementu szerszego z zakresu projektu

Ponadto integralną część ww. typów projektów mogą stanowić działania polegające na konserwacji i renowacji zabytków ruchomych, w tym przede wszystkim muzealiów, starodruków, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów, księgozbiorów.

Komentarz [MO394]: Uwaga nr 42 – poszerzenie zapisów typów przedsięwzięć

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst, posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- instytucje kultury,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
- publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne,
- szkoły wyższe,
- archiwa państwowe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- LGD,
- przedsiębiorcy

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego oraz potencjalni turyści

2.A.6.2 (VI-6c) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 6c przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

W ramach PI 6c przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 6c i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Zastosowanie trybu pozakonkursowego w PI 6c będzie ograniczone wyłącznie do projektów realizowanych w formule ZIT, zidentyfikowanych w Strategii ZIT, co nie wyklucza możliwości wyboru w jej ramach projektów w trybie konkursowym. Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), *Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

Komentarz [RT395]: Uwaga nr 45 – dot. uzasadnienia trybu pozakonkursowego

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 6c. i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Realizacja przedsięwzięć z zakresu rozwoju priorytetów kultury wskazanych w UP powinna być dokonywana na podstawie analizy popytu na działania w przedmiotowym zakresie.

Projekty wybierane do dofinansowania powinny przyczyniać się przede wszystkim do poprawy dostępności do usług kulturalnych, w tym poprzez budowanie świadomości i edukacji kulturalnej oraz zastosowanie nowoczesnych rozwiązań w zakresie dostępu do kultury, co wpłynie na podniesienie atrakcyjności turystycznej regionu. Ponadto projekty realizowane w ramach PI 6c muszą przyczyniać się do osiągania wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych, szczególnie w kontekście wpisywania się przedsięwzięcia w rozwój zasobów dziedzictwa kulturowego oraz wpływu na atrakcyjność turystyczną regionu.

Jednocześnie inwestycje podejmowane w ramach PI 6c powinny uwzględniać zastosowanie energooszczędnych rozwiązań technicznych/technologicznych mających wpływ na efektywność ekonomiczną w celu zmniejszenia kosztów utrzymania budynków oraz w zakresie oddziaływania na bezpośrednie otoczenie inwestycji.

Przewiduje się zastosowanie preferencji dla projektów zgodnych z *Wojewódzkim Programem Opieki nad Zabytkami*.

Komentarz [RT396]: Uwaga nr 288 część A – dot. oceny popytu. UP str. 117

Komentarz [RT397]: Uwaga nr 287 – kryteria w zakresie wpływu na atrakcyjność turystyczną UP str. 117

Komentarz [RT398]: Uwaga nr 288 część B – dot. trwałości i ekonomicznego podejścia inwestycji. UP str. 117

Komentarz [MO399]: autokorekta

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywne i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 6c. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VI-6c) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 6c. nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-6c) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 6c nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-6c) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-6c): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba zabytków nieruchomości objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	56	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	6	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [MO400]: autopoprawka

2.A.4 (VI-8b) Priorytet inwestycyjny 8b. Wspieranie wzrostu gospodarczego sprzyjającego zatrudnieniu poprzez rozwój potencjału endogenicznego jako elementu strategii terytorialnej dla określonych obszarów, w tym poprzez przekształcanie upadających regionów przemysłowych i zwiększenie dostępu do określonych zasobów naturalnych i kulturalnych oraz ich rozwój

2.A.5 (VI-8b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy:

Wzrost intensywności ruchu turystycznego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty:

PI 8b. ukierunkowany jest na rozwój potencjałów endogenicznych terenów ze specyficznymi potrzebami wynikającymi z polityki terytorialno-funkcjonalnej określonej w SRWŁ 2020 w zakresie rozwoju funkcji turystycznej oraz sportowo-rekreacyjnej. Region łódzki dysponuje licznymi, charakterystycznymi walorami zarówno naturalnymi, jak i kulturowymi, które nie są w pełni wykorzystywane do rozwoju funkcji turystycznej województwa łódzkiego. Podstawową barierą jest brak lub niska jakość infrastruktury turystycznej.

Realizacja przedsięwzięć w ramach PI 8b. powinna przyczynić się do:

- stworzenia spójnego wizerunku województwa łódzkiego, jako obszaru atrakcyjnego turystycznie,
- powstania zintegrowanych produktów turystycznych, opartych na walorach kulturowych i przyrodniczych,
- rozwoju turystyki aktywnej,
- rozwoju bazy turystycznej, sportowo-rekreacyjnej.

Wszystkie projekty powinny przyczyniać się do poprawy jakości przestrzeni oraz zapewniać zgodność z ustaleniami *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego*.

Zakres wsparcia w ramach PI 8b. w sposób bezpośredni przyczyni się do realizacji jednego z głównych celów na poziomie europejskim w zakresie turystyki, jakim jest podniesienie konkurencyjności gospodarki turystycznej, co zostało zapisane w *Strategii Europa 2020*. Rozwinięciem tego celu jest przyjęty przez KE w 2010 r. Komunikat „*Europa – najpopularniejszy kierunek turystyczny na świecie – nowe ramy polityczne dla europejskiego sektora turystycznego*”.

Założeniem interwencji PI 8b. jest rozwój i wykorzystanie potencjałów endogenicznych regionu poprzez realizację zintegrowanych działań wzmacniających przewagę konkurencyjną regionu w obszarze turystyki. Poprzez realizację działań w ramach PI 8b. województwo łódzkie będzie mogło zaoferować zrównoważoną ofertę turystyczną, o wysokiej jakości, uwydatniając bogactwo kulturowe regionu, w tym na terenie turystycznego obszaru funkcjonalnego dolin rzecznych Pilicy, Warty i Bzury. Działania podejmowane w ramach PI 8b. wpłyną bezpośrednio lub pośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „*bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy*”.

Tabela 3 (VI-8b.): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Wskaźnik intensywności ruchu turystycznego według Charvata	WCh	Region słabiej rozwinięty	32,2	2012	39,30	GUS/BDL	rocznie

Komentarz [RT401]: Uwagi nr 50 i 52 – dot. zakwestionowania poprzedniego celu szczegółowego jako niepowiązanego z wyborem wskaźnika- zmiana celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Komentarz [RT402]: Uwaga nr 300 - dot. podkreślenia zapisu o rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy w PI 8b

Komentarz [MO403]: Uwaga nr 305 - autopoprawka

2.A.6 (VI-8b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-8b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W celu zapewnienia skuteczności planowanych interwencji w ramach PI 8b wsparcie będzie uwarunkowane posiadaniem planów rozwojowych obszarów funkcjonalnych, zgodnych z założeniami SRWŁ 2020. Działania podejmowane w ramach PI 8b ukierunkowane będą na przełamywanie strukturalnych barier rozwoju oraz aktywowanie potencjałów rozwojowych tych obszarów; w stosunku do których należy zastosować podejście zintegrowane. Planowana interwencja będzie inicjowała działania na rzecz pobudzenia gospodarczego poprzez tworzenie warunków do rozwoju turystyki, szczególnie w zakresie zwiększania trwałości istniejących lub nowo utworzonych miejsc pracy. Ponadto przedsięwzięcia w ramach PI 8b powinny pozostawać w komplementarności do projektów realizowanych z EFS. Interwencja dotycząca danego obszaru, realizowana komplementarnie poprzez wiązkę jednofunduszowych projektów współfinansowanych ze środków EFRR w ramach PI 8b oraz projektów EFS w ramach innych priorytetów inwestycyjnych, będzie koncentrować się na zdiagnozowanych potrzebach i będzie uwarunkowana spełnieniem kryteriów spójności i efektywności wsparcia, w tym w szczególności w wymiarze wpływu planowanych przedsięwzięć na wzrost zatrudnienia na danym terytorium, szczególnie poprzez samozatrudnienie i tworzenie nowych miejsc pracy.

Wspierane będą przede wszystkim działania, polegające na zagospodarowaniu tras turystycznych o charakterze regionalnym i ponadregionalnym, budowie, przebudowie lub modernizacji infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej wokół zbiorników wodnych oraz wzdłuż dolin rzecznych, rozwoju infrastruktury o charakterze sportowo - rekreacyjnym, rozwoju sieci punktów informacji turystycznej. Budowa nowych obiektów może być realizowana w oparciu o analizę istniejących zasobów oraz zdiagnozowanych potrzeb. Przedsięwzięcia w ramach PI 8b powinny prowadzić do poprawy dostępu do zasobów dziedzictwa kulturowego, przemysłowego i naturalnego, jak również tworzenia zintegrowanych produktów turystycznych w oparciu o te zasoby w celu podniesienia atrakcyjności inwestycyjnej i pobudzenia rozwoju gospodarczego. Działania w zakresie kultury mają być podejmowane w zakresie kultury do 2 mln EUR, jeżeli stanowią element typu przedsięwzięcia lub kilku przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach PI 8b.

W ramach PI 8b przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Projekty w zakresie PI 8b będą mogły być realizowane na obszarze całego województwa łódzkiego, w szczególności na terenie Obszaru Funkcjonalnego – Obszarów Turystycznych Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury. Interwencja realizowana w ramach PI 8b, zgodnie z Umową Partnerstwa, nie dotyczy obszarów, na których będą realizowane ZIT.

W ramach PI 8b nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 8b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8b:

- budowa lub przebudowa infrastruktury turystycznej,
- przebudowa obiektów w celu nadania im funkcji turystycznych,

Komentarz [RT404]: Uwaga nr 300 - dot. podkreślenia zapisu o rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy w PI 8b

Komentarz [RT405]: Uwagi nr 282 oraz 301 oraz zmian UP str. 117 i 132 – dot. komplementarności interwencji o charakterze kulturalnym pomiędzy do 2 mln EUR 6c i 8b. oraz „tworzeniu sprzyjających warunków do działalności gospodarczej”.

W ramach ww. typów przedsięwzięć możliwa jest realizacja działań polegających na tworzeniu i rozwoju sieci centrów i punktów informacji turystycznej tylko jako komponentu szerszego projektu realizującego cel interwencji PI 8b.

Komentarz [RT406]: Uwaga nr 42 – dot. dookreślenia zapisów typów przedsięwzięć

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- organizacje pozarządowe,
- instytucje kultury,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- LGD.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego, potencjalni turyści.

2.A.6.2 (VI-8b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 8b przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie trybu pozakonkursowego będzie następowało w przypadku ujęcia przedsięwzięcia w Kontrakcie Terytorialnym.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 8b i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno – gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Komentarz [RT407]: Uwaga 45 – dot. uzasadnienia trybu pozakonkursowego. Up nie wyklucza takiej możliwości w ramach PI 8b – str 132.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdefiniowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 8b. i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Przy wyborze projektów uwzględniona zostanie preferencja dla projektów odnoszących się do Obszarów Turystycznych Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury, realizowanych zgodnie z celami SRWŁ 2020.

Projekty realizowane w ramach PI 8b muszą przyczyniać się do osiągania wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych, w powiązaniu z interwencjami podejmowanymi w ramach EFS, w

Komentarz [MO408]: Uwaga nr 304 – tiret 1 i 3

szczególności w odniesieniu do kreowania sprzyjających warunków do rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy. Wsparciem zostaną objęte projekty, o największej wartości dodanej w zakresie wpływu na atrakcyjność turystyczną regionu, które będą zgodne z założeniami strategii terytorialnej. W oparciu o opracowane plany działań dla obszarów funkcjonalnych oceniana będzie komplementarność planowanych do realizacji przedsięwzięć.

Jednocześnie podstawą dla realizacji działań z zakresu kultury w ramach PI 8b. będzie ocena potrzeb dokonana w ramach analizy popytu. Zakłada się także zastosowanie preferencji dla przedsięwzięć, dla których ze względu na uwarunkowania prawne czy związane z ochroną środowiska prowadzenie działalności gospodarczej jest trudniejsze niż na innych obszarach.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8b. muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VI-8b) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8b. nie rozważa się możliwości wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-8b) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8b. nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-8b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-8b): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wybudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	14	System informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba przebudowanych obiektów turystycznych i rekreacyjnych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	17	System informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [MO409]: Uwaga nr 304 – tiret 1 i 2

Komentarz [MO410]: Uwaga nr 304 – tiret 3

Komentarz [RT411]: Zapis dostosowany do treści UP, str 132

Komentarz [MO412]: autopoprawka

Komentarz [MO413]: autopoprawka

2.A.4 (VI-9b) Priorytet inwestycyjny 9b. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

2.A.5 (VI-9b) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Spadek bezrobocia na terenach rewitalizowanych

Komentarz [RT414]: Uwaga nr 50, 52 i 340 – dot. zmiany celu szczegółowego - zmiana celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Ożywienie społeczno – gospodarcze i ograniczenie ubóstwa na terenach rewitalizowanych w regionie łódzkim wymaga realizacji kompleksowych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych, uwzględniających wymiar gospodarczy, fizyczny i społeczny. W województwie łódzkim znajduje się wiele obszarów, które w wyniku przemian gospodarczych, zagrożone są zjawiskiem marginalizacji ekonomicznej i społecznej, prowadzącym do izolacji i ubóstwa. Działania zaplanowane w ramach PI 9b. służyć powinny przede wszystkim poprawie jakości życia mieszkańców województwa łódzkiego oraz pobudzeniu rozwoju gospodarczego na rewitalizowanych terenach. Rewitalizacja planowana w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 ma na celu niwelowanie zjawisk związanych z problemami społecznymi na zdegradowanych obszarach miejskich i wiejskich, jak również związanych z degradacją przestrzeni. Kompleksowa rewitalizacja wymaga aktywności czterech sfer: materialno-przestrzennej (modernizacja budynków oraz przestrzeni publicznej i infrastruktury technicznej), społecznej (rozwiązanie problemów społecznych takich jak bezrobocie, wykluczenie społeczne, niski poziom kapitału ludzkiego), gospodarczej (pobudzenie rozwoju gospodarczego) i środowiskowej (działania zwiększające efektywność energetyczną i służące wykorzystaniu terenów już zdegradowanych). Dlatego też działania na rzecz rewitalizacji gospodarczej i fizycznej planowane w ramach PI 9b. będą realizowane w ścisłym powiązaniu z zadaniami obejmującymi rewitalizację społeczną (w ramach EFS) skierowaną na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i walkę z ubóstwem. W ramach PI 9b. wsparcie uzyskają przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji fizycznej zdegradowanych terenów o silnej kumulacji problemów społecznych, które będą miały na celu ożywienie społeczno-gospodarcze tych obszarów poprzez przywracanie lub nadawanie na terenach rewitalizowanych funkcji np. gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych. Planowana interwencja ma przeciwdziałać przyczynom ubóstwa i wykluczenia społecznego poprzez włączenie przestrzeni i zamieszkujących ją mieszkańców w nurt życia społecznego, w tym poprzez umożliwienie dostępu do usług publicznych oraz ich aktywizację na rynku pracy w ramach EFS. Zakres działań rewitalizacyjnych przyczyni się do zniwelowania negatywnych społecznych skutków izolacji i dyskryminacji obszarów problemowych. Realizacja działań z zakresu rewitalizacji fizycznej i gospodarczej ma służyć przede wszystkim wzmocnieniu poziomu potencjału rozwojowego obszaru oraz poprawić społeczną spójność regionu łódzkiego.

Działania podejmowane w ramach PI 9b wpłyną bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego Umowy Partnerstwa „*włączenie społeczności zamieszkałych obszarów peryferyjne i zdegradowane*”.

Tabela 3 (VI-9b): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
11.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach w ramach ZIT	%	Region słabiej rozwinięty	9,3	2012	7,6	GUS/ BDL	rocznie

Komentarz [MO415]: Uwaga nr 341, 342

2.A.6 (VI-9b) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VI-9b) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

W ramach PI 9b wspierane będą przedsięwzięcia, wynikające z kompleksowych, wieloletnich programów rewitalizacji opracowanych w oparciu o krajowe ramy dla działań rewitalizacyjnych (tj. przede wszystkim z narodowego planu rewitalizacji oraz lokalnych programów rewitalizacji lub dokumentów równoważnych, np. Strategii ZIT). W procesie opracowywania i wdrażania planów dotyczących rewitalizacji powinien być zagwarantowany udział przedstawicieli lokalnej społeczności, środowisk społecznych i gospodarczych, w tym władz samorządowych – jako inicjatora i koordynatora wyżej wymienionego procesu.

Komentarz [MO416]: Autokorekta. Dostosowanie do zapisów UP str. 141.

Działania uzyskujące wsparcie w ramach EFRR w zakresie PI 9b powinny być powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i walki z ubóstwem rozumianych w sposób zdefiniowany w UP,

muszą przyczyniać się do osiągania wymiernych i trwałych korzyści społeczno-gospodarczych, odpowiadając na deficyty społeczne, gospodarcze i środowiskowe danego obszaru, zgodnie z wcześniej wskazaną diagnozą w lokalnym programie rewitalizacji lub dokumencie równoważnym.

Komentarz [RT417]: Uwaga 332 A dot. bardziej bezpośredniego wskazania LPRów oraz osiągnięcia „trwałych i wymiernych korzyści”

W zakresie odpowiedzi na zidentyfikowane problemy interwencja w ramach PI 9b powinna być realizowana w sposób komplementarny, szczególnie w odniesieniu do działań wspieranych z EFS. Interwencja PI 9b. powinna przyczynić się do zmniejszenia ubóstwa i/lub zwiększenia aktywności zawodowej i społecznej oraz ograniczenia obszarów dyskryminacji poprzez zapewnienie szerokiego dostępu do usług publicznych (w tym usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych) warunkujących możliwości rozwoju.

Komentarz [RT418]: Uwaga nr 332 B i 337 dot. podkreślenia lepszego dostępu do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych

Tym samym planowane w ramach PI 9b. przedsięwzięcia infrastrukturalne nakierowane powinny być na rozwiązywanie problemów społecznych i przyczyniać się do ograniczania koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego obszarów rewitalizowanych; np. inwestycje dotyczące przystosowania lub nadania nowych funkcji (np. społecznych, gospodarczych) obiektom dotąd zdegradowanym powinny służyć m.in. osobom wykluczonym lub zagrożonym wykluczeniem społecznym, w tym ich aktywizacji zawodowej.

W ramach PI 9b przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financjingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia założonych celów i

rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe i inne o charakterze społecznym mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

Działania kulturalne podejmowane w ramach PI 9b. mogą stanowić komponent szerszej inwestycji z zakresu działań rewitalizacyjnych do 2 mln EUR kosztów kwalifikowalnych projektu w ramach wymienionych typów przedsięwzięć. Ponadto w ramach PI 9b. wspierane mogą być inwestycje w drogi lokalne wówczas, gdy przyczynią się do fizycznej, gospodarczej i społecznej rewitalizacji i regeneracji obszarów miejskich lub miejskich obszarów funkcjonalnych w oparciu o krajowe ramy dot. rewitalizacji przygotowane przez ministra właściwego ds. rewitalizacji. Na poziomie lokalnym interwencje w obszarze rewitalizacji będą podejmowane na podstawie lokalnych programów rewitalizacji, uwzględniających ramy, o których mowa powyżej. Wydatki na drogi lokalne powinny stanowić mniejszość wydatków w PI 9b.

Komentarz [RT419]: Uwagi nr 282, 332 oraz 301 oraz zmian UP str. 117 i 140 – dot. komplementarności interwencji pomiędzy do 2 mln EUR 6c i 9b - uzupełniające inwestycje dla rewitalizacji danego obszaru.

Wsparciem w ramach PI 9b zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego zgodnie z lokalnymi programami rewitalizacji, w tym w szczególności na terenach Obszarów Strategicznej Interwencji- Łodzi i jej obszaru funkcjonalnego, Ośrodków subregionalnych - miast powiatowych powyżej 20 000 mieszkańców i ich obszarów funkcjonalnych, miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze, obszarów wiejskich, w tym o słabej dostępności do usług publicznych.

W ramach PI 9b nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 9b.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9b:

W ramach PI 9b planowana jest realizacja projektów z zakresu kompleksowej realizacji działań w oparciu o krajowe ramy ds. rewitalizacji (w oparciu o krajowe ramy ds. rewitalizacji, w tym na podstawie dokumentów powstałych na poziomie regionalnym - jak to ujęto powyżej), jako przedsięwzięcia dotyczące rewitalizacji fizycznej i gospodarczej danego obszaru, w tym m.in.:

- renowacja, modernizacja budynków lub obiektów w celu zachowania dotychczasowych funkcji lub ich adaptacja do nowych funkcji, przyczyniających się do neutralizacji niekorzystnych zjawisk społecznych i gospodarczych,
- zagospodarowanie przestrzeni publicznej w celu niwelowania zjawisk związanych z problemami społecznymi na rewitalizowanych terenach oraz podniesienia ich atrakcyjności społeczno-gospodarczej,
- rewitalizacja tkanki mieszkaniowej (w ramach części wspólnych wielorodzinnych budynków); działania polegające na termomodernizacji budynków mieszkalnych mogą być realizowane tylko jako element szerszego projektu realizującego cel interwencji PI 9b.

Co do zasady brak zgody na realizację projektów polegających na budowie nowych obiektów.

Komentarz [RT420]: Autokorekta mająca na celu dookreślenie charakteru działań

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- organizacje pozarządowe
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- instytucje kultury,
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS,
- LGD,
- przedsiębiorcy.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2 (VI-9b) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 9b. przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

W ramach PI 9b. przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 9b. i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Zastosowanie trybu pozakonkursowego w PI 9b. będzie ograniczone wyłącznie do projektów realizowanych w formule ZIT, zidentyfikowanych w Strategii ZIT, co nie wyklucza możliwości wyboru w jej ramach projektów w trybie konkursowym. Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Rozdział 3.3.2), *Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 9b. i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Inwestycje realizowane w ramach PI 9b. muszą wpisywać się w lokalny program rewitalizacji (lub dokument równoważny), opracowany w oparciu o krajowe ramy dla działań rewitalizacyjnych. W ramach PI 9b preferowane będą projekty komplementarne z projektami realizowanymi z EFS, a także zintegrowane przedsięwzięcia infrastrukturalne o mniejszej skali, uzupełniające inwestycje niezbędne dla rewitalizacji danego obszaru realizowane w ramach innych CT (np. PI 3a., PI 4a., PI 6c).

Interwencja prowadzona w ramach PI 9b. powinna skutkować zmniejszeniem poziomu ubóstwa i/lub zwiększeniem aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców rewitalizowanych obszarów.

Komponent kulturowy realizowany w ramach PI 9b. nie może przekraczać 2 mln EUR kosztów kwalifikowalnych projektu. Ponadto inwestycje infrastrukturalne podejmowane w ramach PI 9b. muszą uwzględniać założenia zasady równych szans, przede wszystkim w odniesieniu dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Komentarz [RT421]: Uwaga nr 45 – dot. uzasadnienia trybu pozakonkursowego

Komentarz [RT422]: Uwaga nr 336 i 338 – dot. uzupełnienia zapisów o LPR w zasadach wyboru projektów. Inny proponowany zapis: „Interwencja w ramach 9b prowadzona będzie wyłącznie w oparciu o diagnozę niedoborów konkretnych obszarów na podstawie lokalnych programów rewitalizacji lub dokumentów równoważnych”

Komentarz [RT423]: Uwaga nr 331 – dot. rozszerzenia listy kryteriów, zgodnie z zapisami UP str. 140

Komentarz [RT424]: Uwaga nr 337 – ujęcie komponentu kultury i kryteriów do 9b.

Komentarz [RT425]: Uwaga 339 – uzupełniono o zapis dot. osób niepełnospr.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9b muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VI-9b.) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9b. nie rozważa się wykorzystania zwrotnych instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VI-9b.) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9b możliwa jest realizacja dużych projektów. Określenie wpływu takich projektów na wdrażanie priorytetu inwestycyjnego będzie możliwe po ich ostatecznej identyfikacji w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VI-9b) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VI-9b.): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	68	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	98	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [MO426]: autopoprawka

2.A.7 (VI) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy

2.A.8 (VI) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (VI): Ramy wykonania osi priorytetowe (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik	Nr identyfikacyjny.	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
VI- Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	Wskaźnik produktu #1		Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	7	-	-	68	System Informacyjny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 62,82% alokacji osi priorytetowej
VI- Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	Wskaźnik finansowy								59 960 907			310 867 092		

2.A.9 (VI) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 7-11 (VI): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IV Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	076	1 619 705
IV Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	077	1 000 000
IV Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	082	2 000 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	092	22 090 175
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	094	25 000 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	095	8 548 487
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	089	40 429 341
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	022	12 860 337
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	020	5 060 337
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	093	9 634 943
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	091	16 329 909
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	090	12 859 351
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	054	34 409 868
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	055	11 272 020
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	013	28 392 321
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	014	29 360 599
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	101	23 259 444

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	01	284 125 837

Komentarz [RT427]: Autoprawka w związku ze zmianą alokacji osi

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	01	171 613 200
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	02	43 758 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	03	51 500 000
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	07	17 254 637

Komentarz [RT428]:

Komentarz [RT429]: Nowe kwoty w związku ze zmianą alokacji

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
---	--	--

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	01	98 847 380
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	05	35 278 457
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	07	150 000 000

Komentarz [RT430]: Autopoprawka – nowe kwoty na teryt mechanizmach wdrażania

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (VI) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (VII)

Oś priorytetowa VII – Infrastruktura dla usług społecznych

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	VII
Nazwa osi priorytetowej	Infrastruktura dla usług społecznych

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

Komentarz [MS431]: Dokonano podziału osi Rewitalizacja i usługi dla społeczeństwa zgodnie z uwagą KE nr 31, 267.

2.A.2 (VII) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz (w stosownych przypadkach)

W ramach OP VII realizowane będą 3 cele tematyczne: CT2 *zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK* (PI 2c), CT9 *promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* (PI 9a) i CT10 *inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie* (PI 10a).

Zgodnie z założeniami Strategii Europa 2020 wyzwaniem stojącym przed UE są m.in. konieczność walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, zmniejszenie nierówności w obszarze zdrowia, poprawa jakości edukacji i zwiększenie stosowania i korzystania z nowoczesnych usług on-line. Realizacja przedsięwzięć umożliwiających zapewnienie wsparcia w powyższych obszarach wymaga zagwarantowania kompleksowej interwencji na różnych płaszczyznach polityk społecznych i usług publicznych. Konstrukcja OP VII pozwoli na realizację spójnego i zintegrowanego wsparcia umożliwiającego zwiększenie jakości i dostępu do usług społecznych (poprzez połączenie szerokiego zestawu polityk społecznych, w tym odpowiednio ukierunkowanej edukacji, opieki społecznej, ochrony zdrowia, polityk rodzinnych, godzenia życia prywatnego i zawodowego) i e-usług publicznych.

Interwencja zaplanowana w OP VII zmierzać będzie do zmniejszania dysproporcji wewnątrzregionalnych w zakresie dostępności i jakości infrastruktury społecznej. Planowane przedsięwzięcia wynikać będą ze zdiagnozowanych potrzeb lokalnych i regionalnych oraz uwzględniać będą poziom dostępności i wykorzystania infrastruktury społecznej w województwie, by zapewnić jak największą efektywność realizowanych przedsięwzięć nie tylko w wymiarze lokalnym, ale również regionalnym. Wsparcie infrastruktury społecznej obejmować będzie m.in. inwestycje w obszarze edukacji, zdrowia, pomocy społecznej, opieki nad dziećmi do trzeciego roku życia i zmierzać będzie do poprawy dostępu do podstawowych usług publicznych, których brak lub niedostateczna dostępność powoduje wykluczenie z życia zawodowego i społecznego. W ramach OP VII wspierany będzie również

Komentarz [MS432]: Uzasadnienie osi dostosowano do zakresu wsparcia w ramach osi Infrastruktura dla usług społecznych.

rozwój e-usług sektora publicznego, który wpłynie na zwiększenie dostępności oraz poprawę stopnia wykorzystania usług cyfrowych przez mieszkańców regionu.

Przedsięwzięcia podejmowane w ramach OP VII uwzględniać będą wymiar gospodarczy poprzez m.in. inwestowanie w edukację dostosowaną do potrzeb rynku pracy, niwelowanie barier w dostępie do rynku pracy osób sprawujących opiekę nad osobami zależnymi, udostępnienie jak najszerszego zakresu usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, w tym usług ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej.

Realizowane w ramach OP VII działania przyczynią się do zwiększenia zastosowania TIK w społeczeństwie, zmniejszenia skali ubóstwa i wykluczenia społecznego, poprawy jakości kształcenia.

W celu zapewnienia poprawy jakości i dostępu do usług społecznych oraz zmniejszenia liczby osób narażonych na zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym zapewniona zostanie koordynacja inwestycji EFS i EFRR na rzecz realizacji zintegrowanego podejścia, gwarantująca wsparcie interwencji w sferze infrastruktury społecznej w sposób komplementarny z działaniami współfinansowanymi z EFS.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach osi przyczynią się do osiągnięcia następujących celów szczegółowych UP: *zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie, ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych, lepsze kompetencje kadr gospodarki.*

2.A.3 (VII) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4 (VII-2c) Priorytet inwestycyjny 2c Wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.

2.A.5 (VII-2c) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1 Wzrost wykorzystania e-usług publicznych w sektorze administracji, bezpieczeństwa, zdrowia, kultury i edukacji przez mieszkańców województwa łódzkiego.

Cel szczegółowy 2 Zwiększenie dostępu do informacji sektora publicznego.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Zgodnie z SRWŁ 2020 rozwój społeczno-gospodarczy regionu wymusza zastosowanie w coraz większym zakresie narzędzi i technologii informacyjno-komunikacyjnych, które służą pobudzeniu rynku przystępnych, wysokiej jakości i interoperacyjnych usług publicznych. W związku z powyższym w ramach pierwszego celu szczegółowego przewiduje się wsparcie rozwoju usług administracji publicznej świadczonych drogą elektroniczną w zakresie m.in. e-administracji, e-edukacji, e-kultury, e-zdrowia. Inwestycje w tym obszarze pozwolą na zwiększenie dostępności usług cyfrowych i wpłyną na poprawę stopnia wykorzystania ich przez mieszkańców województwa łódzkiego. Zapewnienie interoperacyjności publicznych systemów teleinformatycznych oraz udostępnienie szerokiego zakresu usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną umożliwi pełną interakcję z instytucjami publicznymi. Interwencja w powyższym zakresie przyczyni się do wspierania rozwoju gospodarczego, zwiększenia przejrzystości i efektywności administracji publicznej, wyrównania szans edukacyjnych i uczestnictwa w kulturze, zwiększenia aktywności i zaangażowania obywateli w życie publiczne, w szczególności osób niepełnosprawnych oraz mieszkańców terenów wiejskich.

Ważnym obszarem działań na rzecz wzmocnienia zastosowań TIK jest również tworzenie treści cyfrowych oraz zapewnienie powszechnego i otwartego dostępu w postaci cyfrowej do zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych, zatem w zakresie drugiego celu szczegółowego wsparciem zostanie objęta digitalizacja informacji sektora publicznego będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego i lokalnego oraz zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów. Powyższe działania przyczynią się wzrostu wykorzystania oraz jakości udostępnianych informacji sektora publicznego.

Interwencje podejmowane w ramach PI 2c przyczyniają się do realizacji celu szczegółowego UP – zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie.

Komentarz [MS433]: Uwaga KE nr 273, 279

Komentarz [RT434]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Komentarz [MS435]: Uwagi KE nr 5, 269, 277.

Komentarz [MS436]: Przeformułowan o zapisy w związku z korektą dotyczącą celu szczegółowego (Uwagi KE nr 273, 39).

Komentarz [MS437]: Autokorekta 16.06.2014.

Tabela 3 (VII-2c): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1	Odsetek osób korzystających z Internetu w kontaktach z administracją publiczną	%	Region słabiej rozwinięty	31,6	2012	70	Scoreboard Agencji Cyfrowej	2 razy w okresie realizacji programu co 2 lata

Komentarz [MS438]: Uwagi KE nr 280, 281.

2.A.6 (VII-2c) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VII-2c) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Interwencja PI 2c obejmie wsparcie w tworzeniu i rozwoju nowoczesnych usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, uwzględniających potrzeby odbiorców.

Realizacja projektów w ramach pierwszego celu szczegółowego obejmować będzie rozwój interoperacyjnych e-usług publicznych (w szczególności usług o wysokim poziomie e-dojrzałości), w zakresie e-administracji (w tym systemów informacji przestrzennej), e-bezpieczeństwa, e-zdrowia, e-edukacji, e-kultury poprzez upowszechnienie systemów informatycznych, pozwalające na szybką i sprawną wymianę danych pomiędzy różnymi podmiotami oraz umożliwiający poszerzenie zakresu spraw, które można zrealizować drogą elektroniczną. Powyższe działania przyczynią się do usprawnienia funkcjonowania i zarządzania w instytucjach publicznych, a także zwiększenia liczby osób korzystających z usług publicznych udostępnianych on-line, ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych, co pozytywnie wpłynie na rozwój społeczeństwa informacyjnego w regionie.

Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach drugiego celu szczegółowego dotyczyć będą digitalizacji zasobów publicznych oraz udostępniania do ponownego wykorzystania elektronicznych wersji posiadanych przez instytucje publiczne informacji. Działania te wpłyną na poprawę dostępu do większej ilości danych publicznych oraz zwiększenie zakresu informacji udostępnianych w technologii cyfrowej. Możliwe będzie szersze wykorzystanie cyfrowych zasobów w obszarze m.in. kultury, nauki, a także w procesach edukacyjnych z wykorzystaniem nowoczesnych narzędzi teleinformatycznych.

Inwestowanie w tzw. twardą infrastrukturę będzie możliwe jedynie, o ile warunkować to będzie realizację celów projektu, a przeprowadzona analiza wykaże niedostępność zasobów w ramach administracji publicznej.

Wsparcie w zakresie PI 2c uzyskać będą mogły przedsięwzięcia zarządzane przez jednostki administracji samorządowej. Projekty administracji rządowej zespolonej i niezespolonej będą mogły otrzymać dofinansowanie wyłącznie w sytuacji, w której projekt nie będzie miał zasięgu krajowego.

W ramach PI 2c przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania m.in. informacyjno-promocyjne, szkoleniowe mogą być stosowane w przypadku, gdy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 2c zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 2c nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 2c.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 2c:

W zakresie celu szczegółowego 1:

- inwestycje z zakresu e-administracji, e-bezpieczeństwa, e-zdrowia, e-edukacji, e-kultury, polegające na rozwoju interoperacyjnych elektronicznych usług publicznych z wykorzystaniem nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz zapewniające powszechny, otwarty dostęp dla obywateli,

Komentarz [MS439]: Uwagi KE nr 5, 269, 277.

Komentarz [MS440]: Uwaga KE nr 276.

Komentarz [MS441]: Usunięto w związku z uwagą KE nr 270.

Komentarz [MS442]: Doszczegółowio no zakres wsparcia i przypisano przedsięwzięcia poszczególnym celom szczegółowym (uwaga KE nr 39) oraz przedstawiono zgodnie z priorytetyzacją popartą alokacją (uwagi KE nr 42 i 43).

Komentarz [MS443]: Uzupełniono na podstawie UP (21.05.2014) i uwagi KE nr 271.

Komentarz [MS444]: Uwaga KE nr 269.

Komentarz [MS445]: Usunięto w związku z uwagą KE nr 270.

Komentarz [MS446]: Uwagi KE nr 5, 269, 277.

- przedsięwzięcia w zakresie infrastruktury informatycznej, w tym aplikacji lub systemów bazodanowych, służących poprawie efektywności zarządzania oraz upowszechnianiu komunikacji elektronicznej w instytucjach publicznych (np. podpis elektroniczny, elektroniczny obieg dokumentów itp.).

W zakresie celu szczegółowego 2:

- budowa, przebudowa lub zakup systemów służących digitalizacji zasobów będących w posiadaniu instytucji publicznych, w tym kulturowych, naukowych lub edukacyjnych, a także zapewnienie powszechnego, otwartego dostępu w postaci cyfrowej do tych zasobów,

Komentarz [MS447]: Przypisano przedsięwzięcia poszczególnym celom szczegółowym (uwaga KE nr 39) oraz przedstawiono zgodnie z priorytetyzacją popartą alokacją (uwagi KE nr 42 i 43).

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- instytucje kultury,
- szkoły wyższe,
- jednostki naukowe,
- archiwa państwowe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- podmioty lecznicze w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2011 Nr 112 poz. 654 z późn. zm.) działające w publicznym systemie ochrony zdrowia,
- organizacje pozarządowe.

Komentarz [MS448]: Uzupełniono analogicznie do beneficjentów w PI 9a w związku z uwagami KE nr 316, 323.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2 (VII-2c) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 2c przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celów szczegółowych PI 2c i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Komentarz [MS449]: Autokorekta w związku z 2 celami szczegółowymi.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celów szczegółowych PI 2c i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględnić będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 2c preferowane będą projekty wynikające z: *Europejskiej Agendy Cyfrowej, Programu Zintegrowanej Informatyzacji Państwa*. Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Kryteria wyboru projektów będą uwzględniać w szczególności: pozytywny wpływ projektu na rozwój przedsiębiorczości i ułatwień administracyjnych, stosunek ceny do jakości, wspólne zamówienia publiczne, wpływ na środowisko, komplementarność z inwestycjami perspektywy 2007-2013 i dostosowanie do obowiązujących norm krajowych.

Komentarz [MS450]: Uwaga KE nr 278.

Projekty służące zapewnieniu otwartego dostępu do zasobów publicznych muszą być zgodne z ustawą z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 z późn. zm.) oraz dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/37/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. zmieniającą dyrektywę 2003/98/WE w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego. Uzyskanie wsparcia na digitalizację będzie uwarunkowane koniecznością udostępnienia do ponownego wykorzystania treści w postaci cyfrowej objętej zakresem projektu. Ponadto w ramach ww. obszaru interwencji premiowane będą projekty uwzględniające ekonomiczny aspekt ponownego wykorzystania informacji.

Komentarz [MS451]: Uwaga KE nr 272.

Przedsięwzięcia realizowane w obszarze e-usług publicznych muszą być zgodne z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. 2012 poz. 526 z późn. zm.). Premiowane będą projekty, których celem będzie wdrożenie usług na co najmniej 4 poziomie dojrzałości (zgodnie ze skalą przyjętą przez Komisję Europejską w „e-Government Benchmarking Report 2009”).

Komentarz [MS452]: Uwagi KE nr 5, 277

Komentarz [MS453]: Uwaga KE nr 276. Odniesienie do skali za: Programem zintegrowanej informatyzacji państwa.

Ponadto w ramach PI 2c wykluczona jest realizacja inwestycji, w których wystąpić może ryzyko opóźnienia lub braku wdrożenia z powodu niejasności legislacyjnych odnoszących się do zakresu przedsięwzięcia. Projekty planowane do realizacji w ramach PI 2c będą oceniane na podstawie przedstawionej w dokumentacji aplikacyjnej analizy ryzyka.

Komentarz [MS454]: Uwaga KE nr 274.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.3.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ na lata 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 2c muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VII-2c) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 2c nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [MS455]: Uwaga KE nr 77.

2.A.6.4. (VII-2c) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 2c nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VII-2c) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VII-2c): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	20	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba zdigitalizowanych dokumentów zawierających informacje sektora publicznego	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	50 290	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [MS456]: Autokorekta.

Komentarz [MS457]: Autokorekta.

2.A.4 (VII-9a) Priorytet inwestycyjny 9a Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych, oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych

2.A.5 (VII-9a) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1 Wzrost dostępności i jakości usług zdrowotnych odpowiadających na zdiagnozowane potrzeby regionalne

Cel szczegółowy 2 Wzrost dostępności i jakości usług społecznych ograniczających ubóstwo i wykluczenie społeczne

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Pogarszający się stan zdrowotności mieszkańców regionu oraz występujące w województwie zjawisko starzenia się społeczeństwa powodują konieczność zagwarantowania jak najszerszego dostępu do usług ochrony zdrowia. Brak lub ograniczenie dostępu do usług medycznych skutkować może trwałym, często nieodwracalnym pogorszeniem zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym, w tym podjęcia i utrzymania zatrudnienia, co bezpośrednio przyczynia się do zwiększenia ryzyka wystąpienia ubóstwa. W związku z powyższym w ramach pierwszego celu szczegółowego planowane jest wsparcie inwestycji w zakresie infrastruktury ochrony zdrowia odpowiadających na potrzeby regionu. Interwencja przyczyni się do zwiększenia jakości, trwałości i upowszechnienia dostępu do świadczeń zdrowotnych, wpływając m.in. na zmniejszenie ryzyka wykluczenia społecznego.

Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości i niedrogich usług społecznych jest niezbędne z punktu widzenia rozwoju województwa łódzkiego oraz zmian demograficznych, przyczyniających się do wzrostu zapotrzebowania na te usługi w regionie, a także powodujących konieczność podejmowania działań na rzecz walki z wykluczeniem społecznym i ubóstwem. W celu zagwarantowania mieszkańcom regionu równego dostępu do wysokiej jakości usług społecznych, umożliwiającego m.in. zachowanie aktywności zawodowej i podniesienie jakości życia, niezbędne są inwestycje służące zapewnieniu funkcjonowania infrastruktury społecznej odpowiadającej potrzebom odbiorców usług społecznych. W związku z powyższym w ramach drugiego celu szczegółowego planowana jest interwencja na rzecz podmiotów świadczących usługi społeczne, dzięki której możliwe będzie upowszechnienie dostępu do świadczeń pomocy społecznej oraz zapewnienie wysokiej jakości i dostosowanego do potrzeb wsparcia przyczyniającego się do włączenia społecznego. Interwencja PI 9a wpłynie również na zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu, m.in. poprzez wzrost dostępności usług opieki nad dzieckiem w wieku do lat 3.

Interwencje podejmowane w ramach PI 9a przyczynią się do realizacji celu szczegółowego UP – ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych.

Tabela 3 (VII-9a): Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
1.	Liczba miejsc w stacjonarnych zakładach pomocy społecznej na 100	szt.	Region słabiej rozwinięty	312	2013	366	GUS/BDL	rocznie

Komentarz [MS458]: Uwaga KE nr 324.

Komentarz [RT459]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Komentarz [MS460]: Uwaga nr 14.

Komentarz [MS461]: Autokorekta + przeformułowanie zapisów w związku ze zmianą celów szczegółowych (uwagi KE nr 39 i 324).

Komentarz [MS462]: Uwaga KE nr 328 oraz autokorekta.

	tys. mieszkańców							
2.	Śmiertelność szpitalna							

Komentarz [MS463]: Na dzień 19.09.2014 dane dotyczące wskaźnika są niedostępne. Dane zostaną uzupełnione po otrzymaniu informacji z Dep. Polityki Zdrowotnej.

2.A.6 (VII-9a) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VII-9a) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Przedsięwzięcia zaplanowane w ramach PI 9a zmierzać będą do wyrównywania różnic w poziomie jakości i dostępności infrastruktury społecznej, a tym samym będą miały na celu zapewnienie efektywnych, dostępnych i wysokiej jakości usług społecznych, odpowiadających na potrzeby mieszkańców województwa łódzkiego.

Zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym w dużej mierze skorelowane jest ze stanem zdrowia i dostępem do opieki zdrowotnej. Niski poziom usług zdrowotnych i utrudniony do nich dostęp może wpływać na ograniczenie aktywności zawodowej z powodu choroby i niepełnosprawności, a tym samym zwiększać zagrożenie ubóstwem. Powyższe wiąże się również z osłabieniem kapitału ludzkiego, co ma bezpośredni wpływ na sytuację gospodarczą. Z kolei niski status społeczno-ekonomiczny ludności skutkuje wykluczeniem społecznym przejawiającym się m.in. ograniczonym dostępem do usług, w tym świadczeń zdrowotnych. Ww. czynniki wskazują na konieczność realizacji kompleksowego wsparcia zarówno w obszarze ochrony zdrowia, jak i w ramach systemu pomocy społecznej, w celu zmniejszenia nierówności w dostępie do niedrogich i wysokiej jakości usług społecznych w regionie.

Komentarz [MS464]: Autokorekta.

W województwie łódzkim niezbędne jest wsparcie przedsięwzięć mających na celu podniesienie jakości i poprawę dostępu do specjalistycznych usług medycznych odnoszących się do zidentyfikowanych w regionie obszarów deficytowych oraz odzwierciedlających zdiagnozowane potrzeby regionalne. W związku z prognozowanymi zmianami demograficznymi infrastrukturę usług medycznych należy przygotować do procesu starzenia się społeczeństwa. Wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym oraz liczby osób przewlekle chorych stawia przed opieką zdrowotną wyzwania związane z zapewnieniem właściwej opieki nad osobami zależnymi, w tym świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej. Niezbędne jest uruchomienie oddziałów/pododdziałów geriatrycznych, zwiększenie liczby łóżek w zakładach opiekuńczo-leczniczych, jak również rozwój opieki nad chorymi przewlekle wenylowanymi. W związku z powyższym wsparcie uzyskają podmioty lecznicze udzielające świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatry i opieki długoterminowej, a także opieki paliatywnej i hospicyjnej.

Komentarz [MS465]: Doszczegółowio no zakres interwencji zgodnie z uwagą KE nr 39.

Z trendów epidemiologicznych wynika, że najistotniejszymi problemami zdrowotnymi osób dorosłych są wzmożona zachorowalność i umieralność z powodu chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowego i mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych. Ww. wymienione choroby stanowią istotną przyczynę dezaktywacji zawodowej, przyczyniając się tym samym do wzrostu ryzyka ubóstwa i wykluczenia społecznego, zatem niezbędne jest wsparcie podmiotów leczniczych w zakresie powyższych chorób. Inwestycje w infrastrukturę ochrony zdrowia ukierunkowane będą również na rozwiązywanie problemów dotyczących innych specyficznych dla regionu grup chorobowych, w tym przyczyniających się do dezaktywacji zawodowej, wynikających z przeprowadzonej diagnozy sytuacji demograficzno-epidemiologicznej i zidentyfikowanych ograniczeń w dostępie do świadczeń zdrowotnych.

Komentarz [MS466]: Autokorekta (na podstawie Policy paper).

Komentarz [MS467]: Autokorekta.

Interwencja w zakresie ochrony zdrowia dotyczyć będzie zarówno poprawy infrastruktury podmiotów ochrony zdrowia, jak i wyposażenia ich w nowoczesny sprzęt, w tym specjalistyczny i diagnostyczno-leczniczy, oraz dostosowania obiektów do potrzeb osób niepełnosprawnych. Wsparcie ograniczone zostanie do prac wynikających z konieczności dostosowania placówek do obowiązujących przepisów prawa oraz wymogów płatnika w zakresie udzielania świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych w ramach publicznego systemu ubezpieczenia zdrowotnego.

Komentarz [MS468]: Autokorekta.

Zwiększenie jakości i poprawy dostępności usług medycznych, przyczyni się do zmniejszenia nierówności społecznych w zdrowiu, rozwiązania istotnych problemów zdrowotnych mieszkańców regionu oraz wpłynie na podniesienie jakości życia w województwie łódzkim, a tym samym sprzyjać będzie włączeniu społecznemu.

Komentarz [MS469]: Uzupełniono na podstawie aktualnego Policy paper z września 2014 r. (uwaga KE nr 14).

W celu zagwarantowania skuteczności i efektywności wsparcia infrastruktury zdrowotnej interwencja w obszarze ochrony zdrowia podlegać będzie systemowi koordynacji opisanemu w *Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 – Krajowe ramy strategiczne* oraz Umowie Partnerstwa. Wszystkie inwestycje w sektorze zdrowia, które realizowane będą w ramach PI 9a, odzwierciedlać będą kierunek i priorytety strategiczne w zakresie świadczenia opieki zdrowotnej oraz zdrowia publicznego określone w *Policy paper*, a także wynikać będą z uzgodnionego przez Komitet Sterujący Planu działań w sektorze zdrowia podejmowanych ze środków unijnych na poziomie krajowym i regionalnym.

Komentarz [MS470]: Autokorekta.

Zachodzące zmiany struktury demograficznej województwa łódzkiego wskazują na potrzebę ukierunkowania wsparcia w zakresie usług dla osób starszych nie tylko w obszarze ochrony zdrowia, ale także w obszarze usług społecznych. Należy podjąć działania w celu dostosowania do potrzeb regionu infrastruktury społecznej, m.in. domów pomocy społecznej zapewniających całodobową opiekę, usług opieki w domach dziennego pobytu. Podejmowane przedsięwzięcia przyczynią się do rozwoju opieki nad osobami starszymi, ale także nad osobami niepełnosprawnymi. Niezbędne jest także ukierunkowanie wsparcia na zwiększenie dostępności usług poprzez poprawę infrastruktury w obszarze usług społecznych, rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Dofinansowane zostaną również projekty infrastrukturalne, których realizacja przyczyni się do rozwoju usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz usług opieki środowiskowej dla osób zależnych lub niesamodzielnych. Wsparcie przyczyni się do zmniejszenia skali wykluczenia społecznego oraz wpłynie na zmniejszenie skali bierności zawodowej mieszkańców województwa łódzkiego. W celu przygotowania do prowadzenia samodzielnego życia osób zagrożonych marginalizacją oraz ich aktywizacji i integracji społecznej wsparcie uzyskują projekty z zakresu mieszkalnictwa chronionego, w tym wspomaganego i treningowego, oraz socjalnego (możliwa będzie realizacja przedsięwzięć wykraczających poza części wspólne budynków mieszkalnych).

Komentarz [MS471]: Zmiany wynikające z UP i uwag KE nr 14, 307, 308, 311, 312.

Projekty mające na celu poprawę dostępu do usług społecznych powinny być zgodne z kierunkami wskazanymi w *Krajowym Programie Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020: Nowy Wymiar Aktywnej Integracji* oraz z założeniami europejskich zasad przejścia z opieki instytucjonalnej do opieki środowiskowej (nie wykluczając stacjonarnych form opieki, gdy objęcie wsparciem danej grupy osób nie jest możliwe w innej formie ze względu na stan zdrowia lub inne istotne przesłanki. Możliwe jest również wsparcie dla form instytucjonalnych w celu przekształcenia ich w formy zdeinstytucjonalizowane).

Komentarz [MS472]: Przeformułowan o zapisy, gdyż zgodnie z projektem założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (z sierpnia 2014) usługi świadczone w mieszkaniach treningowych i wspomaganym zawierają się w kategorii usług świadczonych w mieszkaniach chronionych.

Komentarz [MS473]: 16.06.2014- zmiana wynikająca z UP .

Komentarz [MS474]: Uwagi KE nr 312 i 318 i odniesienie MIIIR do uwagi 318.

W związku z potrzebą zwiększenia dostępności do miejsc w instytucjach opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 w regionie w ramach PI 9a udzielane będzie także wsparcie ukierunkowane na tworzenie i rozwój infrastruktury żłobkowej (w tym żłobków przyzakładowych), klubów dziecięcych i oddziałów żłobkowych w celu dostosowania jej do rzeczywistych potrzeb odbiorców usług, poprawy standardów funkcjonowania istniejących placówek i świadczonych przez nie usług. Dofinansowanie uzyskują przedsięwzięcia dotyczące wyposażenia, dostosowania, adaptacji lub modernizacji infrastruktury niezbędnej do świadczenia usług, a w uzasadnionych przypadkach także budowy nowych obiektów.

Komentarz [MS475]: 16.06.2014 Autokorekta – rozszerzenie zakresu wsparcia zgodnie z UP (w uwagach MIIIR z 07.04 wskazano interwencję w zakresie tworzenia nowych miejsc w żłobkach, ale w UP rozszerzono wsparcie na podmioty opieki nad dziećmi do lat 3).

Komentarz [MS476]: Dopisano zgodnie z treścią UP.

Powyższe działania stanowią będą uzupełnienie interwencji EFS, umożliwiającej godzenie życia zawodowego z prywatnym, w celu zwiększenia aktywności zawodowej rodziców.

W ramach PI 9a przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu przedsięwzięcia m.in. poprzez realizację działań społecznych, informacyjno-promocyjnych, szkoleniowych mogą być stosowane w przypadku, gdy stanowią integralną część projektu.

Wsparcie w ramach PI 9a zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 9a nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 9a.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9a:

W zakresie celu szczegółowego 1:

- wsparcie obiektów ochrony zdrowia w zakresie chorób układu krążenia, nowotworowych, układu kostno-stawowego i mięśniowego, układu oddechowego, psychicznych oraz specyficznych zdiagnozowanych potrzeb regionalnych, a także wsparcie podmiotów leczniczych udzielających świadczeń zdrowotnych w zakresie geriatry, opieki długoterminowej, paliatywnej i hospicyjnej. Potencjalna zasadność realizacji tego typu projektów w zakresie robót budowlanych weryfikowana będzie zidentyfikowanymi deficytami i potrzebami uwzględniającymi sytuację demograficzną i epidemiologiczną województwa łódzkiego oraz zapotrzebowaniem i dostępnością infrastruktury ochrony zdrowia.

Komentarz [MS477]: Uwaga KE nr 39.

W zakresie celu szczegółowego 2:

- wsparcie obiektów służących do świadczenia usług społecznych wraz z zakupem wyposażenia niezbędnego do osiągnięcia celów realizowanej inwestycji, w tym wsparcie podmiotów świadczących usługi rynku pracy, usługi dla osób starszych, niepełnosprawnych, interwencja na rzecz wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz opieki nad dziećmi do 3 roku życia,
- wsparcie na rzecz przystosowania obiektów do pełnienia funkcji mieszkań chronionych, w tym wspomaganym i treningowym, oraz socjalnych (zadania te będą realizowane w ramach kompleksowych przedsięwzięć, w powiązaniu ze wsparciem EFS na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w powiązaniu z procesem aktywizacji zawodowej).

Komentarz [MS478]: Autokorekta: ze względu na możliwość realizacji wsparcia nie tylko w zakresie AOS i szpitali, wskazano bardziej ogólny zapis.

Komentarz [MS479]: Uwaga KE nr 39.

Przedsięwzięcia wdrażane w ramach PI 9a służyć będą bezpośrednio realizacji celów społecznych wynikających z interwencji EFS, w tym celów odnoszących się do włączenia społecznego i walki z ubóstwem.

Komentarz [MS480]: Przeformułowanie zapisy, gdyż zgodnie z projektem założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o pomocy społecznej oraz niektórych innych ustaw (z sierpnia 2014) usługi świadczone w mieszkaniach treningowych i wspomaganym zawierają się w kategorii usług świadczonych w mieszkaniach chronionych.

Komentarz [MS481]: Doszczegółowio no przedsięwzięcia oraz przypisano je poszczególnym celom szczegółowym (uwaga KE nr 39) oraz przedstawiono zgodnie z priorytetyzacją popartą alokacją (uwagi KE nr 42 i 43).

Główne typy beneficjentów:

W przypadku wsparcia usług zdrowotnych:

- podmioty lecznicze w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2011 Nr 112 poz. 654 z późn. zm.) działające w publicznym systemie ochrony zdrowia,
- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną.

Komentarz [MS482]: Uwagi KE nr 316, 323.

W przypadku wsparcia usług społecznych:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,

Komentarz [MS483]: Autokorekta.

- podmioty lecznicze w rozumieniu art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz.U. 2011 Nr 112 poz. 654 z późn. zm.);
- podmioty ekonomii społecznej,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- przedsiębiorcy,
- TBS.

Komentarz [MS484]: Uwagi KE nr 316, 323.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

2.A.6.2 (VII-9a) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 9a przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym. Zastosowanie danego trybu będzie uzależnione od rodzaju projektów, które będą podlegały dofinansowaniu.

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celów szczegółowych PI 9a i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Nie wyklucza się zastosowania trybu pozakonkursowego dla projektów o strategicznym znaczeniu dla społeczno-gospodarczego rozwoju regionu łódzkiego, których wnioskodawcami, ze względu na charakter lub cel projektu, mogą być jedynie podmioty jednoznacznie określone przed złożeniem wniosku o dofinansowanie projektu (mające monopol kompetencyjny w danym obszarze). Zastosowanie trybu pozakonkursowego wynikać będzie z wkładu tych przedsięwzięć w realizację PI oraz osiągnięcie założonych efektów, w szczególności wskaźników produktu i rezultatu.

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celów szczegółowych PI 9a i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 9a w przypadku wsparcia usług zdrowotnych: preferowane będą projekty wynikające z: *Policy Paper dla Ochrony Zdrowia na lata 2014-2020 – Krajowe Ramy Strategiczne*, natomiast w przypadku wsparcia usług społecznych preferowane będą projekty wynikające z *Wojewódzkiej Strategii w zakresie polityki społecznej na lata 2007- 2020, Planu Przeciwdziałania Depopulacji w Województwie Łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca, Wojewódzkiego Programu Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej na lata 2014-2020*. Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywne i rzetelne wybory projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie inwestycje realizowane w obszarze ochrony zdrowia, w tym projekty wybrane do dofinansowania w trybie pozakonkursowym, muszą być zgodne z:

- kierunkami interwencji wskazanymi w Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 – Krajowe ramy strategiczne,
- zaakceptowanym przez Komitet Sterujący Planem działań w sektorze zdrowia..

Ponadto inwestycje w ramach PI 9a przyczyniać się będą do zapewnienia wysokiej jakości i trwałych usług, gwarantujących jak najwyższą efektywność wsparcia.

W zakresie wsparcia usług społecznych przedsięwzięcia uwzględniać muszą potrzeby terytorialne oraz trendy demograficzne. Preferowane będą projekty mające na celu rozwój usług opieki realizowanych przez społeczności lokalne.

Przy wyborze projektów w ramach PI 9a premiowane będą przedsięwzięcia realizowane w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9a muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VII-9a) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9a nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

2.A.6.4. (VII-9a) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 9a nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VII-9a) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VII-9a): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionu – w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	9	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Liczba wybudowanych/rozbudowanych/zmodernizowanych obiektów świadczących usługi społeczne	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	12	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [MS485]: Uwagi KE nr 14, 307, 308, 311, 312, 314, 319, 320, 321. + zapisy UP.

Komentarz [MS486]: Uwagi KE nr 14 i 315.

Komentarz [MS487]: Uwaga KE nr 318.

Komentarz [MS488]: Uwagi KE nr 323.

Komentarz [MS489]: Uwaga KE nr 77.

Komentarz [MS490]: Autokorekta.

Komentarz [MS491]: Autokorekta.

2.A.4 (VII-10a) Priorytet inwestycyjny 10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

2.A.5 (VII-10a) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1 Wzrost jakości kształcenia zawodowego i ustawicznego

Cel szczegółowy 2 Wzrost dostępności edukacji przedszkolnej

Cel szczegółowy 3 Poprawa jakości kształcenia ogólnego

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Zapewnienie równych szans w dostępie do usług edukacyjnych (w tym przedszkolnych) oraz poprawa warunków kształcenia na wszystkich jego poziomach są istotnymi czynnikami wpływającymi na rozwój regionu łódzkiego. Dzięki realizacji przedsięwzięć w ramach PI 10a powiązanych z interwencją EFS w zakresie CT 10 możliwe będzie zwiększenie jakości usług edukacyjnych, ich lepsze dostosowanie do potrzeb gospodarki oraz poprawa spójności społeczno-terytorialnej województwa w zakresie wyrównania szans rozwojowych dzieci z różnych środowisk, w tym z obszarów wiejskich.

Wsparcie infrastruktury kształcenia zawodowego i ustawicznego przyczyni się do podniesienia poziomu wykształcenia mieszkańców oraz rozwoju kwalifikacji zawodowych, poprzez lepsze dostosowanie infrastruktury do nauczania i kształcenia w ww. zakresie zgodnego z potrzebami regionalnego rynku pracy.

Inwestycje w infrastrukturę przedszkolną wpłyną na zwiększenie dostępności do edukacji przedszkolnej, w tym również wyrównanie dysproporcji terytorialnych w tym zakresie, a także poprawę sytuacji kobiet na rynku pracy w kontekście możliwości godzenia życia prywatnego i zawodowego.

Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 10a przyczynią się również do wzmocnienia infrastruktury placówek kształcenia ogólnego, która służyć będzie nauczaniu umożliwiającemu rozwój kompetencji i umiejętności kluczowych na rynku pracy, nauczaniu eksperymentalnemu oraz poprawie sprawności fizycznej uczniów.

W regionie łódzkim niezbędne jest również tworzenie warunków do integracji osób niepełnosprawnych m.in. poprzez usuwanie barier utrudniających dostęp do edukacji osobom ze specyficznymi potrzebami edukacyjnymi. W związku z powyższym interwencją w ramach PI 10a uwzględniać będzie konieczność dostosowania infrastruktury edukacyjnej do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Działania wspierające rozwój infrastruktury edukacyjnej w PI 10a wpływają bezpośrednio na osiągnięcie celu szczegółowego UP – *lepsze kompetencje kadr gospodarki*.

Komentarz [RT492]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Komentarz [MS493]: Przeformułowany w związku ze zmianą dotyczącą celu szczegółowego (uwaga KE nr 354) oraz uwagami KE nr 16, 39, 344,

Tabela 3 (VII-10a) Specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu w podziale na poszczególne cele (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
-----	----------	-------------------	-------------------	----------------	------------	-------------------------	---------------	-----------------------

1.	Odsetek dzieci w wieku 3-4 lat objętych edukacją przedszkolną	%	Region słabiej rozwinięty	65,9	2013	85	GUS	rocznie
2.	Zdawalność egzaminów zawodowych w województwie w relacji do średniej krajowej (Polska =100)	-	Region słabiej rozwinięty	106,3	2013	107	OKE w Łodzi/CKE	rocznie
3.	Zdawalność egzaminów zewnętrznych w województwie w relacji do średniej krajowej (Polska =100)	--	Region słabiej rozwinięty	100,3	2013	101,1	OKE w Łodzi/CKE	rocznie

Komentarz [MS494]: Autokorekta.

Komentarz [MS495]: Uwaga KE nr 344

Komentarz [AK496]: Uwaga KE nr 344

2.A.6 (VII-10a) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (VII-10a) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych oraz, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Interwencja PI 10a, wynikająca ze zdiagnozowanych potrzeb regionalnych, koncentrować się będzie na wsparciu infrastruktury:

- szkół zawodowych w celu zapewnienia warunków umożliwiających kształcenie zgodne z potrzebami rynku pracy,
- placówek wychowania przedszkolnego, w celu zagwarantowania wysokiej jakości edukacji przedszkolnej oraz jej dostępności wynikającej zarówno z dysproporcji terytorialnych (wsparcie obszarów charakteryzujących się słabym dostępem do edukacji przedszkolnej), jak i potrzeb dzieci niepełnosprawnych,
- placówek kształcenia ogólnego w zakresie dostosowania infrastruktury do potrzeb wynikających z konieczności wsparcia rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy oraz nauczania eksperymentalnego.

Wsparcie w zakresie celu szczegółowego 1 uzyskają inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa zawodowego i kształcenia ustawicznego, które przyczyniać się będą do stworzenia warunków zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej. Podejmowane będą również działania w zakresie wyposażenia, doposażenia warsztatów, pracowni, sal służących praktycznej nauce zawodu. Interwencja obejmować będzie wsparcie istniejącej infrastruktury umożliwiającej zapewnienie kształcenia odpowiadającego za zapotrzebowanie pracodawców. Rozwój infrastruktury placówek kształcenia zawodowego i ustawicznego umożliwi wzmocnienie wymiaru praktycznego szkolenia zawodowego oraz pozwoli na dostosowanie kształcenia do aktualnych potrzeb i oczekiwań regionalnego rynku pracy.

Komentarz [MS497]: Uwagi KE nr 42, 43, 344 (priorytetyzacja w związku z potrzebami regionalnymi i zapisami UP).

Komentarz [MS498]: Uwaga KE nr 39.

Komentarz [MS499]: Autokorekta

Komentarz [MS500]: Autokorekta: dodano zapis o kształceniu ustawicznym.

Komentarz [MS501]: Zgodnie z zapisami UP (str. 146).

Komentarz [MS502]: Autokorekta + przeniesiono akapit w związku z priorytetyzacją odzwierciedlającą alokację (KE nr 42, 43).

Komentarz [MS503]: Uwaga KE nr 39.

Komentarz [MS504]: Uwaga KE nr 39.

W ramach celu szczegółowego 2 realizowane będą działania służące poprawie dostępności do edukacji przedszkolnej, w tym wsparcie infrastruktury wychowania przedszkolnego związane z adaptacją i modernizacją istniejących obiektów na potrzeby prowadzenia działalności edukacyjnej wraz z zakupem niezbędnego wyposażenia i sprzętu gwarantującego wysoką jakość usług. Cel szczegółowy 3 zostanie osiągnięty dzięki działaniom infrastrukturalnym w szkołach i placówkach systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne, niezbędnym dla przeciwdziałania rozwarstwieniu społecznemu i segregacji w

edukacji, nauczania eksperymentalnego, kształtowania postaw sprzyjających kreatywności, innowacyjności i rozwojowi kluczowych kompetencji na rynku pracy (w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych, ICT, języków obcych). Promocji nauki oraz rozwojowi kreatywności i innowacyjności uczniów sprzyjać będzie wsparcie przedsięwzięć w zakresie tworzenia obiektów i rozwoju usług dydaktycznych, świadczonych przez instytucje popularyzujące naukę i innowacje.

Komentarz [MS505]: Autokorekta 08.09.2014.

Komentarz [MS506]: Autokorekta 12.09.2014 - dopisano na podstawie linii demarkacyjnej.

W celu promowania zdrowego stylu życia wśród dzieci i młodzieży możliwe będzie również wsparcie działań wzmacniających sprawność fizyczną uczniów, jednak tylko poprzez uzupełnienie luk w zakresie niezbędnej infrastruktury w placówkach edukacyjnych.

Realizowane w ramach PI 10a przedsięwzięcia uwzględniać będą poziom dostępności i wykorzystania infrastruktury edukacyjnej w regionie, a także tendencje demograficzne, co zapewni dofinansowanie interwencji uzasadnionych kosztowo i zapewniających maksymalizację efektywności udzielonego wsparcia. W zakresie wsparcia infrastruktury wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego, w wyjątkowych sytuacjach, gdy nie będzie możliwości adaptacji istniejących budynków, dopuszcza się budowę nowych obiektów lub przebudowę istniejących, związanych bezpośrednio z prowadzeniem działalności edukacyjnej. W takich przypadkach niezbędne będzie przedstawienie uzasadnienia wskazującego, że zaproponowane rozwiązania związane z budową nowego obiektu lub rozbudową istniejących obiektów stanowią element strategicznego podejścia do edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie danej jednostki samorządu terytorialnego.

Komentarz [MS507]: Uwaga KE nr 350.

Komentarz [MS508]: Autokorekta.

Wsparcie inwestycji współfinansowanych z EFRR w ramach PI 10a będzie możliwa w powiązaniu z interwencją EFS jako element uzupełniający przedsięwzięcia EFS, wspierający realizację celów wynikających z PI 10i, 10iii, 10iv.

Komentarz [MS509]: Uwaga KE nr 349.

W ramach PI 10a przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu przedsięwzięcia m.in. poprzez realizację działań informacyjno-promocyjnych, szkoleniowych mogą być stosowane w przypadku, gdy stanowią integralną część projektu.

Wsparciem w ramach PI 10a zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 10a nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Realizacja ww. przedsięwzięć przyczyni się do osiągnięcia założonego celu szczegółowego PI 10a.

Typy przedsięwzięć w ramach PI 10a:

W zakresie celu szczegółowego 1:

- wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty w zakresie kształcenia zawodowego i ustawicznego w zakresie jej dostosowania do potrzeb rynku pracy,

W zakresie celu szczegółowego 2:

- wsparcie infrastruktury wychowania przedszkolnego służące zwiększeniu dostępności i jakości edukacji przedszkolnej,

W zakresie celu szczegółowego 3:

- wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty w zakresie kształcenia ogólnego, w tym wsparcie instytucji popularyzujących naukę i innowacje.

Główne typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
- jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną,
- organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe,
- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi placówki wychowania przedszkolnego,

Komentarz [MS510]: Ponieważ PWSZ w Skierniewicach nie planuje realizacji przedsięwzięć wpisujących się w zakres interwencji PI 10a zrezygnowano z wsparcia dla PWSZ.

Komentarz [MS511]: Doszczegółowio no przedsięwzięcia oraz przypisano je poszczególnym celom szczegółowym (uwaga KE nr 39) oraz przedstawiono zgodnie z priorytetyzacją popartą alokacją (uwagi KE nr 42 i 43).

- osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki,
- ośrodki kształcenia i doskonalenia zawodowego,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego.

Komentarz [MS512]: Ponieważ PWSZ w Skierniewicach nie planuje realizacji przedsięwzięć wpisujących się w zakres interwencji PI 10a zrezygnowano z wsparcia dla PWSZ.

2.A.6.2 (VII-10a) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 10a przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celów szczegółowych PI 10a i osiągnięcie zakładanych rezultatów.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celów szczegółowych PI 10a i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

W ramach PI 10a preferowane będą projekty wynikające z Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030. Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywne i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Wszystkie przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 10a uwzględniać powinny poziom dostępności i wykorzystania infrastruktury edukacyjnej w województwie, tendencje demograficzne, specyfikę regionu oraz potrzeby i deficyty zidentyfikowane w diagnozie regionalnej w celu zagwarantowania wdrożenia jedynie uzasadnionych kosztowo i efektywnych działań.

Komentarz [MS513]: Uwaga KE nr 350.

Ponadto przedsięwzięcia w obszarze kształcenia zawodowego i ustawicznego odpowiadać muszą na zdiagnozowane potrzeby regionalnego rynku pracy.

Komentarz [MS514]: Uwaga KE nr 348+zapisy linii demarkacyjnej.

Inwestycje w PI 10a muszą również brać pod uwagę konieczność dostosowania infrastruktury i wyposażenia do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Komentarz [MS515]: Uwagi KE nr 16 i 352.

Ponieważ w obszarze edukacji wsparcie inwestycyjne współfinansowane z EFRR możliwe będzie wyłącznie w powiązaniu z działaniami realizowanymi z EFS, komplementarność interwencji PI 10a z projektami realizującymi CT10 współfinansowanymi z EFS stanowić będzie obowiązkowe kryterium selekcji (kryterium dostępu).

Komentarz [MS516]: Uwaga KE nr 349.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10a muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (VII-10a) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10a nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [MS517]: Uwaga KE nr 77.

2.A.6.4. (VII-10a) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10a nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (VII-10a) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (VII-10a): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	31	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring
2.	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie	osoby	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	3500	System Informatyczny SL 2014	bieżący monitoring

Komentarz [MS518]: Autokorekta.

Komentarz [MS519]: Autokorekta.

2.A.7 (VII) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

Nie dotyczy

2.A.8 (VII) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasylenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie

na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (VII): Ramy wykonania osi priorytetowe (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, produktu, lub jeśli właściwe – Nr identyfikacyjny)	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
						M	K	O	M	K	O		
VII Infrastruktura dla usług społecznych	Wskaźnik produktu #1	Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1	-	-	7	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 24,12 % alokacji osi priorytetowej
VII Infrastruktura dla usług społecznych	KEW powiązany z WP#1	Udział wartości dofinansowania EFRR w podpisanych umowach w alokacji EFRR przeznaczonych na uruchomienie systemy teleinformatyczne w instytucjach publicznych	%	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	70%	-	-	-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla wskaźnika produktu Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych
VII Infrastruktura dla usług społecznych	Wskaźnik produktu #2	Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	1	-	-	9	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 37,40% alokacji osi priorytetowej
VII Infrastruktura dla usług społecznych	KEW powiązany z WP#2	Udział wartości dofinansowania EFRR w podpisanych umowach w alokacji EFRR dla wspartych podmiotów leczniczych	%	EFRR	Region słabiej rozwinięty	-	-	80%	-	-	-	System Informatyczny SL 2014	KEW dla wskaźnika produktu Liczba wspartych podmiotów leczniczych
VII Infrastruktura	Wskaźnik finansowy	Wskaźnik postępu finansowego	Euro	EFRR	Region słabiej	-	-	26 957 080	-	-	139 7 58	System Informatyczny	

dla usług społecznych						rozwinęty					879	SL 2014	
-----------------------	--	--	--	--	--	-----------	--	--	--	--	-----	---------	--

2.A.9 (VII) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (VII): Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Infrastruktura dla usług społecznych	048	4 767 878,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	078	9 341 532,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	079	9 305 643,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	080	4 151 817,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	081	9 405 829,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	053	44 323 929,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	054	2 396 275,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	055	8 046 276,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	050	10 236 797,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	051	5 183 693,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	052	9 426 812,00
VII Infrastruktura dla usług społecznych	101	11 150 129

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Infrastruktura dla usług społecznych	01	127 736 610,00

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Infrastruktura dla usług społecznych	01	72 809 868
VII Infrastruktura dla usług społecznych	02	35 766 251
VII Infrastruktura dla usług społecznych	03	11 176 953
VII Infrastruktura dla usług społecznych	07	7 983 538

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
---	--	--

Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Infrastruktura dla usług społecznych	01	2 129 828
VII Infrastruktura dla usług społecznych	05	1 916 049
VII Infrastruktura dla usług społecznych	07	123 690 733

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VII Infrastruktura dla usług społecznych	Nie dotyczy	Nie dotyczy

2.A.10 (VII) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów.

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

2.A.1 (VIII)

Oś Priorytetowa VIII – **Zatrudnienie**

Komentarz [t520]: Uwaga KE nr 31

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	VIII
Nazwa osi priorytetowej	Zatrudnienie

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (VIII) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz

Oś priorytetowa obejmuje jeden cel tematyczny – CT 8 *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.*

Ze względu na utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia, niski poziom aktywności zawodowej i niedopasowanie kwalifikacji osób pozostających bez zatrudnienia do wymogów rynku pracy, istnieje potrzeba podjęcia działań zmierzających do ograniczenia tych negatywnych zjawisk w obszarze zatrudnienia. Służąc temu będą działania realizowane w ramach dwóch priorytetów inwestycyjnych:

- *Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników (PI 8i)*
- *Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (PI 8iii).*

Zaplanowane w ramach osi priorytetowej działania są względem siebie komplementarne i przyczyniają się do realizacji określonego w Umowie Partnerstwa celu szczegółowego jakim jest zwiększanie konkurencyjności gospodarki. Podejmowane przedsięwzięcia będą zmierzały do poprawy szans na zatrudnienie w celu bardziej efektywnego wykorzystania zasobów na rynku pracy, a tym samym przyczynią się do realizacji najważniejszego elementu interwencji jakim jest wspieranie przejścia od bezrobocia do zatrudnienia.

Komentarz [w521]: Uwaga KE nr 31

2.A.3 (VIII) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty

Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

PROJEKT

2.A.4 (VIII-8i) Priorytet inwestycyjny 8i: Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników

Komentarz [w522]: Uwaga KE nr 31

Komentarz [t523]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w524]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.5 (VIII-8i) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Wzrost zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo i poszukujących pracy.

Komentarz [w525]: Uwaga KE nr 41, 50 i 51, 365

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Komentarz [w526]: Uwaga KE 51, 383

Identyfikacja potrzeb i zjawisk zachodzących na regionalnym rynku pracy, w tym postępujących zmian demograficznych wskazuje, że należy podjąć szereg działań mających na celu zwiększenie możliwości zatrudnienia osób bezrobotnych, biernych zawodowo i poszukujących pracy. Pozostawanie poza rynkiem pracy powoduje wystąpienie u tych osób szeregu barier, które uniemożliwiają aktywność zawodową. Są to bariery mentalne i materialne takie jak: niechęć do poszukiwania pracy, brak wiary we własne możliwości, brak możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych. Przedsięwzięcia podejmowane w ramach priorytetu przyczynią się do eliminacji powyższych ograniczeń oraz wpłyną na wzrost kompetencji i ograniczenie bierności zawodowej osób wyłączonych z rynku pracy, realizując tym samym najważniejszy element interwencji EFS tzn. przejście od bezrobocia do zatrudnienia.

Komentarz [w527]: Uwaga KE nr 52

Komentarz [w528]: Autopoprawka

Oczekiwany efekt działań aktywizacyjnych będzie wzrost zatrudnienia, a tym samym przywrócenie na rynek pracy osób bezrobotnych, biernych zawodowo i poszukujących pracy, w szczególności osób starszych powyżej 50. roku życia, kobiet, długotrwale bezrobotnych, o niskich kwalifikacjach, z niepełnosprawnościami. Wymiernymi rezultatami realizowanych przedsięwzięć będą: zwiększenie liczby osób, które podejmą zatrudnienie, uzyskają kwalifikacje, zdobędą doświadczenie zawodowe oraz powstanie nowych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej.

Dzięki działaniom prowadzonym przez Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi zwiększy się dostęp do wyników badań potrzeb i zjawisk zachodzących na regionalnym rynku pracy, co wpłynie pozytywnie na funkcjonowanie Publicznych Służb Zatrudnienia (PSZ) i innych interesariuszy w zakresie aktywizacji osób pozostających bez zatrudnienia. Realizacja działań przez EURES przyczyni się również do zwiększenia możliwości zatrudnienia na terenie Europy osób poszukujących pracy.

Komentarz [w529]: Uwaga KE nr 37 i 40

Tabela 4 (VIII-8i): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Komentarz [w530]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [t531]: Uwaga KE nr 50, 63, 64, 65, 68 i 367

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba bezrobotnych osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	-	-	35	%	2014	-	-	35	System informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [w532]: Uwaga KE nr 60

2	Liczba osób o niskich kwalifikacjach pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	35	%	2014	-	-	35	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w533]: Uwaga KE nr 60
3	Liczba długotrwale bezrobotnych osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	-	-	35	%	2014	-	-	35	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w534]: Uwaga KE nr 60
4	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	35	%	2014	-	-	35	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w535]: Uwaga KE nr 60
5	Liczba osób z niepełnosprawnościami pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	-	35	%	2014	-	-	35	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w536]: Uwaga KE nr 60
6	Liczba biernych zawodowo osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO27)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	-	-	35	%	2014	-	-	35	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w537]: Uwaga KE nr 60
7	Liczba osób bezrobotnych, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w538]: Uwaga KE nr 60
8	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w539]: Uwaga KE nr 60
9	Liczba osób długotrwale bezrobotnych, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w540]: Uwaga KE nr 60
10	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w541]: Uwaga KE nr 60
11	Liczba osób z niepełnosprawnościami, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w542]: Uwaga KE nr 60
12	Liczba osób biernych zawodowo, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (CO26)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	-	-	30	%	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie	Komentarz [w543]: Uwaga KE nr 60

13	Liczba osób pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO29)	Region słabiej rozwinięty	%	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie	-	-	45	%	2014	-	-	45	badanie ewaluacyjne	2019 2023
				Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie	-	-	45	%	2014	-	-	45	badanie ewaluacyjne	2019 2023
				Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	-	-	45	%	2014	-	-	45	badanie ewaluacyjne	2023
				Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie	-	-	45	%	2014	-	-	45	badanie ewaluacyjne	2019 2023
14	Liczba podmiotów rynku pracy w województwie łódzkim, które w swej działalności korzystać będą z wyników badań Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	30	szt.	2014	-	-	30	System informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [w544]: Uwaga KE nr 60

2.A.6 (VIII-8i) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

Komentarz [w545]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.1 (VIII-8i) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Komentarz [w546]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w547]: Uwaga KE nr 39, 50

W celu bardziej efektywnego wykorzystania zasobów na rynku pracy, prowadzone będą działania zmierzające do poprawy szans na zatrudnienie osób bezrobotnych, biernych zawodowo i poszukujących pracy. Istotnym czynnikiem wspomagającym realizację niniejszych przedsięwzięć będzie koncentracja wsparcia na grupach z największymi problemami na rynku pracy. Powyższy mechanizm działania pozwoli na wsparcie przejścia od bezrobocia do zatrudnienia z uwzględnieniem specyfiki wewnątrzregionalnej.

Planowane przedsięwzięcia będą zmierzać do pomocy osobom starszym w wieku powyżej 50. roku życia w powrocie do zatrudnienia, aktywizacji zawodowej kobiet, przeciwdziałania wydłużającej się bierności zawodowej osób długotrwale bezrobotnych, zwiększenia szans na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami i osób o niskich kwalifikacjach oraz reorientacji zawodowej rolników i ich rodzin. Znowelizowana ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy wprowadziła mechanizm profilowania zarejestrowanych osób bezrobotnych pod kątem stopnia oddalenia od rynku pracy oraz gotowości do podjęcia zatrudnienia, co pozwoli na dobór instrumentów aktywizacyjnych odpowiednich dla danej grupy osób. Przedsięwzięcia realizowane w ramach PI 8i będą kierowane do osób, które znajdują się w grupie pierwszej (bezrobotni aktywni) lub drugiej (wymagający wsparcia) oddalenia od rynku pracy. Wsparcie dla trzeciej grupy (oddalonych od rynku pracy), tj. osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wymagających w pierwszej kolejności wsparcia w zakresie integracji społecznej, będzie realizowane w CT 9. Powyższe rozwiązanie umożliwi dostosowanie wsparcia do rzeczywistych potrzeb i możliwości osób pozostających poza rynkiem pracy a jednocześnie w dłuższej perspektywie czasowej, zwiększy trwałość udzielonej pomocy.

Komentarz [w548]: Uwaga KE nr 11 i 359 + zmiana wynikająca z UP

Komentarz [w549]: zmiana wynikająca z UP

Wsparcie osób bezrobotnych, poszukujących pracy i biernych zawodowo, zwłaszcza tych, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy tj. osób starszych po 50. roku życia, kobiet, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych oraz o niskich kwalifikacjach, będzie odpowiadało na zidentyfikowane u tych osób trudności i bariery oraz będzie się charakteryzowało zindywidualizowanym i kompleksowym podejściem do ich rozwiązania. W celu poprawy dostępu do rynku pracy prowadzone będą działania ukierunkowane na wzmocnienie umiejętności aktywnego poszukiwania pracy, podnoszenie kompetencji i nabywanie kwalifikacji zawodowych oraz zdobywanie doświadczenia zawodowego. Oferowana pomoc będzie obejmowała instrumenty i usługi rynku pracy, w tym przede wszystkim te wskazane w ustawie o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy*. Ponadto, aby zwiększyć efektywność podejmowanych działań, szczególny nacisk zostanie położony na wysoką jakość oferowanych usług. Wsparcie będzie dopasowane do aktualnych potrzeb lokalnych rynków pracy głównie poprzez efektywną współpracę z pracodawcami i innymi partnerami.

Komentarz [w550]: zmiana wynikająca z UP

Konieczne jest także wspieranie mobilności przestrzennej na poziomie międzynarodowym w ramach sieci EURES. Pracodawcy oraz osoby zainteresowane europejskim rynkiem pracy otrzymają pomoc w pośrednictwie pracy, a realizowane działania przyczynią się do wzrostu mobilności przestrzennej i zwiększenia kompetencji i doświadczenia zawodowego odbiorców wsparcia. Wsparcie będzie kierowane do zawodów, branż i sektorów, na które zostanie zidentyfikowane zapotrzebowanie na europejskim rynku pracy.

Komentarz [w551]: Uwaga KE nr 363

Istotnym elementem efektywnej realizacji działań związanych z aktywizacją zawodową i zwiększaniem dostępu do zatrudnienia jest też monitorowanie potrzeb i zjawisk na rynku pracy. Działalność Regionalnego Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi wynika z potrzeby dostarczenia aktualnych i pogłębionych danych na poziomie województwa łódzkiego podmiotom: decyzyjnym w obszarze regionalnego rynku pracy, zaangażowanym w dystrybucję środków finansowych na działania stymulujące rozwój rynku pracy w regionie oraz realizującym takie działania w wymiarze praktycznym. Działalność badawcza Obserwatorium pozwoli uzyskać materiał empiryczny, który zmniejszy istniejące na poziomie regionalnym luki w zbiorach informacji tradycyjnie uzyskiwanych ze źródeł zastanych (np. z GUS). Produkty Obserwatorium będą wykorzystywane w procesie tworzenia regionalnych dokumentów planistycznych i w ten sposób wpływać będą na kształtowanie polityki regionu w aspekcie rozwoju zasobów ludzkich, jak również na zwiększenie efektywności działania Publicznych Służb Zatrudnienia i innych regionalnych interesariuszy.

Komentarz [w552]: Uwaga KE nr 360

W ramach PI 8i nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

Komentarz [w553]: Uwaga KE nr 23

Zakup infrastruktury i nieruchomości nie jest kwalifikowalny w ramach EFS, z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach cross-finansingu. W ramach PI 8i przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-finansingu w wysokości do 10% wkładu Unii w oś priorytetową, gdy jego zastosowanie będzie uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-finansingu działania dotyczące np. sfinansowania niezbędnych kosztów dostosowania infrastruktury do potrzeb wynikających ze specyfiki przedsięwzięcia, mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu i związane są z zapewnieniem realizacji zasady równości szans, a zwłaszcza potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Komentarz [w555]: Uwaga KE nr 21

Wsparciem w ramach PI 8i zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 8i nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Komentarz [w556]: Uwaga KE nr 22

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8i:

Komentarz [w557]: Uwaga KE nr 39, 41, 42 i 366

1. Programy aktywizacji zawodowej służące przywróceniu na rynek pracy osób, którym udzielane jest wsparcie:
  - instrumenty i usługi rynku pracy mające na celu zidentyfikowanie barier uniemożliwiających wejście lub powrót na rynek pracy, określenie ścieżki zawodowej oraz indywidualizację wsparcia:
    - pośrednictwo pracy,
    - poradnictwo zawodowe,
    - identyfikacja potrzeb np. poprzez indywidualne plany działania,
  - instrumenty i usługi rynku pracy służące podnoszeniu kompetencji i nabywaniu kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszemu dopasowaniu do potrzeb rynku pracy, np. poprzez wysokiej jakości szkolenia,
  - instrumenty i usługi rynku pracy służące zdobyciu doświadczenia zawodowego:
    - staże,
    - praktyki zawodowe,
    - subsydiowane zatrudnienie/prace interwencyjne,
    - wyposażenie lub doposażenie stanowiska pracy,
  - instrumenty i usługi rynku pracy mające na celu rozwój samozatrudnienia realizowane przez powiatowe urzędy pracy:
    - środki w formie dotacji bezzwrotnej na podjęcie działalności gospodarczej, w tym koszty pomocy prawnej, konsultacji i doradztwa związanego z podjęciem działalności gospodarczej.
2. Działania związane z monitorowaniem potrzeb i zjawisk zachodzących na regionalnym rynku pracy służące lepszemu dopasowaniu potrzeb osób bezrobotnych, biernych zawodowo i poszukujących pracy i tym samym lepszemu funkcjonowaniu PSZ:
  - badania prowadzone przez Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi.
3. Działania służące wsparciu mobilności przestrzennej osób poszukujących pracy i pracodawców:
  - usługi EURES dla osób poszukujących pracy, w tym pośrednictwo pracy i działalność doradcza,
  - usługi EURES na rzecz pracodawców, w tym działania rekrutacyjne i doradcze,
  - działania informacyjne i zwiększające świadomość na temat sieci EURES na rzecz pracodawców i osób poszukujących pracy,
  - organizacja i udział w targach pracy organizowanych przez sieć EURES oraz przez inne niż sieć EURES podmioty krajowe.

Komentarz [w558]: Uwaga KE nr 363

Główne typy beneficjentów:

1. samorządowe jednostki organizacyjne (Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi, powiatowe urzędy pracy województwa łódzkiego),
2. państwowa jednostka organizacyjna (Ochotnicze Hufce Pracy) – w zakresie działań EURES,
3. wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Komentarz [w559]: Autopoprawka

Komentarz [w560]: Uwaga KE nr 364

Główne grupy docelowe:

1. Osoby bezrobotne, poszukujące pracy i bierne zawodowo, które znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, tj.:
  - osoby po 50. roku życia,

- osoby długotrwale bezrobotne,
- kobiety,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby o niskich kwalifikacjach,

w tym rolnicy i ich rodziny pod warunkiem uzyskania wpisu do rejestru Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Komentarz [t561]: Uwaga KE nr 38

Komentarz [w562]: Uwaga KE nr 359 + zmiana wynikająca z UP

Komentarz [w563]: Uwaga KE nr 361

W przypadku zarejestrowanych osób bezrobotnych grupą docelową będą osoby bezrobotne, które zgodnie z ustawą o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* znajdują się w grupie pierwszej (tzw. bezrobotni aktywni) lub drugiej (tzw. wymagający wsparcia) oddalenia od rynku pracy – w odniesieniu do działań realizowanych przez powiatowe urzędy pracy.

Komentarz [w564]: Zmiana wynikająca z UP

Wsparcie aktywizacyjne w PI 8i skierowane jest do osób po 29. roku życia.

Komentarz [w565]: Uwaga KE nr 20

2. Osoby poszukujące pracy i pracodawcy krajowi oraz pracodawcy z Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii – w zakresie działań EURES.

2.A.6.2 (VIII-8i) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Komentarz [w566]: Uwaga KE nr 1, 36

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia formalnych i merytorycznych kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia, co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie.

Komentarz [w567]: Uwaga KE nr 44

W ramach PI 8i przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Komentarz [w568]: Uwaga KE nr 1 i 36

Tryb konkursowy zostanie wykorzystany w odniesieniu do działań aktywizacyjnych oraz dla podmiotów, które uzyskały akredytację Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w zakresie działań EURES. Natomiast realizacja projektów w trybie pozakonkursowym będzie wynikać z kompetencji przekazanych samorządom terytorialnym na mocy ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* – będą to projekty o charakterze wdrożeniowym realizowane przez wskazane prawnie podmioty publiczne odpowiedzialne za koordynację danej polityki na poziomie regionalnym lub lokalnym tj. instytucje rynku pracy dysponujące środkami Funduszu Pracy. Zakres i zasady realizacji tego typu projektów pozakonkursowych zostaną ograniczone do przedsięwzięć wskazanych w wiążących horyzontalnych, krajowych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Komentarz [w569]: Uwaga KE nr 45 i 48

W trybie konkursowym zostaną przyjęte metody wyboru operacji zapobiegające kumulacji realizacji większości przedsięwzięć na określonych obszarach województwa. Zastosowane będą preferencje dla obszarów województwa, gdzie określone wskaźniki rozwoju społeczno-ekonomicznego wskazują wartości niższe niż odpowiadające im wskaźniki dla całego województwa, co służyć będzie wyrównywaniu poziomu rozwoju całego regionu i poziomu życia jego mieszkańców. W szczególności pod uwagę wzięta zostanie stopa bezrobocia. Ponadto preferowane będą te projekty, w których w trakcie realizacji, planowane będzie wykorzystywanie klauzul społecznych przy zakupie towarów i usług na potrzeby realizacji projektu.

Komentarz [x570]: Uwaga KE nr 449

Nacisk położony zostanie również na to aby, przedsięwzięcia w zakresie aktywizacji zawodowej uwzględniały efektywność zatrudnieniową, której jednolita metodologia pomiaru, a także sposób wskazywania jej wartości minimalnych będzie określona w odpowiednich wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Dodatkowo priorytetowo traktowane będą projekty zakładające efektywność zatrudnieniową wyższą niż wymagany minimalny próg.

Komentarz [w571]: Uwaga KE nr 49 – zweryfikowano dla całego dokumentu

Ponadto zakłada się możliwość wprowadzenia preferencji dla przedsięwzięć mających na celu tworzenie miejsc pracy w „białym sektorze” oraz „srebrnej gospodarce” i „zielonej gospodarce” (zgodnie z Komunikatem KE „Inicjatywa na rzecz zielonego zatrudnienia” z dnia 02 lipca 2014 r.). IZ RPO przeprowadzi analizę, której celem będzie zidentyfikowanie zapotrzebowania na wsparcie w zakresie tworzenia „białych” i „zielonych” miejsc pracy. Wyniki tej analizy będą brane pod uwagę podczas formułowania kryteriów wyboru projektów.

Komentarz [w572]: Uwaga KE nr 12 i 13

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8i muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

Komentarz [w573]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.3 (VIII-8i) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Komentarz [w574]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8i nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [ZG575]: Usunięto sformułowanie „zwrotnych” zgodnie z uwagami KE nr 77 i 78

2.A.6.4 (VIII-8i) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

Komentarz [AJ576]: Autopoprawka

W ramach PI 8i nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

Komentarz [w577]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w578]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.5 (VIII-8i) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Komentarz [w579]: Uwaga KE nr 1 i 36

Tabela 5 (VIII-8i): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Komentarz [w580]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [t581]: Uwaga KE nr 66 i 67

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	16 278	16 246	32 524	System informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	26 268	System informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem w programie (CO02)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	19 701	System informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	19 701	System informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CO16)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	3 284	System informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [w582]: Uwaga KE nr 60

Komentarz [w583]: Uwaga KE nr 60

Komentarz [w584]: Uwaga KE nr 60

6	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 604	System informatyczny SL 2014	rocznie
7	Liczba osób biernych zawodowo objętych wsparciem w programie (CO03)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	139	172	311	System informatyczny SL 2014	rocznie
8	Liczba przeprowadzonych badań przez Obserwatorium	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	40	System informatyczny SL 2014	rocznie
9	Liczba wytworzonych raportów końcowych z badań przeprowadzonych przez Obserwatorium	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	40	System informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [w585]: Uwaga KE nr 60

PROJEKT

2.A.4 (VIII-8iii) Priorytet inwestycyjny 8iii: Praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

Komentarz [w586]: Uwaga KE nr 31

Komentarz [t587]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w588]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w589]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.5 (VIII-8iii) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Powstanie trwałych miejsc pracy w nowoutworzonych mikroprzedsiębiorstwach

Komentarz [x590]: Uwaga KE nr 51 i 370

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Komentarz [RT591]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Województwo łódzkie cechuje relatywnie niski poziom przedsiębiorczości, w szczególności w zakresie indywidualnej działalności gospodarczej. Tymczasem sektor mikroprzedsiębiorstw uznawany jest za kluczowy dla rozwoju zarówno kraju jak i poszczególnych regionów, w tym także regionu łódzkiego z uwagi na tworzenie miejsc pracy przy wykorzystaniu lokalnych zasobów i potencjału oraz dużą łatwość adaptacji do zmieniających się warunków otoczenia. Zatem istotne jest jego wsparcie, poprzez zapewnienie warunków do powstawania podmiotów gospodarczych, generujących nowe miejsca zarówno w formie samozatrudnienia, jak i w miarę rozwoju firmy również dla pracowników najemnych. Tym bardziej, że rynek pracy nie oferuje dostatecznej liczby miejsc pracy dla wszystkich osób chcących i gotowych podjąć zatrudnienie. Dotyczy to szczególnie osób w najtrudniejszej sytuacji, dla których własna działalność gospodarcza może być alternatywną drogą do podjęcia aktywizacji zawodowej. Poza tym, podjęcie działalności gospodarczej jest również szansą dla osób, które obawiają się utraty dotychczasowego miejsca pracy a dzięki samozatrudnieniu będą w stanie zapewnić sobie źródło utrzymania. Praca na własny rachunek kształtuje również postawy przedsiębiorcze i pozwala na lepsze wykorzystanie kreatywności kapitału ludzkiego.

Istotną barierą dla osób planujących założenie własnej firmy jest niewystarczająca dostępność do zewnętrznych źródeł finansowania, ponieważ rozpoczęcie oraz rozwój działalności gospodarczej niejednokrotnie wiąże się z koniecznością poniesienia dużych wydatków. Banki niechętnie udzielają pożyczek osobom fizycznym z uwagi na ryzyko bankructwa a także relatywnie wysokie koszty przyznawania kredytów w porównaniu do ich wielkości. Ponadto, przyszli przedsiębiorcy często nie posiadają odpowiedniej wiedzy, która pozwoliłaby im na prowadzenie dochodowego i konkurencyjnego mikroprzedsiębiorstwa. Działania podejmowane w ramach PI 8iii będą zatem skoncentrowane na eliminacji powyższych barier.

Komentarz [w592]: Uwaga KE nr 37

Zastosowanie kompleksowego wsparcia przyczyni się do osiągnięcia celu szczegółowego i pozwoli na osiągnięcia zaplanowanego bezpośredniego rezultatu, którym jest powstanie nowych, trwałych miejsc pracy w nowoutworzonych mikroprzedsiębiorstwach, a w konsekwencji do wzrostu zatrudnienia w regionie i zahamowania niekorzystnych trendów demograficznych.

Tabela 4 (VIII-8iii): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Komentarz [w593]: Uwaga KE nr 1 i 36

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	104	%	2014	-	-	104	System Informatyczny SL 2014	rocznie

	na podjęcie działalności gospodarczej													
2	Liczba utworzonych mikroprzedsiębiorstw działających 30 miesięcy po uzyskaniu wsparcia finansowego	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	48	%	2014	-	-	48	badanie ewaluacyjne	2019 2023

2.A.6 (VIII-8iii) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

Komentarz [w594]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.1 (VIII-8iii) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Komentarz [w595]: Uwaga KE nr 1 i 36

Wspieranie przedsiębiorczości w regionie jest jednym z istotnych elementów aktywnej polityki rynku pracy. Działania planowane do realizacji w ramach PI 8iii będą ukierunkowane na rozwój przedsiębiorczości rozumianej jako zakładanie, prowadzenie i rozwijanie własnej działalności gospodarczej z wykorzystaniem dotacji oraz instrumentów finansowych, wspartych działaniami szkoleniowo-doradczymi.

Komentarz [w596]: Uwaga KE nr 77

Z uwagi, że podstawową przeszkodą utrudniającą założenie i rozwój działalności gospodarczej jest bariera finansowa, istotne znaczenie ma wsparcie finansowe przyszłych przedsiębiorców (zarówno w formie dotacji jak i pożyczek).

W związku z trudną sytuacją społeczno-gospodarczą w regionie, wsparcie udzielane będzie przede wszystkim w formie dotacji, które adresowane będą do osób pozostających bez pracy (bezrobotnych, poszukujących pracy i biernych zawodowo), znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy tj.: długotrwale bezrobotnych, kobiet, osób w wieku powyżej 50 lat, osób o niskich kwalifikacjach bądź z niepełnosprawnościami. Z uwagi, że są to osoby, które doświadczają największych trudności na rynku pracy, oferowanie im dotacji minimalizuje ryzyko wpadnięcia w pułapkę zadłużenia w sytuacji niepowodzenia przedsięwzięcia i co za tym idzie, znacznego pogorszenia i tak już trudnej sytuacji życiowej.

Komentarz [x597]: Uwaga KE nr 369

Pożyczki kierowane będą do wszystkich osób przedsiębiorczych i kreatywnych, w tym również pracujących, które skłonne są do podejmowania bardziej ryzykownych przedsięwzięć, cechujących się jednocześnie wyższą rentownością. Zgodnie z zapisami Umowy Partnerstwa dla takich osób przeznaczone zostanie nie więcej niż 20% alokacji w ramach PI. W przypadku województwa łódzkiego założenie to jest również zgodne z wynikami ewaluacji ex-ante w zakresie instrumentów finansowych.

Komentarz [x598]: Uwaga KE nr 368

Z uwagi, iż potencjał organizacyjny mikroprzedsiębiorstw, w tym również jakość ich kapitału ludzkiego jest niewystarczająca, a osoby prowadzące indywidualną działalność gospodarczą funkcjonują w warunkach silnej konkurencji, niezbędne jest również zagwarantowanie wysokiej jakości i zindywidualizowanego wsparcia szkoleniowo-doradczego. Odpowiednie przygotowanie do prowadzenia działalności gospodarczej może również przyczynić się do zwiększenia przeżywalności nowoutworzonych firm.

W ramach PI 8iii nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

Komentarz [w599]: Uwaga KE nr 23

Zakup infrastruktury i nieruchomości nie jest kwalifikowalny w ramach EFS, z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach cross-finansingu. W ramach PI 8iii przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-finansingu w wysokości do 10% wkładu Unii w oś priorytetową, gdy jego zastosowanie będzie

Komentarz [w600]: Uwaga KE nr 24

Komentarz [w601]: Uwaga KE nr 1 i 36

uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągnięcia założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące np. sfinansowania niezbędnych kosztów dostosowania infrastruktury do potrzeb wynikających ze specyfiki przedsięwzięcia, mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu i związane są z zapewnieniem realizacji zasady równości szans a zwłaszcza potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Komentarz [w602]: Uwaga KE nr 21

Wspieraniem w ramach PI 8iii zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Komentarz [w603]: Uwaga KE nr 1 i 36

Wsparcie w ramach PI 8iii objęte będzie regulami pomocy de minimis. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Komentarz [w604]: Uwaga KE nr 22

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8iii:

1. Bezzwrotne wsparcie dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, obejmujące:
  - dotacje na uruchomienie działalności gospodarczej,
  - finansowe wsparcie pomostowe służące pokryciu bieżących wydatków powstałych w początkowym okresie prowadzenia działalności gospodarczej,
  - wsparcie szkoleniowo-doradcze np.:
    - szkolenia z podstaw prowadzenia działalności gospodarczej,
    - szkolenia związane z profilem działalności gospodarczej,
    - pomoc w przygotowaniu biznesplanu,
    - doradztwo w sprawie bieżących zagadnień związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa.
2. Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, obejmujące:
  - pożyczki na uruchomienie działalności gospodarczej przyznawane na preferencyjnych warunkach,
  - wsparcie szkoleniowo-doradcze np.:
    - szkolenia z podstaw prowadzenia działalności gospodarczej,
    - pomoc w przygotowaniu biznesplanu,
    - doradztwo w sprawie bieżących zagadnień związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa.

Komentarz [w605]: Uwaga KE nr 39, 42 i 52

Główne typy beneficjentów:

1. wszystkie podmioty - z wyłączeniem osób fizycznych - nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych (typ przedsięwzięcia nr 1),
2. podmiot, który wdraża instrumenty finansowe (typ przedsięwzięcia nr 2).

Komentarz [AJ606]: Uwaga KE nr 78

Główne grupy docelowe:

1. W zakresie typu przedsięwzięcia nr 1:
osoby pozostające bez pracy (bezrobotne, poszukujące pracy i bierne zawodowo), zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy:
  - osoby w wieku po 50. roku życia,
  - osoby długotrwale bezrobotne,

- kobiety,
- osoby z niepełnosprawnościami,
- osoby o niskich kwalifikacjach.

2. W zakresie typu przedsięwzięcia nr 2: osoby fizyczne zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej.

Komentarz [x607]: Uwaga KE nr 368

Wsparcie aktywizacyjne w tym PI skierowane jest do osób po 29. roku życia.

Komentarz [w608]: Uwaga KE nr 20

Komentarz [w609]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.2 (VIII-8iii) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów formalnych i merytorycznych zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia, co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie. W zakresie projektów obejmujących wdrażanie instrumentów finansowych zapewniona zostanie zgodność kryteriów wyboru z wynikami oceny ex-ante.

Komentarz [w610]: Uwaga KE nr 44

Komentarz [x611]: Uwaga KE nr 79

Stosowany będzie konkursowy tryb wyboru projektów.

W trybie konkursowym zostaną zastosowane preferencje dla obszarów województwa, gdzie określone wskaźniki rozwoju społeczno-ekonomicznego wskazują wartości niższe niż odpowiadające im wskaźniki dla całego województwa, co służyć będzie wyrównywaniu poziomu rozwoju całego regionu i poziomu życia jego mieszkańców. W szczególności pod uwagę wzięte zostaną następujące wskaźniki:

- liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na każde 100 osób w wieku produkcyjnym,
- stopa bezrobocia.

Zastosowane zostaną metody wyboru zapobiegające kumulacji realizacji większości przedsięwzięć na określonych obszarach województwa.

Preferowane będą również projekty oferujące kompleksowe wsparcie dla osób, do których kierowana jest pomoc, a także takie, w których w trakcie realizacji, planowane będzie wykorzystywanie klauzul społecznych przy zakupie towarów i usług na potrzeby realizacji projektu.

Komentarz [x612]: Uwaga KE nr 449

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym.

Projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8iii muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

Komentarz [w613]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.3 (VIII-8iii) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Komentarz [w614]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach PI 8iii będzie wdrażany instrument finansowy w postaci preferencyjnych pożyczek dla osób chcących rozpocząć działalność gospodarczą. Inne formy instrumentów finansowych zostaną uruchomione o ile kolejny etap oceny ex-ante wdrażania instrumentów finansowych wykaże taką potrzebę.

Komentarz [x615]: Korekta w związku z 76 uwagą KE

2.A.6.4 (VIII-8iii) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

Komentarz [w616]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach PI 8iii nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

Komentarz [w617]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.5 (VIII-8iii) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Komentarz [w618]: Uwaga KE nr 1 i 36

Tabela 5 (VIII-8iii): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Komentarz [w619]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w620]: Uwaga KE nr 66 i 67

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób, które otrzymały wsparcie w ramach programu	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	3 445	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 514	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba osób pozostających bez pracy, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2 271	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba osób pozostających bez pracy, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	161	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba osób pracujących, które skorzystały z instrumentów zwrotnych na podjęcie działalności gospodarczej w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	763	System Informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [w621]: Uwaga KE nr 60

2.A.7 (VIII) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

W ramach wdrażania VIII Osi priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznej i współpracy ponadnarodowej, niemniej priorytety inwestycyjne realizowane w niniejszej osi przyczynią się do osiągnięcia celów zawartych w innych osiach priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020, w tym w ramach celów tematycznych 1-7.

Przykładowo PI 8iii wykazuje powiązania z 3 celem tematycznym. Przedsiębiorstwa powstałe w ramach przedsięwzięć objętych priorytetem inwestycyjnym 8iii mogą otrzymać dalsze i szersze wsparcie rozwojowe polegające w szczególności na: zwiększeniu konkurencyjności dzięki inwestycjom infrastrukturalnym (PI 3a), wdrażaniu nowych produktów, usług i unowocześnianiu procesów (PI 3c) oraz ekspansji na nowe rynki zbytu (PI 3b).

2.A.8 (VIII) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (VIII): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Komentarz [w622]: Uwaga KE nr 509, 510 i 511

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
VIII - Zatrudnienie	Wskaźnik produktu	CO01	Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	5 226	5 314	10 540	17 374	17 664	35 038	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają 91,66% alokacji VIII osi priorytetowej
VIII - Zatrudnienie	Wskaźnik postępu finansowego		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	60 660 752	-	-	188 048 332	System Informatyczny SL 2014	

Komentarz [w623]: Uwaga KE nr 60

Komentarz [w624]: Uwaga KE nr 60

2.A.9 (VIII) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7-11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia

Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (VIII) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Zatrudnienie	102	115 794 024
VIII Zatrudnienie	104	56 078 107

Komentarz [w625]: Uwaga KE nr 43

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Zatrudnienie	01	163 692 624
VIII Zatrudnienie	04	8 179 507

Komentarz [t626]: Uwaga KE nr 80

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Zatrudnienie	03	10 000 000
VIII Zatrudnienie	07	161 872 131

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Zatrudnienie	01	9 200 000
VIII Zatrudnienie	07	162 672 131

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS ⁵⁵ (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
VIII Zatrudnienie	08	171 872 131

2.A.10 (VIII) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

⁵⁵ Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

PROJEKT

2.A.1 (IX)

Oś Priorytetowa IX – Włączenie społeczne

Komentarz [t627]: Uwaga KE nr 31

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	IX
Nazwa osi priorytetowej	Włączenie społeczne

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (IX) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz

Oś priorytetowa obejmuje jeden cel tematyczny - CT 9 Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją.

Ze względu na wzrastający poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego w województwie istnieje potrzeba podjęcia działań mających na celu zapobieganie tym negatywnym zjawiskom. Służyć temu będą działania realizowane w ramach trzech priorytetów inwestycyjnych:

- Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie (PI 9i),
- Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym (PI 9iv),
- Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia (PI 9v).

Zaplanowane w ramach osi priorytetowej działania są względem siebie komplementarne i przyczyniają się do realizacji określonych w Umowie Partnerstwa celów szczegółowych w zakresie wzrostu szans na zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz ograniczenia ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług publicznych. W związku z tym podejmowane przedsięwzięcia ukierunkowane będą na włączanie społeczne osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Komentarz [w628]: Uwaga KE nr 31

2.A.3 (IX) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

PROJEKT

2.A.4 (IX-9i) Priorytet inwestycyjny 9i: Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie.

Komentarz [w629]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w630]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w631]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.5 (IX-9i) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Przywrócenie zdolności do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym

Komentarz [w632]: Uwaga KE nr 51 i 375

Komentarz [RT633]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Wzrastający poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego stanowią ważne problemy w województwie łódzkim, szczególnie w połączeniu z postępującymi niekorzystnymi zmianami demograficznymi. W 2011 r. wskaźnik zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym wyniósł 27,6%⁵⁶. Ponadto, istnieje silna korelacja w występowaniu zjawiska bierności zawodowej z wykluczeniem społecznym i rozdzielenie tych dwóch zjawisk jest bardzo trudne. Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym doświadczają wielu negatywnych zjawisk psychospołecznych, finansowo-materiałnych, kulturowych i wychowawczych. Odczuwają przejawy dyskryminacji, zarówno wskutek niedostosowania ustawodawstwa, jak i kulturowych uprzedzeń oraz stereotypów. Problemy wynikające z niepełnosprawności, uzależnień, czy długotrwałej choroby utrudniają osobom z tej grupy korzystanie z zasobów społecznych.

Odpowiedzią na przedstawioną sytuację będą działania ukierunkowane na reintegrację grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poprzez szeroko rozumianą aktywizację społeczno-zawodową. Zaprojektowane działania będą pozytywnie oddziaływać na skutki wykluczenia społecznego takie jak degradacja człowieka jako osoby, spadek możliwości zatrudnienia oraz wzrost poczucia zagrożenia społecznego.

Oczekiwanym rezultatem planowanych przedsięwzięć będzie wzrost liczby osób, u których zostanie przywrócona zdolność do wypełniania ról społeczno-zawodowych. Efektem będzie również wzrost zatrudnienia oraz rozwój kwalifikacji i umiejętności osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem.

Komentarz [w634]: Uwaga KE nr 37, 41 i 52

Tabela 4 (IX-9i): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Komentarz [w635]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w636]: Uwaga KE nr 63, 65, 68 i 377

⁵⁶ Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	56	%	2014	-	-	56	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	20	%	2014	-	-	20	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	15	%	2014	-	-	15	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba jednostek podziału administracyjnego, w których zostaną wykorzystane wyniki badań	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	41	szt.	2014	-	-	198	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	41	%	2014	-	-	41	badanie ewaluacyjne	2019 i 2023

2.A.6 (IX-9i) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

Komentarz [w637]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.1 (IX-9i) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Komentarz [w638]: Uwaga KE nr 1 i 36

Interwencje w ramach priorytetu będą dostosowane do zdiagnozowanych potrzeb konkretnych grup zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym np. osób z określonym rodzajem niepełnosprawności, osób uzależnionych czy osób po opuszczeniu zakładów karnych. Jednocześnie bardzo duży nacisk zostanie położony na indywidualizację wsparcia, tak żeby jego zakres w jak

Komentarz [w639]: Autopoprawka

największym stopniu był dostosowany do potrzeb poszczególnych osób. Pozwoli to na profilowanie wsparcia i zwiększenie jego skuteczności.

Komentarz [w640]: Autopoprawka

Zakłada się realizację kompleksowych programów obejmujących instrumenty aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i kulturalnej..

Dla osób, które nie będą gotowe do wejścia na otwarty rynek pracy przewidziane są usługi reintegracji społeczno-zawodowej realizowane przez podmioty integracji społecznej. W ramach tego typu przedsięwzięcia możliwe będzie skierowanie uczestnika projektu do udziału w KIS, CIS.

Istotnym elementem niesienia efektywnej pomocy będzie monitorowanie zjawisk zachodzących w sferze wykluczenia społecznego, a także analiza skuteczności i koordynacja działań poprzez m.in. działalność regionalnego obserwatorium integracji społecznej. Rozszerzenie działalności dotychczas funkcjonującego regionalnego ośrodka badawczego pozwoli na lepsze rozpoznanie lokalnych problemów społecznych, a w konsekwencji pozwoli na dostosowanie wsparcia do zdiagnozowanych potrzeb wybranych grup społecznych. Systematyczna realizacja tego przedsięwzięcia przez cały okres programowania pozwoli na mapowanie potrzeb zarówno grup docelowych, jak i planowanie określonego rodzaju wsparcia.

Komentarz [w641]: Autopoprawka

W celu poprawy skuteczności działań na rzecz walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w ramach RPO zastosowane zostaną mechanizmy zapewniające komplementarność wsparcia EFS i Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (PO PŻ). W szczególności zapewniona będzie możliwość korzystania przez grupy docelowe PO PŻ z usług aktywnej integracji (w zależności od indywidualnych potrzeb i potencjału poszczególnych osób), a także współpraca beneficjentów EFS z organizacjami partnerskimi i ich regionalnymi oraz lokalnymi jednostkami zajmującymi się dystrybucją żywności.

Komentarz [w642]: Uwaga KE nr 373

W ramach PI 9i nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

Komentarz [w643]: Uwaga KE nr 23

Zakup infrastruktury i nieruchomości nie jest kwalifikowany w ramach EFS, z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach cross-financingu. W ramach PI 9i przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu w wysokości do 10% wkładu Unii w oś priorytetową, gdy jego zastosowanie będzie uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące np. sfinansowania niezbędnych kosztów dostosowania infrastruktury do potrzeb wynikających ze specyfiki przedsięwzięcia, mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu i związane są z zapewnieniem realizacji zasady równości szans, a zwłaszcza potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Komentarz [w644]: Uwaga KE nr 24

Komentarz [w645]: Uwaga KE nr 1 i 36

Wspieraniem w ramach PI 9i zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Komentarz [w647]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach PI 9i nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Komentarz [w648]: Uwaga KE nr 22

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9i:

Komentarz [w649]: Uwaga KE nr 39, 42, 52 i 376

Komentarz [w650]: Uwaga KE nr 1 i 36

1. Programy służące aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i kulturalnej:
  - **instrumenty aktywizacji społecznej** ukierunkowane na przywrócenie zdolności do prawidłowego wypełniania ról społecznych w tym: streetworking, animacja lokalna, poradnictwo specjalistyczne, poradnictwo i wsparcie indywidualne w zakresie podniesienia kompetencji

zyciowych, treningi kompetencji i umiejętności społecznych, grupy wsparcia, mieszkania chronione (w połączeniu z PI 9a), wsparcie asystenta rodzinnego / koordynatora pieczy rodzinnej, środowiskowa praca socjalna, wsparcie dla osób usamodzielniających się (pomoc na usamodzielnienie oraz zagospodarowanie),

- **instrumenty aktywizacji zawodowej** ukierunkowane na podniesienie kwalifikacji zawodowych, poszerzenie wiedzy i umiejętności do uzyskania zatrudnienia, w tym: pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe, trener pracy, asystent zawodowy, szkolenia i kursy zawodowe pod potrzeby lokalnego rynku pracy, staże i praktyki zawodowe, subsydiowane zatrudnienie, zajęcia reintegracji zawodowej u pracodawcy, prace społecznie użyteczne, Program Aktywizacja i Integracja,
  - **instrumenty aktywizacji edukacyjnej** ukierunkowane na poszerzenie wiedzy i umiejętności podnoszących kompetencje ogólne, wpływające na status społeczny, w tym: sfinansowanie kosztów nauki na wszystkich szczeblach nauczania za wyjątkiem studiów podyplomowych, broker edukacyjny, zajęcia wyrównujące (korepetycje),
  - **instrumenty aktywizacji zdrowotnej** prowadzące do utrzymania lub powrotu do zdrowia / równowagi psychicznej, a także podstawowe badania lekarskie i profilaktyka zdrowotna ukierunkowana na uzyskanie lub utrzymanie zatrudnienia, w tym: terapia psychologiczna i psychospołeczna, wspieranie leczenia uzależnień, zespół ćwiczeń usprawniających, współfinansowanie turnusów rehabilitacyjnych,
  - **instrumenty aktywizacji kulturalnej** w tym: uczestnictwo w wydarzeniach kulturalnych (np. kino, teatr, muzeum), uczestnictwo w imprezach lokalnych o charakterze integracyjnym, edukacyjnym, kulturalnym, sportowym, ekologicznym, turystycznym.
2. Wsparcie na tworzenie i funkcjonowanie podmiotów integracji społecznej służące realizacji usług reintegracji społeczno-zawodowej, w tym KIS, CIS.
3. Monitoring i koordynacja wybranych problemów społecznych, w tym usług społecznych, służące poszerzeniu wiedzy o zjawiskach społecznych będących przedmiotem oddziaływania w CT 9 – opracowywanie diagnoz, badań, analiz.

Główne typy beneficjentów:

1. instytucje pomocy i integracji społecznej,
2. podmioty ekonomii społecznej,
3. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
4. organizacje pozarządowe,
5. kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
6. jednostki naukowe.

Komentarz [w651]: Uwaga KE nr 374

Główne grupy docelowe:

Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym wraz z otoczeniem, które w pierwszej kolejności wymagają aktywizacji społecznej, w tym osoby bezrobotne z trzecim profilem pomocy zgodnie z ustawą o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* (w odniesieniu do osób sprofilowanych w powiatowych urzędach pracy).

Komentarz [w652]: Autopoprawka

Szczegółowy katalog osób, które można zaliczyć do grupy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym zawarty będzie w horyzontalnych, krajowych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT 9.

2.A.6.2 (IX-9i) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia formalnych i merytorycznych kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a projektu rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w projekcie rozporządzenia ogólnego, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia, co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie.

W ramach PI 9i przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

W trybie konkursowym planuje się m.in. organizację konkursów adresowanych do podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (ośrodki pomocy społecznej / powiatowe centra pomocy rodzinie). W przypadku tych konkursów zakres instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej, zdrowotnej i kulturalnej będzie zgodny z ustawą o pomocy społecznej i ustawą o zatrudnieniu socjalnym oraz horyzontalnymi, krajowymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi realizacji CT 9.

Planuje się również realizację konkursów na dofinansowanie projektów dedykowanych osobom z niepełnosprawnościami, które uwzględniać będą specyficzne potrzeby tej grupy.

W projektach konkursowych obligatoryjne będzie zastosowanie co najmniej trzech różnych instrumentów, w tym instrumentu aktywizacji społecznej i zawodowej.

Ponadto preferowane będą również projekty:

- partnerskie, których beneficjenci posiadają kompetencje w zakresie udzielania wsparcia w obszarze zatrudnienia i włączenia społecznego, służące organizacji kompleksowego i wysokiej jakości wsparcia,
- zakładające efektywność zatrudnieniową na wyższym poziomie niż wymagany minimalny próg; metodologia pomiaru efektywności zatrudnieniowej, a także sposób wskazywania jej wartości minimalnych będzie określona w odpowiednich wytycznych horyzontalnych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego,
- realizujące usługi reintegracji i rehabilitacji społeczno-zawodowej za pośrednictwem podmiotów integracji społecznej, w tym we współpracy z Ośrodkami Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES), służące preferowaniu podmiotów ekonomii społecznej,
- stosujące klauzule społeczne przy zakupie towarów i usług,
- realizowane na obszarach objętych rewitalizacją w ramach PI 9b, zgodnie z Lokalnymi Programami Rewitalizacji.

Komentarz [w653]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w654]: Uwaga KE nr 44

Komentarz [w655]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [t656]: Autopoprawka oraz uwaga KE nr 45, 46 i 48

Komentarz [w657]: Autopoprawka

Komentarz [w658]: Uwaga KE nr 49

Komentarz [w659]: Uwaga KE nr 52

W trybie pozakonkursowym zaplanowano realizację projektu o charakterze wdrożeniowym przez Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi – wskazany prawnie podmiot publiczny odpowiedzialny za koordynację systemu pomocy społecznej na szczeblu regionalnym i lokalnym. Zakres i zasady realizacji tego typu projektu pozakonkursowego zostaną ograniczone do przedsięwzięć wskazanych w krajowych, horyzontalnych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT 9.

Komentarz [w660]: Uwaga KE nr 45 i 48

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym. Projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Komentarz [w661]: Autopoprawka

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9i muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

Komentarz [w662]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.3 (IX-9i) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Komentarz [w663]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9i nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [ZG664]: Usunięto sformułowanie „zwrotnych” zgodnie z uwagami KE nr 77 i 78

2.A.6.4 (IX-9i) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

Komentarz [w665]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach PI 9i nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

Komentarz [w666]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6.5 (IX-9i) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Komentarz [w667]: Uwaga KE nr 1 i 36

Tabela 5 (IX-9i): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Komentarz [w668]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w669]: Uwaga KE 66, 67, 68, 376 377

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	27 202	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (CO16)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	6 801	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba przeprowadzonych badań w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	20	System Informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [w670]: Uwaga KE nr 60

2.A.4 (IX-9iv) Priorytet inwestycyjny 9iv: Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

Komentarz [w671]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w672]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w673]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.5 (IX-9iv) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Poprawa dostępu do usług społecznych i zdrowotnych realizowanych na terenie województwa łódzkiego

Komentarz [w674]: Uwaga KE nr 51

Komentarz [RT675]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Czynnikiem decydującym o atrakcyjności regionu i jego poziomie cywilizacyjnym są warunki życia mieszkańców określone m.in. poprzez dostęp do podstawowych usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym. Usługi te odgrywają ważną rolę w społeczeństwie przyczyniając się do ochrony socjalnej i włączenia społecznego. Popyt na te usługi wzrasta, a możliwości ich finansowania maleją z uwagi na trudności gospodarcze w regionie oraz starzenie się społeczeństwa. Województwo łódzkie cechują postępujące negatywne procesy demograficzne, Zgodnie z prognozami Głównego Urzędu Statystycznego w grupie wiekowej 15-64 prognozowany jest znaczny spadek liczby osób powodujący, że począwszy od 2016 r. województwo będzie charakteryzowało się najmniejszym udziałem tej grupy w ogóle ludności. Odsetek osób najstarszych będzie rósł w tempie średnio 3,1% rocznie. Pomimo, że tempo wzrostu udziału tej grupy (w proc.) nie jest największe w kraju, to jednocześnie zmniejszająca się znacznie liczba mieszkańców województwa powoduje, że udział grupy osób najstarszych jest o 2 pkt proc. wyższy niż średnio w Polsce. Ponadto, w najbliższych latach przewiduje się nasilenie zjawiska podwójnego starzenia się ludności, przejawiające się szybkim zwiększaniem się udziału osób najstarszych w populacji ludności w wieku poprodukcyjnym. Obserwowane są również dysproporcje terytorialne w dostępie do usług społecznych, w tym koncentracja tych usług w ośrodkach miejskich. Nie bez znaczenia dla kondycji społeczeństwa jest również sytuacja zdrowotna dzieci, która wpływa nie tylko na ich rozwój fizyczno-psychologiczny, ale również stanowi podstawę, na której opiera się jakość życia przyszłych dorosłych. Z uwagi na powyższe, w ramach PI 9iv planowany jest rozwój usług umożliwiający zwiększenie liczby osób korzystających z usług społecznych i zdrowotnych świadczonych na obszarze województwa łódzkiego oraz podniesienie jakości tych usług. Planowane jest wsparcie procesu deinstytucjonalizacji oraz rozwoju usług dostosowanych do specyficznych potrzeb mieszkańców, w tym usług środowiskowych. Służyć ma to m.in. zapewnieniu dzieciom możliwości dorastania w rodzinach, a innym osobom potrzebującym wsparcia, możliwości niezależnego życia i uczestnictwa w życiu społeczności.

Komentarz [w676]: Uwaga KE nr 37, i 41

Oczekiwany rezultatem planowanych interwencji będzie, wzrost liczby trwałych miejsc świadczenia usług społecznych lub zdrowotnych oraz stworzenia warunków do deinstytucjonalizacji funkcjonujących form wsparcia pomocy dziecku i rodzinie.

Komentarz [w677]: Uwaga KE nr 40, 52 i 381

Komentarz [w678]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w679]: Uwaga KE 63, 65, 68 i 382

Tabela 4 (IX-9iv): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba wspartych w programie miejsc	Region	%	nie	-	-	87	%	2014	-	-	87	System	rocznie

	świadczenia usług społecznych lub zdrowotnych istniejących po zakończeniu projektu	slabiej rozwinięty		dotyczy														Informatyczny SL 2014	
2	Liczba osób, które zostały przygotowane do pełnienia roli rodzinnej pieczy zastępczej oraz do przysposobienia dziecka	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	76	%	2014	-	-	85						System Informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [w680]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.6 (IX-9iv) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IX-9iv) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Komentarz [w681]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach priorytetu inwestycyjnego planuje się realizację szerokiego spektrum działań, które z jednej strony umożliwią większej liczbie osób skorzystanie z usług społecznych i zdrowotnych, co w konsekwencji pozwoli na zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej w regionie, z drugiej zaś przyczynią się do wzrostu jakości świadczonych usług.

W doborze usług społecznych duży nacisk położony zostanie na indywidualizację wsparcia w celu dostosowania ich do zdiagnozowanych potrzeb konkretnych grup docelowych.

Usługi kierowane do rodzin, mające na celu udzielenie wszechstronnego wsparcia w przewyciężaniu trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych będą miały zarówno charakter profilaktyczny jak i prewencyjny. Szczególny rodzaj wsparcia przewiduje się dla rodzin dotkniętych problemem przemocy i uzależnień.

Planuje się również podjęcie współpracy z rodzinami zastępczymi i udzielanie im wsparcia w wykonywanych przez nie zadaniach związanych z pieczą zastępczą oraz działania skierowane do kandydatów na rodziców zastępczych i adopcyjnych w celu przygotowania do przyjęcia dzieci do rodziny.

W ramach rozwoju usług opieki środowiskowej dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych oraz wsparcia dziennego lub innych alternatywnych form opieki, przewidziane będą działania przyczyniające się do zwiększenia samodzielności osób zależnych i w następstwie umożliwiające ich opiekunom powrót na rynek pracy. Planuje się wzrost jakości i dostępności usług, w tym w środowiskowych domach samopomocy, placówkach wsparcia dziennego i spersonalizowanych usług asystenckich, a także rozwój wszelkiego rodzaju inicjatyw oddolnych aktywizujących społecznie osoby starsze.

Komentarz [w682]: Autopoprawka i uwaga KE nr 50

Poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych to także poprawa jakości pomocy kierowanej do dzieci powyżej 3. roku życia i młodzieży. Działania adresowane do tej grupy docelowej ukierunkowane będą na wspieranie placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży w tym świetlic środowiskowych, klubów, ognisk wychowawczych, placówek specjalistycznych, placówek socjoterapeutycznych i resocjalizacyjnych. Szczególny nacisk w działaniach będzie położony na usługi skierowane do dzieci i młodzieży, które weszły w konflikt z prawem i/lub są uzależnione od alkoholu i środków psychoaktywnych.

W przypadku osób z niepełnosprawnościami rekomendowane będą działania umożliwiające ich usamodzielnienie się życiowe m.in. w celu wejścia lub powrotu na rynek pracy. W przypadku tej grupy docelowej działania nakierowane będą głównie na system mieszkań wspomaganych i treningowych, w których to osoby z niepełnosprawnościami będą uczyć się samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Wsparcie dla usług społecznych ogólnego interesu będzie zgodne z krajowymi, horyzontalnymi wytycznymi właściwego ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi realizacji CT 9 oraz Komunikatem Komisji Europejskiej *Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi społeczne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie KOM(2007)725*.

Przedsięwzięcia będą realizowane po uprzednim dokonaniu analizy trendów demograficznych na danym obszarze.

Komentarz [w683]: Autopoprawka

Zaplanowane działania mają na celu deinstytucjonalizację i rozwój środowiskowych form wsparcia. Propagowane będzie odejście od opieki instytucjonalnej na rzecz opieki środowiskowej, jednakże nie wykluczając stacjonarnych form. Wsparcie usługami w ramach form instytucjonalnych będzie zastosowane w przypadku, gdy będzie niezbędne ze względu na stan zdrowia lub inne istotne przesłanki.

Komentarz [w684]: Uwaga KE nr 379, usunięto OSUS w ramach autopoprawki

Mając na uwadze profilaktykę dzieci w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i ich rehabilitację zaplanowano działania prowadzące do zwiększenia dostępności usług zdrowotnych w tym zakresie. Niezwykle istotne jest stworzenie kompleksowego systemu oddziaływań diagnostycznych, leczniczo-rehabilitacyjnych i terapeutyczno-edukacyjnych, skierowanych zarówno do dzieci jak również ich rodzin, które mogą prowadzić do całkowitego wyrównania zaburzeń rozwojowych u niektórych dzieci lub też ograniczyć prawdopodobieństwo ich niezdolności do samodzielnego funkcjonowania w późniejszym życiu. Wczesne wykrycie wad rozwojowych pozwoli na uniknięcie niepełnosprawności wśród dzieci. Opieka nad dzieckiem niepełnosprawnym jest częstym powodem zaprzestania aktywności zawodowej przez jedno z rodziców/opiekunów, tak więc zaproponowane wsparcie przyczyni się do poprawy sytuacji na rynku pracy osób sprawujących opiekę nad dzieckiem.

Projekty będą realizowane na podstawie regionalnych profilaktycznych programów zdrowotnych opracowanych w oparciu o zdiagnozowane w regionie problemy. Programy będą tworzone zgodnie ze schematem programu zdrowotnego oraz będą opiniowane przez Agencję Oceny Technologii Medycznych (AOTM).

Komentarz [w685]: Autopoprawka

Wsparcie będzie realizowane zgodnie z *Police paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 Krajowe ramy strategiczne*. Działania podejmowane w obszarze zdrowia będą podlegały zasadom koordynacji określonym w Umowie Partnerstwa.

Komentarz [w686]: Uwaga KE nr 34

W celu poprawy skuteczności działań na rzecz walki z ubóstwem, w ramach RPO zastosowane zostaną mechanizmy zapewniające komplementarność wsparcia EFS i Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (PO PŻ). W szczególności zapewniona będzie możliwość korzystania przez grupy docelowe PO PŻ z usług społecznych (w zależności od indywidualnych potrzeb i potencjału poszczególnych osób), a także współpraca beneficjentów EFS z organizacjami partnerskimi i ich regionalnymi oraz lokalnymi jednostkami zajmującymi się dystrybucją żywności.

Komentarz [w687]: Uwaga KE nr 373

W ramach PI 9iv nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

Komentarz [w688]: Uwaga KE nr 23

Zakup infrastruktury i nieruchomości nie jest kwalifikowany w ramach EFS, z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach cross-financingu. W ramach PI 9iv przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu w wysokości do 10% wkładu Unii w oś priorytetową, gdy jego zastosowanie będzie uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące np. sfinansowania niezbędnych kosztów dostosowania infrastruktury do potrzeb wynikających ze specyfiki przedsięwzięć, mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu i związane są z zapewnieniem realizacji zasady równości szans a zwłaszcza potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Komentarz [w689]: Uwaga KE nr 24

Komentarz [w690]: Uwaga KE nr 21

Wsparciem w ramach PI 9iv zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 9iv nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Komentarz [w691]: Uwaga KE nr 22

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9iv:

Usługi społeczne

1. rozwój usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej służące wsparciu w pokonywaniu trudnych sytuacji życiowych w tym: usługi asystenta rodzinnego oraz specjalisty pracy z rodziną, usługi koordynatora pieczy zastępczej, konsultacje i poradnictwo specjalistyczne w tym prawne i obywatelskie, interwencja kryzysowa, grupy wsparcia, przygotowanie do pełnienia ról rodziców zastępczych i adopcyjnych, wsparcie rodzin zastępczych, usługi rodziny wspierającej, usługi terapeutyczne, mieszkania chronione, deinstytucjonalizacja funkcjonujących form wsparcia pomocy dziecku i rodzinie,
2. rozwój usług placówek wsparcia dziennego oraz innych alternatywnych form opieki dla dzieci (powyżej 3. roku życia) i młodzieży służące integracji społecznej oraz zapobieganiu patologiom w tym: środowiskowe domy samopomocy, świetlice środowiskowe, ogniska środowiskowe, placówki wsparcia dziennego dzieci i młodzieży,
3. rozwój usług ośrodków wsparcia dziennego oraz innych alternatywnych form opieki dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych służących zaspokojeniu rosnących potrzeb wynikających z niesamodzielności w tym: placówki wsparcia dziennego, środowiskowe domy samopomocy, kluby seniora, mieszkania chronione, domowa opieka paliatywna, hospicyjna, poszpitalna, spersonalizowane usługi asystenckie,
4. rozwój usług społecznej rehabilitacji osób z niepełnosprawnościami, umożliwiającej integrację społeczną i/lub wejście albo powrót na rynek pracy w tym: W TZ, środowiskowe usługi prowadzące do samodzielności, specjalistyczne usługi opiekuńcze, dzienne centra aktywności, mieszkania chronione, spersonalizowane usługi asystenckie.

Komentarz [w692]: Uwaga KE nr 378 – definicja zawarta w Komunikacie KE Usługi świadczone w interesie ogólnym, w tym usługi socjalne świadczone w interesie ogólnym: nowe zobowiązanie europejskie KOM(2007)725 jest szeroka i nie wyklucza poradnictwa prawnego i obywatelskiego. W PI 9iv poradnictwo prawne i obywatelskie zostało zaplanowane jako jeden z elementów konsultacji i poradnictwa specjalistycznego w ramach rozwoju usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Usługi zdrowotne

1. rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami – wdrożenie programów zdrowotnych.

Komentarz [w693]: Uwaga KE nr 15, 39, 41, 42 i 50

W ramach PI 9iv zaplanowane świadczenie spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych jest działaniem powiązaniem z inwestycjami zaplanowanymi do realizacji w PI 9a.

Główne typy beneficjentów:

1. jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
2. organizacje pozarządowe i podmioty ekonomii społecznej, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
3. podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,
4. podmioty lecznicze

Komentarz [w694]: Uwaga KE nr 380, usunięcie OHP

Główne grupy docelowe:

Usługi społeczne

1. osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz ich otoczenie, w szczególności: rodziny, osoby sprawujące rodzinną pieczę zastępczą dzieci powyżej 3. roku życia, młodzież, osoby przewlekle chore, osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze,
2. osoby będące kandydatami do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz osoby będące kandydatami do przysposobienia dziecka

Komentarz [w695]: Autopoprawka

Usługi zdrowotne

1. dzieci w zakresie wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji oraz ich otoczenie (zgodnie z założeniami Police paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020 Krajowe ramy strategiczne).

Szczegółowy katalog osób, które można zaliczyć do grupy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym zawarty będzie w horyzontalnych, krajowych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT 9.

Komentarz [w696]: Autopoprawka

2.A.6.2 (IX-9iv) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Komentarz [w697]: Uwaga KE nr 1 i 36

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów formalnych i merytorycznych zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie.

Komentarz [w698]: Uwaga KE nr 44

W ramach PI 9iv przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym. W trybie tym planuje się m.in. realizację konkursów skierowanych do podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (ośrodki pomocy społecznej / powiatowe centra pomocy rodzinie) w ramach realizacji przedsięwzięć związanych z rozwojem usług wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej. W przypadku tych konkursów zakres usług będzie zgodny z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz krajowymi, horyzontalnymi wytycznymi właściwego ministra ds. rozwoju regionalnego dotyczącymi realizacji CT 9.

Komentarz [w699]: Uwaga KE nr 45, 46 i 48, w ramach autopoprawki zrezygnowano z trybu pozakonkursowego

Preferowane będą projekty:

- na obszarach, na których dane wsparcie nie jest realizowane albo realizowane jest w niewystarczającym stopniu,
- promujące trwałość,
- stosujące klauzule społeczne przy zakupie towarów i usług, służące preferowaniu korzystania z usług jednostek ekonomii społecznej.

Komentarz [w700]: Autopoprawka

Komentarz [w701]: Uwaga KE nr 449

Realizacja projektów w formule ZIT będzie prowadzona zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa (Sekcja 3.1.2), Zasad realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce oraz Sekcji 4 RPO WŁ 2014-2020.

W ramach ZIT możliwa będzie realizacja projektów w trybie konkursowym.

Komentarz [w702]: Autopoprawka – usunięcie trybu pozakonkursowego

Niezależnie od trybu wyboru projektów, projekty realizowane w formule ZIT będą musiały spełniać kryteria wyboru projektów ustanawiane przez Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9iv muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

Komentarz [t703]: Autopoprawka

2.A.6.3 (IX-9iv) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Komentarz [w704]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach priorytetu inwestycyjnego 9iv nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [ZG705]: Usunięto sformułowanie „zwrotnych” zgodnie z uwagami KE nr 77 i 78

Komentarz [AJ706]: Uwaga KE nr 77

2.A.6.4 (IX-9iv) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

Komentarz [w707]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach PI 9iv nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IX-9iv) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Komentarz [w708]: Uwaga KE nr 1 i 36

Tabela 5 (IX-9iv): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Komentarz [w709]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w710]: Uwaga KE nr 66, 67, 68 i 382

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	10 616	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba dzieci objętych usługami zdrowotnymi świadczonymi w interesie ogólnym w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	9 000	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba osób uczestniczących w przygotowaniu do sprawowania rodzinnej pieczy zastępczej oraz do przysposobienia dziecka	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	387	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4 (IX-9v) Priorytet inwestycyjny 9v: Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia

Komentarz [w711]: Uwaga KE nr 31

Komentarz [w712]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w713]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w714]: Uwaga KE nr 31

Komentarz [w715]: Uwaga KE nr 1 i 36

2.A.5 (IX-9v) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Powstanie nowych i trwałych miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej

Komentarz [w716]: Uwaga KE nr 383

Komentarz [RT717]: Uwaga nr 50 – dot. zmiany celu szczegółowego z uwagi na zwiększenie logiki interwencji Programu

Komentarz [t718]: Uwaga KE nr 51 i 383

Komentarz [w719]: Uwaga KE nr 37, 383 i 384

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Rozwój ekonomii społecznej oraz działających w tym obszarze przedsiębiorstw społecznych jest szansą na włączenie społeczne i zatrudnienie osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, pozostających dotychczas bez zatrudnienia. Długotrwałe pozostawanie poza rynkiem pracy powoduje wystąpienie u tych osób szeregu barier, które uniemożliwiają aktywność zawodową. Są to m.in. bariery mentalne i materialne tj. niechęć do poszukiwania pracy, brak wiary we własne możliwości, brak możliwości podnoszenia kwalifikacji zawodowych a nawet zapewnienia podstawowych potrzeb życia codziennego, co w efekcie prowadzi do izolacji społecznej, ubóstwa i bierności zawodowej. Sektor ekonomii społecznej jest niezwykle istotny dla aktywizacji osób z niepełnosprawnościami. Wskaźniki badające poziom aktywności zawodowej w tej grupie, mimo wzrostowej tendencji, są w województwie łódzkim nadal zbyt niskie. Osoby te wyróżnia potrzeba odbudowania więzi społecznych, wyrównania szans w dostępie do rynku pracy, co może zapewnić zatrudnienie m.in. w spółdzielniach socjalnych.

Tworzenie miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej⁵⁷, a zwłaszcza w nowoutworzonych przedsiębiorstwach społecznych stworzy warunki do przywrócenia osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym na rynek pracy.

Komentarz [AJ720]: Autopoprawka związana ze zmianą nazwy

Dla osób zainteresowanych utworzeniem przedsiębiorstwa społecznego istotną barierą jest ograniczony dostęp do źródeł finansowania swoich przedsięwzięć oraz niewystarczające kompetencje w zakresie prowadzenia tego typu działalności.

Ponadto istotną kwestią jest zapewnienie rozwoju i trwałości funkcjonowania przedsiębiorstw społecznych poprzez systematyczne podnoszenie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego kadry zarządzającej, pracowników i wolontariuszy tych podmiotów.

Oczekiwanym rezultatem planowanych przedsięwzięć będzie powstanie nowych miejsc pracy w sektorze gospodarki społecznej, gdzie osoby zagrożone wykluczeniem społecznym uzyskają trwałe zatrudnienie co przyczyni się do zmniejszania skali ubóstwa na obszarze województwa.

Tabela 4 (IX-9v): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego)

Komentarz [w721]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w722]: Uwaga nr 63, 65, 67, 68, 384 i autopoprawka

⁵⁷ Zgodnie z definicją określoną w Krajowych wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa z wykorzystaniem środków Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w perspektywie 2014-2020.

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Wartość bazowa			wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	66	%	2014	-	-	66	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	336	szt.	2014	-	-	435	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami	Region słabiej rozwinięty	szt.	nie dotyczy	-	-	47	szt.	2014	-	-	61	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	44	%	2014	-	-	44	badanie ewaluacyjne	2019 2023
5	Liczba miejsc pracy istniejących co najmniej 30 miesięcy, utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych dla osób z niepełnosprawnościami	Region słabiej rozwinięty	%	nie dotyczy	-	-	44	%	2014	-	-	44	badanie ewaluacyjne	2019 2023

2.A.6 (IX-9v) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (IX-9v) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Wsparcie w ramach PI 9v skupi się na zwiększeniu dostępu do bezzwrotnych dotacji na uruchomienie przedsiębiorstwa społecznego i innych podmiotów ekonomii społecznej. Prowadzone będzie kompleksowe przygotowanie uczestników wsparcia do prowadzenia działalności głównie poprzez zapewnienie wysokiej jakości szkoleń i doradztwa, dostosowanych do indywidualnych potrzeb. Możliwe też będzie korzystanie z usług opiekuna/mentora oraz szkoleń zawodowych, co na podstawie doświadczeń z realizacji projektów w perspektywie finansowej 2007-2013 uznano za istotny element wsparcia.

Realizowane będą również zintegrowane usługi mające na celu wzmocnienie potencjału istniejących przedsiębiorstw społecznych. Wsparcie skupi się na doradztwie prawnym i biznesowym, które jest niezbędne do rozwoju ich działalności. Ponadto przewiduje się wsparcie na rzecz podnoszenia

Komentarz [w723]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w724]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [t725]: Uwaga KE nr 39 i 42

kwalifikacji i doświadczenia zawodowego pracowników, wolontariuszy i kadry zarządzającej przedsiębiorstw społecznych, co wspomże procesy podejmowania inwestycji rozwojowych.

W ramach PI 9v nie będą finansowane kampanie promocyjne, a działania upowszechniające będą realizowane wyłącznie jako uzupełnienie działań wdrożeniowych w obszarach wspieranych z EFS.

Komentarz [w726]: Uwaga KE nr 23

Zakup infrastruktury i nieruchomości nie jest kwalifikowany w ramach EFS, z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach cross-financingu. W ramach PI 9v przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu w wysokości do 10% wkładu Unii w oś priorytetową, gdy jego zastosowanie będzie uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania dotyczące np. sfinansowania niezbędnych kosztów dostosowania infrastruktury do potrzeb wynikających ze specyfiki przedsięwzięcia, mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu i związane są z zapewnieniem realizacji zasady równości szans a zwłaszcza potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Komentarz [w727]: Uwaga KE nr 24

Komentarz [w728]: Uwaga KE nr 1 i 36

Wsparciem w ramach PI 9v zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Komentarz [w729]: Uwaga KE nr 21

Komentarz [w730]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach PI 9v nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej. Ze wsparcia w ramach pomocy publicznej wyłączone zostaną duże przedsiębiorstwa.

Komentarz [w731]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [w732]: Uwaga KE nr 22

Największy wkład w osiąganie celu szczegółowego przyniesie zwiększenie dostępu do bezzwrotnych dotacji na tworzenie miejsc pracy oraz kompleksowego wsparcia szkoleniowo-doradczego.

Komentarz [w733]: Uwaga KE nr 52

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 9v:

Komentarz [w734]: Uwaga KE nr 1 i 36

1. Udzielanie wsparcia finansowego na tworzenie miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych i innych podmiotach ekonomii społecznej oraz finansowanie części ich funkcjonowania w ramach działalności integracyjnej i pożytku publicznego obejmujące np.:

Komentarz [w735]: Uwaga KE nr 39 i 42

- bezzwrotne dotacje na utworzenie miejsca pracy,
- finansowe wsparcie pomostowe służące pokryciu bieżących wydatków,
- wsparcie szkoleniowo-doradcze np.:
  - szkolenia z podstaw prowadzenia działalności gospodarczej,
  - pomoc w przygotowaniu biznesplanu,
  - doradztwo w sprawie bieżących zagadnień związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa,
  - pomoc w nawiązywaniu kontaktów biznesowych,
  - mentoring na etapie zakładania i pierwszych miesiącach działania przedsiębiorstwa,
  - szkolenia zawodowe,
- dofinansowanie tworzenia oraz działania lub realizacji usług w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej lub reintegracji zawodowej i społecznej przez podmioty ekonomii społecznej nie będące przedsiębiorstwami społecznymi.

2. Świadczenie usług wsparcia istniejących przedsiębiorstw społecznych i innych podmiotów ekonomii społecznej, głównie o charakterze doradczo-szkoleniowym służące wzmocnieniu potencjału istniejących PES, w tym głównie przedsiębiorstw społecznych np.:

- doradztwo prawne, biznesowe, finansowe,
- podnoszenie kwalifikacji i doświadczenia zawodowego kadry zarządzającej, pracowników i wolontariuszy PES (np. szkolenia, staże, praktyki, wizyty studyjne),
- doradztwo w zakresie rozwijania kompetencji społecznych PES, dotyczące budowania powiązań kooperacyjnych.

3. Świadczenie usług rozwoju ekonomii społecznej zmierzające do inicjowania tworzenia nowych podmiotów ES i przedsiębiorstw społecznych np.:
  - szkolenia, doradztwo indywidualne i grupowe w zakresie inicjowania tworzenia nowych podmiotów, w tym przedsiębiorstw społecznych,
  - przygotowanie grup założycielskich, preinkubacja podmiotów.
4. Koordynacja działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie w zakresie zgodnym z krajowymi horyzontalnymi wytycznymi określonymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Główne typy beneficjentów:

1. instytucje wsparcia i rozwoju ekonomii społecznej / akredytowane OWES,
2. podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe,
3. jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst,
4. jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną,
5. kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych.

Komentarz [t736]: Autopoprawka

Główne grupy docelowe:

1. Podmioty ekonomii społecznej, organizacje pozarządowe planujące ekonomizację,
2. Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, które w pierwszej kolejności wymagają aktywizacji społecznej, w tym osoby bezrobotne, które zgodnie z ustawą o *promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy* znajdują się w trzeciej grupy osób – tzw. oddalonych od rynku pracy (w odniesieniu do osób sprofilowanych przez powiatowe urzędy pracy). Szczegółowy katalog osób, które można zaliczyć do grupy osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym zawarty będzie w krajowych, horyzontalnych wytycznych ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego dotyczących realizacji CT 9.
3. Osoby fizyczne i osoby prawne, które planują założyć podmiot ekonomii społecznej,
4. Otoczenie podmiotów ekonomii społecznej.

Komentarz [w737]: Autopoprawka

2.A.6.2 (IX-9v) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Zasady wyboru operacji będą zgodne z wytycznymi horyzontalnymi w zakresie trybów wyboru projektów, wydanymi przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wybór projektu uzależniony będzie od spełnienia kryteriów formalnych i merytorycznych zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit a oraz art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013). Procedury wyboru projektów będą spełniać zasady określone w rozporządzeniu, w szczególności w art. 125 ust. 3. Stosowane kryteria oceny będą niedyskryminacyjne, przejrzyste i będą uwzględniać ogólne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia, co zagwarantuje, że wybrane do realizacji projekty w największym stopniu przyczynią się do realizacji celów i wskaźników wskazanych w Programie.

Komentarz [w739]: Uwaga KE nr 44

W ramach PI 9v przewiduje się wybór projektów w trybie konkursowym i pozakonkursowym.

Komentarz [t740]: Autopoprawka

W odniesieniu do usług mających na celu wsparcie i rozwój ekonomii społecznej, realizacja projektów będzie prowadzona przez akredytowane ośrodki wsparcia ekonomii społecznej.

Komentarz [t741]: Autopoprawka

Preferowane będą projekty:

Komentarz [w742]: Autopoprawka

- wspierające rozwój działań ekonomii społecznej w kluczowych sferach rozwojowych, określonych w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej,
- uwzględniające udział osób z niepełnosprawnościami,
- zakładające zastosowanie klauzul społecznych przy zakupowaniu towarów i usług.

Komentarz [w743]: Uwaga KE nr 449

Przewiduje się również realizację projektu pozakonkursowego o charakterze wdrożeniowym zgodnie z krajowymi, horyzontalnymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego przez Samorząd Województwa Łódzkiego / Regionalne Centrum Polityki Społecznej w Łodzi w zakresie koordynacji działań na rzecz sektora ekonomii społecznej w regionie.

Komentarz [w744]: Autopoprawka

Wsparcie w ramach PI 9v będzie realizowane zgodnie z Krajowym Programem Rozwoju Ekonomii Społecznej oraz krajowymi, horyzontalnymi wytycznymi ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego.

System wyboru projektów będzie oparty na zasadach przyjętych dla całego Programu.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 9v muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

Komentarz [t745]: Autopoprawka

2.A.6.3 (IX-9v) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

Komentarz [w746]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach PI 9v nie będą wdrażane instrumenty finansowe.

Komentarz [w747]: Uwaga KE nr 76

2.A.6.4 (IX-9v) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

Komentarz [w748]: Uwaga KE nr 1 i 36

W ramach PI 9v nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (IX-9v) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Komentarz [w749]: Uwaga KE nr 1 i 36

Tabela 5 (IX-9v): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Komentarz [w750]: Uwaga KE nr 1 i 36

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	553	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	495	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (IX) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7

W ramach wdrażania IX Osi priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznej i współpracy ponadnarodowej, niemniej priorytety inwestycyjne realizowane w niniejszej osi przyczynią się do osiągnięcia celów zawartych w innych osiach priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020, w tym w ramach celów tematycznych 1-7.

Przykładowo realizacja PI 9v będzie mieć wpływ na osiągnięcie celów PI 3a, gdyż rozwój gospodarki społecznej może przyczynić się do zwiększania atrakcyjności inwestycyjnej regionu zarówno poprzez tworzenie nowych przedsiębiorstw społecznych, jak i wzmacnianie potencjału istniejących już innych podmiotów ekonomii społecznej.

2.A.8 (IX) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno - gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (IX): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
IX Oś - Włączenie społeczne	Wskaźnik produktu		Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	6 081	-	-	27 755	System Informatyczny SL 2014	Powiązane z imi typy projektów odpowiadają za 71,58% alokacji IX osi priorytetowej
IX Oś - Włączenie społeczne	Wskaźnik postępu finansowego		Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	43 858 143	-	-	177 339 447	System Informatyczny SL 2014	

Komentarz [w751]: Uwaga KE nr 509, 510, 511

2.A.9 (IX) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7–11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (IX) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji			
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)	
IX Włączenie społeczne	109	108 260 190	
IX Włączenie społeczne	112	38 911 421	
IX Włączenie społeczne	113	14 912 830	

Komentarz [w752]: Uwaga KE nr 43

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania			
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)	
IX Włączenie społeczne	0401	162 084 441	

Komentarz [t753]: Uwaga KE nr 80

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru			
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)	
IX Włączenie społeczne	03	11 000 000	
IX Włączenie społeczne	07	151 084 441	

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania			
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)	
IX Włączenie społeczne	01	23 648 612	
IX Włączenie społeczne	07	138 435 829	

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS⁵⁸ (wyłącznie EFS)			
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty		

⁵⁸ Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
IX Włączenie społeczne	08	162 084 441

2.A.10 (IX) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

PROJEKT

2.A.1 (X)**Oś Priorytetowa X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie**

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	X
Nazwa osi priorytetowej	Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie

Komentarz [Z754]: Zmiana wyniku z nowego podziału Osi VI Kompetencje i adaptacyjność – wyodrębnienie z niej dwóch osi X i XI ze względu na uwagę 31 KE dot. zbyt dużej liczby PI i CT w jednej osi.

Komentarz [Z755]:

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (X) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz**2.A.3 (X) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego**

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

Komentarz [Z756]: Uzasadnienie usunięte, gdyż wymagane jest tylko w sytuacji gdy po uwadze KE Z jednej osi wydzielono dwie, z których każda obejmuje 1 CT. (wcześniej w jednej osi był CT 8 i 10.)

2.A.4.(X-8iv) Priorytet inwestycyjny 8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

2.A.5 (X-8iv) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Wzrost poziomu aktywności zawodowej oraz zdolności do zatrudnienia osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3

Cel szczegółowy 2

Poprawa dostępu do miejsc opieki nad dziećmi do lat 3

Cel szczegółowy 3

Wzrost zastosowania przez pracodawców rozwiązań umożliwiających łączenie życia rodzinnego i zawodowego.

Komentarz [AP757]: Zmiana wynikająca z uwag KE nr 385 i nr 50.

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Oczekiwany efekt planowanych typów przedsięwzięć będzie zwiększenie szansy na zatrudnienie oraz utrzymanie zatrudnienia osobom, które pełnią funkcje rodzicielskie, poprzez zastosowanie kompleksowych mechanizmów wsparcia, takich jak zwiększenie dostępności do usług opieki nad dziećmi do lat trzech, zastosowanie instrumentów umożliwiających powrót na rynek pracy oraz działania skierowane do pracodawców, pozwalające na zastosowanie metod organizacji pracy, umożliwiających godzenie życia rodzinnego i zawodowego.

Tabela 4 (X-8iv): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów¹²(w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rek bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem/wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	1728	osoby	2013	112	114	124	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób pozostających bez pracy, które znalazły pracę lub poszukują pracy po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	1728	osoby	2013	32	32	352	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	3210	szt.	2012	-	-	162	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	121	szt.	2014	-	-	81	System Informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [AP758]: Zmiana wyniku ze zmiany WLWK i uwagi KE 50. Autopoprawka, w związku z weryfikacją metodologii szacowania wskaźników.

Komentarz [AP759]: Zmiana wyniku ze zmiany WLWK oraz uwagi KE 50 i 388. Autopoprawka, w związku z weryfikacją metodologii szacowania wskaźników.

Komentarz [AP760]: Zmiana wyniku ze zmiany WLWK i uwagi KE 50. Autopoprawka, w związku z weryfikacją metodologii szacowania wskaźników

	przedsiębiorstw ekonomii społecznej), które wdrożyły elastyczne formy zatrudnienia												
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

2.A.6 (X-8iv) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (X-8iv) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Działania w ramach PI 8iv mają przyczynić się do wzrostu szans na zatrudnienie oraz utrzymania zatrudnienia poprzez działania umożliwiające łączenie życia zawodowego z prywatnym. Działania te będą kierowane zarówno do osób sprawujących opiekę nad dzieckiem do lat 3 jak i pracodawców.

Częstą przyczyną dezaktywacji zawodowej pracowników bądź barierą w wejściu na rynek pracy jest konieczność opieki nad dziećmi. Potrzeba działań w tym zakresie została zidentyfikowana w Zaleceniu 4 Rady, które wskazuje na konieczność zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy poprzez inwestowanie w przystępną cenową i wysokiej jakości opiekę nad dziećmi.

Potrzebę tych działań zidentyfikowano także na poziomie regionu, identyfikując niezadowalający dostęp do opieki żłobkowej. Słabością jest niedopasowanie sieci żłobków i przedszkoli do regionalnych i lokalnych potrzeb. Liczba miejsc w instytucjach opieki nad małymi dziećmi pozwala na zaspokojenie regionalnych potrzeb tylko w niewielkim stopniu. W większości gmin nie funkcjonuje żadna instytucja opieki nad dziećmi w tym wieku. Najmniejszy odsetek dzieci objętych opieką instytucjonalną jest w małych gminach. Równocześnie oprócz generowania nowych miejsc opieki nad dzieckiem istotne jest zaplanowanie działań służących aktywizacji zawodowej osób dla których barierą w wejściu na rynek pracy jest opieka nad dzieckiem w wieku do lat trzech, biorąc pod uwagę status tych osób na rynku pracy (przebywające na urloпах macierzyńskich/wychowawczych, bezrobotne oraz bierne zawodowo, sprawujące opiekę nad dzieckiem w wieku do lat 3). Planuje się kompleksowe użycie instrumentów rozwoju zasobów rynku pracy zapewniając zindywidualizowane podejście do grup docelowych. Biorąc uwagę fakt, iż kobiety częściej niż mężczyźni sprawują opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 i stanowi to barierę w wejściu na rynek pracy przedsięwzięcia zaplanowane do realizacji w przedmiotowym PI będą ukierunkowane na tą grupę z uwzględnieniem dodatkowych cech takich jak status na rynku pracy. Efektywność realizowanych przedsięwzięć w zakresie aktywizacji zawodowej będzie mierzona z wykorzystaniem efektywności zatrudnieniowej, w przypadku której minimalne wartości będą określone cyklicznie z uwzględnieniem specyfiki grupy docelowej oraz różnicowania poziomów bezrobocia w ujęciu terytorialnym.

Komentarz [AP761]: Zmiana wyniku z uwagi KE 11 i 50

W celu oddziaływania na pracodawców w zakresie łączenia życia zawodowego z prywatnym planowane są działania mające na celu upowszechnienie i wdrożenie elastycznych form zatrudnienia. Powyższa potrzeba wynika z raportu projektu pn. „Lokalne scenariusze zmian demograficznych: polityki publiczne i strategię, dotyczące zrównoważonego rozwoju, rozwijania umiejętności i wzrostu zatrudnienia”, który zwraca uwagę na wspieranie regionalnych działań dotyczących polityki prorodzinnej obejmujących m.in. wsparcie dla pracodawców, aby wprowadzali formy organizacji pracy bardziej przyjazne rodzinom (elastyczne formy pracy).

Komentarz [AP762]: Zmiana wynikająca z uwagi KE 50

Maksymalny limit kosztów objętych finansowaniem krzyżowym (cross-financing) nie może przekroczyć 10% (na poziomie osi priorytetowej) finansowania zadań z obszaru innego funduszu strukturalnego określonego w przepisach szczegółowych (wymienne EFS z EFRR i EFRR z EFS).

Komentarz [AP763]: Zmiana wyniku z uwagi KE 24

Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

Komentarz [AP764]: Zmiana wyniku z uwagi KE 23

Wsparciem w ramach PI 8iv zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 8iv nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Powyższe obszary wsparcia bezpośrednio przyczyniają się do ułatwienia godzenia życia zawodowego i rodzinnego poprzez wprowadzanie rozwiązań, które umożliwiają osobom pełniącym funkcje opiekuńcze funkcjonowanie na rynku pracy.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8iv:

W celu umożliwienia pozostania oraz powrotu na rynek pracy osobom pełniącym funkcje opiekuńcze i łączenia życia rodzinnego z prywatnym zaplanowano realizację dwóch typów przedsięwzięć, które zapewnią kompleksową realizację celów PI.

W ramach pierwszego typu wsparcia zakłada się obligatoryjne wykorzystanie pierwszego instrumentu w postaci utworzenia miejsca opieki nad dziećmi do lat 3 oraz fakultatywne wykorzystanie drugiego instrumentu w postaci aktywizacji zawodowej.

1. Wsparcie działań ułatwiających powrót na rynek pracy osobom sprawującym opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 poprzez:
  - Tworzenie nowych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 w formie instytucjonalnej:
    - żłobków
    - klubów dziecięcych
    - oddziałów żłobkowych
    - opiekuna dziennego
  - i pozainstytucjonalnej:
    - niani
    - Aktywizację zawodową osób sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 m.in. w formie:
      - Doradztwa zawodowego
      - Doradztwa indywidualnego
      - Pośrednictwa pracy
      - Szkoleń. (1)
      -
2. Upowszechnienie i wdrożenie u pracodawców elastycznych form zatrudnienia m.in.:
  - job sharing,
  - telepraca,
  - elastyczne godziny pracy
  - praca rotacyjna
  - wypożyczanie pracowników

poprzez realizację działań doradczych i szkoleniowych oraz subsydiowanie zatrudnienia w wyżej wymienionych formach. (2)

Komentarz [AP765]: Zmiana wyniku z uwagi KE 50 i 42

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Główne grupy docelowe:

-osoby pracujące osoby pracujące opiekujące się dzieckiem w wieku do lat 3 (1)

osoby pozostające bez pracy, w tym bezrobotne i bierne zawodowo, dla których opieka nad dzieckiem do lat 3 stanowi barierę w wejściu na rynek pracy (1)

- mikroprzedsiębiorstwa, małe i średnie przedsiębiorstwa (2)

Komentarz [AP766]: Zmiana wyniku z uwagi KE 11

2.A.6.2 (X-8iv) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów w ramach PI 8iv będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego i osiągnięcie zakładanych rezultatów PI 8iv. Sposób weryfikacji projektów będzie określony przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne. Uwzględniać będą one horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych (w tym wytycznych horyzontalnych opracowanych na poziomie MIR)

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Zastosowane kryteria wyboru i kryteria strategiczne zapewnią odpowiedni udział grup docelowych i kierunkowanie interwencji do obszarów najbardziej wymagających wsparcia. Szczegółowe preferencje będą dotyczyły projektów przewidujących:

-tworzenie miejsc opieki nad dziećmi do lat 3 na obszarach o diagnozowanym deficycie w zakresie ich dostępności;

-kompleksowe wsparcie w postaci utworzenia miejsc opieki nad dziećmi w wieku do lat 3 oraz działania aktywizujące zawodowo osoby sprawujące opiekę nad dziećmi do lat 3.

Wsparcie będzie komplementarne z interwencjami planowanymi w ramach EFRR w PI 9a.

Komentarz [AP767]: Zmiana wynikająca z uwagi KE nr 44

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8iv muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (X-8iv) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8iv nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [ZG768]: Usunięto sformułowanie „zwrotnych” zgodnie z uwagami KE nr 77 i 78

2.A.6.4 (X-8iv) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8iv nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (X-8iv) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (X-8iv): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	0		
1.	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat 3	szk.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1802		
2.	Liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do lat 3 objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	162	1640	1802		
3.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw spółdzielczych i przedsiębiorstw ekonomii społecznej) [wsk. produktu]	szk.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	101	System Informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [AP769]: Zmiana wyniku z uwagi KE 66 i 386. Autopoprawka, w związku z weryfikacją metodologii szacowania wskaźników

2.A.4.(X-8v) Priorytet inwestycyjny 8v: Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian

2.A.5 (X-8v) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Wzrost potencjału MMŚP województwa łódzkiego poprzez realizację ich celów rozwojowych.

Komentarz [P770]: Przeformułowanie celów szczegółowych w odniesieniu do uwagi KE nr 393

Cel szczegółowy 2

Wzmocnienie adaptacyjności przedsiębiorstw z sektora MMŚP i podniesienie kompetencji pracowników przyczyniające się do utrzymania zatrudnienia.

Komentarz [P771]: j.w.

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Oczekiwany efektem interwencji w ramach celu pierwszego będzie realizacja celu rozwojowego przedsiębiorstwa i wzrost kompetencji pracowników i realizacja celu rozwojowego przedsiębiorstwa poprzez zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług rozwojowych w oparciu o podejście popytowe. Wsparcie to będzie miało bezpośredni wpływ na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw w regionie, a także wpłynie pozytywnie na rozwój potencjału adaptacyjnego pracowników.

Działania podjęte na rzecz realizacji celu drugiego służą zapobieganiu negatywnym skutkom zmian gospodarczych w regionie. Pozwolą pracodawcom reagować na zachodzące procesy restrukturyzacyjne w przedsiębiorstwach i dostosować działania na rzecz wzmocnienia potencjału adaptacyjnego. Wsparcie przyczyni się do poprawy sytuacji konkurencyjnej regionalnych przedsiębiorstw dotkniętych procesami zmiany gospodarczej, jak również pozwoli przywrócić do zatrudnienia osoby, które w wyniku zmian gospodarczych utraciły wcześniejsze zatrudnienie.

Komentarz [P772]: Opis oczekiwanych rezultatów został przeformułowany zgodnie z uwagą KE nr 393

Tabela 4 (X-8v): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów¹²(w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które zrealizowały swój cel rozwojowy dzięki udziałowi w programie	Region słabiej rozwinięty	szt	n/d	-	-	42	szt	2014	-	-	2686	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	1775	osoby	2014	-	-	936	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	31132	osoby	2014	-	-	11305	System Informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [Z773]: Autopoprawka, w związku z weryfikacją metodologii szacowania wskaźników

Komentarz [P774]: Autopoprawka, w związku z weryfikacją metodologii szacowania wskaźników

Komentarz [P775]: Wskaźniki 3, 4, 5 i 6 zostały dodane w odpowiedzi na uwagę KE nr 390. Ponadto, treść wskaźników została dostosowana do aktualnej wersji WLWK

4	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	564 8	osoby	20 14	-	-	339 1	System Informatyczny SL 2014	rocz nie
5	Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	988 3	osoby	20 14	-	-	452 2	System Informatyczny SL 2014	rocz nie
6	Liczba mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne, które opracowały i wdrożyły plan rozwoju działalności / plan restrukturyzacji	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	422	Szt.	20 14	-	-	487	System Informatyczny SL 2014	rocz nie

2.A.6 (X-8v) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (X-8v) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Poprawa adaptacyjności przedsiębiorstw i pracowników stanowi jeden z kluczowych czynników decydujących o konkurencyjności gospodarki w regionie w obliczu globalnych wyzwań, przed którymi stają przedsiębiorstwa. Potrzeba działań w tym zakresie została zidentyfikowana w Zaleceniu 3 Rady, które wskazuje na konieczność poprawy adaptacyjności i kompetencji pracowników. Istotne jest stymulowanie popytowej strony rynku pracy, szczególnie w odniesieniu do firm sektora MMŚP, które często nie potrafią samodzielnie określić swoich potrzeb szkoleniowych. Dlatego też w ramach usług rozwojowych przewidziano doradztwo dla przedsiębiorstw i ich pracowników pomocne w określaniu potrzeb szkoleniowych. Wsparcie będzie dopasowane do rzeczywistych zgłaszanych przez przedsiębiorstwo potrzeb, przedsiębiorca samodzielnie będzie decydował o zakresie udzielanego wsparcia. Główna koncentracja wsparcia opierać się będzie na najbardziej skutecznych z punktu widzenia przedsiębiorstw usługach doradczych i szkoleniowych. Niezbędne jest także podjęcie działań mających na celu poprawę jakości zarządzania przedsiębiorstwami sektora MMŚP. W tym celu przewidziano działania wspierające przedsiębiorców w zakresie zarządzania strategicznego, w tym zarządzania zasobami ludzkimi. Pozwoli to MMŚP dostosować się do zmieniających warunków gospodarczych i realizować strategię zarządzania w sytuacjach kryzysowych.

Dostosowanie się do zmieniających warunków gospodarczych wymaga niekiedy przeprowadzenia w przedsiębiorstwie procesów restrukturyzacyjnych, których wynikiem mogą być zwolnienia pracowników. Tego typu sytuacje wymagają szybkiej interwencji, która ma pomóc w utrzymaniu aktywności na rynku pracy. Adaptacja pracowników do nowej sytuacji w ramach kompleksowych i zindywidualizowanych działań outplacementowych jest zatem niezbędna do szybkiego powrotu na rynek pracy lub kontynuowania zatrudnienia.

Skuteczność realizowanych przedsięwzięć będzie mierzona z wykorzystaniem wskaźnika efektywności zatrudnieniowej, w przypadku którego minimalne wartości będą określone cyklicznie z uwzględnieniem specyfiki grupy docelowej oraz zróżnicowania poziomów bezrobocia w ujęciu terytorialnym.

Komentarz [P776]: Zmiana opisu typów i przykładów przedsięwzięć w odpowiedzi na uwagi KE dotyczące logiki interwencji w RPO (50)

Komentarz [P777]: zmiana zgodnie z uwagą 11 KE

Komentarz [P778]: Zmiana w odpowiedzi na uwagę KE nr 389

Komentarz [P779]: j.w.

Dodatkowo, mając na uwadze negatywne zmiany demograficzne zachodzące w regionie, podnoszenie i aktualizacja umiejętności zawodowych przez osoby pracujące, zwłaszcza powyżej 50 roku życia i nisko wykwalifikowane jest kluczowe dla utrzymania ich aktywności na rynku pracy.

Komentarz [P780]: Zmiana w odpowiedzi na uwagę KE nr 390

Maksymalny limit kosztów objętych finansowaniem krzyżowym (cross-financing) nie może przekroczyć 10% (na poziomie osi priorytetowej) finansowania zadań z obszaru innego funduszu strukturalnego określonego w przepisach szczegółowych (wymienne EFS z EFRR i EFRR z EFS). Powyższe nie dotyczy typów wsparcia 1 i 3 z uwagi na ich realizację w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (cross-financing nie ma zastosowania do wskazanych typów przedsięwzięć).

Komentarz [P781]: zmiana zgodnie z uwagą 21 KE

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

Komentarz [P782]: zmiana zgodnie z uwagą 23 KE

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8v (kolejność zgodna z alokacją przydzieloną na dany typ przedsięwzięcia):

Komentarz [P783]: zmiana zgodnie z uwagą 42 KE

- wspieranie rozwoju kompetencji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw poprzez realizację usług rozwojowych (1),
- wsparcie outplacementowe obejmujące m.in. szkolenia zawodowe, poradnictwo zawodowe, poradnictwo psychologiczne, pośrednictwo pracy, staże i praktyki zawodowe przygotowujące do podjęcia pracy w nowym zawodzie, subsydiowanie zatrudnienia uczestnika projektu u nowego pracodawcy, studia podyplomowe, bezzwrotne wsparcie dla osób zamierzających podjąć działalność gospodarczą poprzez zastosowanie następujących instrumentów
  - doradztwo (indywidualne i grupowe) oraz szkolenia umożliwiające uzyskanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do założenia i prowadzenia działalności gospodarczej,
  - przyznanie środków finansowych na rozwój przedsiębiorczości, do wysokości 40 tys. PLN na osobę,
  - wsparcie pomostowe udzielane w okresie do 6 / do 12 miesięcy od dnia zawarcia umowy o udzielenie wsparcia pomostowego, obejmujące finansowe wsparcie pomostowe wypłacane miesięcznie w kwocie nie wyższej niż równowartość minimalnego wynagrodzenia obowiązującego w dniu wypłacenia dotacji,
  - doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej(2),
- dostarczanie kompleksowych usług (doradczych, diagnostycznych) odpowiadających na potrzeby przedsiębiorstw (3),
- wdrażanie zarządzania strategicznego (w tym zarządzania zasobami ludzkimi) i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem, z uwzględnieniem zarządzania rozwojem przedsiębiorstwa (w tym w sytuacjach kryzysowych) (4),
- wsparcie na rzecz zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany gospodarczej (5),
- zapewnianie przedsiębiorcy, który znalazł się w sytuacji kryzysowej, wsparcia doradczego w zakresie opracowania i wdrożenia planu rozwoju działalności / planu restrukturyzacji (6).

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Główne grupy docelowe:

- mikro, mali i średni przedsiębiorcy i ich pracownicy (z uwzględnieniem pracowników po 50 roku życia oraz o niskich kwalifikacjach),
- osoby, które utraciły pracę z przyczyn dotyczących zakładu pracy w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu,
- osoby przewidziane do zwolnienia lub zagrożone zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy
- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa przechodzące procesy restrukturyzacyjne i ich pracownicy.

Komentarz [P784]: zmiana w odpowiedzi na uwagi KE nr 389 i 390

Komentarz [JM785]: zmiana z 12 na 6 miesięcy – zgodnie z informacją przedstawioną na spotkaniu w MIR w dniu 11.09.2014 r.

Komentarz [P786]: zmiana w odpowiedzi na uwagę KE nr 389

2.A.6.2 (X-8v) Kierunkowe zasady wyboru operacji

W ramach PI 8v przewiduje się wybór projektów do dofinansowania w trybie:

- konkursowym (typy przedsięwzięć 2, 5 i 6)
- pozakonkursowym (typy przedsięwzięć 1, 3, 4)

Tryb konkursowy pozwoli w procedurze konkurencyjnej wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego PI 8v i osiągnięcie zakładanych rezultatów. Tryb konkursowy obejmował będzie wsparcie outplacementowe oraz wsparcie na rzecz zapobiegania sytuacjom kryzysowym w firmach i pomoc w restrukturyzacji przedsiębiorstwa.

Tryb pozakonkursowy przewidziano dla realizacji projektu o charakterze systemowym w ramach Podmiotowego Systemu Finansowania (PSF) z wykorzystaniem Rejestru Usług Rozwojowych (RUR). Projekt będzie miał charakter wdrożeniowy i opierał się będzie na rozwiązaniach wypracowanych w ramach innowacyjnego projektu pt. „PFK – Podmiotowe Finansowanie Kształcenia” realizowanego przez WUP w Krakowie, który powiela rozwiązanie funkcjonujące od 1998 roku w belgijskim regionie Walonia. Istotą podejścia popytowego jest założenie, że centralnym podmiotem wsparcia jest przedsiębiorstwo i jego potrzeby. System będzie przejrzysty, logiczny, nastawiony na jakość i dający swobodę wyboru przedsiębiorcy, który jest zainteresowany rozwojem kapitału intelektualnego w swojej firmie i co za tym idzie - zwiększeniem swojej konkurencyjności na rynku. Podmiotowy system finansowania usług rozwojowych będzie gwarantował odbiorcom wsparcia możliwość samodzielnego podejmowania decyzji edukacyjnych, a także szybką reakcję na występujące potrzeby. System ten będzie zakładał możliwość realizacji projektów kompleksowych połączonych z diagnozą potrzeb rozwojowych przedsiębiorstw w oparciu o system bonów szkoleniowych. Realizacja projektu w formie systemowej jest konieczna z uwagi na zmianę systemu dystrybucji środków na podmiotowy, konieczność monitorowania skuteczności systemu i rozwiązywaniu bieżących problemów. Biorąc pod uwagę wdrożeniowy i pilotażowy charakter podmiotowego systemu dystrybucji środków, a także zadania nałożone na województwo przez Ustawę o samorządzie województwa, zgodnie z którą samorząd odpowiada m.in. za pobudzanie aktywności gospodarczej i podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa, zasadnym jest powierzenie realizacji projektu komórce Urzędu Marszałkowskiego, co może być zrealizowane jedynie w trybie pozakonkursowym..

Komentarz [P787]: zmiana w odpowiedzi na uwagę KE nr 392

Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celu szczegółowego PI 8v i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględnić będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie

równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO Wł. (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Kryteria wyboru projektów uwzględniać będą preferencje w poziomie dofinansowania w zależności od branż, sektorów, wielkości przedsiębiorstw, kategorii odbiorców. Uwzględnione zostaną grupy docelowe, do których w pierwszej kolejności kierowane będzie wsparcie (osoby 50+ oraz o niskich kwalifikacjach). Zostaną zapewnione szczególnie preferencje wsparcia dla sektorów mających największy potencjał w generowaniu miejsc pracy (firmy szybkiego wzrostu) oraz sektorów strategicznych dla rozwoju województwa W ramach projektów outplacementowych stosowana będzie preferencja dla projektów zapewniających największą efektywność zatrudnieniową (wyższą niż określone progi minimalne).

Komentarz [P788]: zmiana w odpowiedzi na uwagę KE nr 390

Komentarz [P789]: zmiana w odpowiedzi na uwagę KE nr 391

Wsparcie oferowane w ramach PI 8v uwzględni mechanizmy pozwalające na uniknięcie podwójnego finansowania tych samych usług świadczonych na rzecz przedsiębiorców w ramach CT3 i CT8 (wsparcie w ramach CT8 będzie elementem szerszej strategii rozwoju firmy w zakresie inwestycji w kapitał ludzki).

2.A.6.3 (X-8v) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8v nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [ZG790]: Usunięto sformułowanie „zwrotnych” zgodnie z uwagami KE nr 77 i 78

2.A.6.4. (X-8v) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8v nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (X-8v) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (X-8v): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		

1.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (CO5)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	28262	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	8479	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych usługami rozwojowymi w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	6716	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	1560	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba osób pracujących o niskich kwalifikacjach objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	11305	System Informatyczny SL 2014	Rocznie

Komentarz [ZG791]: Autopoprawka, w związku z weryfikacją metodologii szacowania wskaźników. Dotyczy wskaźników nr 1, 2 i 3.

Komentarz [P792]: Wskaźniki 5 i 6 zostały dodane w odpowiedzi na uwagi KE nr 390, 393, a także zgodnie z aktualną wersją WLWK

6	Liczba mikro, małych i średnich przedsiębiorstw przechodzących procesy restrukturyzacyjne objętych wsparciem w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	n/d	n/d	667	System Informatyczny SL 2014	Rocznie
---	--	------	-----	---------------------------	-----	-----	-----	------------------------------	---------

PROJEKT

2.A.4.(X-8vi) Priorytet inwestycyjny 8vi Aktywne i zdrowe starzenie się

Komentarz [Z793]: zmiana nr osi w związku z podziałem osi VIII (zgodnie z uwagą 31 KE)

2.A.5 (X-8vi) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Komentarz [Z794]: zmiana zgodnie z uwagą 36 KE

Cel szczegółowy 1

Utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu poprzez profilaktykę zdrowotną i programy rehabilitacyjne.

Cel szczegółowy 2

Wydłużenie aktywności zawodowej pracowników poprzez realizację działań na rzecz przekwalifikowania zawodowego oraz wdrożenie w przedsiębiorstwach rozwiązań w obszarze zarządzania wiekiem

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Problemy demograficzne dotykające województwo łódzkie, a szczególnie trend dotyczący starzenia się ludności, stanowią jedno z głównych zagrożeń dla jego rozwoju społeczno-gospodarczego. Województwo należy do obszarów z największym nasileniem problemów demograficznych w kraju⁵⁹. W regionie stale zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym. Wzrasta natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Zachodzące zmiany w systemie emerytalnym dotyczące późniejszego przechodzenia na emeryturę potęgują konieczność wydłużenia aktywności zawodowej. Ta jednak uwarunkowana jest odpowiednim stanem zdrowia. Dane dotyczące lat przeżytych w zdrowiu dla mężczyzn i kobiet – 59,2 lat i 62,9 lat wg współczynnika Healthy Life Years – HLY⁶⁰, potwierdzają, że przed osiągnięciem wieku emerytalnego stan zdrowia może być problemem. Zły stan zdrowia jest jedną z głównych przyczyn bierności zawodowej. Dotyczy to szczególnie osób w wieku 50+⁶¹. Ma również przełożenie na wiele sfer związanych z gospodarką, innych niż zatrudnienie: poważne obciążenia dla nakładów publicznych dotyczących leczenia i świadczeń socjalnych, spadek dochodów, zubożenie i wykluczenie społeczne. W świetle przeciętnego trwania życia, wyraźnie krótszego niż w innych województwach, a także najwyższej w kraju umieralności osób dorosłych z powodu ogółu przyczyn, stan zdrowia mieszkańców województwa można uznać za najgorszy w kraju⁶². W szczególności wskaźniki województwa dotyczące zachorowalności i umieralności na choroby cywilizacyjne – choroby układu krążenia i nowotwory, a także zachorowalności na choroby psychiczne przedstawiają się negatywnie. Zła sytuacja zdrowotna powoduje problemy z aktywnością zawodową i wydajnością pracy.

Komentarz [Z795]: Uzupełniono i uszczegółowiono uzasadnienie 1/ w związku ze zmianą dotyczącą celów, zapisami dokumentów strategicznych 0 zaakceptowana UP, Policy paper dla zdrowia oraz w związku z analizami dokumentów i konsultacjami trwającymi od przekazania projektu RPO do Komisji Europejskiej (kwiecień 2014), 2/ przesunięciem części informacji z części 2.A.6.1, które mają charakter przesłanek związanych z uzasadnieniem zakładanych celów szczegółowych i w związku z tym informacje te są bardziej odpowiednie do umieszczenia w części 2.A.5 niż w 2.A.6.1.

W związku z powyższym bardzo istotne znaczenie dla województwa mają działania związane z zachowaniem lub przywróceniem stanu zdrowia umożliwiającego aktywność zawodową, oraz umiejętność wykorzystania potencjału osób starszych. Konieczne jest zapewnienie im odpowiednich warunków pracy, oddziaływanie na rzecz zachowania ich stanu zdrowia, który umożliwia aktywność zawodową, w tym zapobieganie chorobom, które mogą stanowić czynnik eliminujący z rynku pracy, jak również wykluczenia społecznego.

Działania związane z realizacją pierwszego celu szczegółowego przyczynią się do poprawy stanu zdrowia regionalnej społeczności, co umożliwi utrzymanie i przedłużenie aktywności zawodowej

⁵⁹ Umowa Partnerstwa, Rozdział 3.3.6 Obszary z nasileniem problemów demograficznych.

⁶⁰ Dane za 2012 r., dotyczą poziomu krajowego. Eurostat <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

⁶¹ „Stare czy nowe kwalifikacje – rynek pracy w Łódzkiem wobec osób po 50 roku życia”, Podsumowanie najważniejszych wyników badania, Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi, Łódź 2013 r.

⁶² Policy paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne, Załącznik nr Analiza zbiorcza sytuacji zdrowotnej w regionach na tle podaży usług zdrowotnych, Województwo łódzkie.

pracowników. W związku z tym interwencja przyczyni się również do poprawy jakości życia osób objętych interwencją. Dzięki podejmowanym przedsięwzięciom zwiększy się liczba mieszkańców regionu, objętych działaniami w zakresie profilaktyki, diagnostyki i rehabilitacji.

Działania związane z realizacją drugiego celu związane z przekwalifikowaniem zawodowym osób zatrudnionych w warunkach negatywnie wpływających na stan zdrowia oraz wdrażaniem w przedsiębiorstwach rozwiązań w obszarze zarządzania wiekiem spowodują wydłużenie aktywności zawodowej pracowników.

Tabela 4 (X-8vi): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów¹²(w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako podstawa do ustalenia celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych wynikających z potrzeb zdrowotnych regionu	Region słabiej rozwinięty	osoba	n/d	-	-	142 1	osoba	2014	-	-	16 975	System Informatyczny SL 2014	na bieżąco
2.	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoba	n/d	-	-	25	osoba		-	-	123	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie	Region słabiej rozwinięty	osoba	n/d	-	-	2	osoba		-	-	61	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw, które wdrożyły rozwiązania w obszarze zarządzania wiekiem	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	4	szt.	n/d	-	-	58	System Informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [Z796]: Nowy wskaźnik wynikający ze zmiany WLWK – dodany do listy dla P18iv

Komentarz [ZG797]: Autopoprawka, w związku z weryfikacją metodologii szacowania wskaźników

Komentarz [e798]: zmiana zgodnie z uwagą 399 KE

Komentarz [e799]: zmiana zgodnie z uwagą 399 i 400 KE

2.A.6 (X-8vi) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (X-8vi) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Zakładane działania kierowane do regionalnej społeczności, zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa, skoncentrowane będą przede wszystkim na utrzymaniu i wydłużeniu aktywności zawodowej na rynku pracy w dobrym stanie zdrowia.

Wsparcie w zakresie opracowania i wdrożenia programów rehabilitacji leczniczej i zawodowej ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej będzie skoncentrowane przede wszystkim na schorzeniach, które stanowią główne przyczyny dezaktywacji zawodowej. Realizowane działania powinny służyć pełnej lub możliwie największej sprawności

Komentarz [Z800]: Uszczegółowienie opisu w związku z zapisami nowych dokumentów strategicznych związanych z realizacją RPO
- Umowa Partnerstwa (wersja zaakceptowana w maju 2014).
- Police Paper dla zdrowia (z marca 2014)
- Podręcznik i poradnik dot. programów profilaktycznych
- Stanowiska MIR wobec uwag KE

fizycznej, bądź psychicznej, zdolności do pracy i do brania udziału w życiu społecznym. Zależnie od schorzenia program rehabilitacji może obejmować kilka etapów (pierwszy prowadzony w warunkach szpitalnych, drugi prowadzony w stacjonarnych ośrodkach rehabilitacji lub warunkach domowych, trzeci tzw. późna rehabilitacja).

Wsparcie obejmuje opracowanie i realizację programów profilaktycznych dotyczących chorób specyficznych dla regionu, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów uznanych za priorytetowe, w tym pozwalające przeciwdziałać negatywnym skutkom zmian epidemiologicznych. Będzie dotyczyło obszarów, dla których nie funkcjonują ogólnopolskie profilaktyczne programy zdrowotne lub w stosunku do których zdefiniowano istotne deficyty wymagające wzmocnienia poprzez działania o charakterze regionalnym⁶³. Realizowane działania pozwolą na wcześniejsze wykrywanie jednostek chorobowych specyficznych dla regionu i tym samym ograniczenie zachorowalności i identyfikację we wcześniejszym stadium chorób wśród mieszkańców, co przyczyni się do utrzymania ich aktywności zawodowej. Regionalne profilaktyczne programy zdrowotne będą przygotowywane zgodnie z wymogami *ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych* oraz wytycznymi przygotowanymi na poziomie centralnym.

Przewidywane jest wsparcie w zakresie realizacji populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy. W przypadku finansowania programu profilaktyki raka piersi i programu profilaktyki raka szyjki macicy wsparcie jest adresowane do podmiotów, które posiadają kontrakt z Narodowym Funduszem Zdrowia w ramach programów populacyjnych tj. Populacyjnego programu profilaktyki i wczesnego wykrywania raka szyjki macicy oraz Populacyjnego programu wczesnego wykrywania raka piersi. Natomiast w przypadku finansowania programu z zakresu profilaktyki raka jelita grubego, o środki z EFS mogą ubiegać się wszystkie podmioty, w tym również te, które posiadają umowę z Ministerstwem Zdrowia w ramach Programu badań przesiewowych dla wczesnego wykrywania raka jelita grubego. Ze środków EFS nie mogą być finansowane badania cytologiczne i mammograficzne (środki EFS nie mogą zastępować środków krajowych). Nie dotyczy to badań z zakresu kolonoskopii, ponieważ rozwój sieci podmiotów świadczących przedmiotowe badanie jest jednym z celów programu profilaktyki raka jelita grubego.

Wsparcie związane z profilaktyką zdrowotną może uwzględniać edukację i promocję zdrowia o charakterze regionalnym, w tym edukację prozdrowotną, mając na uwadze, że do słabych stron ochrony zdrowia w Polsce, obok niskiej zgłaszalności na badania profilaktyczne, należy niska świadomość zdrowotna społeczeństwa⁶⁴. Dotyczy to również zdrowego trybu życia, ograniczającego czynniki związane z głównymi chorobami regionu (np. związane z paleniem tytoniu, aktywnością fizyczną, nadwagą, otyłością, odżywianiem, alkoholem, stresem).

Ze względu na potrzebę koordynacji wsparcia ochrony zdrowia na poziomie regionalnym i centralnym przewiduje się mechanizmy koordynacyjne zapobiegające powielaniu się wsparcia. Wszelkie działania w tym zakresie będą rozpatrywane przez Komitet Sterujący do spraw koordynacji interwencji EFSI w obszarze zdrowia.

W celu wydłużenia okresu aktywności zawodowej mieszkańców przewidywane jest wsparcie osób pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie. Interwencja w tym zakresie ukierunkowana będzie na działania na rzecz przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia. Przyjęte podejście pozwoli na trwale i skutecznie wyeliminowanie oddziaływania czynników negatywnie wpływających na zdrowie narażonych na nie pracowników.

⁶³ Zgodnie z założeniami przedstawionymi w dokumencie „Podręcznik. Zasady opracowania i wdrażania regionalnych profilaktycznych programów zdrowotnych finansowanych ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego”.

⁶⁴ Analiza SWOT dla ochrony zdrowia w Polsce; Policy Paper dla ochrony zdrowia na lata 2014-2020. Krajowe ramy strategiczne, str. 112, 118.

Zakładane jest także wsparcie dotyczące wdrażania rozwiązań w zakresie zarządzania wiekiem w przedsiębiorstwach. Zmiany demograficzne zachodzące w województwie łódzkim będą miały zasadniczy wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw ponieważ w nieodległej przyszłości sprawność ich działania oraz konkurencyjność będą zależeć od umiejętności efektywnego wykorzystania potencjału starszych pracowników. Przewagą mogą zyskać firmy, które najwcześniej przystosują swoją strategię i politykę w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi do nadchodzących zmian. Ważne jest zatem podjęcie działań nakierowanych na wdrażanie rozwiązań w obszarze zarządzania wiekiem uwzględniających racjonalne i efektywne wykorzystanie pracowników w wieku starszym. W regionie występuje problem niewystarczającego potencjału do wdrażania rozwiązań w tym zakresie. W szczególności dotyczy to braku dostępu do praktycznych metod i narzędzi, braku odpowiedniego doświadczenia kadr w zakresie zarządzania wiekiem, braku świadomości korzyści związanych z zarządzaniem wiekiem oraz stereotypowego postrzegania starszych pracowników. Ponadto, koncepcje w tym zakresie często są ograniczane jedynie do grupy osób 50+⁶⁵ zamiast mieć charakter kompleksowy. Należy wdrożyć rozwiązania na rzecz zmiany nastawienia pracodawców, którzy powinni zainteresować się rozwiązaniami umożliwiającymi zarówno pozyskiwanie starszych pracowników, wykorzystanie ich doświadczenia i wiedzy, jak również pozwolić im na kontynuację zatrudnienia. Wsparcie tego obszaru wpisuje się w koncepcję „silver economy” poprzez wykorzystanie potencjału osób starszych przy jednoczesnym uwzględnieniu ich potrzeb. Ponadto ww. działania wpłyną na zwiększenie potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw w regionie. Podjęmowane przedsięwzięcia będą mogły korzystać z rozwiązań zarządzania wiekiem wypracowanych w ramach projektów innowacyjnych PO KL w perspektywie 2007-2013.

Działania w ramach PI 8vi realizowane będą przy zachowaniu indywidualnego i kompleksowego podejścia wobec wspieranych osób.

Brak możliwości kwalifikowania zakupu nieruchomości i infrastruktury z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach zasady elastyczności (cross-financing). Cross-financing pozwala na maksymalne 10% (na poziomie osi priorytetowej) finansowanie zadań z obszaru innego funduszu strukturalnego określonego w przepisach szczegółowych (wymienne EFS z EFRR i EFRR z EFS).

Wsparcie w ramach PI 8vi zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

W ramach PI 8vi nie wyklucza się wystąpienia pomocy publicznej.

Wybrane zakresy interwencji przyczynią się do realizacji Zalecenia Rady (CSR) nr 4 poprzez wspieranie integracji z rynkiem pracy osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym w szczególności osób starszych (dzięki wspieraniu adaptacyjności pracowników i zdrowego starzenia się). Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach współfinansowanych z EFS. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

Typy przedsięwzięć przewidziane w ramach PI 8vi:

- opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej i zawodowej ułatwiających powrót do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej – w szczególności dotyczące rehabilitacji kardiologicznej, neurologicznej, psychiatrycznej, onkologicznej, pulmonologicznej, rehabilitacji narządów ruchu;

Komentarz [Z801]: Opis typu operacji uszczegółowiono w związku z uwagą 397 KE.

Komentarz [Z802]: Zgodnie z pismem MIR DZF-I-82206(1)-11-HK/14 z dnia 27 czerwca 2014 r. postulowane jest systemowe wykorzystanie produktów projektów innowacyjnych PO KL, w tym w ramach nowej perspektywy. Widzimy taką możliwość w ramach obszaru zarządzania wiekiem.

Komentarz [Z803]: Zmiana wynika z uwagi 42 KE

Komentarz [Z804]: Podane przykłady wynikają z opisu typu operacji z Police Paper z marca 2014, str. 151

⁶⁵ Wnioski wynikają z badań projektu innowacyjnego pn. „Metodyka zarządzania wiekiem jako innowacyjne rozwiązanie wspierające aktywność zawodową pracowników 50+” zrealizowanego w ramach Poddziałania 8.1.1 PO KL.

- opracowanie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu – w szczególności choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, choroby kostno-mięśniowe, choroby układu oddechowego, choroby psychiczne;
- wdrożenie projektów profilaktycznych dot. chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu – w szczególności choroby układu krążenia, choroby nowotworowe, choroby kostno-mięśniowe, choroby układu oddechowego, choroby psychiczne;
- realizacja populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy;
- działania na rzecz przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia poprzez doradztwo zawodowe, szkolenia, studia podyplomowe, pośrednictwo pracy;
- wdrożenie rozwiązań w obszarze zarządzania wiekiem poprzez wsparcie doradcze i szkoleniowe dla pracodawców.

Komentarz [ZG805]: autopoprawka

Komentarz [Z806]: Zmiana wyniku z uwagi 42 KE

Komentarz [Z807]: Zmiana wyniku z uwagi 42 KE

Komentarz [Z808]: Podział tego typu operacji wynika z zakładanej realizacji samego opracowania tylko w trybie pozakonkursowym.

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Główne grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa łódzkiego, w szczególności osoby powyżej 50. roku życia kwalifikujące się do objęcia programami profilaktycznymi i rehabilitacyjnymi;
- osoby długotrwale pracujące w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, w szczególności osoby powyżej 50 roku życia.
- mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa.

Komentarz [Z809]: autopoprawka

Komentarz [e810]: autopoprawka

2.A.6.2 (X-8vi) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Podstawowym trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy zgodny z zapisami Umowy partnerstwa, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celów szczegółowych PI 8vi i osiągnięcia zakładanych rezultatów.

W trybie pozakonkursowym przewiduje się przygotowanie programów profilaktycznych na poziomie regionu dla jednostek chorobowych specyficznych dla województwa. Niezależnie od zastosowanego trybu wyboru (konkursowego bądź pozakonkursowego), sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów optymalnych z punktu widzenia efektywnej i prawidłowej realizacji celów szczegółowych PI 8vi i osiągnięcia zakładanych rezultatów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych.

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywne i rzetelne wybory projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych. Zgodnie z założeniami Umowy

Partnerstwa w ramach drugiego celu szczegółowego PI 8vi preferowane będą przedsięwzięcia skoncentrowane na wsparciu osób w wieku powyżej 50 roku życia, skutkujące wydłużeniem ich aktywności zawodowej. W procedurze konkursowej zastosowane zostaną kryteria wyboru i strategiczne mające na celu zapewnienie odpowiedniego udziału preferowanych grup docelowych.

Wsparcie na rzecz przedsiębiorstw realizowane w ramach celu 2 PI 8vi ograniczone jest do sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 8vi muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

2.A.6.3 (X-8vi) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 8vi nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [ZG811]: Usunięto sformułowanie „zwrotnych” zgodnie z uwagami KE nr 77 i 78

2.A.6.4. (X-8vi) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 8vi nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (X-8vi) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (X-8vi): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O		
1.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	613	System Informatyczny SL 2014	rocznie
12.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	20760	System Informatyczny SL 2014	rocznie
33.	Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	33 338	System Informatyczny SL 2014	rocznie

4	Liczba mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie (w tym przedsiębiorstw ekonomicznej)	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	72	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba opracowanych regionalnych programów zdrowotnych istotnych z punktu widzenia potrzeb zdrowotnych regionu	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	32	System Informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [Z812]: autopoprawka: wskaźnik specyficzny do typu operacji wdrożenie rozwiązań w obszarze zarządzania wiekiem zmiana zgodnie z uwagą 399, 400

PROJEKT

2.A.7 (X) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7.

W ramach przedmiotowej Osi Priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznych i współpracy ponadnarodowej.

Działania przewidziane do realizacji w zakresie Osi priorytetowej *Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie* przyczynią się do wdrażania interwencji zaplanowanej w ramach następujących celów tematycznych:

- CT 2 poprzez organizację szkoleń dla pracowników związanych z kompetencjami cyfrowymi (PI 8v), a także poprzez wykorzystanie TIK jako źródła informacji o programach profilaktycznych, np. mailing do firm, bank usług profilaktycznych (EFRR) realizowanych w ramach działań na rzecz opracowania, realizacji i wdrożenia programów profilaktycznych (PI 8vi EFS);
- CT 3 poprzez poprawę konkurencyjności i stabilności małych i średnich przedsiębiorstw dzięki wspieraniu zdolności przystosowania się przedsiębiorstw, kadry zarządzającej i pracowników do zmian, wzrost inwestycji w kapitał ludzki.. W ramach interwencji EFS możliwa będzie realizacja projektów szkoleniowych i doradczych ukierunkowanych na konkretne potrzeby przedsiębiorców, którzy uzyskali dofinansowanie na rozwój przedsiębiorstw w ramach PI 3a, 3b, 3c i w przypadku potrzeby stworzenia nowych miejsc pracy, zakładają równoległe dopasowanie kwalifikacji nowych pracowników bądź pracowników zatrudnionych, co do których konieczne jest podjęcie działań adaptacyjnych do inwestycji w przedsiębiorstwie; w przypadku natomiast inwestycji w nowoczesny park maszynowy (produkcyjny) możliwe są działania przekwalifikujące pracowników, jeśli tego typu inwestycja będzie wiązać się z koniecznością przesunięcia pracowników do innych działów i innych stanowisk pracy w przedsiębiorstwach. (PI 8v). Planowane są również działania przekwalifikujące pracowników zagrożonych zwolnieniem (PI 8v) oraz pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie (PI 8vi EFS).

2.A.8 (X) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno-gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (X): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, wskaźnik efektywności)	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023) ^[1]			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w)
							M	K	O	M	K	O		
X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	Wskaźnik produktu	1.	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C05)	osoba	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	8662	-	-	28875	Sy stem Informacyjny SL2014	Powiązane z nim typy projektów odpowiadają za 36,72 % alokacji osi priorytetowej
X – Adaptacja	Wskaźnik	2.	Liczba osób objętych	osoba	EFS	Region słabiej	-	-	10	-	-	33	Sy stem	Powiązane z nim typy

^[1] Cel końcowy może być zaprezentowany, jeśli może to mieć zastosowanie do danego wskaźnika, wartością łączną (kobiety + mężczyźni) lub w podziale na płeć. Dla EFRR oraz FS w większości przypadków podział wg płci nie będzie mieć zastosowania.

^[2] Wskaźniki muszą obrazować większość alokacji na daną oś priorytetową w podziale na fundusze, kat. regionów w przypadku EFRR i EFS (większość alokacji z każdego danego funduszu dla każdej danej kategorii regionów).

cyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	produktu	wspieraniem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS			rozwinie ty					0 0 0				3 3 8	m Inf or ma tyc zny SL 20 14	projektów odpowiadają za 14,4% alokacji osi priorytetowej
X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	Wskaźnik finansowy	3.	Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-		2 3 9 8 5 1 9 6				1 2 1 7 8 9 8 1 4	Sy ste m Inf or ma tyc zny SL 20 14	

2.A.9 (X) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 7-11 (X) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji			
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty		
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)	
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	105	15 144 082	
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	106	80 620 275	
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	107	19 259 356	

Komentarz [Z813]: Usunięto trzy kategorie interwencji. Zmiana wynika z nowego podziału Osi VI. Kompetencje i adaptacyjność – wyodrębnienie z niej dwóch osi X i XI ze względu na uwagę 31 KE dot. zbyt dużej liczby PI i CT w jednej osi.

Komentarz [Z814]: Aktualizacja kwoty

Komentarz [Z815]: Aktualizacja kwoty

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania	
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	01	115 023 713

Komentarz [Z816]: Zmiana kwoty związana z wyodrębnieniem wsparcia w ramach CT 10 do oddzielnej Osi.

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	03	5 500 000
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	07	109 523 713

Komentarz [Z817]: Zmiana kwoty związana z wyodrębnieniem wsparcia w ramach CT 10 do oddzielnej Osi.

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	07	115 023 713

Komentarz [Z818]: Zmiana kwoty związana z wyodrębnieniem wsparcia w ramach CT 10 do oddzielnej Osi.

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS ⁶⁶ (wyłącznie EFS)		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	08	115 023 713

Komentarz [Z819]: Zmiana kwoty związana z wyodrębnieniem wsparcia w ramach CT 10 do oddzielnej Osi.

2.A.10 (X) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

⁶⁶ Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

2.A.1 (XI)**Oś Priorytetowa XI – Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności**

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	XI
Nazwa osi priorytetowej	Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności

☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana wyłącznie przy wykorzystaniu instrumentów finansowych utworzonych na poziomie Unii	Nie dotyczy
☐ Całość osi priorytetowej zostanie zrealizowana przy zastosowaniu formuły rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność	Nie dotyczy
☐ W odniesieniu do EFS: całość osi priorytetowej jest poświęcona innowacjom społecznym, współpracy ponadnarodowej lub obydwu tym obszarom	Nie dotyczy

2.A.2 (XI) Uzasadnienie utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu, więcej niż jeden cel tematyczny lub więcej niż jeden fundusz**2.A.3 (XI) Fundusz, kategoria regionu i podstawa dla kalkulacji wsparcia unijnego**

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem
Kategoria regionu dla regionów najbardziej oddalonych i północnych słabo zaludnionych regionów (w stosownych przypadkach)	Nie dotyczy

2.A.4.(XI-10i) Priorytet inwestycyjny 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

Komentarz [BD820]: Uwaga KE 31 i 36 – podział osi oraz dostosowanie numeracji w całym CT10 i Osi XI

2.A.5 (XI-10i) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Zwiększenie uczestnictwa dzieci w wysokiej jakości edukacji przedszkolnej

Komentarz [AK821]: Uwaga KE 50 i 51. Zweryfikowano i przeformulowano cele szczegółowe wraz z zapewnieniem zachowania logiki interwencji

Cel szczegółowy 2

Podniesienie kompetencji kluczowych uczniów uczestniczących w edukacji na poziomie kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, oraz właściwych postaw i umiejętności niezbędnych na rynku pracy.

Komentarz [BD822]: Uwaga KE 50 i 51. Zweryfikowano i przeformulowano cele szczegółowe wraz z zapewnieniem zachowania logiki interwencji

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Działania zaplanowane w ramach pierwszego celu szczegółowego przyczynią się do tworzenia warunków równych szans edukacyjnych dzieci oraz ograniczenia barier i dysproporcji w dostępie do usług edukacji przedszkolnej co w efekcie wpłynie na upowszechnienie uczestnictwa dzieci w wieku przedszkolnym w różnych formach wczesnej edukacji, dostosowanych jakościowo i przestrzennie do lokalnych i regionalnych potrzeb. Interwencja przyczyni się również do poprawy jakości kształcenia zwłaszcza poprzez lepsze przygotowanie nauczycieli oraz poprawę warunków wczesnej opieki i edukacji dzieci w wieku przedszkolnym z terenu województwa łódzkiego.

Komentarz [BD823]: Uwaga KE 37 oraz 1. Doprecyzowano zapisy w zakresie celów i rezultatów oraz dostosowano do UP

Efektom działań na rzecz realizacji celu drugiego stanie się wzmocnienie jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty realizujących kształcenie ogólne w formach szkolnych ukierunkowane na rozwój kompetencji kluczowych i postaw niezbędnych na rynku pracy oraz umiejętności uczniów takich jak innowacyjność, kreatywność i współpraca. Ponadto działania wpłyną na stworzenie sprzyjających warunków do uczenia i nauczania eksperymentalnego oraz korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych.

Wyposażenie dzieci i młodzieży w odpowiednie kompetencje, umiejętności i postawy warunkować będzie ograniczenie przedwczesnego kończenia nauki szkolnej zwiększając tym samym szanse młodych ludzi na zatrudnienie i rozwój gospodarki opartej na wiedzy. Planowane działania przyczynią się do poprawy dostępu do wysokiej jakości usług edukacyjnych, osiąganie lepszych efektów kształcenia ogólnego, wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów z terenu województwa łódzkiego.

Tabela 4 (XI-10i): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik produktu stosowany jako wartość bazowa	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych
-----	----------	-------------------	-----------------------------	---	----------------	--	------------	-------------------------	---------------

Komentarz [BD824]: Uwaga KE 50, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 405, 408, 409. Wskaźniki zaktualizowano oraz uzupełniono o wskaźniki rezultatu bezpośredniego oraz powiązane z nimi wskaźniki produktu – zgodnie z WLWK oraz logiką interwencji. Uwaga 405, 409 Wskaźniki zostały zaktualizowane oraz uzupełnione o odnoszący się do poprawy efektów kształcenia na podstawie WLWK z dnia 16.09.2014. Sposób pomiaru wskaźnika zgodny z definicją operacyjną wskaźnika z WLWK.

					M	K	O			M	K	O		
1.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	5943	szt.	2014	-	-	2603	Sprawozdawczość EFS	rocznie
2.	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	5697	osoby	2014	-	-	2696	Badanie ewaluacyjne	
3.	Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	10819	osoby	2014	-	-	9601	sprawozdawczość EFS	rocznie
4.	Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	5697	osoby	2014	-	-	2696	sprawozdawczość EFS	rocznie
5.	Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	470	szt.	2014	-	-	246	sprawozdawczość EFS	rocznie
6.	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	Region słabiej rozwinięty	szt.	n/d	-	-	23	szt.	2014	-	-	246	sprawozdawczość EFS	rocznie

Komentarz [BD825]: Uwaga KE – 64. Wskaźnik skorygowany zgodnie z WLWK.

2.A.6 (XI-10i) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (XI-10i) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Komentarz [BD826]: Uwaga KE 1, 16, 21, 22, 23, 24, 38, 39, 52, 66, 402, 406, 407

Do słabych stron regionu należą nierówności w dostępie do edukacji przedszkolnej, zróżnicowana jakość usług edukacyjnych oraz niski wskaźnik upowszechnienia edukacji przedszkolnej. Dotyczy to głównie dzieci 3-4 letnich oraz dzieci zamieszkujących obszary wiejskie. Zdiagnozowanym problemem jest również niedostosowanie przestrzenne sieci placówek wychowania przedszkolnego do lokalnych i regionalnych potrzeb, w tym znaczne różnice w dostępie do edukacji przedszkolnej pomiędzy obszarami miejskimi a wiejskimi. Na obszarach wiejskich uczestnictwo dzieci w wychowaniu przedszkolnym jest nadal wyraźnie niższe niż w miastach. Dysproporcje w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej wynikają między innymi z dostępności na obszarach miejskich do prywatnych instytucji oraz szerszej oferty wychowania przedszkolnego, która dla części rodziców może być niedostępna ze względu na koszty. Do największych barier w rozwoju wczesnej opieki i edukacji zalicza

się koszty opłat za uczestnictwo dzieci w formach opieki oraz trudności w organizacji form wychowania przedszkolnego.

Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości edukacji możliwe będzie dzięki upowszechnieniu wychowania przedszkolnego i wzmocnieniu roli edukacji przedszkolnej. W ramach Priorytetu realizowane będą kompleksowe działania na rzecz tworzenia warunków powszechnego dostępu do edukacji od najwcześniejszych lat życia dziecka oraz wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w szczególności na rzecz dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w tym wsparcia uczniów młodszych czyli takich, którzy każdy kolejny etap edukacyjny rozpoczynają rok wcześniej. Zakres interwencji obejmować będzie poprawę jakości i oferty zajęć edukacyjnych, w tym realizację dodatkowych zajęć wspierających (np. logopedycznych, specjalistycznych i korekcyjnych) oraz podnoszących kompetencje uczniów. Istotną będzie również wczesna diagnoza, wzmocnienie oprzyrządowania diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej i wdrażanie działań korekcyjnych sprzyjających indywidualizacji pracy z dzieckiem dla ograniczania barier rozwojowych. Podjęte działania znacząco wpłyną na lepsze przygotowanie dzieci do dalszych etapów edukacji oraz wyrównywanie szans edukacyjnych i zniwelowanie dysproporcji w procesie dalszego kształcenia. Szczególnie ważne będzie objęcie wsparciem dzieci niepełnosprawnych oraz współfinansowanie dla placówek specjalnych.

Komentarz [BD827]: Uwaga KE 1, 16, 38, 39, 40, 52, 402, 407, w tym doprecyzowania zapisów wynikające z UP.

Zaplanowane wsparcie przyczyni się do wspomaganie rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci oraz dostosowania infrastruktury umożliwiającej przełamywanie niżu demograficznego. Pomoc skupiać powinna się przede wszystkim na wyrównywaniu szans edukacyjnych oraz uzupełniających do tych działań inwestycji w rozwój infrastruktury edukacyjnej.

W celu zwiększenia udziału dzieci w wieku 3-4 lata w edukacji przedszkolnej planuje się działania służące generowaniu nowych miejsc wychowania przedszkolnego (w szczególności na obszarach o najniższym stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego, obszarach o niskiej dostępności do tanich i wysokiej jakości usług przedszkolnych, obszarach słabiej rozwiniętych, w tym defaworyzowanych, wiejskich, w aglomeracjach i na obszarach miejskich). Wsparcie kierowane będzie do już istniejących przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego. Zaplanowane działania wspierać mają również tworzenie nowych placówek, przy uwzględnieniu realnych potrzeb i trendów demograficznych skutkujących w długoterminowej perspektywie zmniejszaniem się liczby dzieci/uczniów. Działania będą miały także bezpośredni wpływ na poprawę sytuacji kobiet na rynku pracy w kontekście możliwości godzenia życia prywatnego i zawodowego. Liczba utworzonych w ramach udzielonego wsparcia projektowego nowych miejsc edukacji przedszkolnej będzie odpowiadała faktycznemu i prognozowanemu zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej w regionie z uwzględnieniem prognoz demograficznych. Po zakończeniu finansowania projektowego beneficjenci będą zobowiązani do zachowania trwałości utworzonych w ramach RPO miejsc edukacji przedszkolnej, poprzez stosowanie kryteriów wyboru projektów. Wkład funduszy strukturalnych w realizację działań ukierunkowanych na upowszechnienie edukacji przedszkolnej w regionie nie będzie zastępować publicznych lub równoważnych wydatków przeznaczonych na ten cel.

Komentarz [BD828]: Uwaga KE 406. Doprecyzowano zapisy zgodnie z rekomendacjami MIR.

Zjawiskiem niekorzystnym w województwie łódzkim jest silna polaryzacja przestrzenna ludności pod względem wykształcenia. Najniższym poziomem wykształcenia charakteryzuje się ludność peryferyjnych obszarów wiejskich. Uczniowie szkół z miast osiągają wyższe średnie wyniki egzaminów kończących szkołę podstawową i gimnazjum od uczniów szkół z terenów wiejskich i z mniejszych miast. Obserwowane są również dysproporcje w zakresie warunków nauczania i wyposażenia szkół. W konsekwencji zdiagnozowanych problemów edukacji w regionie wsparcie uzyskują działania skierowane na poprawę efektów kształcenia w szkołach oraz zwiększanie kompetencji kluczowych istotnych z punktu widzenia sprawnego funkcjonowania na rynku pracy. Wsparcie kształcenia ogólnego skoncentrowane zostanie na rozwijaniu kompetencji kluczowych istotnych z punktu widzenia przyszłej zatrudnialności (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce), nauczania eksperymentalnego oraz właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej). Podnoszone będą umiejętności praktyczne uczniów, jak i bardziej uniwersalne tzw. „kompetencje miękkie” obejmujące umiejętności

interpersonalne, pracy grupowej, przejrzystego komunikowania się, samoorganizacji, nowatorskiego podejścia do rozwiązywania problemów.

W ramach Priorytetu planuje się skierować wsparcie do szkół, w których zdiagnozowane zostaną największe problemy tj. niskie wyniki egzaminów zewnętrznych, niska wartość wskaźników EWD oraz niskie wyniki ewaluacji zewnętrznych, w tym również do szkół małych zlokalizowanych na obszarach wiejskich i defaworyzowanych. Realizowane będą kompleksowe projekty obejmujące diagnozę, opracowany w oparciu o nią program rozwoju szkoły odpowiadający na jej specyficzne problemy i pozwalający na wyrównywanie poziomu kompetencji społecznych i umiejętności uniwersalnych uczniów, niezbędnych do rozpoczęcia kolejnego etapu edukacji lub wejścia na rynek pracy.

. Częścią interwencji będzie tworzenie sprawnych systemów doskonalenia nauczycieli, spójnych z rozwojem szkół. Działania w zakresie podnoszenia kwalifikacji nauczycieli koncentrować powinny się na obszarach deficytowych oraz zapewniać nauczycielom możliwość szkolenia i doskonalenia zawodowego jako elementu poprawy jakości pracy szkół przy wykorzystaniu najbardziej efektywnych form rozwoju zawodowego np. udziale w sieciach współpracy nauczycieli, korzystania z mentoringu lub coachingu. Szczególnie istotne będzie uzupełnianie kompetencji nauczycieli w obszarze kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych, korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych do nauczania wszystkich przedmiotów, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji, a także zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej i metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia. Ponadto wspierane będą przedsięwzięcia realizowane na rzecz stosowania metod nauczania i wychowania oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu u uczniów kreatywności, innowacyjności oraz pracy zespołowej. W ramach działań przewiduje się także zastosowanie indywidualnego podejścia do ucznia, wsparcie rozwoju uczniów zdolnych, ucznia młodszego, uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów niepełnosprawnych i młodzieży zagrożonej przedwczesnym kończeniem nauki, z wykorzystaniem narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej. Dla wzmocnienia efektów kształcenia realizowane będą projekty przyczyniające się do poprawy warunków dydaktycznych w szkołach. Wszelkie inwestycje w sprzęt i doposażenie muszą jednak zostać należycie uzasadnione i uzależnione od konkretnych rozpoznanych potrzeb dla spełnienia warunku niezbędności i efektywności jego wykorzystania. Przewiduje się doposażenie szkolnych laboratoriów/pracowni przedmiotowych oraz szkolenie nauczycieli dla tworzenia warunków nowoczesnego nauczania wykorzystującego metody eksperymentu. Wyposażenie/doposażenie w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne pracowni, zwłaszcza matematycznych i przyrodniczych w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych stanowić będzie istotny czynnik wzbudzający zainteresowanie uczniów przedmiotami matematyczno-przyrodniczymi i wspierający wybór ścieżki edukacyjnej związanej z naukami ścisłymi, zaś w dłuższej perspektywie zwiększający liczbę studentów na tych kierunkach.

Kolejnym z działań będzie inwestowanie w kompetencje i umiejętności uczniów i nauczycieli w zakresie stosowania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz upowszechnienie edukacji cyfrowej i medialnej na wszystkich poziomach kształcenia. Planowane będzie zwiększenie stopnia wykorzystania technik cyfrowych w procesie edukacji poprzez doposażenie szkół, w tym szkół specjalnych w nowoczesne pomoce dydaktyczne oraz wsparcie metodyczne nauczycieli w zakresie budowania kompetencji cyfrowych oraz posługiwania się zakupionym wyposażeniem w pracy dydaktycznej. Kluczowym będzie doskonalenie umiejętności nauczycieli w celu stosowania w większym stopniu interaktywnych metod pracy w nauczaniu wszystkich przedmiotów poprzez szkolenia, inne formy doskonalenia umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli oraz wyposażenie ich w materiały metodyczne i dydaktyczne, rozwijanie oferty elektronicznych zasobów edukacyjnych („e-zasoby”) co zapewni szersze użycie w szkołach technologii informacyjno-komunikacyjnych w indywidualnej pracy z uczniem.

Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą uzależnione od diagnozy zapotrzebowania odbiorców wsparcia na tego typu działania oraz będą zgodne ze standardem wyposażenia określonym w Wytocznych w zakresie zasad realizacji

Komentarz [BD829]: Uwaga KE 1, 16, 402, w tym doprecyzowania zapisów wynikające z ograniczenia wsparcia w obszarze edukacji ogólnej do kierunków interwencji określonej w UP.

Komentarz [BD830]: Uwaga KE 1, 16, 402, 403 i 404, w tym doprecyzowania zapisów wynikające z ograniczenia wsparcia w obszarze edukacji ogólnej do kierunków interwencji określonej w UP.

Komentarz [BD831]: Uwaga KE 1, 16, 402, 403, w tym doprecyzowania zapisów wynikające z ograniczenia wsparcia w obszarze edukacji ogólnej do kierunków interwencji określonej w UP.

Komentarz [BD832]: Uwagi KE 1, 16, 402, 403. Zapis usunięto z uwagi na ograniczenie zakresu wsparcia jedynie do kierunków określonych w UP.

Komentarz [BD833]: Autopoprawka – doprecyzowanie zapisów.

Komentarz [BD834]: Uwaga KE 404 i 421.

Komentarz [BD835]: Autopoprawka – doprecyzowanie zapisów.

przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji. Wszelkie wyżej wymienione inwestycje oraz komplementarne do zapewnionej bazy technologicznej zadania obejmujące przygotowanie nauczycieli do ich wykorzystania będą miały na celu podniesienie jakości działań edukacyjnych realizowanych przez szkoły.

Komentarz [BD836]: Uwaga 404, 421. Zapisy zostały doprecyzowane zgodnie z rekomendacjami MIR.

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach współfinansowanych z EFS. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

Komentarz [AK837]: Uwaga KE 23. Zapis dodano zgodnie z rekomendacjami.

W ramach PI 10i przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu zapewniając komplementarność wydatków ponoszonych w ramach cross-financingu ze środkami wydatkowanymi w ramach PI 10 a. W stosunku do Beneficjentów zastosowany zostanie wymóg wykazania, że koszty ponoszone w ramach cross-financingu pozostają niezbędne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią powiązane. W ramach PI nie przewiduje się możliwości kwalifikowania zakupu nieruchomości i infrastruktury z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach zasady elastyczności (cross-financing).

Komentarz [BD838]: Uwaga KE 21, 24, 349, 353. Uzupełniono zapisy zgodnie z rekomendacjami.

Wsparciem w ramach PI 10i zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Powyższe działania z jednej strony bezpośrednio przyczynią się do upowszechnienia uczestnictwa dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej, a z drugiej służą podniesieniu jakości nauczania w zakresie kompetencji kluczowych.

Typy przedsięwzięć:

- upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej na obszarach o zdiagnozowanym deficycie dostępu do wysokiej jakości usług edukacji przedszkolnej, na obszarach słabiej rozwiniętych, wiejskich, defaworyzowanych, obejmujące:
  - a. wsparcie istniejących instytucji wychowania przedszkolnego (przedszkola, oddziały przedszkolne, inne formy wychowania przedszkolnego) w zakresie generowania i funkcjonowania nowych miejsc przedszkolnych oraz poprawy jakości świadczenia usług edukacyjnych
  - b. tworzenie placówek wychowania przedszkolnego i/lub adaptacji istniejącej infrastruktury przedszkolnej w celu dostosowania do potrzeb i możliwości dzieci w wieku przedszkolnym, na terenach województwa o najwyższym zapotrzebowaniu na usługi edukacji przedszkolnej
  - c. rozszerzenie oferty ośrodków wychowania przedszkolnego o organizację i prowadzenie dodatkowych zajęć wspierających na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci w szczególności o specjalnych potrzebach edukacyjnych, tj. realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów oraz podnoszenia jakości edukacji
  - d. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli niezbędnych do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym, w tym dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- kompleksowe programy rozwoju szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne (w tym szkół specjalnych), w których zdiagnozowane zostały największe problemy tj. niskie wyniki egzaminów zewnętrznych, niska wartość wskaźników EWD, niskie wyniki ewaluacji zewnętrznych, w tym zlokalizowanych na obszarach wiejskich i defaworyzowanych obejmujące:
  - a. kształtowanie i rozwijanie u uczniów kompetencji kluczowych, w tym postaw/umiejętności niezbędnych do poruszania się po rynku pracy (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki

- obce) oraz właściwych postaw (kreatywności, innowacyjności, pracy zespołowej). Jako kompetencje kluczowe oraz postawy/umiejętności niezbędne na rynku pracy należy rozumieć następujące kompetencje spośród katalogu określonego w Zaleceniach Parlamentu Europejskiego i Rady (2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r.) w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie:
- i. porozumiewanie się w językach obcych
  - ii. kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne
  - iii. kompetencje informatyczne
  - iv. umiejętność uczenia się
  - v. kompetencje społeczne
  - vi. inicjatywność i przedsiębiorczość
- b. indywidualizacja pracy z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych, w szczególności uczniów niepełnosprawnych
- c. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych i pedagogicznych nauczycieli skoncentrowane na obszarach deficytowych i stanowiące element poprawy jakości pracy szkół takie jak:
- i. kształcenie umiejętności i kompetencji w zakresie stosowania metod oraz form organizacyjnych sprzyjających kształtowaniu i rozwijaniu u uczniów kompetencji kluczowych
  - ii. kształcenie umiejętności interpersonalnych i społecznych
  - iii. podnoszenie kompetencji w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii w zakresie wykorzystania narzędzi TIK w nauczaniu przedmiotowym
  - iv. kształcenie umiejętności i kompetencji niezbędnych do prowadzenia procesu nauczania w oparciu o metody eksperymentu w edukacji
  - v. zapewnienie narzędzi diagnostyki psychologiczno-pedagogicznej i indywidualnej pracy z uczniem, uczniem ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniem niepełnosprawnym
- d. tworzenie w szkołach warunków do prowadzenia procesu nauczania w oparciu o metodę eksperymentu w edukacji w zakresie:
- i. wyposażenia pracowni przedmiotowych funkcjonujących w szkołach i placówkach w nowoczesne narzędzia do nauczania przyrody, biologii, geografii, fizyki, chemii
  - ii. bezpośredniego objęcia wsparciem uczniów w rozwijaniu kompetencji w zakresie przedmiotów matematyczno-przyrodniczych, z wykorzystaniem zakupionego wyposażenia i/lub wiedzy przeszkolonych nauczycieli
- e. tworzenie w szkołach i placówkach systemu oświaty warunków do korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w zakresie:
- i. wyposażenia w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych według standardów opisanych w Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji
  - ii. bezpośredniego objęcia wsparciem uczniów w rozwijaniu kompetencji kluczowych w zakresie TIK oraz nauczycieli objętych doskonaleniem umiejętności i kompetencji wykorzystywania nowoczesnych metod i środków nauczania oraz posługiwaniem się zakupionym wyposażeniem w pracy dydaktycznej

Główne typy beneficjentów:

Komentarz [BD839]: Uwaga KE 1, 16, 38, 39, 40, 41, 42, 50, 66. Zweryfikowano zapisy RPO pod kątem zapewnienia zachowania logiki interwencji, w tym opisy i przykłady przedsięwzięć oraz odpowiadające im typy projektów.

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupy docelowe:

- dzieci w wieku przedszkolnym;
- uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w tym szkół specjalnych (samodzielnych i funkcjonujących w placówkach) realizujących kształcenie ogólne
- nauczyciele przedszkoli, szkół i placówek systemu oświaty realizujących kształcenie ogólne
- przedszkola oraz inne formy wychowania przedszkolnego, szkoły i placówki systemu oświaty realizujące kształcenie ogólne (z wyłączeniem szkół dla dorosłych) i ich organy prowadzące.
-

Komentarz [BD840]: Autopoprawka

Komentarz [BD841]: Uwaga KE 1, 16, 402, 403, w tym doprecyzowania zapisów wynikające z ograniczenia wsparcia w obszarze edukacji ogólnej do kierunków interwencji określonej w UP.

2.A.6.2 (XI-10i) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego i osiągnięcie zakładanych rezultatów PI 10i.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa (rozdział 5.2).

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

W ramach PI 10i nie przewiduje się zastosowania trybu pozakonkursowego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10i muszą być zgodne z SRWŁ 2020.

W ramach edukacji przedszkolnej preferowane będą projekty:

- zakładające tworzenie oddziałów integracyjnych
- realizowane na obszarach o niskim poziomie upowszechnienia edukacji przedszkolnej
- realizowane na obszarach wiejskich
- komplementarne z inwestycjami EFRR w dziedzinie edukacji.

Komentarz [BD843]: Uwaga KE 349

W ramach edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej preferowane będą projekty:

- realizowane w szkołach osiągających najniższe wyniki edukacyjne, niską wartość wskaźników EWD, niskie wyniki ewaluacji zewnętrznych
- realizowane w szkołach integracyjnych i specjalnych
- zlokalizowanych na obszarach wiejskich i defaworyzowanych.

2.A.6.3 (XI-10i) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10 nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [ZG844]: Usunięto sformułowanie „zwrotnych” zgodnie z uwagami KE nr 77 i 78

2.A.6.4. (XI-10i) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10i nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art. 100-103 rozporządzenia ogólnego.

PROJEKT

2.A.6.5 (XI-10i) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (XI-10i): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					K	M	O		
1	Liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2603	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2603	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie	osoby.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	9601	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2696	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5	Liczba nauczycieli objętych wsparciem z zakresu TIK w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2696	System Informatyczny SL 2014	rocznie
6	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	246	System Informatyczny SL 2014	rocznie
7	Liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały wyposażone w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	246	System Informatyczny SL 2014	rocznie

Komentarz [BD845]: Uwaga KE 50, 63, 64, 66, 67, 68, 408, 409. Wskaźniki zaktualizowano oraz uzupełniono o wskaźniki produktu odnoszące się do wskaźników rezultatu bezpośredniego – zgodnie z WLWK oraz logiką interwencji.

Komentarz [AK846]: Autopoprawka: dodano nowy wskaźnik produktu zgodnie z zaplanowanymi działaniami w ramach opisu typów i przykładów przedsięwzięć dla zapewnienia logiki interwencji.

Komentarz [BD847]: Autopoprawka – nazwa wskaźnika zaktualizowana zgodnie z WLWK

2.A.4.(XI-10iii) Priorytet inwestycyjny 10iii Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji

2.A.5 (XI-10iii) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy

Podniesienie kompetencji kluczowych osób dorosłych w obszarze ICT i języków obcych istotnych z punktu widzenia zapotrzebowania rynku pracy

Uzasadnienie celu szczegółowego – oczekiwane rezultaty

Realizacja zaplanowanych działań w ramach celu szczegółowego przyczyni się do podniesienia kompetencji osób dorosłych w obszarze ICT i języków obcych, identyfikowanych jako kluczowe dla możliwości podjęcia zatrudnienia i zwiększenia uczestnictwa osób dorosłych w uczeniu się przez całe życie. Spodziewanym efektem podjętych działań na rzecz realizacji celu stanie się dostosowanie kwalifikacji osób dorosłych do gospodarki regionu, poprawa ich sytuacji na rynku pracy oraz możliwość dalszej samorealizacji i rozwoju osobistego regionalnych zasobów ludzkich.

W efekcie interwencja przyczyni się do wzmocnienia integracji społecznej i zatrudnienia osób objętych wsparciem oraz budowy i rozwoju społeczeństwa i gospodarki opartych na wiedzy.

Tabela 4 (XI-10iii): Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik Produktu stosowany jako podstawa do ustalania celów	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	1 2 2	osoby	2014	-	-	2914	sprawozdawczość EFS	rocznie
2	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	0	osoby	2014	-	-	2741	sprawozdawczość EFS	rocznie

Komentarz [BD848]: Uwaga KE 50 i 51. Zweryfikowano i przeformulowano cele szczegółowe wraz z zapewnieniem zachowania logiki interwencji. Uwaga KE 410 – linia demarkacyjna wraz z ograniczeniem wsparcia do podnoszenia kompetencji kluczowych osób dorosłych do zakresu ICT i języków obcych.

Komentarz [BD849]: Uwaga KE 410 i 413.

Komentarz [BD850]: Uwaga KE 37, 40, 50, 51. Zweryfikowano i przeformulowano cele szczegółowe wraz z zapewnieniem zachowania logiki interwencji. Uwaga KE 410 – linia demarkacyjna wraz z ograniczeniem wsparcia do podnoszenia kompetencji kluczowych osób dorosłych do zakresu ICT i języków obcych.

Komentarz [BD851]: Uwaga KE 50, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 408, 409, 414, 415, 416. Wskaźniki zaktualizowano oraz uzupełniono o wskaźniki rezultatu bezpośredniego oraz powiązane z nimi wskaźniki produktu – zgodnie z WLWK oraz logiką interwencji.

3	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej, które uzyskały kwalifikacje lub nabyły kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	7 8 0 6	osoby	201 4	-	-	5277	sprawozdawczość EFS	rocznie
---	---	---------------------------	-------	-----	---	---	------------------	-------	----------	---	---	------	---------------------	---------

2.A.6 (XI-10iii) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (XI-10iii) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Zdiagnozowanym problemem na obszarze województwa łódzkiego jest bardzo niski (3,4%) udział osób w wieku 25-64 lata w kształceniu ustawicznym. Osoby dorosłe często nie dostrzegają zasadności podnoszenia kompetencji i kwalifikacji oraz nie dostrzegają korzyści płynących ze stałego podnoszenia wiedzy i umiejętności. Badania kompetencji osób dorosłych dowodzą, że istotnym wyzwaniem w Polsce, jak i w regionie, jest niski poziom kompetencji kluczowych osób starszych i osób o niższych kwalifikacjach. Mając na uwadze procesy depopulacyjne, starzenie się społeczeństwa oraz przesuwaną się granicę wieku produkcyjnego niezbędne są działania na rzecz uzupełniania i/lub podnoszenia kwalifikacji i kompetencji osób dorosłych w obszarze ICT i języków obcych, jako kluczowych z punktu widzenia możliwości podjęcia lub kontynuacji zatrudnienia. Koncentracja wsparcia zostanie ograniczona do wyżej wymienionych obszarów jako tych, na które jest największe zapotrzebowanie na rynku pracy.

Wspieraną grupą będą w szczególności osoby powyżej 50 roku życia, o niskich kwalifikacjach, zamieszkujące tereny wiejskie oraz osoby niepełnosprawne. Wsparcie uzależnione od diagnozy edukacyjnej konkretnego uczestnika zostanie skierowane do osób z grup defaworyzowanych czyli wykazujących największą lukę kompetencyjną i posiadających największe potrzeby w dostępie do edukacji.

Wobec powyższego realizowane będą szkolenia i kursy dla osób dorosłych, które z własnej inicjatywy będą zainteresowane nabyciem, uzupełnieniem i podwyższeniem umiejętności lub kompetencji cyfrowych i językowych. Wysoką jakość działań realizowanych w ramach interwencji gwarantować będzie obowiązkowy system walidacji i certyfikacji. Działania będą musiały być ukierunkowane na przeprowadzenie formalnej oceny i certyfikacji umiejętności i kompetencji osiągniętych przez uczestników wsparcia.

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach współfinansowanych z EFS. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów.

W ramach PI 10iii przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu. W stosunku do Beneficjentów zastosowany zostanie wymóg wykazania, że koszty ponoszone w ramach cross-financingu pozostają niezbędne do odpowiedniej

Komentarz [BD852]: Uwaga KE 1,16,21,22,23,24,38,39, 50, 52,66, 402,406,407, 410, 411,412,413,414,415,416,417.

Komentarz [BD853]: Autopoprawki redakcyjne.

Komentarz [BD854]: Uwaga KE 1, 410., Zweryfikowano zapisy RPO w zakresie zgodności ograniczenia inwestycji PI 10iii.

Komentarz [BD855]: Uwaga KE 39, 410, 411, 412.

Komentarz [AK856]: Uwaga KE 12, 13, 23. Zapis dodano zgodnie z rekomendacjami.

Komentarz [BD857]: Uwaga KE 410 i 411. Zgodnie z rekomendacjami MIR działania mające na celu wsparcie kształcenia i szkolenia, w tym w szkołach dla dorosłych i w szkołach policealnych oraz w formach pozaszkolnych umożliwiających podniesienie kwalifikacji zawodowych przewidziane zostały w PI 10iv.

realizacji operacji i są bezpośrednio z nią powiązane. W ramach PI nie przewiduje się możliwości kwalifikowania zakupu nieruchomości i infrastruktury z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach zasady elastyczności (cross-financing).

Komentarz [BD858]: Uwaga KE 21, 24. Uzupełniono zapisy zgodnie z rekomendacjami.

Wsparciem w ramach PI 10iii zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Powyższe działania przyczynią się do zwiększenia uczestnictwa osób dorosłych w kształceniu ustawicznym.

Typy przedsięwzięć:

- szkolenia i kursy skierowane do osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem, uzupełnieniem lub podwyższeniem umiejętności oraz kompetencji cyfrowych i językowych

Komentarz [BD859]: Uwaga KE 410, 411 – Zweryfikowano zapisy RPO w zakresie zgodności ograniczenia interwencji PI 10iii

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Komentarz [BD860]: Uwaga 40, 41, 410, 411 zgodnie z rekomendacjami MIR działania mające na celu wsparcie kształcenia i szkolenia, w tym w szkołach dla dorosłych i szkołach policealnych oraz w formach pozaszkolnych umożliwiających podniesienie kwalifikacji zawodowych przewidziane zostały w PI 10iv

Grupa docelowa:

- osoby dorosłe z własnej inicjatywy uczestniczące w szkoleniach i kursach, w szczególności osoby o niskich kwalifikacjach, osoby powyżej 50 roku życia.

Komentarz [BD861]: Uwaga KE – 410, 411

2.A.6.2 (XI-10iii) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego i osiągnięcie zakładanych rezultatów PI 10iii.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO WŁ na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO WŁ (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa (rozdział 5.2).

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywny i rzetelny wybór projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

Komentarz [AK862]: Uwaga KE 44, 45, 46, 48. Rezygnacja z zastosowania trybu pozakonkursowego oraz preferencje wyboru projektów.

W ramach PI 10iii nie przewiduje się zastosowania trybu pozakonkursowego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10iii muszą być zgodne z SRWŁ 2020

Preferowane będą projekty:

- skierowane na rzecz osób będących w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy:
  - osoby o niskich kwalifikacjach i kompetencjach;
  - osoby powyżej 50 roku życia;
  - osoby niepełnosprawne;
  - osoby z terenów wiejskich.

Komentarz [AK863]: Zapis dodano po uwagach KE (44 uwaga KE)

2.A.6.3 (XI-10iii) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iii nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezzwrotnych dotacji.

Komentarz [ZG864]: Usunięto sformułowanie „zwrotnych” zgodnie z uwagami KE nr 77 i 78

2.A.6.4. (XI-10iii) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10iii nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (XI-10iii) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Tabela 5 (XI-10iii): Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Komentarz [AK865]: Uwaga KE 50, 63, 64, 66, 67, 68, 408, 414, 415, 416. Wskaźniki zaktualizowano oraz uzupełniono o wskaźniki produkty odnoszące się do wskaźników rezultatu bezpośredniego - zgodnie z WLWK oraz logiką interwencji

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					K	M	O		
1.	Liczba osób o niskich kwalifikacjach, objętych wsparciem w programie	osoby.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2914	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2741	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba osób w wieku 25 lat i więcej objętych wsparciem w programie	osoby.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	5277	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.4.(XI-10iv) Priorytet inwestycyjny 10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwienie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

2.A.5 (XI-10iv) Cele szczegółowe priorytetu inwestycyjnego i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1

Poprawa zdolności do zatrudnienia absolwentów kształcenia i szkolenia zawodowego

Cel szczegółowy 2

Dostosowanie kierunków kształcenia i szkolenia zawodowego do regionalnego rynku pracy we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Uzasadnienie celów szczegółowych – oczekiwane rezultaty

Działania zaplanowane w ramach pierwszego celu szczegółowego pozwolą na osiągnięcie lepszych efektów kształcenia, czyli lepsze przygotowanie absolwentów szkół i placówek kształcenia zawodowego jako pracowników do funkcjonowania na rynku pracy. Tym samym rezultatem interwencji stanie się zwiększenie szans absolwentów na zatrudnienie, wzrost aktywności zawodowej osób młodych oraz zmniejszenie bezrobocia.

Spodziewanym efektem podjętych działań w ramach drugiego celu szczegółowego będzie lepsze dostosowanie kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy dzięki modernizacji i wysokiej jakości kształcenia zawodowego w regionie oraz podniesienie kwalifikacji kadr gospodarki regionu. Interwencja przyczyni się do tworzenia warunków kształcenia zawodowego zbliżonych do rzeczywistego środowiska pracy. Zapewnieni to wysoką jakość nauczania dzięki wyposażeniu warsztatów i pracowni w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne oraz doskonalenie zawodowe i podnoszenie kwalifikacji kadry dydaktycznej szkolnictwa zawodowego. Efektem działań będzie dostosowanie systemu edukacji zawodowej do potrzeb rynku pracy województwa łódzkiego.

Tabela 4: (XI-10iv) Wspólne wskaźniki rezultatu dla których ustalono wartość docelową oraz specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające celowi szczegółowemu w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów (w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego).

Lp.	Wskaźnik	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru wskaźnika	Wspólny wskaźnik Produktu stosowany jako podstawa do	Wartość bazowa			Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość p.
					M	K	O			M	K	O		
1	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem w	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	0	osoby	2014	-	-	5592	badanie ewaluacyjne	roc

Komentarz [BD866]: Uwaga KE 50 i 51 oraz 417 i 422 Zweryfikowano i przeformulowano cele szczegółowe wraz z zapewnieniem zachowania logiki interwencji oraz powiązania systemu kształcenia i szkolenia zawodowego z rynkiem pracy

Komentarz [BD867]: Uwaga KE -37, 40, 417

Komentarz [BD868]: Uwaga KE 50, 63, 64, 65, 66, 67, 408, 409, 423, 424. Wskaźniki zaktualizowano oraz uzupełniono o wskaźniki rezultatu bezpośredniego oraz powiązane je ze wskaźnikami produktu - zgodnie z WLWK oraz logiką interwencji. Uzupełniono wartości bazowe

Komentarz [AK869]: Autopoprawka wskaźnik rezultatu długoterminowego

	programie, uczestniczących w kształceniu rocznie lub pracujących po 6 miesiącach po ukończeniu nauki														
2	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS	Region słabiej rozwinięty	szt	n/d	-	-	188	szt	2014	-	-	212	Sprawozdawczość EFS	roczne	
3	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje w ramach pozaszkolnych form kształcenia	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	1222	osoby	2014	-	-	4534	Sprawozdawczość EFS	roczne	
4	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu	Region słabiej rozwinięty	osoby	n/d	-	-	348	osoby	2014	-	-	2023	Sprawozdawczość EFS	roczne	

2.A.6 (XI-10iv) Przedsięwzięcie, które ma zostać objęte wsparciem w ramach priorytetu inwestycyjnego

2.A.6.1 (XI-10iv) Opis typów i przykłady przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem, ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych, w stosownych przypadkach, wskazanie głównych grup docelowych, poszczególnych terytoriów docelowych i typów beneficjentów

Komentarz [BD870]: Uwaga 1, 16, 21, 22, 23, 24, 38, 39, 52, 402, 406, 407, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424

Szkolnictwo zawodowe w województwie łódzkim stoi przed wyzwaniami związanymi z sytuacją demograficzną oraz koniecznością zmiany gospodarki regionalnej w kierunku tworzenia gospodarki opartej na wiedzy. Region cechuje niedopasowanie części kierunków kształcenia do potrzeb regionalnych i lokalnych rynków pracy. Problem dotyczy niedostosowania oferty edukacyjnej do kierunków rozwoju województwa. Sposób kształcenia zawodowego, w tym proporcja czasu przeznaczanego na zajęcia praktyczne do zajęć teoretycznych uznawana jest jako nieadekwatna do potrzeb. Pracodawcy i absolwenci szkół zawodowych zwracają uwagę na niedostateczne praktyczne przygotowanie do wykonywania zawodu i konieczność wzmocnienia kształcenia praktycznego w programie nauczania. O niezadowolających efektach kształcenia zawodowego świadczą niskie wyniki

egzaminów zawodowych oraz zmniejszająca się liczba szkół. Zdiagnozowano także brak elastyczności szkolnictwa zawodowego uniemożliwiający sprawne dostosowanie wiedzy, kompetencji i umiejętności absolwenta do potrzeb konkretnego pracodawcy. Kompetencje kształtowane w procesie edukacji formalnej nie są wystarczające do efektywnego wykonywania pracy bezpośrednio po zakończeniu szkoły. Podobnie oferta kształcenia ustawicznego pozostaje nadal mało efektywna i niedostatecznie dostosowana do potrzeb zmieniającej się sytuacji gospodarczej wymagającej od mieszkańców regionu nabywania nowych lub dostosowywania posiadanych kompetencji i kwalifikacji. Podobnie pracodawcy niewystarczająco wspierają swych pracowników w zakresie różnych form podnoszenia kompetencji, które powinny być doskonałe, oraz odpowiadać na wyzwania zmieniających się technologii, procesów społecznych i gospodarczych. Dużym problemem jest również baza dydaktyczna kształcenia zawodowego i ustawicznego, która nie przekłada się na rzeczywiste odzwierciedlenie środowiska pracy.

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego podejmowane będą działania mające na celu wsparcie kształcenia i szkolenia zawodowego (w tym również w szkołach dla dorosłych i szkołach policealnych, ale także w formach pozaszkolnych, umożliwiających podniesienie kwalifikacji zawodowych) w powiązaniu z rynkiem pracy. Priorytetem będzie właściwe rozpoznanie potrzeb szkół i potrzeb pracodawców, odnośnie wzajemnych oczekiwań dotyczących współpracy i jej efektów. Wspierane będą przedsięwzięcia dostosowujące ofertę edukacyjną szkół do potrzeb rynku pracy i oczekiwań pracodawców przy wykorzystaniu europejskich i krajowych źródeł prognozowania w zakresie edukacji i szkolnictwa oraz przedsięwzięcia włączające pracodawców w system kształcenia i egzaminowania.

Ponadto działania zostaną ukierunkowane na współpracę szkół i placówek edukacyjnych z ich otoczeniem, w szczególności służące rozwojowi tzw. partnerstw wiedzy (szkoły, pracodawcy, uczelnie) dla wypracowania i wdrożenia kierunków kształcenia zgodnych z potrzebami regionalnych pracodawców oraz skoncentrowane na branżach, które charakteryzują się silnym potencjałem rozwojowym, a jednocześnie napotykają na trudności w rekrutacji odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. Wsparcie będzie realizowane na rzecz trwałej współpracy szkół z pracodawcami w zakresie organizacji staży i praktyk dla uczniów w przedsiębiorstwach. Staże i praktyki charakteryzować się będą wysoką jakością potwierdzoną zgodnością z *Wytocznymi w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji*. Rezultatem tej współpracy będzie zwiększenie dostępu uczniów do nowoczesnych technik i technologii, wspólne przygotowywanie programów nauczania, organizacja zajęć praktycznych oraz prowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych. Zaplanowana interwencja obejmie również poszerzenie oferty kursów zawodowych dla osób dorosłych realizowanych we współpracy z pracodawcami. Planuje się organizację tradycyjnych pozaszkolnych form kształcenia ustawicznego (m.in. kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych) oraz organizację innych kursów umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych bądź nabycie uprawnień zawodowych. W ramach Priorytetu planuje się skierować wsparcie do szkół zawodowych, w których zdiagnozowane zostaną największe potrzeby wprowadzenia całościowej, kompleksowej poprawy jakości nauczania, a ich wybór powinien wynikać z potrzeb regionalnej gospodarki i zasady wspierania szkół słabszych. Realizowane będą zatem projekty obejmujące kompleksowe programy rozwoju szkół wskazujące cel planowanej zmiany (modernizacji szkoły) obejmujące zarówno działania dotyczące młodzieży, jak i nauczycieli, programów nauczania, stosowanych metod dydaktycznych i zarządzania procesami kształcenia w szkole. Priorytetem dla wsparcia kształcenia zawodowego będą działania skierowane na poprawę efektów kształcenia w szkołach zawodowych oraz wzmocnienie roli kompetencji zawodowych oraz kompetencji kluczowych i umiejętności istotnych z punktu widzenia sprawnego wejścia absolwentów na rynek pracy i adaptacji do zmieniających się na nim warunków. Do kompetencji i umiejętności tych zalicza się: e-kompetencje, umiejętność rozumowania matematycznego i właściwego dla nauk przyrodniczych i technicznych, umiejętność komunikowania się w języku ojczystym oraz językach obcych, umiejętności praktyczne stosowania nabytej wiedzy w zadaniach praktycznych, jak i bardziej uniwersalne tzw. „kompetencje miękkie” obejmujące umiejętności

Komentarz [AK871]: Uwaga 410, 411 zgodnie z rekomendacjami MIR działania mające na celu wsparcie kształcenia i szkolenia, w tym w szkołach dla dorosłych i szkołach policealnych oraz w formach pozaszkolnych umożliwiających podniesienie kwalifikacji zawodowych przewidziane zostały w PI 10iv

Komentarz [BD872]: Uwaga KE 418

Komentarz [BD873]: Uwaga 410, 411 zgodnie z rekomendacjami MIR działania mające na celu wsparcie kształcenia i szkolenia, w tym w szkołach dla dorosłych i szkołach policealnych oraz w formach pozaszkolnych umożliwiających podniesienie kwalifikacji zawodowych przewidziane zostały w PI 10iv

Komentarz [BD874]: Autopoprawka

Komentarz [BD875]: Autopoprawka

interpersonalne, przejrzystego komunikowania się, umiejętność pracy zespołowej, samoorganizacji, samodzielnego uczenia się, nowatorskiego podejścia do rozwiązywania problemów, adaptowania do nowych warunków i wymagań na różnych stanowiskach pracy. Jako działania uzupełniające w programach rozwoju szkół wspierany powinien być rozwój całościowego doradztwa zawodowego, zapewnienie dostępu do odpowiedniej informacji edukacyjno-zawodowej oraz przygotowanie uczniów do prawidłowego funkcjonowania w środowisku rynku pracy. Interwencja pozwoli na przygotowanie szkół zawodowych do realizacji wysokiej jakości usług poradnictwa edukacyjno-zawodowego, w tym opracowanie narzędzi diagnostycznych i materiałów metodycznych wspomagających proces predyspozycji i zainteresowań zawodowych uczniów.

Komentarz [BD876]: Uwaga KE 1, 16, 50, 51, w tym doprecyzowania wynikające z UP

Rekomendowane będą programy zakładające wdrażanie w szkołach modułowych programów kształcenia zawodowego. Dla zwiększenia efektów interwencji w ramach Priorytetu realizowane będą działania dotyczące poprawy warunków dydaktycznych kształcenia zawodowego. Braki w nowoczesnym wyposażeniu przekładają się na ofertę edukacyjną, proces dydaktyczny oraz jakość kształcenia w tych placówkach. Przewiduje się zatem wsparcie szkół i placówek kształcenia zawodowego poprzez doposażenie w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne, nowoczesne technologie, materiały i urządzenia niezbędne do realizacji podstawy programowej kształcenia w zawodach.

Komentarz [BD877]: Uwaga KE 421

Wsparcie będzie realizowane z uwzględnieniem narzędzi i materiałów dydaktycznych wspomagających modernizację kształcenia zawodowego, w tym wyposażenie pracowni i warsztatów szkolnych, w oparciu o wypracowane rekomendacje Krajowego Ośrodka Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej. W działania będą zaangażowani pracodawcy tak, aby w jak największym stopniu stworzone warunki kształcenia odpowiadały na potrzeby rynku i zaowocowały wykształceniem wysokiej klasy specjalistów, poszukiwanych na rynku pracy. Działania w zakresie wyposażenia/doposażenia szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne będą uzależnione od diagnozy zapotrzebowania odbiorców wsparcia na tego typu działania oraz będą zgodne ze standardem wyposażenia określonym w *Wytycznych w zakresie zasad realizacji przedsięwzięć z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego na lata 2014-2020 w obszarze edukacji*.

Komentarz [AK878]: Uwaga KE 421

Uzupełniające działania będą również skierowane na rozwój oferty ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego w zakresie kształcenia pod potrzeby regionalnego i lokalnego rynku pracy. Działania te wpłyną na poprawę zdolności do zatrudnienia przyszłych absolwentów dzięki wykształceniu specjalistów w branżach w których występują braki odpowiednio wykwalifikowanych pracowników.

Komentarz [AK879]: Uwaga KE 420

Ważnym elementem uzupełniającym interwencję będą także działania na rzecz doskonalenia umiejętności nauczycieli zawodów we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy. Współpraca ta służyć będzie budowaniu kompetencji nauczycieli i instruktorów zawodu odpowiadających na potrzeby gospodarki. Planuje się szerszy udział pracodawców w organizacji staży i praktyk zawodowych dla nauczycieli. Pozwoli to na zwiększenie dostępu do nowoczesnych technik i technologii oraz aktualizowanie wiedzy nauczycieli którzy będą mieli bezpośredni kontakt z rzeczywistym środowiskiem pracy. W ofercie kierowanej do nauczycieli znajdują się również szkolenia, studia podyplomowe i inne formy doskonalenia mające na celu poprawę jakości pracy kadry dydaktycznej oraz przeciwdziałanie brakom kadrowym w kształceniu zawodowym. Realizowane przedsięwzięcia uwzględnić będą komplementarnie do zapewnionej bazy technologicznej dla szkół, zadania obejmujące przygotowanie nauczycieli do wykorzystywania nowoczesnych metod i środków nauczania oraz posługiwania się zakupionym wyposażeniem w pracy dydaktycznej.

Komentarz [BD880]: Uwaga KE 421

Działania świadomościowe (między innymi kampanie informacyjne i działania upowszechniające) nie mogą stanowić głównej formy wsparcia w projektach współfinansowanych z EFS. Przedsięwzięcia świadomościowe będą mogły być finansowane z EFS jedynie, gdy będą niezbędne do realizacji działań wdrożeniowych w danym projekcie, rozumianych jako konkretne rozwiązania, które zostaną zastosowane w odpowiedzi na problemy określonych w projekcie grup beneficjentów

Komentarz [AK881]: Uwaga KE 23

W ramach PI 10iv przewiduje się wykorzystanie mechanizmu cross-financingu, gdy jego zastosowanie jest uzasadnione z punktu widzenia skuteczności lub efektywności osiągania założonych celów i rezultatów. Realizowane w ramach cross-financingu działania mogą być stosowane w przypadku, kiedy stanowią integralną część projektu.

W stosunku do beneficjentów zastosowany zostanie wymóg wykazania, że koszty ponoszone w ramach cross-financingu pozostają niezbędne do odpowiedniej realizacji operacji i są bezpośrednio z nią powiązane.

W ramach PI nie przewiduje się możliwości kwalifikowania zakupu nieruchomości i infrastruktury z wyjątkiem wydatków ponoszonych w ramach zasady elastyczności (cross-financing).

Komentarz [AK882]: Uwaga KE 21, 24

Wsparciem w ramach PI 10iv zostanie objęty obszar całego województwa łódzkiego.

Powyższe działania przyczynią się do podniesienia jakości nauczania szkolnictwa zawodowego, szczególnie służąc powiązaniu kierunków kształcenia z potrzebami regionalnego rynku pracy.

Typy przedsięwzięć

- wsparcie szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, uczniów, w tym niepełnosprawnych oraz nauczycieli uczestniczących w kształceniu zawodowym, obejmujące:
  - a. wdrażanie kompleksowych programów rozwoju przyczyniających się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego w powiązaniu z rynkiem pracy, w tym wzmocnienie roli kompetencji kluczowych i umiejętności istotnych z punktu widzenia przyszłej zatrudnialności;
  - b. wyposażenie/doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych dla zawodów szkolnictwa zawodowego w nowoczesny sprzęt, materiały dydaktyczne zapewniające wysoką jakość kształcenia i umożliwiające realizację podstawy programowej kształcenia zawodowego,
- upowszechnianie wszelkich form współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z otoczeniem społeczno-gospodarczym, obejmujące:
  - a. współpracę z instytucjami rynku pracy, uczelniami, przedsiębiorstwami w zakresie realizacji programów rozwojowych szkół, w szczególności poprzez organizację staży i praktyk dla uczniów;
  - b. rozwój całościowego doradztwa zawodowego uczniów
  - c. doskonalenie umiejętności i kompetencji zawodowych nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy; poszerzanie oferty staży i praktyk dla nauczycieli w przedsiębiorstwach;
- modernizacja oferty kształcenia zawodowego i dostosowanie jej do potrzeb regionalnego rynku pracy, w szczególności poprzez współpracę z przedsiębiorcami włączającą ich w proces kształcenia zawodowego i egzaminowania
- wsparcie szkół i placówek kształcenia zawodowego i praktycznego w zakresie doposażenia bazy dydaktycznej i naukowej związanej z praktyczną nauką zawodu
- tworzenie i/lub rozwój ukierunkowanych branżowo centrów kształcenia zawodowego i ustawicznego lub innych jednostek realizujących zbieżne zadania
- organizacja pozaszkolnych form kształcenia zawodowego we współpracy z pracodawcami (kwalifikacyjne kursy zawodowe, kursy umiejętności zawodowych inne kursy), w tym w celu przeciwdziałania brakom kadrowym w kształceniu zawodowym.

Komentarz [BD883]: uwaga KE 1, 16, 39, 41, 42, 50, 66, 423 Zweryfikowano zapisy RPO pod kątem zapewnieniem zachowania logiki interwencji, w tym opisy działań i przykłady przedsięwzięć oraz odpowiadające im typy projektów

Główne typy beneficjentów:

Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Grupa docelowa:

- uczniowie wychowankowie i słuchacze szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe, w tym osoby niepełnosprawne
- nauczyciele i instruktorzy praktycznej nauki zawodu szkół i placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne
- szkoły i placówki systemu oświaty prowadzące kształcenie zawodowe i ich organy prowadzące
- placówki kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego, ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego
- szkoły policealne różnego typu
- szkoły dla dorosłych
- partnerzy społeczno-gospodarczy
- pracodawcy/przedsiębiorcy (z wyłączeniem dużych przedsiębiorstw).

Komentarz [BD884]: Uwaga 410, 411 zgodnie z rekomendacjami MIR działania mające na celu wsparcie kształcenia i szkolenia, w tym w szkołach dla dorosłych i szkołach policealnych oraz w formach pozaszkolnych umożliwiających podniesienie kwalifikacji zawodowych przewidziane zostały w PI 10iv

Komentarz [BD885]: Uwaga KE 22

Komentarz [AK886]: Uwaga KE 44, 45, 46, 48. Rezygnacja z zastosowania trybu pozakonkursowego oraz preferencje wyboru projektów.

2.A.6.2 (XI-10iv) Kierunkowe zasady wyboru operacji

Trybem wyboru projektów będzie tryb konkursowy, który w procedurze konkurencyjnej pozwoli wybrać do dofinansowania projekty zapewniające w najwyższym stopniu efektywną realizację celu szczegółowego i osiągnięcie zakładanych rezultatów PI 10iv.

Sposób weryfikacji projektów będzie zdeterminowany przez szczegółowe kryteria, które zostaną zatwierdzone przez KM RPO Wł. na lata 2014-2020 (zgodnie z art. 110 ust. 2 lit. a rozporządzenia ogólnego). Stosowane kryteria wyboru projektów będą precyzyjne, mierzalne i obiektywne i służyć będą zapewnieniu selekcji wysokiej jakości projektów. Kryteria uwzględniać będą horyzontalne zasady ustanowione w art. 7 i 8 rozporządzenia ogólnego w zakresie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (w tym także ze względu na niepełnosprawność), a także zrównoważonego rozwoju.

Procedury wyboru i oceny projektów zostaną określone przez IZ RPO Wł. (zgodnie z art. 125 ust. 3 lit. a rozporządzenia ogólnego) w dokumentach wdrożeniowych i wytycznych programowych z uwzględnieniem stosownych regulacji unijnych i krajowych zgodnie z założeniami Umowy Partnerstwa (rozdział 5.2).

System wyboru projektów będzie koncentrował się na zapewnieniu efektywności procesu selekcji, przejrzystości, bezstronności dokonywanej oceny oraz sprawności proceduralnej. Ma on gwarantować efektywne wydatkowanie środków unijnych, poprzez obiektywne i rzetelne wybory projektów, które umożliwią osiągnięcie długookresowych celów rozwojowych.

W ramach PI 10iv nie przewiduje się zastosowania trybu pozakonkursowego.

Wszystkie przedsięwzięcia w ramach PI 10iv muszą być zgodne z SRWł 2020.

Preferowane będą projekty:

- kompleksowe projekty rozwoju szkół przyczyniające się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego realizowane we współpracy z instytucjami z otoczenia społeczno-gospodarczego szkoły, w tym pracodawcami/przedsiębiorcami
- zakładające organizację wysokiej jakości staży i praktyk dla uczniów w przedsiębiorstwach
- obejmujące wsparciem osoby niepełnosprawne
- zakładające kształcenie w branżach w których występują braki odpowiednio wykwalifikowanych pracowników
- komplementarne z inwestycjami EFRR w dziedzinie edukacji

Komentarz [AK887]: Uwaga KE 419

Komentarz [AK888]: Uwaga KE 12, 13, 44

Komentarz [AK889]: Uwaga KE 349

2.A.6.3 (XI-10iv) Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych (w stosownych przypadkach)

W ramach priorytetu inwestycyjnego 10iv nie rozważa się wykorzystania instrumentów finansowych, co oznacza, że wsparcie będzie udzielane w formie bezwrotnych dotacji.

Komentarz [ZG890]: Usunięto sformułowanie „zwrotnych” zgodnie z uwagami KE nr 77 i 78

2.A.6.4. (XI-10.3iv) Planowane wykorzystanie dużych projektów (w stosownych przypadkach)

W ramach PI 10.3iv nie przewiduje się wsparcia dużych projektów w rozumieniu art.100-103 rozporządzenia ogólnego.

2.A.6.5 (XI-10iv) Wskaźniki produktu w podziale na priorytety inwestycyjne oraz, w stosownych przypadkach, na kategorie regionu

Komentarz [BD891]: Uwaga KE 50, 63, 64, 66, 67, 68, 408, 409, 423. Wskaźniki zaktualizowano oraz uzupełniono o wskaźniki produkty odnoszące się do wskaźników rezultatu bezpośredniego - zgodnie z WLWK oraz logiką interwencji

Tabela 5: (XI-10iv) Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki produktu (wg priorytetu inwestycyjnego, w podziale na kategorie regionów - w odniesieniu do EFS oraz w stosownych przypadkach w odniesieniu do EFRR)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu (w stosownych przypadkach)	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość pomiaru
					K	M	O		
1.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	7988	System Informatyczny SL 2014	rocznie
2.	Liczba nauczycieli kształcenia zawodowego oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu objętych wsparciem w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2030	System Informatyczny SL 2014	rocznie
3.	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	212	System Informatyczny SL 2014	rocznie
4.	Liczba podmiotów realizujących zadania centrum kształcenia zawodowego i ustawicznego objętych wsparciem w programie	szt.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	17	System Informatyczny SL 2014	rocznie
5.	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	4534	System Informatyczny SL 2014	rocznie

2.A.7 (XI) Innowacje społeczne, współpraca ponadnarodowa i wkład EFS w realizację celów tematycznych 1-7.

W ramach przedmiotowej Osi Priorytetowej nie planuje się działań w zakresie innowacji społecznych i współpracy ponadnarodowej.

Działania przewidziane do realizacji w zakresie Osi priorytetowej *Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności* przyczynią się do wdrażania interwencji zaplanowanej w ramach następujących celów tematycznych:

- CT 2 poprzez realizację i rozwój w szkołach programów edukacji cyfrowej oraz organizację szkoleń dedykowanych podnoszeniu kompetencji cyfrowych społeczeństwa (PI 10iii 10iv EFS).
- CT 3 poprzez edukację przedsiębiorczości (PI 10i), wspieranie podmiotów świadczących usługi edukacyjne zorientowane na praktyczne kształcenie lub szkolenie zawodowe (PI 10iii i 10iv. Przewidziane jest uzupełnienie interwencji w zakresie PI 3c poprzez łączenie realizacji projektów zakładających wsparcie dla przedszkoli lub form wychowania przedszkolnego (PI 10i EFS) z projektami, w których przewidziano wsparcie rozwoju firm (o ile z rozwojem powiązany jest wzrost poziomu zatrudnienia – EFRR). Istotne znaczenie dla wzmacniania konkurencyjności MŚP będzie miało również wsparcie udzielane w ramach PI 10iii i 10iv, zmierzające do lepszego dopasowania kształcenia do potrzeb rynku pracy;
- CT 4 i 5 poprzez usprawnienie w ramach 10iii, 10iv systemów kształcenia i szkolenia, które umożliwi dostosowanie kwalifikacji, podnoszenie umiejętności siły roboczej i tworzenie miejsc pracy w sektorach związanych ze środowiskiem naturalnym i energią.

2.A.8 (XI) Ramy wykonania

Ramy wykonania są zgodne z zasadami funkcjonowania mechanizmu ram wykonania określonymi w rozporządzeniach oraz w Umowie Partnerstwa. Prezentowane pośrednie i docelowe wartości dla wskaźników wybranych do ram wykonania zostały ustalone w oparciu o metodologię szacowania, która została zaprezentowana KE w trakcie negocjacji. Instytucja Zarządzająca przedstawiła KE wszystkie uwarunkowania, jakie miały i mogą mieć wpływ na realizację przyjętych wartości. Udostępniona metodologia zawiera opis przyjętych założeń i głównych czynników, jakie miały wpływ na przyjętą (wyszacowaną) wartość docelową danego wskaźnika. Podstawowe kryteria szacowania wartości wskaźników bazują na danych historycznych, którymi dysponowała IZ, uwzględniając dotychczasowe doświadczenia we wdrażaniu podobnych przedsięwzięć. Kryteria te, to: średnia wartość projektu, typ beneficjenta, rodzaj instrumentu / formy wsparcia, poziom danych (kraj/region), wielkość próby, tryb wyboru projektu, tempo realizacji wskaźników, poziom osiągnięcia założonych wskaźników. Dodatkowo, poza danymi historycznymi i kosztami jednostkowymi, szacując wartości docelowe zostały wzięte pod uwagę również dostępne opracowania dotyczące obecnej sytuacji oraz trendów społeczno-gospodarczych, tj. (opcjonalnie): analizy i prognozy branżowe, grup docelowych, oczekiwania społeczne, popyt na dane wsparcie czy nasycenie wsparciem na rynku. Instytucja Zarządzająca będzie na bieżąco monitorować realizację wartości dla ram wykonania i na bieżąco reagować na zjawiska, które mogą mieć wpływ na realizację założonych wartości, jak również dokonywać odpowiednich korekt po przeprowadzeniu stosownych analiz.

Tabela 6 (XI): Ramy wykonania osi priorytetowej (w podziale na fundusze i kategorie regionów w stosownych przypadkach) (podstawa: art. 96 ust. 2 akapit pierwszy lit. b) ppkt (v) oraz załącznik II do rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Oś priorytetowa	Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik finansowy, wskaźnik jakości)	Nr identyfikacyjny	Wskaźnik lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)			Cel końcowy (2023) ^[1]			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)
							M	K	O	M	K	O		
XI-Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	Wskaźnik produktu	1	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szk.	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	64	-	-	212	System Informacyjny SL 2014	Powiązane ze wskaźnikiem produktu typu projektów odpowiadają za 22,76% alokacji Osi XI
XI-Edukacja, Kwalifikacje	Wskaźnik produktu	2	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia	osoby	EFS	Region słabiej rozwinięty	-	-	2396	-	-	7988	System Informacyjny	Powiązane ze wskaźnikiem produktu typu projektów

Komentarz [BD892]: Zmiana wynikająca z podziału osi po uwagach KE. Wartości przeliczone zgodnie z raportem końcowym do ram wykonania. Uwaga KE 31

^[1] Cel końcowy może być zaprezentowany, jeśli może to mieć zastosowanie do danego wskaźnika, wartością łączną (kobiety + mężczyźni) lub w podziale na płeć. Dla EFRR oraz FS w większości przypadków podział wg płci nie będzie mieć zastosowania.

^[2] Wskaźniki muszą obrazować większość alokacji na daną oś priorytetową w podziale na fundusze, kat. regionów w przypadku EFRR i EFS (większość alokacji z każdego danego funduszu dla każdej danej kategorii regionów).

kacje, Umiejętności			zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy									y SL 2014	odpowiadają za 13,15% alokacji Osi XI	
XI- Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	Wskaźnik produktu	3	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szk	EFŚ	Region słabiej rozwinięty	-	-	74	-	-	246	System Informatyczny SL 2014	Powiązane ze wskaźnikiem produktu typu projektów odpowiadają za 14,19% alokacji Osi XI
XI- Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	Wskaźnik postępu finansowego	4	Kwota wydatków całkowitych certyfikowanych do Komisji Europejskiej	EUR	EFŚ	Region słabiej rozwinięty			24 609 778			124 961 259	System Informatyczny SL 2014	

2.A.9 (XI) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 7 – 11 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabele 7-11 (XI) Kategorie interwencji

Tabela 7: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	115	49 562 693
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	117	6 698 764
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	118	61 757 510

Komentarz [Z893]: Usunięto trzy kategorie interwencji. Zmiana wynika z nowego podziału Osi VI Kompetencje i adaptacyjność – wyodrębnienie z niej dwóch osi X i XI ze względu na uwagę 31 KE dot. zbyt dużej liczby PI i CT w jednej osi.

Tabela 8: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	01	118 018 967

Komentarz [Z894]: Zmniejszenie kwoty i przesunięcie 10 000 000 Euro z kat. 117 do kat. 118 wynika z ograniczenia wsparcia w PI 10iii do szkoleń ICT i jęz. obcych.

Komentarz [Z895]: Zwiększenie kwoty i przesunięcie 10 000 000 Euro z kat. 117 do kat. 118 wynika z ograniczenia wsparcia w PI 10iii do szkoleń ICT i jęz. obcych.

Tabela 9: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny

Komentarz [Z896]: Zmiana kwoty związana z wyodrębnieniem wsparcia w ramach CT 10 do oddzielnej Osi.

Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	03	15 500 000
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	07	102 518 967

Komentarz [Z897]: Zmiana kwoty związana z wyodrębnieniem wsparcia w ramach CT 10 do oddzielnej Osi.

Tabela 10: Wymiar 4 – Terytorialne mechanizmy wdrażania		
Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	07	118 018 967

Komentarz [Z898]: Zmiana kwoty związana z wyodrębnieniem wsparcia w ramach CT 10 do oddzielnej Osi.

Tabela 11: Wymiar 6 – Temat uzupełniający EFS⁶⁷ (wyłącznie EFS)

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	08	118 018 967

Komentarz [Z899]: Zmiana kwoty związana z wyodrębnieniem wsparcia w ramach CT 10 do oddzielnej Osi.

2.A.10 (XI) Podsumowanie planowanego wykorzystania pomocy technicznej, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, działań wzmacniających potencjał administracyjny instytucji zaangażowanych w zarządzanie programami i ich kontrolę oraz beneficjentów

Nie dotyczy. Planowane wykorzystanie pomocy technicznej zostało opisane w osi priorytetowej XII – Pomoc techniczna.

⁶⁷ Zawiera, w stosownych przypadkach, ujęte ilościowo informacje na temat wkładu EFS w realizację celów tematycznych, o których mowa w art. 9 akapit pierwszy pkt 1–7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013

Sekcja 2.B Opis osi priorytetowych dotyczących pomocy technicznej

2.B.1 (XII)

Oś Priorytetowa XII – Pomoc techniczna

Nr identyfikacyjny osi priorytetowej	XII
Nazwa osi priorytetowej	Pomoc techniczna

2.B.2 (XII) Przyczyny utworzenia osi priorytetowej obejmującej więcej niż jedną kategorię regionu (w stosownych przypadkach)

Nie dotyczy

2.B.3 (XII) Fundusz oraz kategoria regionu

Fundusz	Europejski Fundusz Społeczny
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty
Podstawa kalkulacji (wydatki kwalifikowalne ogółem lub publiczne wydatki kwalifikowalne)	Wydatki kwalifikowalne ogółem

2.B.4 (XII) Cele szczegółowe i oczekiwane rezultaty

Cel szczegółowy 1: Niezbędne zasoby ludzkie oraz warunki zapewniające sprawne działanie instytucji.

Oczekiwany rezultat 1: Kompetentne zasoby kadrowe oraz inne niezbędne umożliwiające sprawne zarządzanie i wdrażanie programu, a także monitorowanie postępów przy wdrażaniu.

Cel szczegółowy 2: Sprawny system wdrażania polityki spójności

Oczekiwany rezultat 2: Wzmocnione kompetencje instytucji, w tym usprawnione działania systemów informatycznych.

Cel szczegółowy 3: Podniesienie kompetencji potencjalnych Wnioskodawców i Beneficjentów oraz zagwarantowanie prawidłowej realizacji projektów.

Oczekiwany rezultat 3: Wzrost liczby Beneficjentów ubiegających się o dofinansowanie i prawidłowo realizujących projekty

Cel szczegółowy 4: Zapewnienie społeczeństwu właściwej informacji na temat wdrażania polityki spójności UE oraz ugruntowanie wiedzy nt. Funduszy Europejskich.

Oczekiwany rezultat 4: Wysoki poziom świadomości na temat wpływu Funduszy Europejskich, w tym wdrażanych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 na rozwój regionu i jakość życia jego mieszkańców.

Komentarz [m900]: Cele opisano zgodnie linią demarkacyjną, dodano wskaźniki uwaga nr 337 H i 425 z ogólnych

2.B.5 (XII) Wskaźniki rezultatu

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (na rok 2023)*			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
			M	K	O		
1.	Poziom fluktuacji pracowników w instytucjach zaangażowanych w politykę spójności	%	15	5	20	IZ	corocznie
2	Ocena przydatności form szkoleniowych dla beneficjentów	%	50	50	50	IZ	corocznie
3	Średnioroczna liczba szkoleń na jednego pracownika instytucji systemu wdrażania FE	szt	36	36	36	IZ	corocznie
4	Odszetek respondentów dostrzegających pozytywny wpływ funduszy europejskich na rozwój Polski	%	85	85	85	IZ	corocznie
5	Odszetek wdrożonych rekomendacji operacyjnych	%a	nd	nd	50	IZ	corocznie

2.B.6 (XII) Przedsięwzięcia, które mają zostać objęte wsparciem oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych

2.B.6.1 (XII) Opis przedsięwzięć, które mają zostać objęte wsparciem oraz ich oczekiwany wkład w realizację celów szczegółowych

W ramach **celu szczegółowego 1** realizowane będą działania ukierunkowane na zapewnienie odpowiedniego potencjału organizacyjnego, instytucjonalnego i kadrowego instytucji odpowiedzialnych za sprawne działanie instytucji. Szczególne znaczenie ma odpowiednia jakość zasobów ludzkich, dlatego wsparcie w RPO WŁ na lata 2014-2020 zostanie skierowane na utrzymanie i wzmocnienie kadry pracowników zaangażowanych w zarządzanie i wdrażanie programu, m.in. poprzez finansowanie ich wynagrodzeń oraz podnoszenie kwalifikacji zawodowych.

Należy zapewnić także zaplecze techniczne i organizacyjne, w tym: odpowiednią powierzchnię biurową i magazynową oraz odpowiednie wyposażenie stanowisk pracy, a także sprawny system informatyczny służący obsłudze procesu realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

W ramach Pomocy Technicznej wsparcie zostanie także skierowane na zadania mające na celu zamknięcie pomocy dla RPO WŁ na lata 2007-2013 oraz poprzednich perspektyw finansowych, jak i zmierzające do opracowania dokumentów związanych z przygotowaniem kolejnego okresu programowania.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 1 obejmą m.in.:

1. Finansowanie wynagrodzeń pracowników
2. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników
3. Finansowanie kosztów organizacyjnych, technicznych i administracyjnych niezbędnych do zapewnienia sprawnego funkcjonowania instytucji i podmiotów zaangażowanych we wdrażanie RPO WŁ na lata 2014-2020.

Realizacja celu szczegółowego 1 monitorowana będzie przy pomocy wskaźników produktu nr 1, 3, 5, 6.

W ramach celu szczegółowego nr 2 realizowane będą działania związane z procesem oceny i selekcji projektów dofinansowanych w ramach Programu oraz funkcjonowaniem Komitetu Monitorującego RPO WŁ na lata 2014-2020 i innych podmiotów o charakterze opiniodawczo-doradczym funkcjonujących w zależności od zidentyfikowanych potrzeb, a także Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego.

Ponadto, sprawny system polityki spójności wiąże się z systematyczną oceną działań związanych z realizacją Programu, analizą postępu jego realizacji, oceną przydatności i adekwatności podejmowanych działań oraz oceną oddziaływania zaangażowanych środków na rozwój społeczno-gospodarczy województwa.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 2 obejmują m.in.:

- Finansowanie wsparcia eksperckiego i prawnego, ewaluacji, analiz, ocen, audytów i ekspertyz;
- Budowę, wdrożenie i utrzymanie systemu informatycznego (wraz z niezbędną infrastrukturą teleinformatyczną) obsługującego procesy zarządzania, wdrażania, monitorowania, kontroli i oceny RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz finansowanie narzędzi informatycznych na potrzeby wdrażania RPO WŁ 2014-2020;
- wsparcia działania Komitetów, Grup Roboczych oraz innych ciał dialogu społecznego oraz innych podmiotów o charakterze opiniotwórczym i doradczym funkcjonujących w zależności od zidentyfikowanych potrzeb (ROT'y, ROIS'y, RORP'y);

Komentarz [m901]: Dopisano ROIS i RORP na takiej samej zasadzie jak ROT – są na takim samym stopniu w hierarchii organizacyjnej a zajmują się inną tematyką

Realizacja celu szczegółowego 2 monitorowana będzie przy pomocy wskaźników produktu nr 5, 6.

W ramach **celu szczegółowego 3** realizowane będą działania ukierunkowane na podnoszenie kompetencji potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów poprzez informowanie o możliwościach finansowania projektów w ramach programu oraz sposobach pozyskania wsparcia, a także dostarczanie beneficjentom potrzebnych informacji na różnych etapach realizacji projektów. Planowane jest również wsparcie doradcze beneficjentów w zakresie przygotowania dokumentacji projektowej. Ponadto, w ramach celu szczegółowego nr 3 przewiduje się realizację projektów w ramach „Project pipeline”.

Komentarz [m902]: Autopoprawka zgodna z linią demarkacyjną – na wszelki wypadek, gdyby się przydało

Działania służące realizacji celu szczegółowego 3 obejmą m.in.:

1. Organizację różnych form szkoleniowych dla potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów,
2. Doradztwo w zakresie przygotowania dokumentacji projektowej dla potencjalnych wnioskodawców,
3. Przygotowanie, produkcję i dystrybucję dokumentów programowych. .

Realizacja celu szczegółowego 3 monitorowana będzie przy pomocy wskaźnika produktu nr 2.

W ramach **celu szczegółowego 4** realizowane będą działania informacyjne i promocyjne ukierunkowane na upowszechnianie wśród mieszkańców województwa wiedzy na temat roli i osiągnięć polityki spójności i funduszy europejskich w regionie, w tym na temat efektów RPO WŁ na lata 2014-2020 i poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie Umowy Partnerstwa.

Działania służące realizacji celu szczegółowego 3 obejmą m.in.:

1. Prowadzenie kampanii promocyjnych i informacyjnych.
2. Tworzenie, utrzymanie i rozwój stron internetowych oraz wykorzystanie innych narzędzi komunikacji elektronicznej.
3. Tworzenie i utrzymanie punktów kontaktowych przy IP (IW).
4. Przygotowanie, produkcję i dystrybucję dokumentów materiałów informacyjno-promocyjnych.
5. Współpracę z mediami.

Realizacja celu szczegółowego 4 monitorowana będzie przy pomocy wskaźnika produktu nr 4.

Główni beneficjenci Osi priorytetowej XII to instytucje zaangażowane we wdrażanie RPO WŁ na lata 2014-2020 tj. Instytucja Zarządzająca RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz Instytucje Pośredniczące i Wdrażające, w zależności od ustaleń dotyczących kształtu systemu instytucjonalnego RPO WŁ na lata 2014-2020.

2.B.6.2 (XII) Wskaźniki produktu, które mają przyczynić się do osiągnięcia rezultatów

Tabela 13: Wskaźniki produktu dla EFRR/FS/EFIS (w podziale na osie priorytetowe)

Lp.	Wskaźnik	Jednostka pomiaru	Wartość docelowa (na rok 2023)*			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
			M	K	O		
1.	Liczba etatomiesięcy finansowanych ze środków pomocy technicznej	Sztuka	14 892	34 747	49 639	IZ	corocznie
2	Liczba uczestników form szkoleniowych dla beneficjentów	osoba	1250	1250	25 000	IZ	corocznie
3	Liczba uczestników form szkoleniowych dla instytucji	osoba	3000	3000	6 000-	IZ	corocznie
4	Liczba odwiedzin portalu informacyjnego/serwisu internetowego	Sztuka	bd	bd-	4 500 000-	IZ	corocznie
5	Liczba przeprowadzonych ewaluacji,	Sztuka	nd	nd	250-	IZ	corocznie
6	Liczba posiedzeń sieci tematycznych, grup roboczych, komitetów oraz innych ciał angażujących partnerów spoza administracji publicznej	Sztuka	nd	nd	10	IZ	corocznie

2.B.7 (XII) Kategorie interwencji

Określone w tabelach 14 – 16 kody interwencji wynikają z ROZPORZĄDZENIA WYKONAWCZEGO KOMISJI (UE) NR 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. ustanawiającego zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego w zakresie metod wsparcia w odniesieniu do zmian klimatu, określania celów pośrednich i końcowych na potrzeby ram wykonania oraz klasyfikacji kategorii interwencji w odniesieniu do europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.

Tabela 14-16: Kategorie interwencji

Tabela 14: Wymiar 1 – Zakres interwencji		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
XII. Pomoc techniczna	121	54 228 414
XII. Pomoc techniczna	122	5 612 167
XII. Pomoc techniczna	123	7 775 895

Tabela 15: Wymiar 2 – Forma finansowania		
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty	
Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
XII. Pomoc techniczna	01	67 616 476

Tabela 16: Wymiar 3 – Typ obszaru	
Kategoria regionu	Region słabiej rozwinięty

Oś priorytetowa	Kod	Kwota (w EUR)
XII. Pomoc techniczna	07	67 616 476

PROJEKT

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY

Sekcja 3.1 Środki finansowe z poszczególnych funduszy oraz kwoty na rezerwę wykonania

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji Programu jest obszar województwa łódzkiego. Województwo jest zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Program wynosi 1 621 433 387 EUR EFRR i 634 615 728 EUR EFS. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 120 rozporządzenia ogólnego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania 398 126 314 EUR. W realizację Programu zaangażowane będą środki krajowe publiczne i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia Programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach Programu⁶⁸.

IZ RPO Wł. zapewnia, że wszelkie wsparcie publiczne w ramach RPO Wł. będzie zgodne z przepisami proceduralnymi i materialnymi pomocy publicznej, obowiązującymi w momencie, gdy pomoc publiczna jest przyznana.

Komentarz [DPR903]: Uwaga 500

Podstawa certyfikacji:

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów:

Program jest realizowany na obszarze jednego województwa zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania:

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6% jego całkowitej alokacji EFRR oraz 6% jego całkowitej alokacji EFS.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS (tabela 17).

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej Osi priorytetowej Programu w jednakowej proporcji do jej wartości, z wyjątkiem Osi VII Pomoc techniczna (finansowana wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie Osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiedniego zwiększenia rezerwy na inną/inne osie EFS). (tabela 18a)

Koncentracja tematyczna:

⁶⁸Przepisy rozporządzenia ogólnego, w szczególności art. 129 gwarantuje, że niezależnie od poziomu stopy dofinansowania przyjętej dla osi priorytetowej w tabeli 18a, wartość środków ostatecznie wypłaconych przez Komisję Europejską na moment zamknięcia programu nigdy nie będzie wyższa niż wkład publiczny przekazany beneficjentom. Art. 121.2 dodatkowo zapewnia, że w ramach płatności pośrednich KE zawsze będzie wypłacać kwotę niższą z dwóch kwot: kwoty wynikającej z przemnożenia podstawy certyfikacji z wniosku o płatność przez stopę dofinansowania na osi priorytetowej z tabeli 18a lub kwoty wykazanych we wniosku wydatków publicznych. Wielkość płatności pośrednich będzie uwzględniała także zasady związane z systemem rocznego badania i akceptacji kont, polegającym m.in. na udzielaniu zaliczek rocznych, wypłacaniu w trakcie roku jedynie 90% należnych płatności i rocznym rozliczaniu kont poprzez bilansowanie zaliczki rocznej wypłaconych środków i 10% zatrzymanych płatności pośrednich.

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z Umowy Partnerstwa i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

PROJEKT

Tabela 17. Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów ze wskazaniem wysokości rezerwy wykonania (EUR)

	Fundusz	Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Razem	
			główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania	główna alokacja	rezerwa wykonania
1	EFRR	regiony słabiej rozwinięte	183 456 752	13 898 000	195 036 033	13 898 000	207 109 682	13 898 000	218 125 273	13 898 001	229 159 379	13 898 001	240 165 500	13 898 001	251 094 765	13 898 000	1 524 147 384	97 286 003
2		regiony przejściowe																
3		regiony bardziej rozwinięte																
4		łącznie	183 456 752	13 898 000	195 036 033	13 898 000	207 109 682	13 898 000	218 125 273	13 898 001	229 159 379	13 898 001	240 165 500	13 898 001	251 094 765	13 898 000	1 524 147 384	97 286 003
5	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	71 803 468	5 439 564	76 335 504	5 439 564	81 061 030	5 439 564	85 372 443	5 439 563	89 691 101	5 439 563	93 998 806	5 439 563	98 276 432	5 439 563	596 538 784	38 076 944
6		regiony przejściowe																
7		regiony bardziej rozwinięte																
8		łącznie	71 803 468	5 439 564	76 335 504	5 439 564	81 061 030	5 439 564	85 372 443	5 439 563	89 691 101	5 439 563	93 998 806	5 439 563	98 276 432	5 439 563	596 538 784	38 076 944
9	YEI – dodatk. alokacja	nie dotyczy																
10	FS	nie dotyczy																
11	EFRR																	
12		Łącznie	255 260 220	19 337 564	271 371 537	19 337 564	288 170 712	19 337 564	303 497 716	19 337 564	318 850 480	19 337 564	334 164 306	19 337 564	349 371 197	19 337 563	2 120 686 168	135 362 947

Sekcja 3.2 Łączne środki finansowe w podziale na fundusz oraz współfinansowanie krajowe (EUR)

Tabela 18a: Plan finansowy programu (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia UE	Wkład UE	Wkład Krajowy	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowanie ogółem	Stopa współfinansowania	Dla celów informacyjnych	Główna alokacja (całkowite finansowanie pomniejszone o rezerwę wykonania)		Rezerwa wykonania		Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE	
						Krajowe środki pub.	Krajowe środki pryw.				Wkład EBI	Wkład UE	Wkład krajowy	Wkład UE		Wkład krajowy
Oś I Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	201 619 822	35 579 969	5 336 995	30 242 974	237 199 791	0,85	0	189 522 633	33 445 171	12 097 189	2 134 798	6,00	
Oś II Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	274 835 401	48 500 365	7 275 055	41 225 310	323 335 766			258 345 277	45 590 343	16 490 124	2 910 022	6,00	
Oś III Transport	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	364 662 889	64 352 274	57 917 047	6 435 227	429 015 163	0,85	0	342 783 116	60 491 138	21 879 773	3 861 136	6,00	
Oś IV Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	255 954 770	45 168 489	27 101 093	18 067 396	301 123 259			240 597 484	42 458 380	15 357 286	2 710 109	6,00	
Oś V Ochrona środowiska	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	112 498 058	19 852 598	11 911 559	7 941 039	132 350 656	0,85	0	105 748 174	18 661 442	6 749 884	1 191 156	6,00	
Oś VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	284 125 837	50 139 854	35 097 898	15 041 956	334 265 691	0,85	0	267 078 287	47 131 462	17 047 550	3 008 392	6,00	
Oś VII Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	127 736 610	22 541 754	15 779 228	6 762 526	150 278 364			120 072 413	21 189 249	7 664 197	1 352 505	6,00	
Oś VIII Zatrudnienie	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	171 872 131	30 330 376	21 231 263	9 099 113	202 202 507	0,85	0	160 330 025	28 293 534	11 542 106	2 036 842	6,72	
Oś IX Włączenie społeczne	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	162 084 441	28 603 137	20 022 196	8 580 941	190 687 578			151 199 629	26 682 287	10 884 812	1 920 850	6,72	
Oś X Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	115 023 713	20 298 302	14 208 812	6 089 490	135 322 015	0,85	0	107 299 273	18 935 166	7 724 440	1 363 136	6,72	
Oś XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	118 018 967	20 826 877	14 578 814	6 248 063	138 845 844			110 093 381	19 428 244	7 925 586	1 398 633	6,72	
Oś XII Pomoc techniczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	67 616 476	11 932 319	11 932 319	0	79 548 795	0,85	0	67 616 476	11 932 319	0	0	0	
Razem	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	1 621 433 387	286 135 303	160 418 875	125 716 428	1 907 568 690	0,85	0	1 524 147 384	268 967 185	97 286 003	17 168 118	6,00	
Razem	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Całkowite koszty kwalifikowalne	634 615 728	111 991 011	81 973 404	30 017 607	746 606 739	0,85	0	596 538 784	105 271 550	38 076 944	6 719 461	6,00	
ŁĄCZNIE				2 256 049 115	398 126 314	242 392 279	155 734 035	2 654 175 429	0,85	0	2 120 686 168	374 238 735	135 362 947	23 887 579	6,00	

Tabela 18c: Plan finansowy w podziale na osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionu i cele tematyczne (EUR)

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowane ogółem
1	2	3	4	5	6	7
Oś I Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 1	201 619 822	35 579 969	237 199 791
Oś II Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 3	274 835 401	48 500 365	323 335 766
Oś III Transport	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 4	71 690 668	12 651 294	84 341 962
			Cel tematyczny 7	292 972 221	51 700 980	344 673 201
Oś IV Gospodarka niskoemisyjna	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 4	255 954 770	45 168 489	301 123 259
Oś V Ochrona środowiska	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 5	16 608 702	2 930 947	19 539 649
			Cel tematyczny 6	95 889 356	16 921 651	112 811 007
Oś VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 6	45 742 435	8 072 194	53 814 629
			Cel tematyczny 8	59 897 859	10 570 211	70 468 070
			Cel tematyczny 9	178 485 543	31 497 449	209 982 992
Oś VII Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 2	41 080 777	7 249 548	48 330 325
			Cel tematyczny 9	63 700 694	11 241 299	74 941 993
			Cel tematyczny 10	22 955 139	4 050 907	27 006 046
Oś VIII Zatrudnienie	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 8	171 872 131	30 330 376	202 202 507
Oś IX Włączenie społeczne	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 9	162 084 441	28 603 137	135 322 015
Oś X Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 8	115 023 713	20 298 302	135 322 015
Oś XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	Cel tematyczny 10	118 018 967	20 826 877	138 845 844
Oś XII Pomoc techniczna	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	-	67 616 476	11 932 319	79 548 795
Łącznie	-	-	-	2 256 049 115	398 126 314	2 654 175 429

Tabela 19: Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)

Oś priorytetowa	Szacunkowa kwota wsparcia, która ma być wykorzystana na cele związane ze zmianami klimatu (EUR)	Udział w całkowitej alokacji na program operacyjny (%)
1	2	3
Oś I Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	6 500 300	0,29%
Oś II Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	14 453 134	0,64%
Oś III Transport	78 621 979	3,48%
Oś IV Gospodarka niskoemisyjna	236 159 931	10,47%
Oś V Ochrona środowiska	7 815 245	0,35%
Oś VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	70 612 271	3,13%
Ogółem	414 162 860	18,36%

SEKCJA 4. ZINTEGROWANE PODEJŚCIE DO ROZWOJU TERYTORIALNEGO

Efektywność programowania działań rozwojowych w województwie łódzkim zależy od właściwego dostosowania interwencji do specyfiki poszczególnych obszarów określonych w SRWŁ 2020. Wyznaczone obszary miejskie, wiejskie, obszary funkcjonalne oraz obszary wymagające określonego rodzaju interwencji pozwalają na ukierunkowanie wsparcia z uwzględnieniem indywidualnych potencjałów, barier i wzajemnych zależności.

Wsparcie wymiaru miejskiego w RPO WŁ na lata 2014-2020 obejmie wszystkie typy osr. miejskich w tym, wskazanych jako OSI wynikające z założeń pol. państwa oraz pol. rozwoju woj. Realizacja interwencji na obszarach miejskich prowadzona będzie zgodnie z zasadami pol. przestrzennej, tj. preferencji do powtórznego wykorzystania przestrzeni, przeciwdziałania żywiołowej suburbanizacji, kształtowania przestrzeni w duchu ładu przestrzennego i zintegrowanego podejścia oraz zapewnienia przestrzeni przyjaznej dla mieszkańców. Miasta małe i średnie stanowią lokalne centra rozwoju dla obszarów wiejskich, gdzie realizowane w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 działania służyć będą wzmocnieniu potencjałów rozwojowych osr. gminnych oraz poprawie dostępu do usług pub.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 wspierany będzie wielofunkcyjny i zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, w tym o słabej dostępności do usług pub. Działania realizowane na obszarach wiejskich będą koncentrowały się na wsparciu przedsiębiorczości i lepszym wykorzystaniu kapitału ludzkiego, w tym reorientacji zawodowej rolników, szeroko rozumianej rewitalizacji społecznej i infrastrukturalnej, infrastruktury wod-kan i przeciwpowodziowej. Na rozwój obszarów wiejskich zostanie przeznaczony, co najmniej 250 mln EUR.

Wymiar teryt. w RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie wdrażany poprzez zastosowanie ZIT na terenie ŁOM oraz preferencji dla proj. realizowanych na terenie pozostałych OSI zidentyfikowanych w SRWŁ 2020 (OSI kraj. i reg.). Na podstawie analiz przeprowadzonych przy opracowaniu SRWŁ 2020 wskazano OSI kraj. do których zaliczono: Łódź i jej OF (28 gmin), ośrodki subregionalne – miasta powiatowe liczące ponad 20 tys. mieszk. i ich obszary funkcjonalne (13), miasta pow. tracące funkcje społ.-gosp. (10), obszary wiejskie o słabej dostępności do usług pub. (24 gminy).

W celu efektywnego wykorzystania przewag lokalizacyjnych obszarów miejskich i wiejskich, SRWŁ 2020 wskazuje także OSI wynikające z polityki rozwoju WŁ. Należą do nich obszary będące w strefie oddziaływania sieci TEN-T oraz 5 OF wyodrębnionych na podstawie jednolitych potencjałów endogenicznych: Łódzki Obszar Metropolitalny; Zagłębie Górnico-Energetyczne Bełchatów–Szczerców–Złoczew; Zagłębie Ceramiczno-Budowlane Opoczno-Tomaszów Maz.; Obszar Rozwoju Intensywnego Rolnictwa; Obszary Turystyczne Dolin Rzecznych Pilicy, Warty i Bzury. Pol. rozwojowa w ramach OSI reg. realizowana będzie m. in. poprzez projekty oparte na partnerstwie i współpracy. Umożliwi to wzmocnienie potencjałów, co zapewni uzyskanie efektu synergii i wpłynie na wzrost efektywności wykorzystania środków finansowych.

Działania na terenie OSI zostaną ukierunkowane przez zastosowanie preferencji w kryteriach wyboru projektów.

System preferencji teryt.-funkcj. obejmuje: OP I, CT 1, OSI kraj. i reg. wynikające z opisu PI, OP II CT 3, OSI kraj. i reg. wynikające z opisu PI; OP III, CT 4, ZIT, OSI kraj. i reg. wynikające z opisu PI; OP IV, CT 4, ZIT; OP V, CT 6, ZIT, OP VI, CT 6, 8 i 9, ZIT, OSI kraj. i reg. wynikające z opisu PI, OP VII CT 2, ZIT, OP VIII, CT 8, ZIT, OP IX CT 9, ZIT.

Sekcja 4.1 Rozwój lokalny kierowany przez społeczność (w stosownych przypadkach)

Komentarz [MP904]: Autopoprawka. Zmiany zaproponowane w sekcji związane z usunięciem części tekstu, przereferowaniem czy zastosowaniem skrótów wynikają z konieczności dostosowania treści do ograniczonej liczby znaków (3500).

Komentarz [MP905]: Zmiany wynikają z rozszerzenia RPO WŁ na lata 2014-2020 o nowe osie priorytetowe.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie planuje się wykorzystania instrumentu Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (RLKS) w formule bezpośredniej. Zastosowana zostanie natomiast tzw. formuła pośrednia, tj. wsparcie LGD na obszarach wiejskich i rybackich, wybranych do wsparcia z EFRROW i EFMR, jako beneficjentów zwykłych osi priorytetowych w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 (innych niż realizujących PI 9vi. lub/i 9d.) bez wskazania w momencie wyboru LSR indykatywnego budżetu na projekty realizowane w ramach LSR ze środków EFS i/lub EFRR oraz bez udziału EFS w finansowaniu kosztów przygotowawczych, bieżących i animacji. Zastosowanie formuły pośredniej, zgodnie z UP, uniemożliwia tworzenie LSR/LGD na obszarach miejskich powyżej 20 tys. mieszkańców. W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 zastosowany zostanie jeden z rodzajów wsparcia zaproponowanych w UP, w ramach którego LGD są wskazywane jako jeden z możliwych beneficjentów w zwykłych konkursach, kierowanych do szerszego grona potencjalnych **wnioskodawców**.

Komentarz [MP906]: Uwaga KE nr 437. Uwzględniono treść wynikającą ze zmienionej UP.

W ramach formuły pośredniej wsparciem zostaną objęte projekty przede wszystkim w takich obszarach jak:

- 1) odbudowa zdolności do rozwoju poprzez zintegrowaną rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich i wiejskich (OP VI i VII);
- 2) działania z zakresu rynku pracy oraz stymulacja wewnętrznego potencjału gospodarczego (OP VIII);
- 3) zwiększenie aktywności społeczno-zawodowej osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (OP IX);
- 4) wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego na rzecz lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego (OP V i VI).

Dzięki zastosowaniu takiego podejścia możliwy będzie zrównoważony rozwój na poziomie lokalnym, który jest elementem niezbędnym dla efektywnego i pełnego wykorzystania zasobów oraz potencjału regionu.

Sekcja 4.2 Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 przedsięwzięcia z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich realizowane będą w formule ZIT, nowym narzędziu realizacji strategii terytorialnych. ZIT to instrument rozwoju terytorialnego, za pomocą którego związki ZIT, reprezentujące miasta i obszary powiązane z nimi funkcjonalnie, posiadające wspólną strategię, realizują projekty przyczyniające się do rozwoju tych obszarów.

Uwzględniając cele polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie, sformułowane wobec miast w KSRR 2010-2020 i KPZK 2030 polegające m.in. na wzmocnieniu funkcji metropolitalnych miast wojewódzkich oraz integracji ich obszarów funkcjonalnych, instrument ZIT realizowany będzie na terenie Łodzi i jej obszaru funkcjonalnego, tzw. ŁOM – ZIT wojewódzki. ŁOM, zidentyfikowany w SRWŁ 2020, obejmuje pięć powiatów (M. Łódź, zgierski, brzeziński, łódzki wschodni, pabianicki), w tym 7 gmin miejskich, 5 miejsko-wiejskich i 16 wiejskich (M. Łódź, M. Brzeziny, G. Brzeziny, G. Dmosin, G. Jeżów, G. Rogów, G. Andrespol, G. Brójce, M. G. Koluszki, G. Nowosolna, M. G. Rzgów, M. G. Tuszyń, M. Pabianice, G. Pabianice, M. Konstantynów Łódzki, G. Dłutów, G. Dobroń, G. Ksawerów, G. Lutomiernik, M. G. Aleksandrów Łódzki, M. G. Stryków, M. Zgierz, M. Głowno, G. Głowno, M. Ozorków, G. Ozorków, G. Parzęczew, G. Zgierz). Powierzchnia ŁOM wynosi 2 499 km², co stanowi 13,7% powierzchni

województwa. W 2012 r. obszar zamieszkiwało 1 103 570 osób (43,7% w skali woj.). ŁOM posiada unikatowe wewnętrzne potencjały dla wykorzystania których, w ramach ZIT wojewódzkiego wspierane będą, działania związane z:

- przywracaniem funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów poprzez ożywienie społeczno-gospodarcze na tych obszarach wynikające z rewitalizacji fizycznej, społecznej i gospodarczej, ochrony dziedzictwa kulturowego, wzmocnienia zastosowania TIK, a także działań dedykowanych wsparciu na rynku pracy i włączeniu społecznemu (OP VI, VII, VIII i IX);
- wspieraniem przejścia na gospodarkę niskoemisyjną oraz poprawą efektywności energetycznej poprzez między innymi zwiększanie efektywności energetycznej budynków publicznych i mieszkalnych, a także rozwojem gospodarki wodno-ściekowej (OP III, IV i V);

Tabela 20: Zintegrowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich – szacunkowa alokacja wsparcia z EFRR i szacunkowa alokacja EFS (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

Fundusz	Wsparcie z EFRR i EFS (wartości szacunkowe) (EUR)	Udział całkowitej alokacji z funduszu w programie
Łącznie EFRR	193 151 388	11,91%
Łącznie EFS	32 848 612	5,18%
Razem EFRR + EFS	226 000 000	10,02%

Ostateczny zakres interwencji realizowanej w ramach ZIT wojewódzkiego zostanie ustalony w drodze negocjacji IZ RPO WŁ na lata 2014-2020 z władzami Związku ZIT, mając na uwadze zapisy Strategii Rozwoju ŁOM. Realizacja ZIT wojewódzkiego musi być zgodna z zapisami UP oraz Zasadami realizacji ZIT w Polsce.

Związek ZIT w szczególności odpowiedzialny będzie za:

- przygotowanie Strategii ZIT;
- udział w programowaniu RPO WŁ na lata 2014-2020 w zakresie ZIT;
- przygotowanie propozycji kryteriów wyboru projektów dla ZIT i uzgodnienie ich z IZ RPO WŁ na lata 2014-2020;
- udział w wyborze projektów do dofinansowania w zakresie uzgodnionym z IZ RPO WŁ na lata 2014-2020;
- przygotowanie rocznego raportu monitoringowego nt. wdrażania Strategii ZIT;
- udział w pracach KM.

Realizacja ZIT odbywać się będzie poprzez wyodrębnienie w SzOP RPO WŁ na lata 2014-2020 działań lub poddziałań w ramach tematycznych OP.

Komentarz [MP907]: Autopoprawka. Usunięcie treści wyniku z konieczności zachowania wymaganej liczby znaków a także brakiem w Strategii ZIT projektów w ramach PI 7.b.

Komentarz [MP908]: Usunięcie treści wyniku z przesunięcia interwencji w ramach PI 6.e na poziom krajowy.

Komentarz [MP909]: Autopoprawka, zmiana stylistyczna.

Komentarz [MP910]: Autopoprawka. Zmiana wyniku z zapisów Strategii ZIT w której zawarto listę projektów do realizacji w formule ZIT.

Komentarz [MP911]: Autopoprawka. Zmiana alokacji wyniku z Zapisów Strategii ZIT w której zawarto listę projektów do realizacji w formule ZIT.

Komentarz [MP912]: Autopoprawka. Zmiana wyniku z konieczności dostosowania RPO WŁ na lata 2014-2020 do zapisów ustawy o zasadach realizacji programów (...)

Tabela 20a: Tabelaiczny opis realizacji poszczególnego ZIT w programie (dotyczy wyłącznie regionalnych programów)

Komentarz [MP913]: Autopoprawka. Zmiana alokacji wyniku z Zapisów Strategii ZIT w której zawarto listę projektów do realizacji w formule ZIT.

Fundusz	Oś priorytetowa	Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Szacunkowa alokacja (EUR)
EFRR	III. Transport	4	4e.	22 535 625
EFRR	IV. Gospodarka niskoemisyjna	4	4a.; 4c.; 4e.	60 498 227
EFRR	V. Ochrona środowiska	6	6b.	9 140 328
EFRR	VI. Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	6	6c.	22 900 000
		9	9b.	75 947 380
EFRR	VII. Infrastruktura dla usług społecznych	2	2c.	2 129 828
EFS	VIII. Zatrudnienie	8	8iii.	9 200 000
EFS	IX. Włączenie społeczne	9	9i.; 9iv.	23 648 612

Komentarz [MP914]: Zmiana alokacji wynika z Zapisów Strategii ZIT w której zawarto listę projektów do realizacji w formule ZIT.

Komentarz [MP915]: Zmiana alokacji wynika z Zapisów Strategii ZIT w której zawarto listę projektów do realizacji w formule ZIT.

Wykorzystanie ZIT woj. powinno przyczynić się do zwiększenia efektywności realizacji polityki spójności w woj. łódzkim, w tym w szczególności promować partnerski model współpracy różnych jednostek administracyjnych na obszarze funkcjonalnym stolicy województwa.

Dla projektów komplementarnych wskazanych w Strategii ZIT przewiduje się zastosowanie preferencji w kryteriach wyboru projektów.

Sekcja 4.3 Zintegrowane inwestycje terytorialne (ZIT) (w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie przewidziano zastosowania ZIT poza zintegrowanymi przedsięwzięciami z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich.

Sekcja 4.4 Rozwiązania na rzecz przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych w ramach danego programu operacyjnego, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim (w stosownych przypadkach)

W RPO WŁ na lata 2014-2020 nie przewiduje się realizacji przedsięwzięć międzyregionalnych i transnarodowych, z udziałem beneficjentów znajdujących się w co najmniej jednym innym państwie członkowskim.

Sekcja 4.5 Wkład planowanych przedsięwzięć w ramach programu w odniesieniu do strategii makroregionalnych i strategii morskich, z zastrzeżeniem potrzeb obszaru objętego programem zidentyfikowanych przez państwo członkowskie (w stosownych przypadkach)

Programując RPO WŁ na lata 2014-2020 uwzględniono cele *Strategii UE dla Regionu Morza Bałtyckiego* (SUE RMB) oraz Obszary priorytetowe określone w Planie Działania. Znajdują one odzwierciedlenie w zapisach osi priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020 szczególnie w kontekście proponowanych kierunków wsparcia. Realizacja zapisów SUE RMB w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie miała charakter pośredni ze względu na położenie województwa łódzkiego w centralnej Polsce, bez dostępu do Morza Bałtyckiego.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 w sposób pośredni realizowane będą wszystkie trzy cele SUE RMB. Największe wsparcie planowane jest w ramach trzeciego celu SUE RMB – Zwiększenie dobrobytu. Działania z nim skorelowane obejmują inwestycje w sferę B+R, zwłaszcza regionalne inteligentne specjalizacje, transfer technologii i innowacji, rozwój przedsiębiorczości, a także budowanie kapitału ludzkiego i społecznego oraz wsparcie rynku pracy. Wsparcie na ten cel przewidywane jest w ramach ośmiu osi priorytetowych RPO WŁ na lata 2014-2020, tj.: OP I: Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy, OP II: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka, OP VI: Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu, OP VII: Infrastruktura dla usług społecznych, OP VIII: Zatrudnienie, OP IX: Włączenie społeczne, OP X: Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie, OP XI: Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności.

Komentarz [MP916]: Autopoprawka. Zmiany wynikają z rozszerzenia RPO WŁ na lata 2014-2020 o nowe osie priorytetowe.

Duże znaczenie przypisywane jest także celowi drugiemu – Rozwój połączeń w regionie, który planuje się realizować poprzez wspieranie rozwoju systemów transportowych oraz gospodarki niskoemisyjnej i ochrony środowiska (OP III: Transport, OP IV: Gospodarka niskoemisyjna, OP V: Ochrona środowiska). Natomiast pierwszy cel SUE RMB – Ocalenie morza, znajduje odzwierciedlenie w ramach OP V: Ochrona środowiska, gdzie interwencja ukierunkowana jest między innymi na wsparcie projektów dotyczących gospodarki wodno-ściekowej oraz gospodarki odpadami.

Należy podkreślić, że największą spójność z założeniami RPO WŁ na lata 2014-2020 wykazują określone w Planie Działań następujące Obszary priorytetowe SUE RMB:

- PA Innovation – Exploiting the full potential of the region in research and innovation;
- PA Market – Removing hindrances to the internal market;
- PA Education – Developing innovative education and youth;
- PA Health – Improving and promoting people’s health, including its social aspects.

Powiązanie RPO WŁ na lata 2014-2020 z SUE RMB

Komentarz [MP917]: Autopoprawka. W celu zapewnienia większej przejrzystości zapisów dodano tabelę obrazującą powiązania pomiędzy SUE RMB a RPO WŁ na lata 2014-2020.

OP RPO WŁ na lata 2014-2020		Obszary priorytetowe SUE RMB															
		Cel 1: Ocalenie morza							Cel 2: Rozwój połączeń w regionie			Cel 3: Zwiększenie dobrobytu					
		Agri	Bio	Hazards	Nutri	Safe	Ship	Secure	Crime	Energy	Transport	Culture	Education	Health	Innovation	Internal Market	SME
OP I	Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy													X	X	X	
OP II	Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka													X	X	X	
OP III	Transport								X	X							
OP	Gospodarka								X								

IV	niskoemisyjna																		
OP V	Ochrona środowiska		X	X	X														
OP VI	Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu													X	X				
OP VII	Infrastruktura dla usług społecznych											X	X	X	X				
OP VIII	Zatrudnienie															X			
OP IX	Włączenie społeczne										X	X	X						
OP X	Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie												X			X			
OP XI	Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności											X							

W celu ułatwienia wyboru oraz finansowania projektów wynikających z SUE RMB, w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020, zastosowane będą preferencje w kryteriach wyboru projektów zapisane w SZOP i systemie realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Komentarz [MP918]: Uwaga KE nr 445. Dodano informację na temat preferencji dla projektów realizujących SUE RMB.

SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Strategia Europa 2020 wypracowała nową koncepcję rozwoju kładąc silny nacisk na inteligentny, zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu. Nowymi metodami rozwiązywania problemów społecznych mają być innowacje społeczne, m.in. te związane z przedsiębiorczością społeczną i deinstytucjonalizacją usług społecznych. W odpowiedzi na te wyzwania powstał *Europejski program walki z ubóstwem*, którego celem jest zapewnienie spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego były szeroko dostępne a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym. W związku z celami *Strategii Europa 2020* oraz odnoszącymi się do tej tematyki zapisami krajowych dokumentów strategicznych tj. *Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2020 roku* wraz ze *Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego (SRKL)*, *Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego (SRKS)* i *Krajowego Programu Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu 2020*, szczególnym obszarem wsparcia RPO WŁ na lata 2014-2020 będą działania służące niwelowaniu ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 podejmowane będą działania prewencyjne nastawione na zmniejszanie ubóstwa i wykluczenia społecznego, głównie poprzez wzrost zatrudnienia, aktywizację społeczną oraz poprawę dostępu do usług społecznych. Będą one dostosowane do potrzeb grup docelowych, z uwzględnieniem trudnej sytuacji występującej na terenach, na których znajduje się duża liczba zdegradowanych obszarów miejskich. Interwencje na rzecz wsparcia osób ubogich i zagrożonych ubóstwem i związanym z nim wykluczeniem społecznym podejmowane będą w ramach OP VI, OP VII, OP VIII, OP IX, OP X, oraz OP XI, które w sposób kompleksowy rozwiązują problemy związane z tą tematyką. Natomiast działania na rzecz zwiększenia zatrudnienia będą realizowane w ramach OP VIII i polegać będą na bezpośrednim wsparciu bezrobotnych, w tym w szczególności znajdujących się w wyjątkowo trudnej sytuacji na rynku pracy w celu ich reintegracji z rynkiem pracy, w tym na wspieraniu mobilności zawodowej i zapobieganiu dyskryminacji ze względu na płeć, wiek i niepełnosprawność.

Poprawie poziomu wykształcenia i wyrównywaniu szans edukacyjnych służyć będą interwencje w ramach OP XI (m.in. upowszechnianie uczenia się przez całe życie, dostosowanie kwalifikacji do potrzeb rynku pracy oraz dostosowanie szkół dla uczniów o specjalnych potrzebach).

W ramach OP VII nacisk zostanie położony na zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług, w tym edukacyjnych, zdrowotnych, społecznych, kulturalnych oraz e-usług, co przyczyni się do ograniczenia skali wykluczenia społecznego i cyfrowego m.in. osób ubogich i dyskryminowanych. Kompleksowe działania rewitalizacyjne będą powiązane z redukcją ubóstwa i wykluczenia społecznego. Środki EFRR będą uzupełniały działania skierowane na rozwiązywanie problemów społecznych w ramach działań rewitalizacyjnych i wspierających potencjały terytoriów restrukturyzowanych, a także wspierały inwestycje w zakresie dostępu do usług społecznych i ochrony zdrowia. Interwencje zaplanowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 są odpowiedzią na zdiagnozowane w województwie łódzkim problemy w osiągnięciu spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej, w tym również problemy w zakresie wspierania obszarów dotkniętych zjawiskiem ubóstwa oraz grup zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym.

Sekcja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym

Pod względem demograficznym w latach 2004-2012 województwo łódzkie charakteryzowało się systematycznym zmniejszaniem się liczby ludności – o 63 051 osób; w tym intensywnym procesem depopulacji miast – 4,1%; bardzo niskim przyrostem naturalnym (ujemnym); **najsilniejszą w kraju**

dysproporcją płciową ludności – 110 kobiet/100 mężczyzn, wysokim obciążeniem demograficznym – 59,0 osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 2012r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wynosiła 504 622 osoby (6.), co stanowiło 20% mieszkańców regionu (1.). W ujęciu powiatowym największy odsetek występował w Łodzi – 23,4% i powiecie pabianickim – 20,8%. Społeczeństwo regionu charakteryzuje się ponadto wysokim udziałem osób niepełnosprawnych – 13,1% (4.), największa wartość wskaźnika tych osób występowała na poziomie LAU 1 w powiecie zduńskowolskim (17,3%), Łodzi (16,1%) i Piotrkowie Trybunalskim (16,1%)⁶⁹. W ramach trwałego zjawiska starzenia się społeczeństw europejskich województwo charakteryzuje najkrótsze w kraju przeciętne trwanie życia kobiet i mężczyzn – odpowiednio 79,8 lat i 70,6 lat w 2012 r. oraz związany z tym najwyższy w Polsce współczynnik umieralności ogółem (12,4/1000 ludności w 2012 r.). Poziom ubóstwa determinuje m.in. sytuacja na rynku pracy, a szczególnie długotrwałe bezrobocie, które dotyka aż 37% ogółu bezrobotnych. Najwyższa stopa bezrobocia w 2012 r. występowała na poziomie LAU 1 w powiecie łaskim (11,8%), tomaszowskim (11,5%), kutnowskim (11,4%), zgierskim (11,3%) i opoczyńskim (11,1%) (rys.24,25,zał.1).

W województwie wzrasta udział ludności żyjącej poniżej poziomu egzystencji, wskaźnik ten wynosił 5,7% w 2012r. (Polska 6,8% (10.)), a wskaźnik odsetka ludności zagrożonej relatywną granicą ubóstwa - 13,4% (Polska 16,3% (11.)). Przeprowadzone badania nad zasięgiem ubóstwa na poziomie podregionów⁷⁰ (NUTS 3) wykazały, że najbardziej zagrożone ubóstwem w województwie są podregiony sieradzki i skierniewicki (wskaźnik ten kształtuje się na poziomie od 22,2% do 26,6%) oraz piotrkowski (19,6% - 22,1%). Z pomocy społecznej w 2012 r. skorzystało ogółem 196 581 osób w tym 97 224 osoby korzystały trwale z różnego rodzaju pomocy i wsparcia. Jest to odpowiednio o 52 225 i o 28 777 osób więcej niż skorzystało z pomocy w roku 2011. Analiza wewnątrzregionalna wykazała, iż największy udział korzystających z pomocy społecznej w 2012r. występował na poziomie LAU 1 w powiatach: poddębickim (12,3%), opoczyńskim (11,6%) i radomszczańskim (11,0%). Wśród wszystkich powodów udzielania pomocy i wsparcia w Łódzkiem od lat głównymi czynnikami są: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność. W 2012r. z powodu ubóstwa wsparcia udzielono 47 708 rodzin; z powodu bezrobocia 47 735 rodzin; zaś z powodu niepełnosprawności 28 077 rodzin. Wyzwaniem wynikającym ze specyfiki regionu w obszarze włączenia społecznego jest przede wszystkim wsparcie na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych w zakresie poprawy dostępu do usług zdrowotnych i społecznych, rodzin oraz dzieci i młodzieży z rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej (w 2012r. w regionie dzieci i młodzież stanowiły około 26% ogółu klientów pomocy społecznej⁷¹). W tym celu należy zapewnić pomoc, opiekę i terapię tym grupom osób w placówkach stanowiących alternatywę dla instytucji stacjonarnych oraz w środowisku domowym (m.in. w domach dziennego pobytu, środowiskowych domach samopomocy, usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osób starszych i niepełnosprawnych⁷² oraz w placówkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży). Ograniczeniem skali ubóstwa, będzie służyła także kompleksowa rewitalizacja najbardziej zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich.

Analiza wewnątrzregionalna wykazała, iż największy odsetek osób żyjących w rodzinach objętych pomocą i wsparciem z powodu ubóstwa w 2012r. w stosunku do liczby mieszkańców był na poziomie LAU 1 w powiatach: radomszczańskim, brzezińskim i Piotrkowie Tryb., a z powodu niepełnosprawności w Piotrkowie Tryb., i w powiatach: poddębickim, piotrkowskim, radomszczańskim, bełchatowskim. Istotnym instrumentem wspierającym rozwiązywanie problemów społecznych jest rozwój ekonomii społecznej oraz aktywna integracja wykluczonych m.in. poprzez WTZ (warsztaty terapii zajęciowej) – w 2012 r. były 53 placówki, liczba uczestników zajęć 1 702; ZAZ (zakłady aktywności zawodowej) –

Komentarz [r919]: Wstawiono usunięty poniżej fragment tekstu.

Komentarz [r920]: Uwaga KE nr 447 z dnia 25.08.2014 r. Kategoria A – uwaga przyjęta. Uzupelniono dane ilościowe dotyczące osób starszych i niepełnosprawnych

Komentarz [r921]: Uwaga KE nr 446 z dnia 25.08.2014 r. Kategoria A – uwaga przyjęta. Dodano ujednoliconą identyfikację obszarów geograficznych zgodnie z zaleceniami KE - LAU 1 i NUTS

Komentarz [r922]: Uwaga KE nr 447 z dnia 25.08.2014 r. Kategoria A – uwaga przyjęta. Uzupelniono dane z zakresu ubóstwa z „Mapa ubóstwa na poziomie podregionów w Polsce z wykorzystaniem estymacji pośredniej”

Komentarz [r923]: Uwaga KE nr 446 z dnia 25.08.2014 r. Kategoria A – uwaga przyjęta. Dodano ujednoliconą identyfikację obszarów geograficznych zgodnie z zaleceniami KE .

Komentarz [r924]: Uwaga KE nr 446 z dnia 25.08.2014 r. Kategoria A – uwaga przyjęta. Dodano ujednoliconą identyfikację obszarów geograficznych zgodnie z zaleceniami KE

⁶⁹ Obliczenia własne wg danych NSP w 2011 r.

⁷⁰ Mapa ubóstwa na poziomie podregionów w Polsce z wykorzystaniem estymacji pośredniej. Poznań 06.11.2013* (*wersja skorygowana i uzupełniona w I kwartale 2014 r.).

⁷¹ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego.

⁷² Niemal 30% gmin, głównie wiejskich w 2011r. nie świadczyło usług opiekuńczych mieszkańcom

w 2012 r. była 1 placówka, liczba uczestników 30; KIS (kluby integracji społecznej) – w 2012 r. było 15 placówek, liczba uczestników 2 337; CIS (centra integracji społecznej) – w 2012 r. były 2 placówki, liczba uczestników 101⁷³ oraz 34 spółdzielnie socjalne⁷⁴. Wskazana liczba podmiotów integracji społecznej jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb.

Barierą dla rozwoju sektora ekonomii społecznej w regionie jest brak kompetencji kadry PES i niedostosowana do potrzeb PES oferta ośrodków wsparcia ekonomii społecznej i firm szkoleniowych oraz brak wiedzy w zakresie prowadzenia przedsiębiorstw społecznych, które mogą przy odpowiednim wsparciu stanowić miejsce aktywizacji zawodowej dla osób zagrożonych lub wykluczonych społecznie. W szczególności istotne jest dostarczenie umiejętności w zakresie kompetencji menadżerskich, marketingowych, z zakresu prowadzenia księgowości PES, a także korzystania z zewnętrznych źródeł finansowania takiego przedsiębiorstwa. Wsparcie będzie dotyczyło promocji, rozwijania i ekonomizacji istniejących podmiotów ekonomii społecznej, powstawania nowych podmiotów ekonomii społecznej oraz wzrostu zatrudnienia w tych podmiotach, w szczególności w obszarze dostarczania usług społecznych świadczonych na rzecz osób starszych, niepełnosprawnych oraz dzieci i młodzieży. Wszystkim tym procesom, powinny towarzyszyć działania animacyjne przyczyniające się do zaangażowania w rozwój ekonomii społecznej wszystkich niezbędnych interesariuszy, zwłaszcza przedstawicieli władz lokalnych.

Komentarz [r925]: Uwaga KE nr 449 z dnia 25.08.2014 r. Kategorie A – uwaga przyjęta. Uzupełniono zapis dotyczący promowania korzystania z usług ekonomii społecznej co będzie sprzyjało rozwojowi podmiotów ekonomii społecznej

Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że wsparcie w zakresie walki z ubóstwem powinno obejmować całe województwo, a w zakresie kompleksowej rewitalizacji w szczególności obszary strategicznej interwencji wskazane w SRWŁ 2020 dotyczące Łodzi, ŁOM, miast subregionalnych pow. 20 tys. mieszkańców, miast powiatowych tracących funkcje społeczno-gospodarcze i obszarów wiejskich o słabej dostępności do usług publicznych. Z uwagi na specyfikę regionu należy w szczególności wspierać grupy zagrożone wykluczeniem społecznym takie jak m.in. osoby starsze, niepełnosprawne, bezrobotne, rodziny oraz dzieci i młodzież z rodzin znajdujące się w trudnej sytuacji ekonomicznej i zagrożone patologią.

Sekcja 5.2 Strategia służąca zaspokojeniu szczególnych potrzeb obszarów geograficznych najbardziej dotkniętych ubóstwem / grup docelowych najbardziej zagrożonych dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym oraz, w stosownych przypadkach, wkład do zintegrowanego podejścia ustanowionego w umowie partnerstwa

Program będzie się skupiać m.in. na zapewnieniu pomocy dla obszarów szczególnie dotkniętych ubóstwem (powiaty: łaski, tomaszowski, kutnowski, zgierski, poddębicki, opoczyński, radomszczański) oraz wsparciu grup i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym⁷⁵. Interwencja będzie polegała m.in. na działaniach związanych: ze świadczeniem spersonalizowanych oraz zintegrowanych usług społecznych i zdrowotnych, zwiększeniu dostępu i jakości świadczonych usług, pomocą przy wejściu na rynek pracy osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizacją i integracją społeczną grup wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym, inwestowaniem w zdrowie, edukację. Na terenach zdegradowanych, o silnej kumulacji problemów społecznych w ramach zaplanowanych działań rewitalizacyjnych wspierane będą przedsięwzięcia w zakresie rewitalizacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej, które będą kompleksowo odpowiadać na potrzeby lokalnych społeczności oraz będą komplementarne z działaniami rewitalizującymi otoczenie pod względem infrastrukturalnym. Wspierane będą również działania umożliwiające wzrost aktywności zawodowej osób pełniących opiekę nad osobami zależnymi (m.in. dzieci, osoby starsze, osoby niepełnosprawne).

⁷³ Ocena zasobów pomocy społecznej na rok 2012 dla województwa łódzkiego – informacja s. 73.

⁷⁴ Informacja zaczerpnięta z RCPS w Łodzi.

⁷⁵ Wsparcie udzielane będzie na podstawie aktualizacji danych GUS (w zakresie bezrobocia) oraz danych opracowanych przez RCPS w Łodzi (w zakresie liczby osób korzystających z pomocy społecznej).

Interwencje te będą służyły rozwiązywaniu problemów osób starszych m.in. zaniedbań zdrowotnych i kulturowych, marginalizacji w życiu społecznym, niedostępności usług środowiskowych. Program będzie również wspierał przedsięwzięcia służące niwelowaniu różnego rodzaju barier dla osób niepełnosprawnych; od barier fizycznych (przeszkody architektoniczne) po bariery typu mentalnego (utrudniony dostęp do otwartego rynku pracy, stygmatyzacja społeczna). W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie się wspierać rozwój przedsiębiorczości jak i dostosowanie rodzajów wykształcenia do rynku pracy w celu przeciwdziałania bezrobociu i popadaniu osób pozostających bez pracy w bierność i apatię, co w konsekwencji powinno skutkować wyjściem tych osób ze sfery ubóstwa. W tym celu planowane będzie wsparcie na rzecz osób bezrobotnych, planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej (w tym wsparcie szkoleniowo-doradcze) oraz inwestycje w rozwój przedsiębiorczości zarówno przy użyciu środków dotacyjnych, jak i instrumentów zwrotnych. Ponadto wspierane będą działania związane ze zwalczaniem patologii społecznych i wszelkiego rodzaju dyskryminacji m.in. ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność. W ścisłym powiązaniu z tymi działaniami będą realizowane inwestycje w infrastrukturę społeczną i zdrowotną oraz w mieszkalnictwo wspomagane, chronione i socjalne, które przyczynią się do zmniejszenia zakresu biedy i wykluczenia społecznego oraz będą zapobiegać umieszczaniu dzieci, osób niepełnosprawnych i w podeszłym wieku w stacjonarnych placówkach pomocy społecznej.

Planowane przedsięwzięcia w zakresie opieki nad osobami niepełnosprawnymi, w tym niepełnosprawnymi intelektualnie oraz osobami w podeszłym wieku, pozwolą na umieszczenie ich w mieszkaniach chronionych. Pozwoli to na funkcjonowanie tych osób bez potrzeby ich umieszczania w placówkach stacjonarnych (deinstytucjonalizacja usług).

Istotne znaczenie będą miały również działania mające na celu poprawę stanu zdrowia mieszkańców regionu, w tym zwalczanie chorób cywilizacyjnych specyficznych dla starzejącego się społeczeństwa regionu łódzkiego (m.in. choroby otępienne, udary mózgu, cukrzyca, nowotwory). Ponadto w zakresie usług zdrowotnych będą rozwijane również usługi e-zdrowia. Wsparcie rozwoju całego systemu e-usług (m.in. w zakresie e-kultury, e-uczenia się, e-włączenia społecznego oraz e-administracji) będzie służyć zmniejszeniu różnic w dostępie do usług, zapewniając tym samym podnoszenie poziomu spójności społecznej.

Tabela 22. Przedsięwzięcia mające na celu zaspokojenie szczególnych potrzeb obszarów geograficznych / grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem

Grupa docelowa/ Obszar geograficzny	Główne typy planowanych przedsięwzięć w ramach podejścia zintegrowanego	Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Priorytet inwestycyjny
Obszary o najwyższym odsetku osób żyjących w rodzinach objętych pomocą społ.: radomszczański, brzeziński, poddębicki, piotrkowski, bełchatowski oraz Piotrków Tryb. Powiaty o najwyższej stopie bezrobocia: łaski, tomaszowski, kutnowski,	Infrastruktura ochrony zdrowia i usług społecznych – inwestycje związane z realizacją celów odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym wsparcie na rzecz mieszkalnictwa socjalnego	Oś VI. Rewitalizacja i potencjał engogeniczny regionu	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9b.
	Wsparcie usług realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9v.
	Programy na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej,	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9i.

opoczyński, zgierski.	społecznej, zawodowej i kulturalnej, mające na celu powrót uczestników projektu do życia społecznego i w efekcie na rynek pracy.				
	Wsparcie, mające na celu poprawę dostępu oraz wyrównywanie dysproporcji terytorialnej w dostępności do usług społecznych, ukierunkowane w szczególności na rodzinę, młodzież i dzieci powyżej 3 roku życia oraz na osoby z niepełnosprawnościami (realizacja szerokiego spektrum działań, które umożliwią większej liczbie osób skorzystanie z usług społecznych).	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9iv.
Osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne	Zindywidualizowane i kompleksowe wsparcie w zakresie aktywnego poszukiwania pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych i zdobywania doświadczenia zawodowego.	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8i.
	Wsparcie w zakresie: finansowania działalności gospodarczej, łagodzenia ryzyk i obciążeń obecnych w początkowym stadium prowadzenia przedsiębiorstwa, wzmocnienia kompetencji przedsiębiorczych.	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8iii
	Programy na rzecz aktywizacji oraz reintegracji społeczno-zawodowej, w tym aktywizacji edukacyjnej i zawodowej. Realizacja projektów systemowych w zakresie komplementarności działań służb zatrudnienia i pomocy społecznej.	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9i.
	Wsparcie usług realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej, kompleksowe wsparcie niezbędne do tworzenia nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej, zindywidualizowane wsparcie dostosowane do konkretnych potrzeb osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9v.
	Programy na rzecz integracji dzieci i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym wykorzystujące instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej, zdrowotnej.	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9i.
Rodziny oraz dzieci i młodzież zagrożone wykluczeniem społecznym oraz ubóstwem	Wsparcie, mające na celu poprawę dostępu oraz wyrównywanie dysproporcji terytorialnej w dostępności do usług społecznych, ukierunkowane w szczególności na rodzinę, młodzież i	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9iv.

	dzieci powyżej 3 roku życia (świadczanie spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych m.in. pomocy społecznej, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej, opiekuńczych).				
Osoby starsze	<p>Infrastruktura ochrony zdrowia – odzwierciedlająca specyficzne potrzeby regionalne (w tym usługi związane z depopulacją i starzeniem się społeczeństwa).</p> <p>Infrastruktura usług społecznych - inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez osoby starsze i powiązane z deinstytucjonalizacją usług.</p>	Oś VI. Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9b.
	Świadczenia spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (m.in. pomocy społecznej, opiekuńczych i zdrowotnych) w celu zwiększenia ich dostępności, rozwój usług opieki środowiskowej dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych, rozwój usług ośrodków wsparcia	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9iv.
	Opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych ułatwiających powroty do pracy, umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej, oraz tworzenie warunków zatrudnienia przyjaznych dla starszych pracowników.	Oś X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8iv.
	Działania mające na celu rozwój wiedzy i kompetencji osób dorosłych (ze szczególnym uwzględnieniem osób w wieku 50+) poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej w celu podniesienia swoich kompetencji lub zmiany kwalifikacji zawodowych.	Oś X. Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10iii.
Osoby z niepełnosprawnościami	<p>Infrastruktura ochrony zdrowia – odzwierciedlająca specyficzne potrzeby regionalne (w tym usługi związane z depopulacją i starzeniem się społeczeństwa).</p> <p>Infrastruktura usług społecznych - inwestycje bezpośrednio wykorzystywane przez seniorów osoby z niepełnosprawnościami i powiązane z deinstytucjonalizacją usług, w tym rozwój placówek wsparcia oraz mieszkalnictwa wspomagane i chronione).</p>	Oś VI. Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9b.
	Zindywidualizowane i kompleksowe	Oś VIII.	EFS		Priorytet 8i.

wsparcie w zakresie aktywnego poszukiwania pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych i zdobywania doświadczenia zawodowego w celu zwiększenia szans na rynku pracy osób z niepełnosprawnościami.	Zatrudnienie		Region słabiej rozwinięty	
Działania na rzecz ułatwienia rozpoczęcia działalności gospodarczej, wykorzystania zasobów rynku pracy oraz zwiększanie miejsc pracy, zwłaszcza w kontekście wspierania przedsiębiorczości osób z niepełnosprawnościami	Oś VIII. Zatrudnienie	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 8iii
Programy na rzecz integracji osób z niepełnosprawnościami zagrożonych wykluczeniem społecznym wykorzystujące instrumenty aktywizacji edukacyjnej, społecznej, zawodowej, zdrowotnej gwarantujących powrót do życia społecznego oraz aktywność tych osób na rynku pracy (dla osób niepełnosprawnych planowana jest realizacja projektów dedykowanych z uwzględnieniem specyficznych potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności).	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9i.
Wsparcie usług realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej, kompleksowe wsparcie niezbędne do tworzenia nowych miejsc pracy w podmiotach ekonomii społecznej	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9v.
Świadczenie spersonalizowanych i zintegrowanych usług społecznych (m.in. pomocy społecznej, opiekuńczych i zdrowotnych) w celu zwiększenia ich dostępności, rozwój usług opieki środowiskowej dla osób zależnych i/lub niesamodzielnych, rozwój usług ośrodków wsparcia (działania umożliwiające usamodzielnienie się życiowe osób z niepełnosprawnościami, m.in. w celu wejścia lub powrotu na rynek pracy, działania nakierowane na system mieszkań wspomaganych i treningowych, zapewnienie osobom z niepełnosprawnościami rehabilitacji ukierunkowanej na poprawę ich stanu zdrowia, rozwój usług świadczonych w ramach wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacji dzieci zagrożonych niepełnosprawnością i z niepełnosprawnościami – opracowanie i wdrożenie programów).	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9iv.

	Wsparcie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w tym szkół specjalnych w celu wsparcia rozwoju uczniów zdolnych, uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym uczniów niepełnosprawnych.	Oś XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10i.
	Działania mające na celu rozwój wiedzy i kompetencji osób dorosłych (ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych) poprzez udział w edukacji formalnej i pozaformalnej w celu podniesienia swoich kompetencji lub zmiany kwalifikacji zawodowych.	Oś XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10iii.
	Działania mające na celu wsparcie kształcenia zawodowego uczniów (w tym uczniów niepełnosprawnych), wdrażanie kompleksowych programów rozwojowych przyczyniających się do poprawy jakości i efektywności kształcenia zawodowego.	Oś XI. Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10iv.
Obszary wiejskie	Infrastruktura ochrony zdrowia i usług społecznych – inwestycje związane z realizacją celów odnoszących się do walki z ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym wsparcie na rzecz mieszkalnictwa socjalnego	Oś VII. Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9a.
	Wsparcie przedsięwzięć mających na celu poprawę dostępu oraz podniesienie jakości specjalistycznych usług medycznych odnoszących się do zidentyfikowanych obszarów deficytowych oraz odzwierciedlających zdiagnozowane potrzeby regionalne.	Oś VII. Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9a.
	Zapewnienie równych szans w dostępie do usług edukacyjnych (w tym przedszkolnych) oraz poprawa warunków kształcenia na wszystkich jego poziomach	Oś VII. Infrastruktura dla usług społecznych	EFRR	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 10a.
	Wsparcie, mające na celu poprawę dostępu oraz wyrównywanie dysproporcji terytorialnej w dostępności do usług społecznych, ukierunkowane w szczególności na rodzinę, młodzież i dzieci powyżej 3 roku życia oraz na osoby z niepełnosprawnościami (realizacja szerokiego spektrum działań, które umożliwią większej liczbie osób skorzystanie z usług społecznych).	Oś IX. Włączenie społeczne	EFS	Region słabiej rozwinięty	Priorytet 9iv.

Komentarz [RT926]: Uwaga nr 335 – w Sekcji 5 oraz Załączniku nr 3 dodano zapisy o prowadzeniu interwencji na terenach wiejskich (komplementarność z PROW)

Komentarz [RT927]:

Komentarz [RT928]:

Podstawowymi rezultatami planowanych przedsięwzięć będzie ograniczenie skali ubóstwa i wykluczenia społecznego w regionie łódzkim. Mieszkańcy powiatów (LAU 1) najbardziej dotkniętych ubóstwem i bezrobociem dzięki aktywizacji zawodowej, społecznej, zdrowotnej oraz rozwojowi ekonomii społecznej polepszą jakość i poziom swego życia. Grupy społeczne najbardziej zagrożone dyskryminacją i wykluczeniem społecznym takie jak: bezrobotni, ubogie rodziny z dziećmi, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami (w tym niepełnosprawne dzieci) dzięki włączeniu społecznemu staną się obywatelami korzystającymi w pełni ze swoich praw. Realizacja działań w tym obszarze będzie stanowiła także wkład województwa łódzkiego w realizację ratyfikowanej przez Polskę Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych.

Komentarz [r929]: Uwaga KE nr 448 z dnia 25.08.2014 r. Kategoria A – uwaga przyjęta. Uzupełniono dane o informacje dotyczące przewidywanych rezultatów do planowanych przedsięwzięć

PROJEKT

SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH, KTÓRE CIERPIĄ NA SKUTEK POWAŻNYCH I TRWAŁYCH NIEKORZYSTNYCH WARUNKÓW PRZYRODNICZYCH LUB DEMOGRAFICZNYCH (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Niekorzystne uwarunkowania naturalne w regionie związane są przede wszystkim z klimatem i siecią hydrograficzną. W północnej części regionu (powiaty: sieradzki, poddębicki, łęczycki, kutnowski, łowicki, skierniewicki, rawski) oraz w zachodniej części zgierskiego zdiagnozowano wysoki niedobór wody. Klimatyczny bilans wodny (różnica między przychodami a stratami wody) wynosi na tych obszarach – 200 mm. Niewystarczające nawodnienie zagraża nie tylko uprawom rolnym, ale przyczynia się także do stepowienia północno-zachodniej części regionu. Niedostatecznie rozwinięta na tym obszarze sieć hydrograficzna i położenie na granicach zlewni cząstkowych znacznie utrudnia retencję powierzchniową, zwłaszcza że, obszary te, ze względu na potencjał glebowy i strukturę wielkościową gospodarstw rolnych, są szczególnie predestynowane do produkcji rolniczej.

Deficyt wód podziemnych (lej depresji) występuje także w wyniku działalności antropogenicznej związanej z odkrywkową eksploatacją węgla brunatnego w zagłębiu górniczo-energetycznym Bełchatów – Szczerców – Żłoczew.

W regionie występuje także zagrożenie powodzią i podtopieniami zabudowy, zwłaszcza gmin położonych nad Wartą, Pilicą i Bzurą. Największy udział terenów zagrożonych występuje w gminach: Piątek, Świnice Warckie, Łowicz, Kielczyglów, Gidle, Żytno oraz m. i gm. Łęczyca.

Interwencja polityki regionalnej winna być ukierunkowana na rozwój form małej retencji, oraz ochronę przeciwpowodziową, co znajduje odzwierciedlenie w priorytecie inwestycyjnym 5b „Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami”.

Barierą rozwoju społeczno-gospodarczego województwa jest nasilająca się depopulacja. Jej przyczyną jest wzrastający ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, ale coraz większe znaczenie ma ujemne saldo migracji. Ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego, oprócz przyczyn kulturowo-cywilizacyjnych wynika z narastającej emigracji osób w wieku rozrodczym. Przyczyną tego stanu są m.in. trudne warunki życia i mniej atrakcyjne miejsca pracy w porównaniu z województwami ościennymi. Niski współczynnik urodzeń i emigracja osób młodych przyczyniają się do procesu starzenia się społeczeństwa, co w połączeniu ze wzrostem zachorowalności na choroby cywilizacyjne powoduje wzrost wskaźnika umieralności. Przyrost rzeczywisty prognozowany jest jedynie w powiatach łódzkim wschodnim, zgierskim, piotrkowskim i bełchatowskim. Korzystna sytuacja trzech pierwszych powiatów wynika z emigracji mieszkańców Łodzi i związana jest z procesem suburbanizacji, natomiast przyrost rzeczywisty w powiecie bełchatowskim wynika z dużego przyrostu naturalnego związanego z napływem osób młodych i tzw. zachowaniami pionierskimi.

Istotnym wyzwaniem stojącym przed polityką regionalną są inwestycje w rewitalizację, infrastrukturę ochrony zdrowia odzwierciedlające specyficzne potrzeby regionu łódzkiego oraz podjęcie działań w zakresie zwiększenia dostępności do niedrogich, trwałych i wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej i usług społecznych oraz działania ukierunkowane na aktywizację zawodową kobiet, które urodziły dziecko. Interwencja polityki regionalnej powinna zmierzać w kierunku zwiększenia szeroko rozumianej atrakcyjności osadniczej województwa łódzkiego dla młodych rodzin, co w efekcie doprowadzi do zwiększenia dzietności kobiet.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 planuje się w regionie wdrożenie szeregu działań mających przeciwdziałać niekorzystnym trendom demograficznym. Podejmowane będą działania wspierające rozwój rynku pracy, samozatrudnienia i MŚP (OP I, II, VIII.), ukierunkowane na wyrównanie dostępu do wysokiej jakości usług publicznych, edukacji, ochrony zdrowia, kultury (OP VI, VII). Poprawiając jakość życia i generując możliwości rozwojowe, będą przyczyniały się one do zmniejszenia skali depopulacji w województwie łódzkim.

Komentarz [r930]: Zmieniono wielkość litery w wyrazie Bełchatowskim

Komentarz [AJ931]: Uwaga 31 - Zmiana wyniku z podziału Osi w RPO WŁ na lata 2014-2020 v 05

Komentarz [AJ932]: Uwaga 31 - Zmiana wyniku z podziału Osi w RPO WŁ na lata 2014-2020 v 05

SEKCJA 7. INSTYTUCJE I PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE ZA ZARZĄDZANIE, KONTROLĘ I AUDYT ORAZ ROLA POSZCZEGÓLNYCH PARTNERÓW

Sekcja 7.1 Odpowiednie instytucje i podmioty

Tabela 23: Odpowiednie instytucje i podmioty

Instytucja/podmiot	Nazwa instytucji/podmiotu oraz departamentu lub jednostki	Kierownictwo instytucji/podmiotu (funkcja lub stanowisko)
Instytucja Zarządzająca	Zarząd Województwa Łódzkiego	Marszałek Województwa Łódzkiego
Instytucja Certyfikująca (jeśli dotyczy)	Zarząd Województwa Łódzkiego	Marszałek Województwa Łódzkiego
Instytucja Audytowa	Generalny Inspektor Kontroli Skarbowej (Minister Finansów)	Minister właściwy ds. finansów publicznych
Podmiot, do którego Komisja będzie kierowała płatności	Minister Finansów	Minister właściwy ds. finansów publicznych

System instytucjonalny służący realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 ma zagwarantować sprawną realizację programu operacyjnego, odpowiadać wymogom określonym przez prawo unijne i krajowe, uwzględniając doświadczenia płynące z realizacji RPO WŁ na lata 2007-2013. W realizację Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 zaangażowane będą następujące instytucje:

- Instytucja zarządzająca
- Instytucja certyfikująca
- Instytucja pośrednicząca
- Instytucja wdrażająca
- Instytucja audytowa
- Instytucja odpowiedzialna za otrzymanie płatności KE

Jednocześnie system instytucjonalny w ramach programu jest zgodny z systemem wynikającym z Polityki Spójności opisanym w Umowie Partnerstwa.

Funkcje Instytucji koordynującej realizację Umowy Partnerstwa pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. Funkcję Instytucji Zarządzającej pełni minister właściwy ds. rozwoju regionalnego (Krajowy Program Operacyjny) lub zarząd województwa (Regionalny Program Operacyjny). Instytucja zarządzająca pełni równocześnie funkcje instytucji certyfikującej.

Przewiduje się również powierzenie części zadań Instytucjom Pośredniczącym, których rola i funkcje określone są w stosownych porozumieniach międzyinstytucjonalnych. Planowane jest również delegowanie części zadań na Instytucje Wdrażające. Delegowanie zadań będzie miało miejsce jedynie wtedy, gdy będzie prowadzić do poprawy skuteczności i efektywności wdrażania programu.

Szczegółowe zasady funkcjonowania systemu zarządzania, kontroli, monitoringu, ewaluacji, informacji i promocji, systemu TIK przyjęte w programie wynikają z UP i właściwych przepisów rozporządzeń.

System informatyczny

Zgodnie z UP, minister właściwy ds. rozwoju regionalnego zapewnia budowę i funkcjonowanie centralnego systemu informatycznego SL 2014, który będzie wspierał realizację programów operacyjnych. System ten tworzony jest w celu spełnienia wymogów rozporządzenia ogólnego w zakresie:

1. obowiązku rejestrowania i przechowywania danych dotyczących każdego projektu, niezbędnych do monitorowania, oceny, zarządzania finansowego, kontroli i audytu, w tym danych osobowych uczestników projektów na potrzeby monitorowania i ewaluacji projektów współfinansowanych z EFS (art. 125 ust. 2 rozporządzenia ogólnego);
2. zapewnienia systemu komputerowego służącego prowadzeniu księgowości, przechowywaniu i przekazywaniu danych finansowych i danych na temat wskaźników, dla celów monitorowania i sprawozdawczości (art. 72 d. rozporządzenia ogólnego);
3. zapewnienia funkcjonowania systemu informatycznego, za pomocą którego pełna komunikacja pomiędzy beneficjentem a właściwymi instytucjami odbywać się będzie wyłącznie drogą elektroniczną (art. 122 ust. 3 rozporządzenia ogólnego).

System informatyczny SL 2014 służy w szczególności do wspierania procesów związanych z:

- 1) obsługą projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu;
- 2) ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych;
- 3) obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Institucje oraz beneficjenci korzystają z funkcjonalności udostępnionych za pośrednictwem centralnego systemu informatycznego SL 2014, w zakresie obsługi projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu albo podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu.

Dostęp do danych gromadzonych w SL 2014 mają:

- wszystkie instytucje uczestniczące w realizacji programów operacyjnych, tj. między innymi instytucja zarządzająca, instytucje pośredniczące, instytucje wdrażające, instytucja audytowa, w zakresie niezbędnym dla prawidłowego realizowania swoich zadań;
- beneficjenci, w zakresie danych dotyczących realizowanych przez nich projektów.

System informatyczny SL 2014 umożliwia tworzenie określonych raportów, między innymi:

- informacji o poziomie wydatkowania środków UE;
- prognoz wydatków;
- informacji o stanie wdrażania funduszy strukturalnych;
- informacji na temat przeprowadzonych kontroli.

Wymiana informacji pomiędzy Komisją Europejską a instytucją zarządzającą odbywać się będzie poprzez system SFC 2014.

Informacja i promocja

Institucja Zarządzająca jest odpowiedzialna za zapewnienie właściwej informacji i promocji programu operacyjnego.

W celu zapewnienia skutecznej koordynacji działań komunikacyjnych – zgodnie z założeniami UP – prowadzonych przez poszczególne instytucje Polska, opracowuje horyzontalny dokument - wspólną strategię komunikacji polityki spójności.

W oparciu o wspólną strategię komunikacji IZ, zgodnie z art. 116 rozporządzenia ogólnego, opracowuje dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 strategię komunikacji, będącą podstawą prowadzenia działań informacyjnych i promocyjnych dla tego programu. Instytucja Zarządzająca przygotowuje również roczne plany działań o charakterze wykonawczym.

Działania informacyjne i promocyjne wspierają realizację krajowego oraz regionalnego programu, które wspierane będą w szczególności poprzez:

- informowanie potencjalnych beneficjentów o możliwościach finansowania w ramach programu oraz sposobach jego pozyskania,
- dostarczanie beneficjentom informacji potrzebnych do realizacji projektów na ich różnych etapach,
- upowszechnianie wśród wybranych segmentów opinii publicznej i mieszkańców województwa roli oraz osiągnięć polityki spójności i funduszy przez działania informacyjne i promocyjne na temat efektów i wpływu programu oraz poszczególnych projektów, a także w stosownym zakresie UP.

Kluczowe jest, aby realizując działania informacyjno-promocyjne w perspektywie programowej 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań, celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów oraz narzędzi.

Wyzwaniem leżącym u podstaw skutecznej komunikacji, będzie opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych wnioskodawców i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, z zastosowaniem czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

W okresie 2014-2020 należy położyć większy nacisk na wykorzystanie potencjału komunikacyjnego samych beneficjentów.

Kluczowe jest również wdrażanie polityk horyzontalnych, jak równy dostęp do informacji dla osób niepełnosprawnych, dbałość o środowisko naturalne oraz współpraca z partnerami społeczno-gospodarczymi.

Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oparty jest o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z Komisji Europejskiej (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich). Budżet środków europejskich nie obejmuje wydatków ponoszonych w ramach pomocy technicznej.

Instytucją dokonującą płatności jest Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta jest przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywa się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji. W oparciu o zweryfikowany wniosek o płatność dana instytucja wdrażająca lub pośrednicząca sporządza zestawienia wydatków zawierające zagregowane wartości i dane z poszczególnych projektów, które następnie przekazuje odpowiednio: instytucja wdrażająca do instytucji pośredniczącej, a instytucja pośrednicząca do instytucji zarządzającej. Instytucja zarządzająca, w oparciu o otrzymane dokumenty, sporządza, a następnie certyfikuje i przesyła do KE, deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową.

Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 120 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, są całkowite wydatki kwalifikowalne.

PROJEKT

Sekcja 7.2 Zaangażowanie właściwych partnerów

7.2.1 Przedsięwzięcia podjęte w celu zaangażowania właściwych partnerów w przygotowanie programu operacyjnego oraz rola tych partnerów we wdrażaniu, monitorowaniu i ewaluacji programu operacyjnego

Jednym z elementów pozwalających na osiągnięcie celów *Strategii Europa 2020* na rzecz zatrudnienia i wzrostu gospodarczego jest zaangażowanie partnerów, którzy zgodnie z rozporządzeniem delegowanym Komisji w sprawie europejskiego kodeksu postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i innowacyjnych biorą udział w trakcie całego cyklu programowania, obejmującego przygotowanie, wdrażanie, monitorowanie i ocenę.

Ponadto kwestie dotyczące realizacji zasady partnerstwa zostaną określone przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego. Jednocześnie realizacja Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 będzie odbywała się zgodnie z zasadą partnerstwa w rozumieniu prawa unijnego oraz krajowego na wszystkich etapach jego przygotowania, wdrażania, monitorowania i oceny. W tym miejscu warto również podkreślić, iż w województwie łódzkim już podczas prac nad aktualizacją *Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* w znacznym stopniu zaangażowani byli reprezentanci różnych działających w regionie podmiotów i instytucji, a także dzięki prowadzonym konsultacjom szeroka społeczność lokalna.

Zgodnie z art. 5 rozporządzenia ogólnego Instytucja Zarządzająca RPO WŁ będzie realizować swoje zadania we współpracy z właściwymi władzami regionalnymi, lokalnymi, miejskimi i innymi władzami publicznymi, z partnerami społeczno-gospodarczymi, właściwymi podmiotami reprezentującymi społeczeństwo obywatelskie, w tym partnerów działających na rzecz ochrony środowiska, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie włączenia społecznego, równouprawnienia płci i niedyskryminacji. Współpraca ta będzie realizowana z pełnym poszanowaniem odpowiednich kompetencji instytucjonalnych i prawnych partnerów społeczno – gospodarczych oraz będzie miała charakter doradczy dla potrzeb realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Instrumentami umożliwiającymi włączenie partnerów w proces programowania, wdrażania, monitorowania i oceny w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 są m.in.:

- grupa robocza ds. RPO WŁ na lata 2014-2020,
- konferencje, warsztaty, spotkania konsultacyjne,
- konsultacje RPO WŁ na lata 2014-2020 prowadzone on-line (www.rpo.lodzkie.pl),
- udział w pracach Komitetu Monitorującego,
- włączenie partnerów w akcje informacyjno-promocyjne i edukacyjne.

W proces programowania/przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 zaangażowani zostali przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, przedstawiciele jednostek podległych Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Łódzkiego, a także przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, partnerzy społeczni i gospodarczy oraz wszystkie zainteresowane podmioty.

Ponadto zgodnie z Uchwałą nr 1/2013 Międzyresortowego Zespołu ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszy Spójności Unii Europejskiej z dnia 4 lutego 2013 r Zarząd Województwa Łódzkiego w dniu 25 września 2013 r. powołał Grupę Roboczą ds. RPO WŁ na lata 2014-2020. Do zadań grupy roboczej należy m.in.:

- wypracowywanie, omawianie, analizowanie i konsultowanie wspólnych dla RPO WŁ na lata 2014-2020 rozwiązań w zakresie zagadnień horyzontalnych, finansowych, instytucjonalnych,

- opiniowanie, analizowanie i omawianie wniosków płynących z dokumentów związanych z przeprowadzeniem ewaluacji ex-ante i oceną oddziaływania na środowisko RPO WŁ na lata 2014-2020,
- monitorowanie postępów w wypełnianiu warunkowości ex-ante,
- analizie wyzwań i potrzeb, które mają być zaspokojone środkami RPO WŁ na lata 2014-2020,
- pomoc w identyfikacji obszarów wsparcia RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz odpowiadających im typów projektów,
- identyfikacja potencjalnych zagrożeń w planowanym systemie realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Skład grupy roboczej został wyznaczony w sposób zapewniający realizację zasady partnerstwa, a także taki, by członkowie grupy byli najbardziej reprezentatywnymi stronami z uwzględnieniem ich kompetencji i zdolności do aktywnego uczestnictwa w pracach nad RPO WŁ na lata 2014-2020.

Przebieg konsultacji społecznych odbył się zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

W ramach konsultacji społecznych w dniu 15 stycznia 2014 r. zostało opublikowane w prasie regionalnej ogłoszenie o rozpoczynających się konsultacjach społecznych projektu RPO WŁ na lata 2014-2020. Formalne konsultacje społeczne projektu RPO WŁ na lata 2014-2020 odbyły się w dniach od 16 stycznia 2014 r. do 19 lutego 2014 r. Dostęp do dokumentu miały wszystkie zainteresowane podmioty. Dokument został zamieszczony m.in. na stronie internetowej www.lodzkie.pl, bip.lodzkie.pl, www.rpo.lodzkie.pl a także www.ngo.lodzkie.pl. Ewentualne uwagi/sugestie/komentarze można było zgłaszać przez zamieszczony na stronie internetowej formularz on-line, osobiście w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Łódzkiego, a także przesyłać pocztą tradycyjną. Jednocześnie osoby głuchonieme mogły zgłaszać swoje uwagi do projektu programu operacyjnego za pośrednictwem wideotłumacza połączonego internetowo z tłumaczem języka migowego w Polskim Związku Głuchych Oddział w Łodzi.

Komentarz [AJ933]: Autopoprawka

Najczęściej zgłaszane uwagi/komentarze dotyczyły m.in.:

- rodzaju beneficjentów
- przykładowych typów przedsięwzięć,
- zmiany alokacji w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych,
- wymiaru terytorialnego,
- wskaźników.

Poza informacją o konsultacjach społecznych w prasie regionalnej Zarząd Województwa Łódzkiego wystąpił z pismem do Państwowego Wojewódzkiego Inspektoratu Sanitarnego w Łodzi, Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Łodzi, Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz Wojewódzkiej Rady Pożytku Publicznego o zaopiniowanie Programu Operacyjnego dla województwa łódzkiego.

Zgłoszone uwagi/sugestie/komentarze zostały indywidualnie przeanalizowane i tam gdzie było to zasadne oraz zgodne z wytycznymi uwzględnione. Wnioski i wyniki konsultacji zostały zaprezentowane w raporcie z konsultacji społecznych projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.

Komentarz [AJ934]: Autopoprawka

Uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji mają duże znaczenie w procesie programowania nowej perspektywy ukazując zagadnienia poruszane w RPO WŁ na lata 2014-2020 w szerszym kontekście oraz poszerzając spektrum poruszanych zagadnień. Konsultacje zwróciły uwagę na różnego rodzaju

problemy czy też istotne kwestie, dzięki czemu planowane w RPO WŁ na lata 2014-2020 interwencje będą miały kompleksowy charakter.

Jednocześnie zgodnie z art. 39 oraz 54 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w ramach konsultacji społecznych w dniu 5 lutego 2014 r. została zamieszczona informacja o rozpoczynających się konsultacjach społecznych projektu Prognozy Oddziaływania na Środowisko dla projektu RPO WŁ na lata 2014-2020 i trwały one w dniach od 5 lutego 2014 r. do 25 lutego 2014 r. Projekt dokumentu dostępny był na stronie internetowej www.rpo.lodzkie.pl oraz www.bip.lodzkie.pl, a także w Departamencie Polityki Regionalnej, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego.

Komentarz [AJ935]: autopoprawka

W ramach konsultacji społecznych programu operacyjnego dla województwa łódzkiego odbyły się również spotkania, w których udział wzięli przede wszystkim przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego, partnerzy społeczni i gospodarczy, organizacje pozarządowe. Spotkania konsultacyjne odbyły się w podregionie wschodnim, zachodnim, centralnym i północnym. W ich trakcie został przedstawiony projekt RPO WŁ na lata 2014-2020, w tym założenia i architektura programu dla województwa łódzkiego, planowany podział środków na RPO WŁ na lata 2014-2020, główne obszary wsparcia, a także główne grupy beneficjentów.

Zasada partnerstwa ma również zastosowanie w pracach związanych z przygotowaniem ewaluacji ex-ante projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020, w której zastosowano model partycypacyjny badania, uwzględniający m.in. takie elementy jak: współpraca nad bieżącą analizą, oceną poszczególnych elementów projektu RPO WŁ na lata 2014-2020, przygotowaniu rekomendacji oraz ewentualnych zmian do programu czy też udział w procesie konsultacji społecznych RPO WŁ na lata 2014-2020.

Ponadto w celu jak najszerzej komunikacji z partnerami uruchomiono na stronie internetowej (<http://www.rpo.lodzkie.pl>) podstronę poświęconą nowej perspektywie finansowej (baner PERSPEKTYWA FINANSOWA 2014-2020), na której znajdują się informacje dotyczące przygotowań do wdrażania RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz ogólne informacje na temat nowej perspektywy finansowej UE.

Na etapie wdrażania, monitorowania i ewaluacji ważnym elementem przy stosowaniu zasady partnerstwa będzie udział partnerów (w tym: władz publicznych różnych szczebli, partnerów społecznych i gospodarczych, organizacji pozarządowych) w Komitecie Monitorującym RPO WŁ, który zapewni partycypowanie w najważniejszych decyzjach dotyczących Programu w takich obszarach i formach jak:

- udział w przeglądzie programu i postępu w osiąganiu jego celów
- analizie wszelkich kwestii, które mają wpływ na wykonanie Programu
- udział w konsultacjach i wydawanie opinii w sprawie propozycji zmian RPO WŁ na lata 2014-2020 wnioskowanych przez IZ Programu
- zatwierdzanie strategii komunikacji dla RPO WŁ na lata 2014-2020 i wszelkich zmian do niej
- zatwierdzanie metodyki i kryteriów wyboru projektów
- formułowanie zaleceń / propozycji zmian w systemie realizacji Programu i monitorowanie działań podjętych w ich następstwie
- udział w zatwierdzaniu rocznego i końcowego sprawozdania z realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020
- udział w omawianiu i zatwierdzaniu planu ewaluacji RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz wszelkich zmian do niego
- analizie postępu w realizacji planu ewaluacji RPO WŁ na lata 2014-2020.

Ponadto na etapie ewaluacji zasada partnerstwa będzie uwzględniała dostęp do ewaluacji przeprowadzonych w odniesieniu do RPO WŁ na lata 2014-2020 i innych programów oraz informacji o działaniach następujących podjętych w związku z jej wynikami.

7.2.2 Granty globalne (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie przewiduje się skierowania interwencji w postaci grantów globalnych dla partnerów społecznych i interesariuszy Programu. Nie jest planowane również powierzenie zarządzania częścią programu operacyjnego przez partnerów społecznych.

7.2.3 Alokowanie zasobów przeznaczonych na budowanie potencjału (w odniesieniu do EFS, w stosownych przypadkach)

Przyjmuje się, że działania realizowane w ramach Osi Priorytetowej IX, X i XI RPO WŁ na lata 2014-2020 przyczynią się do budowania potencjału organizacji pozarządowych, bowiem będą one mogły pełnić rolę beneficjentów we wszystkich wdrażanych w tych Osiach priorytetach inwestycyjnych. Dodatkowo w działaniach realizowanych w PI 9v organizacje pozarządowe będą także odbiorcami udzielanego wsparcia jako grupy docelowe.

Ocenia się, że wzmocnienie potencjału tych organizacji i realizacji zasady partnerstwa będzie miało miejsce w szczególności we wdrażaniu następujących priorytetów inwestycyjnych:

Oś IX:

- PI 9i: *Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie* – ok. 50% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania umożliwiające organizacjom pozarządowym szerszą realizację działań za rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, co przyczyni się tym samym do zwiększenia ich potencjału kadrowo-organizacyjnego i ogólnego rozwoju,
- PI 9iv: *Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym* – ok. 29% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania umożliwiające organizacjom pozarządowym szerszą realizację usług społecznych statutowo określonych, co przyczyni się tym samym do zwiększenia ich potencjału kadrowo-organizacyjnego i ogólnego rozwoju,
- PI 9v: *Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia* – ok. 80% alokacji może zostać przeznaczonych na wzmocnienie działań instytucji wsparcia ekonomii społecznej, wspierających potencjał podmiotów ekonomii społecznej sektora pozarządowego m.in. w postaci realizacji usług szkoleniowych, doradczych, w tym usług specjalistycznych umożliwiających ekonomizację i rozwój ich działalności ekonomicznej.

Oś VI:

- PI 10i *Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia* ze wsparcia mogą korzystać również organizacje pozarządowe prowadzące szkoły i przedszkola. Obecnie widoczny jest trend, że w związku z kłopotami finansowymi samorządy lokalne stojąc przed problemem likwidacji placówek edukacyjnych przekazują je w ręce tworzonych organizacji pozarządowych. Przewiduje się, że około 4% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania edukacyjne co przyczyni się do zwiększenia potencjału i rozwoju organizacji pozarządowych.

Komentarz [AJ936]: Uwaga 31 – zmiana wyniku z podziału osi w RPO WŁ na lata 2014-2020

Komentarz [AJ937]: Uwaga 36 – Zmiana numerów zgodnie z 1304/2013 i UP

Komentarz [AJ938]: Autopoprawka

- PI 10iii *Wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji - ze względu na znaczną ilość organizacji pozarządowych prowadzących działalność w odniesieniu do usług edukacyjnych. Przewiduje się, że około 3% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania edukacyjne co przyczyni się do zwiększenia potencjału i rozwoju organizacji pozarządowych.*
- PI 10iv *Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmocnienie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami - ze względu na znaczną ilość organizacji pozarządowych prowadzących działalność w odniesieniu do obszaru edukacji. Przewiduje się, że około 3% alokacji może zostać przeznaczona na realizację projektów zakładających działania edukacyjne co przyczyni się do zwiększenia potencjału i rozwoju organizacji pozarządowych.*

Jednocześnie w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 przewiduje się podjęcie działań w kierunku zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych, w tym również organizacji pozarządowych w przygotowanie, monitorowanie i ocenę Programu. Partnerzy społeczni, w tym organizacje pozarządowe są włączone w proces przygotowania RPO WŁ na lata 2014-2020 i jego konsultacji (Grupa Robocza) oraz będą włączone na etapie wdrażania w proces monitorowania (w składzie Komitetu Monitorującego RPO WŁ na lata 2014-2020).

SEKCJA 8. KOORDYNACJA MIĘDZY FUNDUSZAMI POLITYKI SPÓJNOŚCI, EFRROW, EFMR ORAZ INNYMI UNIJNYMI I KRAJOWYMI INSTRUMENTAMI FINANSOWANIA ORAZ EBI

Skuteczna koordynacja między funduszami i instrumentami ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia komplementarności, a tym samym maksymalizacji efektów interwencji. Właściwe mechanizmy koordynacyjne przyczyniają się do osiągania celów i związanych z nimi wskaźników, stymulowania komplementarności i synergii interwencji, służących zwiększeniu ich efektywności oraz zapewnieniu spójności i skuteczności systemu.

System koordynacji na poziomie ogólnokrajowym został określony w UP. Wiodącą rolę w wypełnieniu celów i wymiarów koordynacji ma minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, pełniący rolę instytucji koordynującej UP oraz IZ odpowiedzialne za koordynację danego CT/grupy CT. Instrumentem służącym koordynacji strategicznej jest Komitet Koordynacyjny UP. Na poziomie zarządczym zadania koordynacji będzie realizował Międzyresortowy Zespół ds. Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej.

Efektywny system koordynacji umożliwia zapewnienie komplementarności interwencji, która jest jednym z elementów stanowiących o jakości działań prowadzonych w ramach programów operacyjnych. Komplementarność polityk, strategii, programów, działań, projektów rozumiana jest jako ich dopełnianie się prowadzące do realizacji określonego celu.

W RPO WŁ na lata 2014-2020 zapewniony zostanie system koordynacji interwencji zaprogramowany zgodnie z zapisami UP. Za zagwarantowanie skutecznych mechanizmów koordynacyjnych odpowiedzialna będzie IZ RPO WŁ. Ponadto funkcje związane z koordynacją realizować będzie KM RPO WŁ na lata 2014-2020. Rozwiązania gwarantujące koordynację zaplanowane zostaną na dwóch poziomach:

- programowania (identyfikacja obszarów komplementarności): identyfikacja wspólnych obszarów interwencji, kategorii beneficjentów, grup docelowych; identyfikacja komplementarnych osi priorytetowych; podział zakresów interwencji zgodnie z obowiązującą linią demarkacyjną; wykorzystanie instrumentów wsparcia terytorialnego do osiągnięcia komplementarności w ujęciu geograficznym;
- zarządzania i wdrażania: zaplanowanie mechanizmów koordynacyjnych oraz struktur zapewniających nie nakładanie się działań oraz identyfikujących możliwość łączenia różnych źródeł finansowania na poziomie pojedynczych operacji i zastosowania mechanizmu cross-finansingu dla projektów EFRR i EFS.

System koordynacji zapewniony zostanie na dwóch płaszczyznach:

- zewnętrznej, gwarantującej komplementarność z interwencją pozostałych programów EFSI i innych instrumentów finansowania unijnych i krajowych oraz EBI,
- wewnętrznej, umożliwiającej zapewnienie komplementarności między działaniami realizowanymi w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020.

Komplementarność zewnętrzna programu zagwarantowana zostanie m.in. dzięki zastosowaniu następujących instrumentów:

- *Linia demarkacyjna* określająca podział interwencji pomiędzy poziom krajowy i regionalny w celu uniknięcia nakładania się działań;
- Kontrakt terytorialny, stanowiący umowę zawartą pomiędzy Radą Ministrów a zarządem województwa, określającą cele rozwojowe i przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne znaczenie dla rozwoju kraju i wskazanego w niej województwa, sposób ich finansowania oraz koordynacji i realizacji;
- Komitet Monitorujący dokonujący przeglądu wdrażania programu;

- Komitet Sterujący ds. koordynacji inwestycji EFSI w sektorze zdrowia w celu zapewnienia koordynacji przedsięwzięć podejmowanych na poziomie regionalnym zgodnie z uzgodnionym Planem działań dla sektora zdrowia.
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne służące realizacji strategii terytorialnych.

Komentarz [MO939]: Uwaga nr 455

Wsparcie RPO WŁ na lata 2014-2020 wykazuje komplementarność m.in. z następującymi interwencjami innych programów operacyjnych EFSI i instrumentów finansowania:

Oś I:

CT1:

- Horyzont 2020: wsparcie rozwoju infrastruktury badawczej, badań naukowych, działalności innowacyjnej przedsiębiorstw, dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka;
- PO IR: wsparcie kadr sektora B+R, rozwoju infrastruktury badawczej, rozwoju innowacji w sektorze MŚP, wzmocnienia współpracy między jednostkami naukowymi a przedsiębiorstwami, wzrostu potencjału komercyjnego prac B+R;
- PO WER: zapewnienie kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom gospodarki;
- COSME: wspieranie działalności innowacyjnej;
- PROW: wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich, wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją;

Oś II:

CT 3:

- COSME: promowanie dostępu do finansowania, wspieranie przedsiębiorczości, tworzenie nowych przedsiębiorstw;
- PO IR: wsparcie innowacji w przedsiębiorstwach i świadczenia usług proinnowacyjnych przez IOB, wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw;
- PO PC: podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych w celu poszerzenia zakresu spraw, które przedsiębiorcy mogą załatwić drogą elektroniczną, i skrócenia czasu ich realizacji;
- PO WER: podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw, poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze, poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw, podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, wzmocnienie kondycji ekonomicznej PES;
- PROW: poprawa konkurencyjności producentów rolnych i ułatwianie zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw (wsparcie podejmowania przez ludność rolniczą działalności pozarolniczej);
- EBI: pożyczki na wsparcie dla małych i średnich przedsiębiorstw;

Oś III:

CT 4:

- PO IŚ: rozwój i większe wykorzystanie niskoemisyjnego transportu miejskiego, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w celu poprawy jakości powietrza na terenach miejskich;
- LIFE: redukcja emisji gazów cieplarnianych;
- EBI: działalność kredytowa na projekty dotyczące środowiska miejskiego i zrównoważonego transportu;

CT 7:

- PO IŚ: większe wykorzystanie przyjaznego środowisku transportu w przewozie towarów, stworzenie spójnej, sieci transportowej TEN-T, zwiększenie dostępności transportowej ośrodków miejskich;
- Łącząc Europę (CEF): tworzenie nowoczesnych sieci transeuropejskich o wysokiej wydajności;
- EBI: pożyczki na rozwój transeuropejskich sieci transportowych i energetycznych;
- Horyzont 2020: działania na rzecz stworzenia europejskiego systemu transportowego, który będzie zasobooszczędny, przyjazny dla środowiska i klimatu, bezpieczny i spójny.

Oś IV:

CT 4:

- PO IŚ: zwiększenie udziału energii produkowanej ze źródeł odnawialnych, zmniejszenie emisyjności gospodarki, zwiększenie efektywności energetycznej na poziomie zużycia i na poziomie produkcji i przesyłu;
- PROW: ograniczanie emisji gazów cieplarnianych w rolnictwie i leśnictwie oraz zwiększanie pochłaniania dwutlenku węgla poprzez odpowiednie użytkowanie gruntów rolnych i leśnych;
- LIFE: redukcja emisji gazów cieplarnianych, co przyczynić się ma do przejścia na niskoemisyjną/niskowęglową i odporną na zmianę klimatu gospodarkę;
- Horyzont 2020: zrównoważone, zasobooszczędne, niskoemisyjne technologie w energochłonnych przemysłach przetwórczych;
- Łącząc Europę: zrównoważony rozwój i ochrona środowiska, w szczególności poprzez wspieranie inicjatyw promujących rozwój energii odnawialnej;
- EBI: działalność kredytowa ukierunkowana na ochronę środowiska i promowanie zrównoważonego, konkurencyjnego i bezpiecznego sektora energetyki (odnawialne źródła energii, efektywne wykorzystanie energii);
- Norweski Mechanizm Finansowy/Mechanizm Finansowy EOG: wsparcie w zakresie oszczędzania energii i promowania odnawialnych źródeł energii w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczenia powietrza oraz zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie zużycia energii.
- Fundusz Termomodernizacji i Remontów BGK: pomoc finansowa na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych;

Oś V:

CT 5:

- PO IŚ: zwiększenie możliwości zapobiegania zagrożeniom naturalnym i wzmocnienie odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu;
- PROW: wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach;
- LIFE: adaptacja do zmian klimatycznych;
- Horyzont 2020: walka ze zmianą klimatu i przystosowanie się do niej;

CT 6:

- PO IŚ: racjonalizacja gospodarki odpadami i zasobami w sektorze przedsiębiorstw; uzupełnienie systemu gospodarki wodno-ściekowej, zahamowanie spadku różnorodności biologicznej;
- PROW: odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, poprawa gospodarki wodnej.

Oś VI:

CT 6:

- PO IŚ: zachowanie dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, ograniczanie emisji z zakładów przemysłowych, , rozwój miejskich terenów zielonych;

CT 8:

- PROW: wsparcie rozwoju usług turystycznych;

Oś VII:

CT 2:

- PO PC: Podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych;

CT 9:

- PO IŚ: inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia;
- PO WER: zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych, poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych, zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu ochrony zdrowia;

CT 10

- PO WER: poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych, tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego.

Oś VIII:

CT 8:

- Horyzont 2020: badania naukowe, które zapewnią decydentom wsparcie w kształtowaniu polityki sprzyjającej zatrudnieniu;
- PO WER: zwiększenie efektywności usług świadczonych przez instytucje rynku pracy;
- COSME: kreowanie środowiska sprzyjającego tworzeniu nowych przedsiębiorstw w celu wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw i stworzenia nowych miejsc pracy;
- PROW: ułatwianie zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw oraz tworzenia miejsc pracy;

Oś IX:

CT 9:

- PO WER: poprawa jakości kształtowania polityki państwa na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa, poprawa zdolności do zatrudnienia osób w szczególnym stopniu zagrożonych wykluczeniem społecznym, poprawa jakości usług społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, poprawa warunków dla rozwoju ekonomii społecznej;
- Horyzont 2020: badania naukowe, które zapewnią decydentom wsparcie w kształtowaniu polityki zwalczającej ubóstwo i zapobiegającej rozwojowi wykluczenia politycznego i społecznego, działania zmierzające do poprawy zdrowia i dobrostanu wszystkich obywateli.

Oś X:

CT 8

- PO WER: działania systemowe dążące do stworzenia warunków dla wyrównywania szans płci na rynku pracy, zmierzające do podniesienia jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw, poprawy efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze, poprawa świadomości zdrowotnej społeczeństwa i wykrywalności chorób negatywnie wpływających na zasoby pracy, upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się, zarządzania wiekiem;
- Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG): udzielanie wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami;
- Horyzont 2020: przyspieszenie rozwoju technologii i innowacji, które zapewnią podstawy działania przedsiębiorstwom przyszłości;
- PO IŚ: wsparcie dla oddziałów szpitalnych w podmiotach leczniczych o znaczeniu ponadregionalnym, dedykowane chorobom, które stanowią najistotniejsze problemy zdrowotne osób dorosłych;

- PO IR: wsparcie przedsiębiorstw;

Oś XI:

CT 10:

- PO WER: rozwój narzędzi polityki edukacyjnej, poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych, tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, budowa krajowego systemu kwalifikacji, poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników, podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego;
- PO PC: interwencja na rzecz szerszego wykorzystania TIK i podnoszenia kompetencji cyfrowych;
- ERASMUS +: współpraca i wymiana dobrych praktyk między instytucjami zaangażowanymi w kształcenie i szkolenie oraz kursy i zdobywanie doświadczenia za granicą przez nauczycieli/personel instytucji oświatowych.

Szczegółowy system koordynacji między EFSI i innymi instrumentami finansowania oraz EBI został przedstawiony w załączniku nr 3.

Ponadto skuteczna realizacja założeń interwencji OP I w RPO WŁ na lata 2014 – 2020 zostanie wzmocniona zapewnieniem synergii z innymi programami, w tym działaniami Programu Horyzont 2020 oraz programów transgranicznych, np. Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa, co zostało szczególnie podkreślone we Wspólnych Ramach Strategicznych w zakresie „początkowych” i „końcowych” ogniw łańcucha. W działaniach komplementarnych do Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa wsparciem obejmowane będą inwestycje, które miały na celu wzmocnienie obu interwencji. Podobnie udział beneficjentów OP I w działaniach Programu Horyzont 2020 pozwoli na stworzenie regionalnego ekosystemu innowacji poprzez nawiązywanie współpracy z innymi regionami w ramach m.in. działań inicjatywy „Maria Skłodowska – Curie”, partnerstw publiczno-publicznych (inicjatywy w zakresie wspólnego programowania, europejska przestrzeń badawcza), oraz działań zapewniających szersze uczestnictwo i upowszechnianie doskonałości (tzw. „Widening participation and Spreading Excellence”), w szczególności w działaniach z zakresu *Teamingu*, *Twinningu*, *ERA Chairs* w celu niwelowania różnic w badaniach naukowych i innowacjach w Europie, w tym rozwój otoczenia sprzyjającego innowacjom oraz konkurencyjnego łańcucha wartości innowacyjnych produktów i usług.

Komentarz [RT940]: Uwagi nr 456 oraz 453 dot. powiązań programu Horyzont 2020 oraz EIS.

Programowanie i wdrożenie dwufundusowego RPO WŁ na lata 2014-2020 umożliwia zaprojektowanie celów rozwojowych, a nie poszczególnych funduszy UE, co wpływa na zwiększenie komplementarności i efektywności realizowanych działań oraz umożliwia powiązanie ze sobą projektów „miękkich” i infrastrukturalnych, przyczyniając się do kompleksowości interwencji i zapewnienia **wewnętrznej komplementarności** programu operacyjnego i koordynacji interwencji. W załączonej tabeli dotyczącej koordynacji wykazano szereg działań zbieżnych z innymi programami.

Powiązanie działań zaplanowanych w ramach poszczególnych PI przypisanych różnym funduszom w ramach Programu pozwoli na realizację projektów o największej wartości dodanej, osiągając efekt synergii działań. Jednocześnie koordynacja i komplementarność działań zostanie wzmocniona poprzez zastosowanie specyficznych preferencji i kryteriów wyboru projektów na etapie programowania oraz wdrażania Programu. Mechanizmami służącymi zagwarantowaniu komplementarności wewnętrznej interwencji RPO WŁ na lata 2014-2020 planowanymi w ramach programu są m.in.:

Komentarz [MO941]: Uwaga nr 455

- określenie obszarów wsparcia, w ramach których konieczne jest zapewnienie kompleksowości realizowanych działań;
- efektywna współpraca instytucjonalna pomiędzy IZ RPO WŁ i pozostałymi instytucjami zaangażowanymi we wdrażanie programu regionalnego (np. powołanie grup roboczych oceniających realizację programu w aspekcie komplementarności, wypracowujących rozwiązania w zakresie koordynacji w odpowiedzi na zidentyfikowane problemy);
- procedury umożliwiające koordynację harmonogramów naborów wniosków, synchronizację oceny projektów i podpisywania umów w zakresie projektów komplementarnych współfinansowanych z EFS/EFRR/realizowanych w zakresie różnych PI w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020;
- prowadzenie wspólnych dla RPO WŁ na lata 2014-2020 kampanii informacyjno-promocyjnych (w tym realizacja działań upowszechniających zasadę komplementarności wśród beneficjentów) i punktów obsługi beneficjenta obejmujących różne kategorie funduszy UE;
- jednolity centralny system informatyczny SL 2014;
- zastosowanie mechanizmu finansowania krzyżowego;
- stosowanie precyzyjnie zdefiniowanych kryteriów preferujących projekty komplementarne, a w przypadku projektów realizujących cele tematyczne 8-10, współfinansowanych z EFRR, wprowadzenie kryteriów dostępu dotyczących komplementarności z interwencją EFS;
- realizacja kompleksowych grup projektów współfinansowanych z EFRR lub EFS prowadzących do osiągnięcia wspólnego celu, rozwiązujących problem na określonym obszarze geograficznym lub problemów określonych beneficjentów.

SEKCJA 9. WARUNKI WSTĘPNE

Sekcja 9.1 Warunki wstępne

Zgodnie z art. 19 rozporządzenia ogólnego, uruchomienie funduszy europejskich objętych Umową Partnerstwa będzie uzależnione od spełnienia wymogów warunkowości *ex ante*, tj. zapewnienia określonych warunków wstępnych, umożliwiających efektywną realizację programów współfinansowanych ze środków europejskich. Warunki te wiążą się zwykle z koniecznością zapewnienia odpowiednich ram strategicznych dla poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, bądź też transpozycją i realizacją wybranych elementów legislacji UE. Warunki wstępne podzielono na:

- warunki ogólne odnoszące się do całokształtu interwencji w ramach funduszy WRS,
- tematyczne (przypisane do poszczególnych celów tematycznych),
- specyficzne dla EFRROW i EFMR

Aby uniknąć opóźnień w rozpoczęciu korzystania ze środków WRS w ramach perspektywy finansowej 2014-2020, od momentu publikacji przez KE projektów rozporządzeń funduszowych prowadzone są prace mające na celu przegląd sytuacji wyjściowej oraz ustalenie harmonogramu i zakresu prac niezbędnych do spełnienia wymogów warunkowości *ex ante*.

Przeprowadzony na poziomie krajowym przegląd sytuacji wyjściowej oraz ustalenie zakresu prac niezbędnych do spełnienia ww. warunków, określa dwa zasadnicze obszary, w ramach których niezbędne będzie bezpośrednie zaangażowanie władz regionalnych. W ramach wyznaczonych obszarów do spełnienia na poziomie województwa łódzkiego są następujące warunki:

- warunek 1.1 *Badania naukowe i innowacje: Istnienie krajowych lub regionalnych strategicznych ram polityki w dziedzinie badań i innowacji na rzecz inteligentnej specjalizacji, w odpowiednich przypadkach, zgodnie z krajowym programem reform, w celu zwiększenia wydatków na badania i innowacje ze środków prywatnych (OP I)*

- warunek 6.2 - *Gospodarka odpadami: Promowanie zrównoważonych gospodarczo i środowiskowo inwestycji w sektorze gospodarki odpadami, w szczególności poprzez opracowanie planów gospodarki odpadami zgodnych z dyrektywą 2008/98/WE w sprawie odpadów oraz z hierarchią postępowania z odpadami (OP V);*

- warunek 7.1 - *Transport: Istnienie kompleksowego planu/planów lub kompleksowych ram w zakresie inwestycji transportowych zgodnie z instytucyjną strukturą państw członkowskich (z uwzględnieniem transportu publicznego na szczeblu regionalnym i lokalnym), które wspierają rozwój infrastruktury i poprawiają łączność z kompleksową i bazową siecią TEN-T (OP III).*

W pozostałym zakresie wypełnienie warunków *ex-ante* spoczywać będzie na poziomie krajowym. Koordynatorem prac w zakresie wypełnienia warunków wstępnych jest Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, natomiast w zakresie warunków specyficznych dla EFRROW i EFMR wiodącą rolę pełni Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Ocenę spełnienia poszczególnych warunków wstępnych, które będą miały zastosowanie do RPO WŁ na lata 2014–2020, wraz z uzasadnieniem oraz planem działań w odniesieniu do warunków niespełnionych bądź spełnionych częściowo zawiera załącznik nr 7 „Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020”.

Sekcja 9.2 Opis przedsięwzięć służących spełnieniu warunków wstępnych, odpowiedzialne podmioty i harmonogram takich przedsięwzięć

Ocenę spełnienia poszczególnych warunków wstępnych, które będą miały zastosowanie do RPO WŁ na lata 2014–2020, wraz z uzasadnieniem oraz planem działań w odniesieniu do warunków niespełnionych bądź spełnionych częściowo zawiera załącznik „Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020”.

PROJEKT

SEKCJA 10. ZMNIJSZENIE OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH DLA BENEFICJENTÓW

Instytucje odpowiedzialne w Polsce za wdrażanie polityki spójności będą kontynuowały działania zmierzające do wprowadzenia jak najszerszego katalogu uproszczeń dla beneficjentów środków UE, zgodnie z sekcją 2.6 UP. Uproszczenia te polegają nie tylko na wprowadzeniu uproszczeń wynikających z rozporządzeń unijnych lub będących ich konsekwencją, ale także w obszarach podlegających uregulowaniom na poziomie krajowym. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- większa decentralizacja systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału regionalnych programów w alokacji ogółem,
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostanie ośrodkom miejskim (ZIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem rozbudowanej sieci punktów informacyjnych poszczególnych funduszy.

Z uproszczeń, które wynikają z możliwości wprowadzonych przez rozporządzenie ogólne, w warunkach polskich wykorzystane zostały m.in.:

- w zakresie projektów generujących dochód - możliwie szerokie stosowanie stawek ryczałtowych, w tym także obniżenie poziomu dofinansowania w ramach osi priorytetowej po uwzględnieniu dochodowości projektów realizowanych w ramach tej osi,
- możliwie szerokie stosowanie form ryczałtowego finansowania w ramach programów.

Podkreślić należy, że ww. uproszczenia zostały wprowadzone już na etapie programowania wsparcia. Natomiast w stosunku wszelkich innych obszarów problemowych, zidentyfikowanych w trakcie realizacji programów, będą podejmowane bieżące działania eliminujące źródła problemów (wzorem poprzednich perspektyw finansowych).

SEKCJA 11. ZASADY HORYZONTALNE

Sekcja 11.1 Zrównoważony rozwój

Zrównoważony rozwój to rozwój społeczno-gospodarczy, który polega na zachowaniu równowagi w przyrodzie przy jednoczesnym kreowaniu warunków sprzyjających jej rozwojowi. W polityce UE zasada zrównoważonego rozwoju ma priorytetowe znaczenie dla łagodzenia i adaptacji do zmian klimatu, w związku z czym uwzględnienie powyższej reguły w RPO WŁ na lata 2014-2020 jest konieczne i obejmuje finansowanie przedsięwzięć minimalizujących oddziaływanie działalności człowieka na środowisko. Zrównoważony rozwój jest jednym z trzech głównych priorytetów *Strategii Europa 2020* i oznacza wspieranie gospodarki efektywnie korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku oraz bardziej konkurencyjnej. Istotną cechą powyższej Strategii stanowi jej wielopłaszczyznowość polegająca na równoważeniu poszczególnych elementów systemu środowiska, gospodarki oraz społeczeństwa, zakłada się jednak, że rozwój jednego z powyższych elementów nie powinien stanowić zagrożenia dla pozostałych. Zasada zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie stosowana horyzontalnie oraz promowana we wszystkich realizowanych projektach, ponieważ łączy się z korzyściami dla środowiska (zmniejszone emisje gazów cieplarnianych i innych zanieczyszczeń), gospodarki (stymulowanie rozwoju sektora budowlanego, zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego) i społeczeństwa (rynek pracy, zapobieganie ubóstwu energetycznemu). Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 jest spójna z propozycjami typów inwestycji w tym zakresie, zawartymi w Umowie Partnerstwa (Sekcja 1.5.3) i będzie sprowadzać się do realizacji działań wymienionych we wskazanym dokumencie.

Komentarz [AJ942]: Autopoprawka

Praktycznym i wymiernym sposobem wprowadzenia zasady zrównoważonego rozwoju w RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie ustalenie minimalnych wymogów (opisanych szczegółowo w Sekcji 1.5.3 UP), dla projektów, do których należeć będą m.in.:

- racjonalne gospodarowanie zasobami;
- ograniczenie presji na środowisko;
- uwzględnienie efektów środowiskowych w zarządzaniu;
- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Zasady te będą stosowane zarówno do wyboru projektów z obszaru środowiska, jak i projektów związanych z efektywnością energetyczną i oszczędnością energii, zwłaszcza w odniesieniu do wszelkich projektów infrastrukturalnych, w których przewidziana jest budowa lub modernizacja budynków.

Dodatkowo system realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie przewidywał stosowne mechanizmy mające na celu wzmocnienie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju poprzez premiowanie w kryteriach wyboru projektów przedsięwzięć uwzględniających np.

- stosowanie zasady Społecznej Odpowiedzialności Przedsiębiorstw (CSR);
- eko-innowacje i oszczędności zasobów w ramach m.in. OP I;
- "zielone miejsca pracy" w ramach m.in. OP VIII;

Komentarz [AJ943]: Uwaga KE nr 31

- projekty inwestycyjne związane z ponownym wykorzystaniem terenu i wypełnianiem zabudowy zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (priorytet „brownfield” ponad „green-field”, inwestycje o różnym celu wpisujące się w szeroki nurt działań rewitalizacyjnych), a także przyczyniające się do: a) powstrzymania żywiołowego rozlewania się miast, b) zapobiegania rozpraszaniu zabudowy i przeciwdziałania chaosowi przestrzennemu, c) kształtowaniu przestrzeni publicznych w maksymalnie możliwym zakresie przyjaznych dla mieszkańców i sprzyjających zachowaniom niskoemisyjnym,

zapewniających dbałość o estetykę i dopasowanie do otoczenia z poszanowaniem kontekstu przyrodniczego, kulturowego i społecznego – OPVI;

- zastosowanie zielonych zamówień publicznych – promowanie uwzględniania aspektów środowiskowych w dokumentacji przetargowej projektów finansowanych w ramach Programu;
- zastosowanie zasady „zanieczyszczający płaci” i „użytkownik płaci” w odniesieniu do finansowania infrastruktury poprzez wprowadzenie obowiązku zgodności finansowanych interwencji z odpowiednimi regulacjami unijnymi i krajowymi.

Kolejnym elementem realizacji zasady zrównoważonego rozwoju jest zachowanie zasad polityki przestrzennej. Realizacja RPO WŁ na lata 2014-2020, będzie zapewniać osiągnięcie celów przestrzennych wynikających z krajowych dokumentów strategicznych: KPZK 2030, KSRR 2010-2020 i ŚSRK 2020 oraz dokumentów strategicznych na poziomie regionalnym tj. SRWŁ 2020 oraz PZPWŁ. Przedsięwzięcia zaplanowane w RPO WŁ na lata 2014-2020 będą uwzględniać następujące czynniki kształtowania przestrzeni:

- działania na rzecz przywrócenia i utrwalenia ładu przestrzennego,
- zrównoważone podejście przede wszystkim w aspekcie niskoemisyjnym, oraz sprzyjające włączeniu społecznemu.

Przedsięwzięcia (w tym również infrastrukturalne), które choćby pośrednio będą prowadzić do procesów przeciwnych niż wynikające z powyżej wskazanych zasad nie, będą uzyskiwały wsparcia. Dodatkowo wspomniane regulacje będą w adekwatny sposób uwzględniane w systemie realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020. W praktyce będzie to oznaczać np. dodatkowe premiowanie projektów w szczególności sposób przyczyniających się do przywrócenia ładu przestrzennego, preferencje dla wyłaniania projektów w drodze konkursów architektonicznych lub urbanistycznych, promowanie projektów komplementarnych itp.

Dodatkowo w ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 przestrzegana będzie tzw. klauzula delokalizacyjna mówiąca, że w przypadku pomocy udzielonej z Funduszy Strukturalnych dużemu przedsiębiorcy, Instytucja Zarządzająca zapewni, że wkład finansowy z funduszy nie spowoduje znacznego ubytku liczby miejsc pracy w istniejących lokalizacjach na terytorium Unii Europejskiej.

Komentarz [AJ944]: Uwaga KE nr 10

W ramach RPO zakłada się zgodność z zasadą zrównoważonego rozwoju poprzez wzmocnienie odporności na zagrożenia, katastrofy, zapobieganie ryzyku oraz zarządzanie, w szczególności poprzez zapewnienie, że infrastruktura tworzona w ramach RPO będzie przystosowana do zmian klimatu.

Komentarz [DPR945]: Uwaga 503

Sekcja 11.2 Równość szans i niedyskryminacja

RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie realizowany z poszanowaniem zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji ze względu na płeć, rasę, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek, orientację seksualną na każdym etapie przygotowania i realizacji Programu.

Wszystkie instytucje zaangażowane w przygotowanie i wdrażanie Programu zostaną zobowiązane do przestrzegania tej zasady oraz jej upowszechniania w ramach pełnionych funkcji zgodnie z obowiązkami i zaleceniami ujętymi w *Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych*, *Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności 2010-2020*, *Agendzie działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020* oraz *Wytycznych horyzontalnych w zakresie realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami*.

Promocja RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie organizowana w sposób równościowy i antydyskryminacyjny. Przekazy informacyjno-promocyjne będą formułowane w sposób wolny od stereotypów, nie wykluczający określonych grup społecznych z podejmowanych działań.

W procesie monitorowania będą pozyskiwane i analizowane dane dotyczące wsparcia grup narażonych na dyskryminację - osób w niekorzystnej sytuacji społecznej, zagrożonych wykluczeniem, długotrwale bezrobotnych, biernych zawodowo, niepełnosprawnych, a także wg wieku, w tym dla osób starszych, które obrazują efekty interwencji. Program zakłada wskaźniki w tym zakresie. Na etapie ewaluacji przewiduje się realizację badań dotyczących efektywności udzielonej pomocy oraz losów tych osób po zakończeniu udziału w projekcie. Przesłanką do badań mogą być wyniki monitorowania.

Komentarz [Z946]: Uszczegółowienie w związku z uwagą 505 KE.

Komentarz [Z947]: j.w.

Realizacja zasady równości szans i zapobiegania dyskryminacji na etapie przygotowania Programu zostanie zapewniona m.in. poprzez włączenia w prace nad RPO WŁ na lata 2014-2020 oraz w proces konsultacji społecznych przedstawicieli podmiotów zajmujących się tą problematyką. Przewiduje się działania przeciwdziałające dyskryminacji: m.in. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej oraz wspieranie podmiotów, które zajmują się osobami narażonymi na dyskryminację. Wskazano grupy, które powinny być priorytetowo obejmowane wsparciem, np. osoby z niepełnosprawnościami, kobiety, osoby po 50 r.ż., długotrwale bezrobotni, osoby o niskich kwalifikacjach.

Zasada równości szans i niedyskryminacji przy realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020 obowiązywać będzie w procesie oceny projektów poprzez kryteria wyboru w projektach realizowanych w ramach EFS i EFRR oraz w oparciu o tzw. standard minimum. Nad realizacją działań związanych z wyrównywaniem szans i inicjowaniem działań przeciwdziałających dyskryminacji czuwać będzie Komitet Monitorujący RPO WŁ 2014-2020. Obowiązek przestrzegania zasady równości szans i niedyskryminacji wskazywany będzie m.in. na etapie ogłaszania konkursów, podczas spotkań informacyjnych dla potencjalnych projektodawców.

Kryteria dotyczące równości szans i niedyskryminacji dotyczyć będą głównie tych przedsięwzięć, których celem jest bezpośrednie wsparcie osób tj. OP VIII Zatrudnienie, OP IX Włączenie społeczne, OP X Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie i OP XI Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności. W ramach projektów stosowana będzie zasada eliminowania dyskryminacji, zapewniania dostępności, zastosowania racjonalnych usprawnień i poszanowania dla różnorodności i odmienności z powodu płci, rasy, pochodzenia etnicznego, religii, światopoglądu, niepełnosprawności, wieku, orientacji seksualnej. Poprzez eliminację barier fizycznych, finansowych, socjalnych i psychologicznych, utrudniających/zniechęcających do pełnego udziału w życiu społeczeństwa wspierana będzie aktywizacja zawodowa i społeczna grup wykluczonych.

Komentarz [Z948]: Poprawka związana z podziałem każdej z Osi V i VI z kwietniowej wersji RPO na dwie osie. Konsekwencja uwagi 31 KE dot. zbyt dużej liczby PI i CT w jednej osi.

Zasada niedyskryminacji będzie także stosowana w osiach priorytetowych odnoszących się do tworzenia i poprawy infrastruktury. Przy projektowaniu wsparcia z tego zakresu, brana pod uwagę będzie perspektywa użytkownika, dzięki czemu planowane do realizacji inwestycje wpisujące się będą w potrzeby grup odbiorców zróżnicowanych pod kątem m.in. wieku czy niepełnosprawności.

Promowane będzie stosowanie kompleksowego podejścia do wspierania osób z niepełnosprawnościami, obejmującego usługi o charakterze psychologiczno-motywacyjnym, jak i ukierunkowane na rozwój kompetencji i kwalifikacji zawodowych. Efektem tych działań będzie zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.

Z punktu widzenia regionu, z uwagi na proces starzenia się społeczeństwa i niekorzystną strukturę demograficzną ważne jest podejmowanie działań ułatwiających osobom młodym po 30 r. ż. wejście na rynek pracy oraz działań prowadzących do utrzymania i wydłużenia aktywności zawodowej mieszkańców województwa. Za kluczowe uznaje się: tworzenie warunków wspierających zatrudnienie (PI 8i i 9i), tworzenie warunków do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej (PI 8iii), wdrożenie elastycznych form zatrudnienia (PI 8.iv), adaptacja pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian (PI 8v), opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej (PI 8vi), tworzenie warunków do poprawy jakości usług społecznych (PI 9iv), ułatwienie dostępu do edukacji i podnoszenia lub zdobywania nowych kwalifikacji zawodowych (PI 10.i), wsparcie osób dorosłych w kształceniu ustawicznym (PI 10iii), podniesienie jakości szkolnictwa zawodowego i dostosowanie do potrzeb rynku pracy (PI 10iv).

Komentarz [BD949]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [BD950]: Uwaga KE nr 1 i 36

Komentarz [BD951]: Uwaga KE nr 1 i 36

Sekcja 11.3 Równouprawienie płci

Równość płci jest podstawowym i obowiązkowym aspektem równości szans w polityce UE. Znajduje to odzwierciedlenie w treści unijnych dokumentów, począwszy od traktatów i aktów wykonawczych UE i stanowi niezbędny element realizacji *Strategii Europa 2020*, będący punktem wyjścia do interwencji w okresie programowania 2014-2020. Założenia działań UE w ramach równości płci zostały przedstawione w dokumencie pn. *Agenda działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020* i *Wytoczne horyzontalne dotyczące zasady równości szans płci i równości szans i niedyskryminacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*. Kierunki działań, jakie powinny zostać podjęte w okresie programowania 2014-2020 zostały określone w ramach rozporządzenia ogólnego, a także rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006.

Zgodnie z wymogami zasada równości płci będzie uwzględniana na wszystkich etapach realizacji RPO WŁ na lata 2014-2020. Na etapie programowania w diagnozie uwzględnione zostaną najważniejsze kwestie dotyczące zjawisk społeczno-gospodarczych w wymiarze płci. Realizowane będą wyłącznie projekty EFRR/EFS zgodne z zasadą równości płci. Podczas wyboru projektów współfinansowanych ze środków EFS stosowany będzie standard minimum – zestaw pytań/punktów, które określają minimalne warunki jakie powinien spełniać projekt w ramach niniejszej zasady. W procesie monitorowania wszystkie wskaźniki realizacji programu/projektu dotyczące wsparcia osób będą przedstawiane w podziale na płeć (w tym na poziomie projektu we wnioskach o płatność, a na poziomie IP/IZ w sprawozdaniach okresowych). W skład Komitetu Monitorującego RPO WŁ i działających przy nim zespołów wejdą przedstawiciele partnerów społecznych zróżnicowani pod względem płci, a w skład tego gremium zostaną włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans. W ramach badań ewaluacyjnych uwzględniane będą pytania badawcze dotyczące równości płci. Wnioski z monitoringu i ewaluacji mogą być wdrażane poprzez udoskonalenia przyjętych rozwiązań w zależności od obszaru, którego będą dotyczyły. Zakres kontroli dotyczących RPO WŁ na lata 2014-2020 będzie uwzględniać zagadnienia równości płci (odzwierciedlenie w liście kontrolnej).

W ramach Pomocy Technicznej podejmowane będą działania służące budowie potencjału równościowego wśród wszystkich instytucji i projektodawców zaangażowanych w realizację RPO WŁ na lata 2014-2020.

Zgodnie z diagnozą kobiety są dyskryminowane na rynku pracy zarówno jeżeli chodzi o poziom zatrudnienia jak i poziom płac. W dużej mierze to właśnie one są obciążone opieką nad osobami zależnymi co prowadzi do ich wykluczenia społecznego i nierówności między płciami. Konieczne jest podjęcie działań mających na celu zwiększenie możliwości zatrudnienia kobiet, godzenia życia zawodowego i rodzinnego, wspieranie dostępu do usług opieki nad osobami zależnymi w celu wzrostu zatrudnienia oraz zapewnienie udziału kobiet edukacji m.in. poprzez kształcenie ustawiczne i zawodowe.

W odpowiedzi na zidentyfikowane w programie problemy przewiduje się realizację działań EFS, mających na celu promowanie równości szans i zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć. W ramach Osi VIII, IX, X i XI podejmowane będą działania na rzecz równości płci:

- wsparcie dotyczące CT 8: *Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników* obejmować będzie: działania na rzecz powrotu lub rozpoczęcia aktywności kobiet na rynku pracy po urodzeniu dziecka, włączanie osób zajmujących się opieką nad osobami zależnymi, wprowadzanie rozwiązań z zakresu godzenia życia zawodowego z prywatnym wobec pracodawców, w tym elastycznych form zatrudnienia oraz promocję równości szans płci, rozpoczęcie działalności gospodarczej. Działania te przyczynią się do wzrostu zatrudnienia kobiet (PI 8iv, 8iii). Także wsparcie w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszeniu kompetencji

Komentarz [AJ952]: Autopoprawka

Komentarz [AJ953]: Autopoprawka

Komentarz [AJ954]: Uwaga KE nr 505
- uszczegółowienie

Komentarz [AJ955]: Uwaga KE nr 31

zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy, pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego (PI 8i) będzie w dużej mierze kierowane do kobiet;

- wsparcie dotyczące CT 9: *Promowanie włączania społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją* obejmować będzie: rozwój usług społecznych (PI 9iv), w tym obejmujące usługi opieki nad dziećmi (powyżej 3 roku życia) i młodzieży oraz osobami zależnymi, wspieranie gospodarki społecznej (PI 9v) w związku z niższą aktywnością kobiet dotyczącą prowadzenia działalności gospodarczej;
- wsparcie dotyczące CT 10: *Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie* obejmować będzie: zwiększenie uczestnictwa dzieci w wieku 3-4 lata w różnych formach opieki i edukacji przedszkolnej w szczególności na obszarach o najniższym stopniu upowszechnienia wychowania przedszkolnego, o niskiej dostępności do tanich i wysokiej jakości usług przedszkolnych, słabiej rozwiniętych, udział kobiet w kształceniu ustawicznym, zawodowym (PI 10i, 10iii, 10iv).

Wypracowywane rozwiązania na rzecz równości płci będą oparte na doświadczeniach związanych z wdrażaniem EFRR i EFS w perspektywie 2007-2013 oraz 2004-2006.

Komentarz [AJ956]: Autopoprawka

PROJEKT

SEKCJA 12. ODRĘBNE ELEMENTY

Sekcja 12.1 Duże projekty, których wdrożenie zaplanowano w okresie programowania

W perspektywie finansowej UE 2014-2020, w rozumieniu art. 100 rozporządzenia ogólnego duże projekty to projekty obejmujące szereg robót, działań lub usług, z których każde ma na celu wykonanie niepodzielonego zadania o sprecyzowanym charakterze gospodarczym lub technicznym, posiada jasno określone cele, których całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają kwotę 50 mln EUR, a w przypadku projektów przyczyniających się do realizacji celu tematycznego 7, których całkowite koszty kwalifikowalne przekraczają 75 mln EUR.

W ramach RPO WŁ na lata 2014-2020 nie wyklucza się realizacji dużych projektów. Dotychczasowa identyfikacja nie wykazała występowania potencjalnych dużych projektów w województwie łódzkim. W przypadku wystąpienia potrzeby realizacji dużego projektu w rozumieniu art.100-103 ww. rozporządzenia KE zostanie poinformowana.

Komentarz [AJ957]: Uwaga 506-508

Sekcja 12.2 Ramy wykonania programu operacyjnego

Tabela 28: Ramy wykonania programu, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Oś priorytetowa (w podziale na Fundusze i kategorie regionów)	KEW, wskaźniki postępu finansowego, produktu i rezultatu	Jednostka pomiaru (jeśli dotyczy)	Cel pośredni na 2018 r.	Wartość docelowa 2023		
				M	K	O
I – Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy	Wskaźnik produktu #1: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	szt.	7	-	-	137
	KEW powiązany z WP#1: Poziom kontraktacji EFRR (udział dofinansowania w podpisanych umowach w alokacji na bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw)	%	30%	-	-	-
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	42 549 131	-	-	220 595 805
II - Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka	Wskaźnik produktu #1: Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie (CO01)	szt.	209	-	-	1 395
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	58 000 287	-	-	300 702 262
III - Transport	Wskaźnik produktu #1: Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg	km	19	-	-	77,5
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	76 957 161	-	-	398 984 102

IV - Gospodarka niskoemisyjna	Wskaźnik produktu #1: Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	szt.	100	-	-	500
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	54 015 785	-	-	280 044 631
V – Ochrona środowiska	Wskaźnik produktu #1: Długość sieci kanalizacyjnej	km	22	-	-	100
	Wskaźnik produktu #2: Liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów	szt.	1	-	-	6
	KEW powiązany z WP #2 Liczba podpisanych umów	szt.	4	-	-	-
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	23 741 191	-	-	123 086 111
VI - Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	Wskaźnik produktu #1: Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	ha	7	-	-	68
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	59 960 907	-	-	310 867 092
VII - Infrastruktura dla usług społecznych	Wskaźnik produktu #1: Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w instytucjach publicznych	szt.	1	-	-	7
	KEW powiązany z WP#1: Udział wartości dofinansowania EFRR w podpisanych umowach w alokacji EFRR przeznaczonych na uruchomione systemy teleinformatyczne w instytucjach publicznych	%	70%	-	-	-
	Wskaźnik produktu #2: Liczba wspartych podmiotów leczniczych	szt.	1	-	-	9
	KEW powiązany z WP#2: Udział wartości dofinansowania EFRR w podpisanych umowach w alokacji EFRR dla wspartych podmiotów leczniczych	%	80%	-	-	-
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych	Euro	26 957 080	-	-	139 758 879

	wydatków kwalifikowalnych					
VIII - Zatrudnienie	Wskaźnik produktu #1: Liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (CO01)	osoby	10 540	17 374	17 664	35 038
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	60 660 752	-	-	188 048 332
IX Os - Włączenie społeczne	Wskaźnik produktu #1: Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie	osoby	6 081	-	-	27 755
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	43 858 143	-	-	177 339 447
X – Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie	Wskaźnik produktu #1: Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek) (C05)	osoby	8 662	-	-	28 875
	Wskaźnik produktu #2: Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS	osoby	10 000	-	-	33 338
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	23 985 196	-	-	121 789 814
XI- Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności	Wskaźnik produktu #1: Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego	szt.	64	-	-	212
	Wskaźnik produktu #2: Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy	osoby	2 396	-	-	7 988
	Wskaźnik produktu #3: Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych	szt.	74	-	-	246
	Wskaźnik finansowy: Całkowita kwota certyfikowanych wydatków kwalifikowalnych	Euro	24 609 778	-	-	124 961 259

Sekcja 12.3 Właściwi partnerzy zaangażowani w przygotowanie programu

W proces przygotowania Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego 2014-2020 zaangażowani są członkowie Grupy roboczej wspierającej prace nad Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020:

- przedstawiciele strony rządowej,
- przedstawiciele samorządu województwa oraz jego jednostek organizacyjnych,
- przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego,
- przedstawiciele środowiska naukowego,
- partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz organizacji pracodawców i pracowników.

PROJEKT

ZAŁĄCZNIKI W RAMACH PROGRAMU

Załącznik 1. Rysunki do Sekcji 1 i 5

SEKCJA 1. STRATEGIA DOTYCZĄCA WKŁADU PROGRAMU OPERACYJNEGO W REALIZACJĘ UNIJNEJ STRATEGII NA RZECZ INTELIGENTNEGO, ZRÓWNOWAŻONEGO WZROSTU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU ORAZ OSIĄGNIĘCIU SPÓJNOŚCI GOSPODARCZEJ, SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

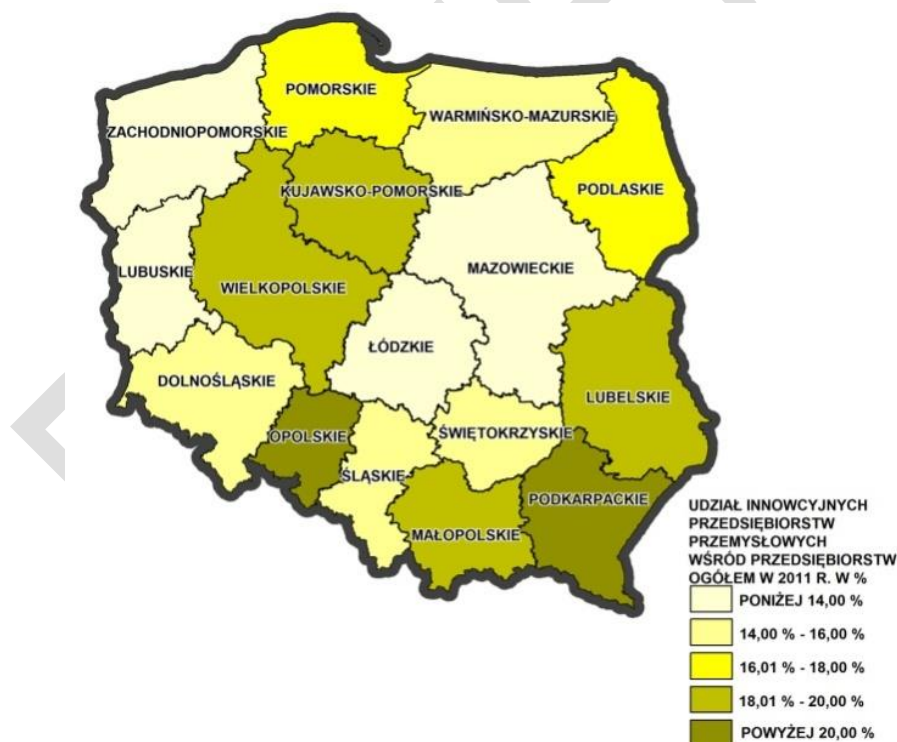
Sekcja 1.1 Strategia dotycząca wkładu programu operacyjnego w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz osiągnięciu spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1.1.1 Opis zawartej w programie strategii dotyczącej wkładu w realizację unijnej strategii na rzecz inteligentnego, zrównoważonego wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu oraz do osiągnięcia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej

1. BADANIA, ROZWÓJ I KOMERCJALIZACJA WIEDZY

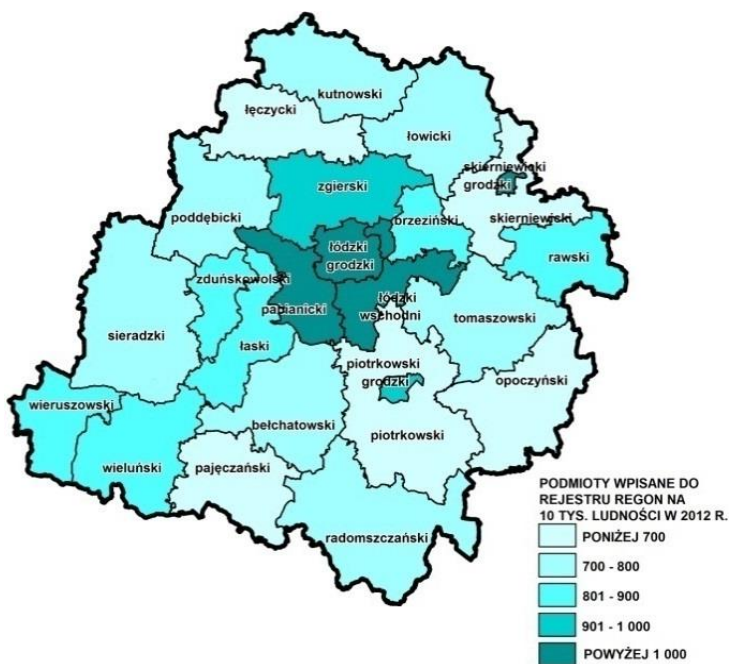
Komentarz [RT958]: Autopoprawka wynikająca z nowego nazewnictwa osi

Rysunek 1. Udział przemysłowych przedsiębiorstw innowacyjnych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw przemysłowych w województwie łódzkim na tle kraju w 2011 r. (Źródło: GUS)

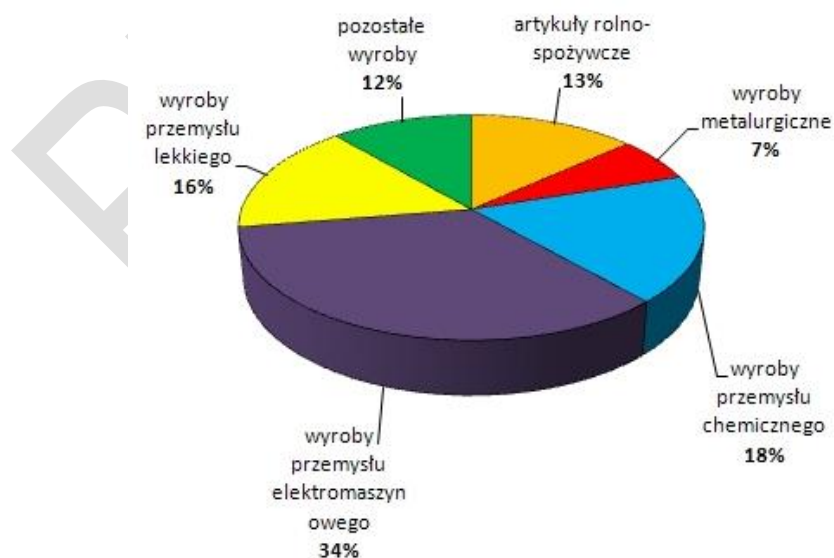

2. INNOWACYJNA I KONKURENCYJNA GOSPODARKA

Rysunek 2. Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON w województwie w 2012 r. (Źródło: GUS)

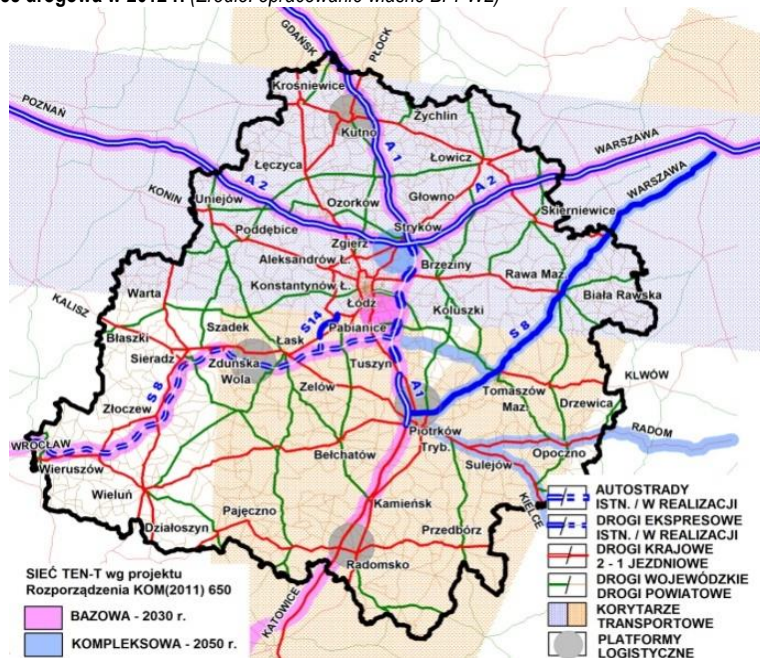

Rysunek 3. Struktura eksportu w województwie łódzkim w 2010 r. (Źródło: GUS)

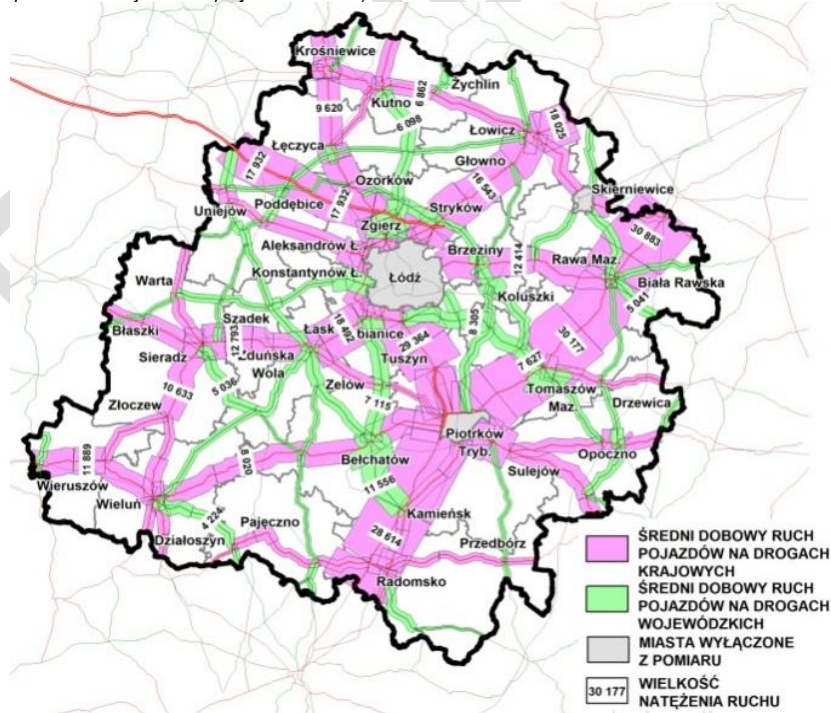

3. TRANSPORT

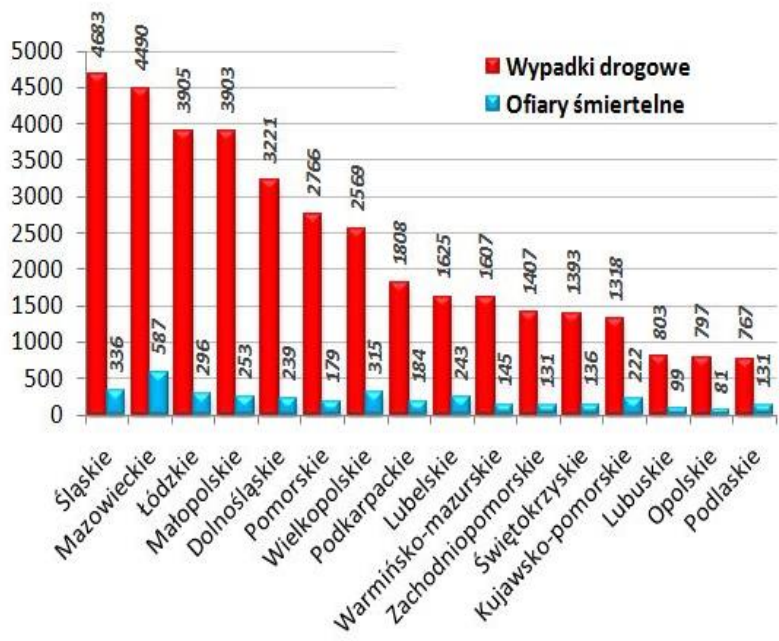
Rysunek 4. Sieć drogowa w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWL)

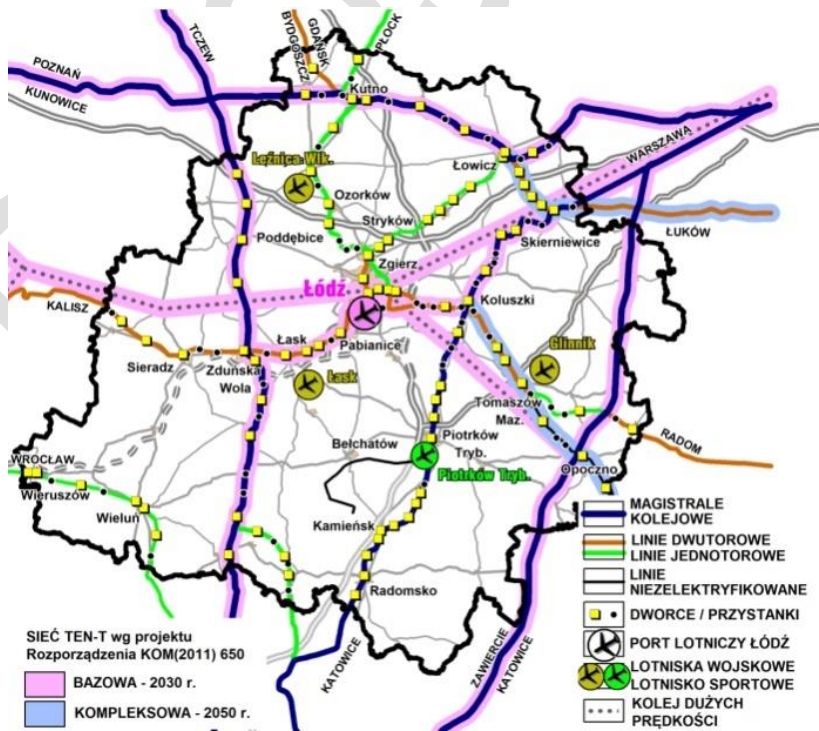
Rysunek 5. Natężenie ruchu pojazdów ogółem w 2010 r. (średni dobowy ruch pojazdów) (Źródło: opracowanie własne BPPWL na podstawie danych Transprojekt-Warszawa)

Rysunek 6. Wypadki drogowe i ich skutki w 2012 r. (Źródło: GUS)

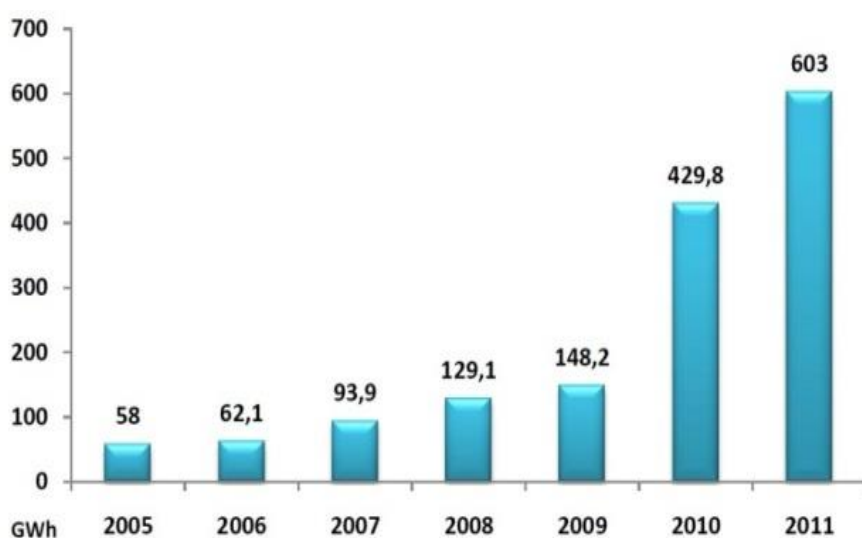
Rysunek 7. Sieć kolejowa i lotniska w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

4. GOSPODARKA NISKOEMISYJNA

Komentarz [RT959]: Autopoprawka wynikająca z nowego nazewnictwa osi

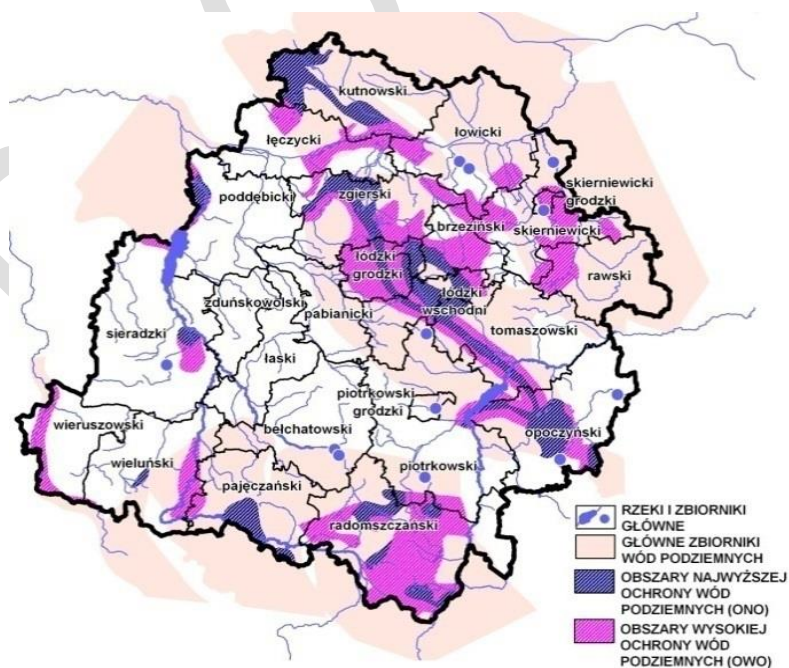
Rysunek 8. Produkcja energii elektrycznej z OZE w województwie łódzkim w latach 2005-2011 (Źródło: opracowanie własne BPPWL)

5. OCHRONA ŚRODOWISKA

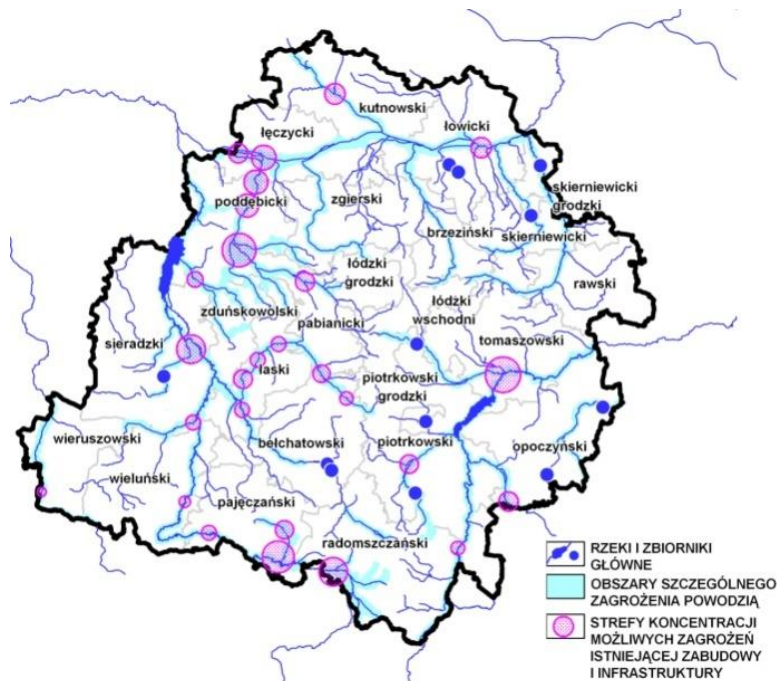
Komentarz [RT960]: Autopoprawka wynikająca z nowego nazewnictwa osi

Rysunek 9. Zasoby wód podziemnych i powierzchniowych w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWL)

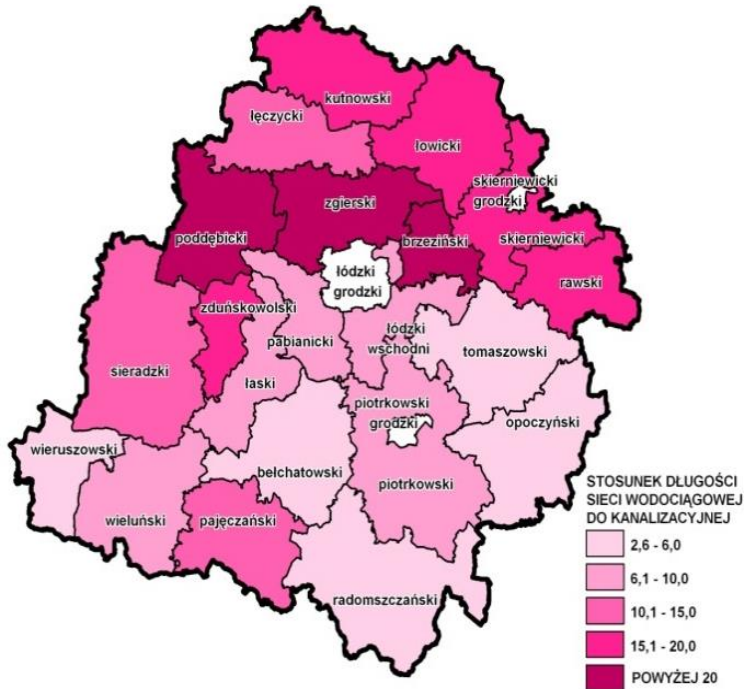
Rysunek 10. Obszary zagrożenia powodziowego w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ na podstawie danych z RZGW Warszawa, RZGW Poznań)

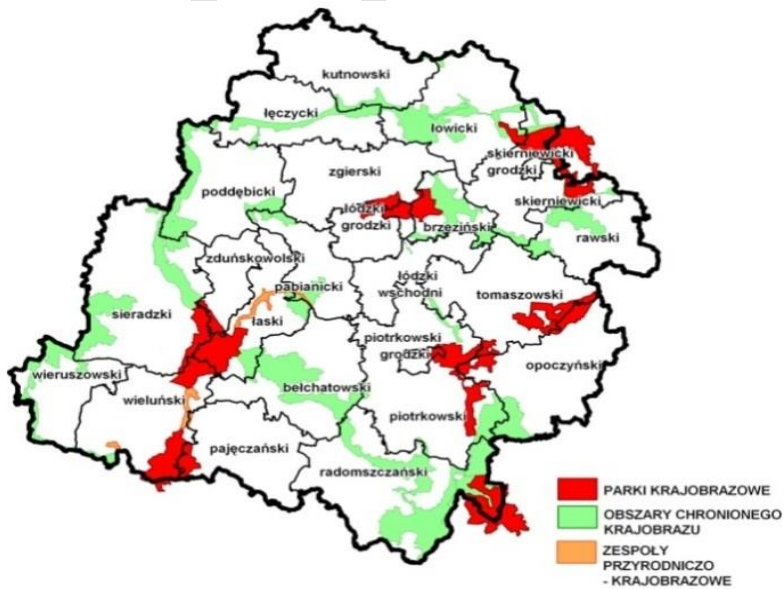
Rysunek 11. Gospodarka odpadami w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ)

Rysunek 12. Dysproporcje sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w gminach wiejskich wg powiatów w 2012 r. (Źródło: GUS)

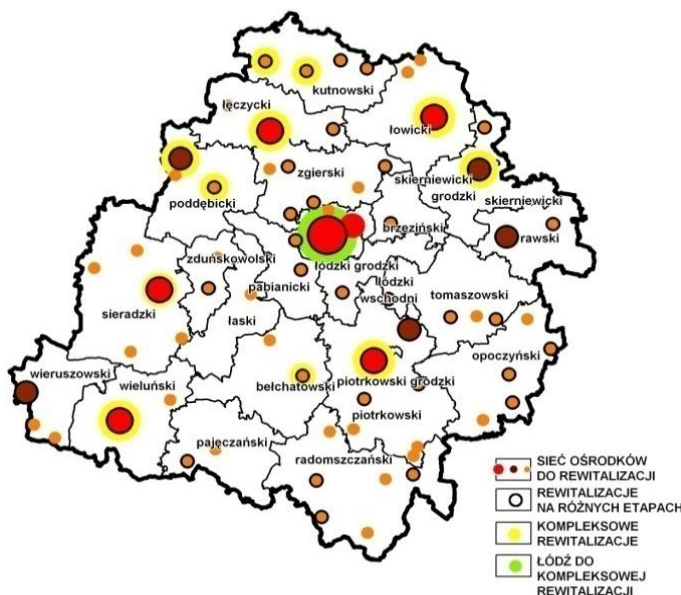
Rysunek 13. Istniejące elementy systemu obszarów chronionych w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

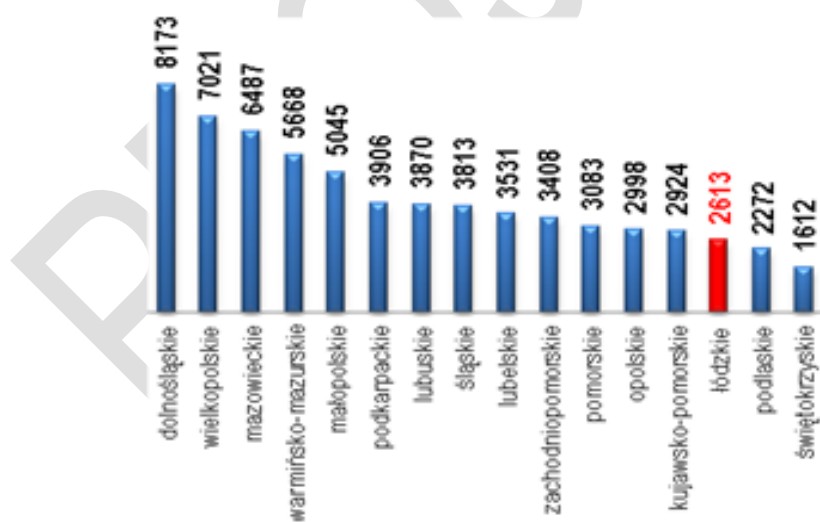
6. REWITALIZACJA I POTENCJAŁ ENDOGENICZNY REGIONU

Komentarz [RT961]: Autopoprawka wynikająca z nowego nazewnictwa osi

Rysunek 14. Działania rewitalizacyjne w województwie łódzkim (Źródło: opracowanie własne BPPWL)

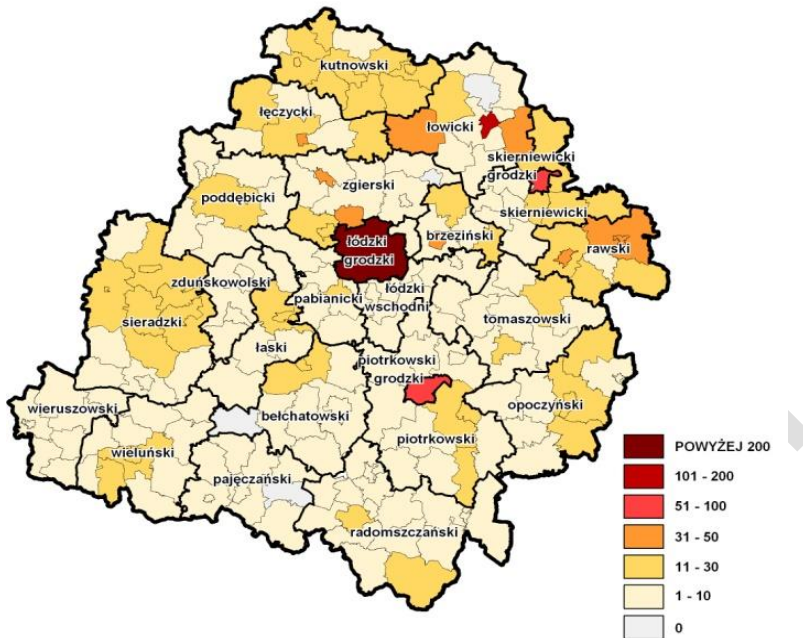

Rysunek 15. Obiekty nieruchome⁷⁶ wpisane do rejestru zabytków na tle kraju w 2012 r. (Źródło: Narodowy Instytut Dziedzictwa)

⁷⁶ Obiekt nieruchomy wpisany do rejestru zabytków – jest to nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym, ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

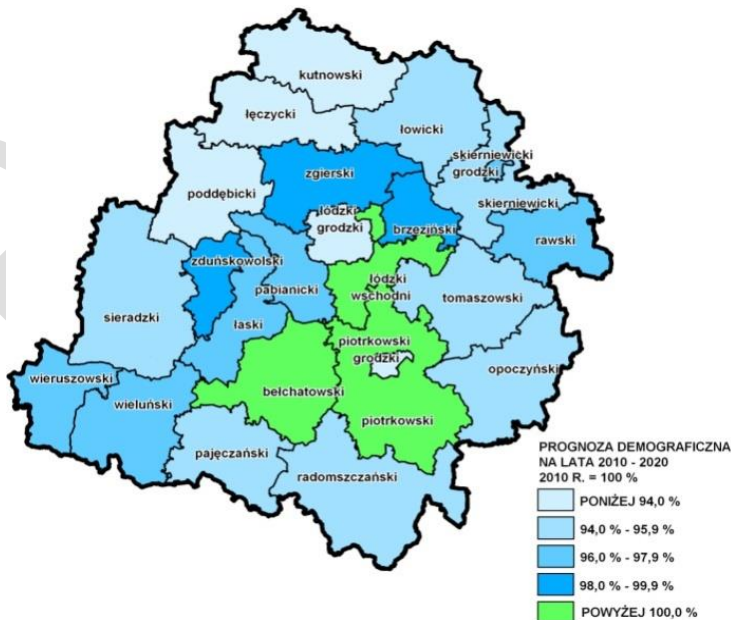
Rysunek 16. Zabytki wpisane do rejestru zabytków w województwie łódzkim w 2012 r. (Źródło: opracowanie własne BPPWŁ)

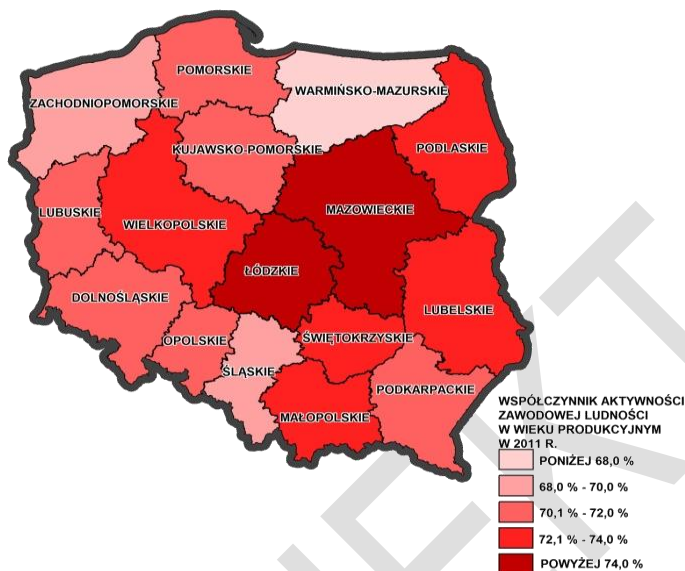
7. INFRASTRUKTURA DLA USŁUG SPOŁECZNYCH

Komentarz [RT962]: Autopoprawka wynikająca z nowego nazewnictwa osi

Rysunek 17. Prognoza demograficzna w powiatach w 2020 r. (Źródło: GUS)

Rysunek 18. Współczynnik aktywności zawodowej ludności w wieku produkcyjnym w województwie łódzkim na tle kraju w 2011 r. (Źródło: GUS)

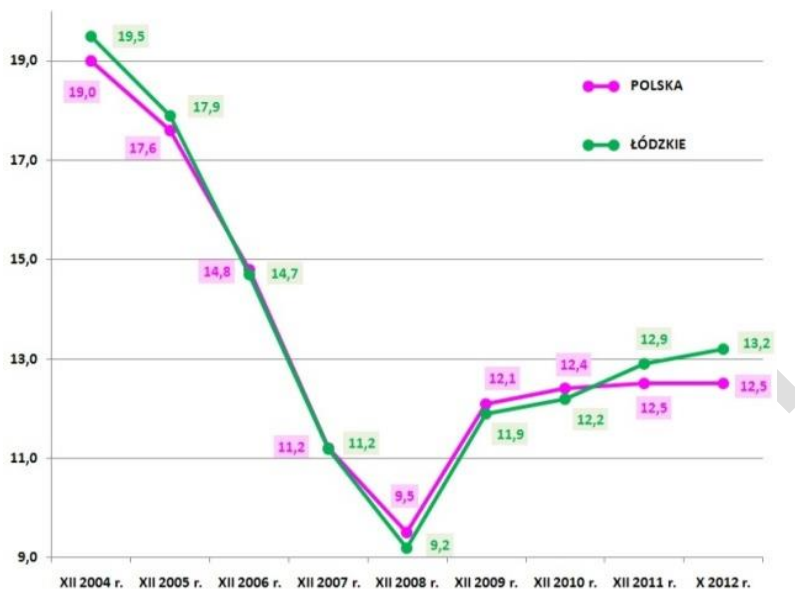

Rysunek 19. Średnie dalsze trwanie życia mężczyzn w województwie łódzkim na tle kraju w 2012 r. (Źródło: GUS)

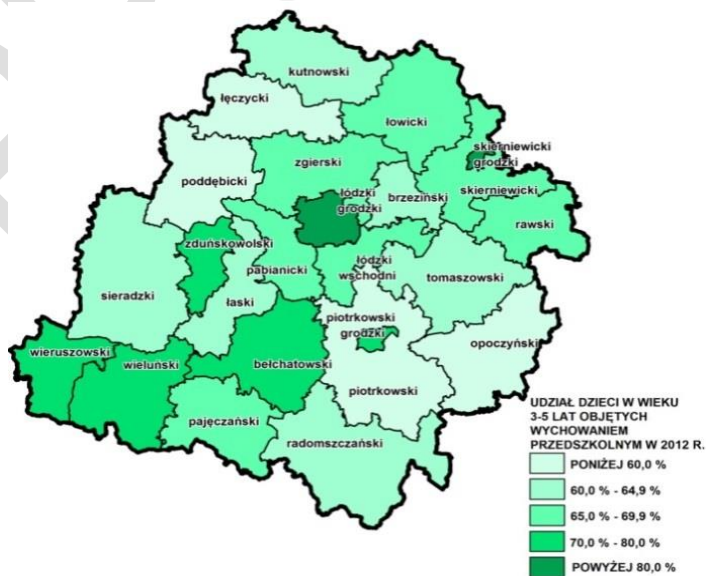
8.ZATRUDNIENIE

Rysunek 20. Stopa bezrobocia w województwie łódzkim na tle kraju w latach 2004 – 2012 (Źródło: GUS)

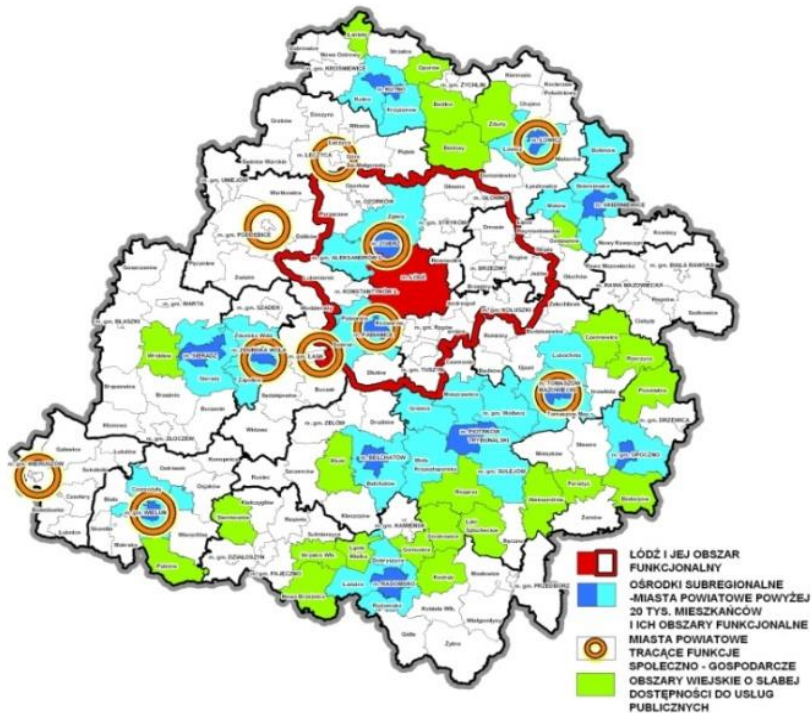
10. ADAPTACYJNOŚĆ PRACOWNIKÓW I PRZEDSIĘBIORSTW W REGIONIE

Rysunek 21. Udział dzieci w wieku 3 – 5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach w 2012 r. (Źródło: GUS)

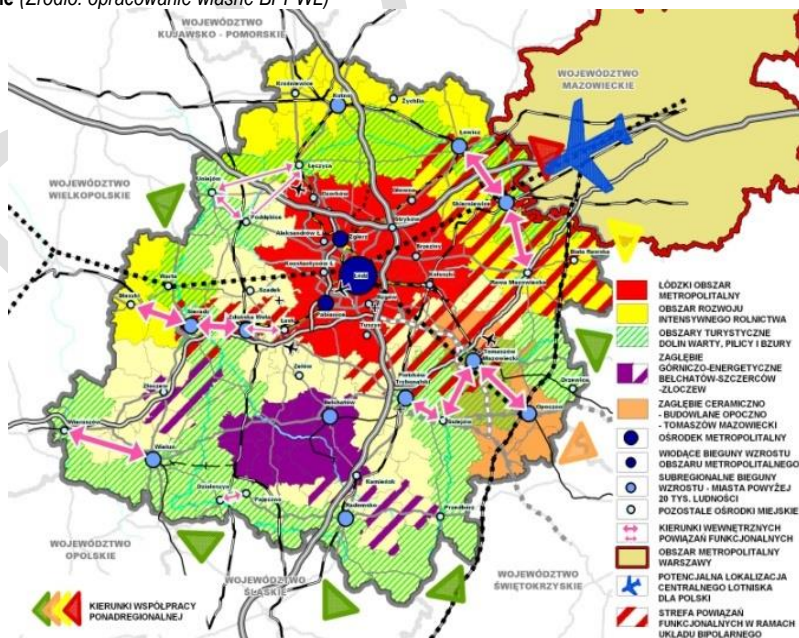

ZAKRES TERYTORIALNEJ INTERWENCJI

Rysunek 22. Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki państwa (Źródło: opracowanie własne BPPWL)

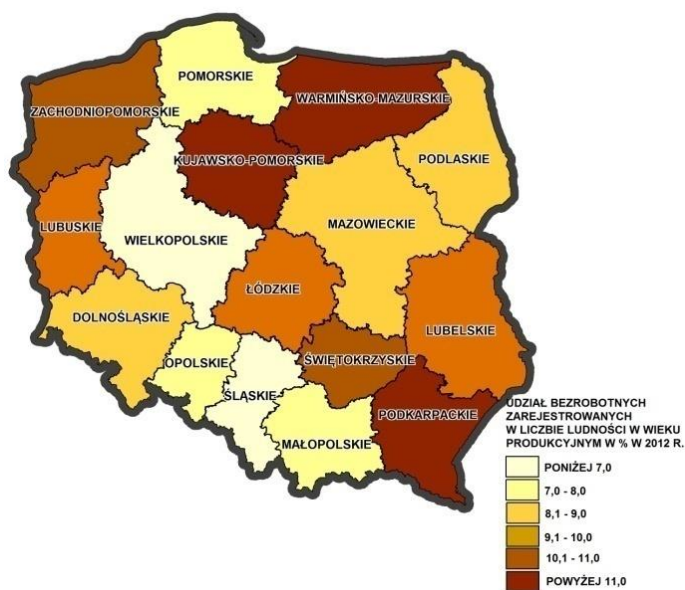
Rysunek 23. Obszary Strategicznej Interwencji wynikające z polityki rozwoju województwa łódzkiego – obszary funkcjonalne (Źródło: opracowanie własne BPPWL)

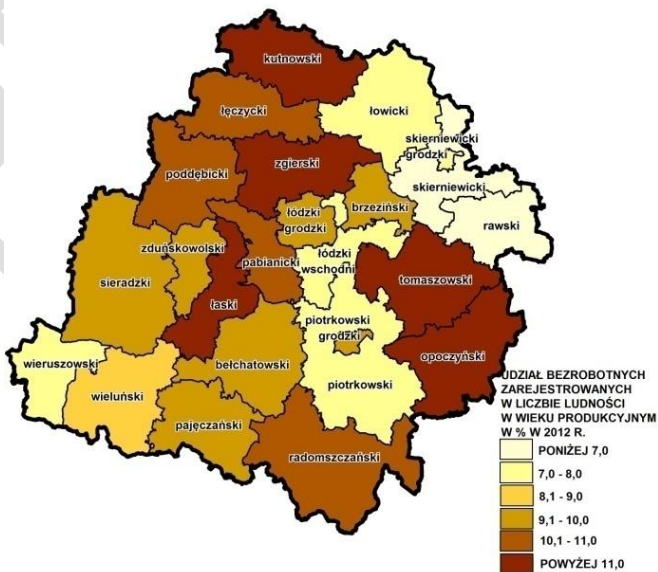
SEKCJA 5. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW GEOGRAFICZNYCH NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH NAJBARDZIEJ ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ LUB WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM (W STOSOWNYCH PRZYPADKACH)

Sekcja 5.1 Obszary geograficzne najbardziej dotknięte ubóstwem / grupy docelowe najbardziej zagrożone dyskryminacją lub wykluczeniem społecznym

Rysunek 24. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w województwie łódzkim na tle kraju w 2012 r. (Źródło: GUS)

Rysunek 25. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w powiatach w 2012 r. (Źródło: GUS)

Załącznik 2. Powiązanie pomiędzy RPO WŁ na lata 2014 – 2020, Umową Partnerstwa, Strategią Europa 2020, Krajowym Programem Reform i dokumentami strategicznymi szczebla regionalnego i krajowego (Sekcja 1)

Osie priorytetowe RPO WŁ na lata 2014-2020	Cele szczegółowe Umowy Partnerstwa	Priorytety Strategii EUROPA 2020	Zalecenia Rady w sprawie Krajowego Programu Reform Polski z 2013 r.	Dokumenty strategiczne	Powiązanie interwencji osi z celami opisanymi w dokumentach strategicznych
Oś priorytetowa I – Innowacyjność i konkurencyjność	Podnoszenie jakości i umiędzynarodowienie badań oraz wzrost wykorzystania ich wyników w gospodarce	Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;	Zalecenie 5: Przedsięwzięcie dodatkowych środków w celu stworzenia otoczenia biznesu przyjaznego innowacjom poprzez skoordynowanie polityki w obszarach badań, innowacji i przemysłu, dalszy rozwój instrumentów rewolwingowych i zachęt podatkowych, a także lepsze dopasowanie istniejących instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji.	<i>Strategia Rozwoju Kraju 2020</i>	<p>Interwencje w ramach CT 1: Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki: 2.2. Wzrost udziału przemysłów średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki: 3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych 3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych: 3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich</p> <p>Interwencje w ramach CT 3: Cel II.1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej: 1.4. Rozwój eksportu towarów i usług Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki: 2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki 2.2. Wzrost udziału przemysłów i usług średnio i wysoko zaawansowanych technologicznie Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki: 3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych 3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań 3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych</p>
	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i społeczeństwie			<i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</i>	<p>Interwencje w ramach CT 1: Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne) 1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne</p> <p>Interwencje w ramach CT 3: Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich</p>

				<p>absorpcji poza miastami wojewódzkimi</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne):</p> <p>1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne</p> <p>1.3.4. Wspieranie rozwoju instytucji otoczenia biznesu (IOB)</p>
			- <i>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego</i>	<p>Interwencje w ramach CT 1:</p> <p>Cel szczegółowy 4: Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego:</p> <p>4.2. Wzmocnienie znaczenia kultury w rozwoju społeczno-gospodarczym</p> <p>4.2.1 Rozwijanie współpracy między instytucjami kultury, oświaty, nauki i organizacjami społecznymi oraz podmiotami prywatnymi</p> <p>4.2.3. Rozwój systemu wsparcia dla sektora kreatywnego oraz wspieranie przedsiębiorczości w kulturze</p> <p>Interwencje w ramach CT 3:</p> <p>Cel szczegółowy 2: Poprawa mechanizmów partycypacji społecznej i wpływu obywateli na życie publiczne:</p> <p>2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej</p> <p>2.3.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy.</p>
			<i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”</i>	<p>Interwencje w ramach CT 1:</p> <p>Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy:</p> <p>2.1. Podniesienie poziomu i efektywności nauki w Polsce, wzmocnienie jej powiązań z gospodarką oraz wzrost międzynarodowej konkurencyjności nauki :</p> <p>2.2. Budowa ram dla prowadzenia efektywnej polityki innowacyjności</p> <p>2.3. Wspieranie współpracy w systemie innowacji</p> <p>2.4. Kształtowanie kultury innowacyjnej oraz szersze włączenie społeczeństwa w proces tworzenia innowacji</p> <p>Cel 4: Wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki:</p> <p>4.2. Wspieranie napływu innowacyjnych oraz odpowiedzialnych inwestycji zagranicznych</p> <p>Interwencje w ramach CT 3:</p> <p>Cel 1: Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki:</p> <p>1.4. Ułatwianie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MSP</p> <p>1.4.2. Rozwój systemu pożyczkowego, poręczeniowego i gwarancyjnego</p> <p>1.4.3. Rozwój systemu mikrofinansowania</p>
			<i>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa</i>	<p>Interwencje w ramach CT 1:</p> <p>Cel szczegółowy 4: Wzrost produktywności i konkurencyjności sektora rolno-spożywczego:</p>

				<p>Interwencje w ramach CT 3: Cel szczegółowy 1: Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: Priorytet 1.3: Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich.</p>
			<p><i>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 1: Cel operacyjny 1: Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji 1.1. Rozwój nowoczesnych technologii na rzecz inteligentnych specjalizacji regionalnych 1.1.2 rozwój nowoczesnych technologii (biotechnologie, nanotechnologie i zaawansowane materiały, mechatronika, technologie komunikacyjne i informatyczne) dla kluczowych przemysłów regionu (zwłaszcza przemysłu włókienniczego, energetycznego, medycznego, farmaceutycznego, kosmetycznego, rolno-spożywczego, meblowego, materiałów budowlanych, maszynowego i elektromaszynowego, eko-przemysłów) 1.1.3 rozwój specjalistycznych usług (m. in. usług dla ochrony zdrowia, eko-usług, logistyki, BPO, TIK) wykorzystujących nowoczesne i inteligentne technologie Cel operacyjny 3: Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych 3.1.1. rozwój klastrów gospodarczych 3.1.3. współpraca między przedsiębiorcami, samorządami i sferą B+R 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego 3.2.1. poprawa konkurencyjności MŚP</p> <p>Interwencje w ramach CT 3: Cel operacyjny 3: Zintegrowane środowisko przedsiębiorczości 3.1. Kształtowanie innowacyjnego środowiska przedsiębiorczości i powiązań sieciowych 3.1.1. rozwój klastrów gospodarczych 3.1.2. tworzenie platform informatycznych dla przedsiębiorczości 3.1.4. prowadzenie kompleksowej polityki „przyciągania” inwestorów 3.1.5. rozwój instytucji otoczenia biznesu, w tym ośrodków dyfuzji rozwiązań innowacyjnych 3.2. Rozwój MŚP i sektora rolnego 3.2.1. poprawa konkurencyjności MŚP Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym: 6.2.1. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej</p>
			<p><i>Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 1: Cel operacyjny 1.2. Budowa potencjału intelektualnego w zakresie specjalizacji regionalnej Cel operacyjny 2.4. Promocja współpracy i kooperacji podmiotów gospodarczych</p> <p>Interwencje w ramach CT 3: Cel operacyjny 1.4 Wsparcie projektów współpracy w ramach klastrów i obszarów</p>

					<p>specjalizacji</p> <p>Cel operacyjny 2.1. Podnoszenie świadomości o korzyściach z innowacji</p> <p>Cel operacyjny 2.2. Promocja wiedzy o innowacyjności i przedsiębiorczości</p> <p>Cel operacyjny 2.3. Platformy wymiany doświadczeń i komunikacji</p> <p>Cel operacyjny 2.4. Promocja współpracy i kooperacji podmiotów gospodarczych</p> <p>Cel operacyjny 3.5. Zapewnienie zintegrowanego systemu finansowania innowacji w regionie</p>
Oś priorytetowa II - Transport	<p>Zmniejszenie emisyjności gospodarki</p> <p>Poprawa jakości i funkcjonowania oferty systemu transportowego oraz zwiększenie dostępności kraju w układzie europejskim</p>	<p>Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej</p>	<p>Zalecenie 6: (...) Wzmocnienie roli i zasobów urzędu sprawującego nadzór nad rynkiem kolejowym oraz zapewnienie skutecznego i bezzwłocznego wdrożenia projektów inwestycyjnych w kolejnictwie (...)</p>	Strategia Rozwoju Kraju 2020	<p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu:</p> <p>7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych</p> <p>7.3. Udrożnienie obszarów miejskich</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych:</p> <p>3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej</p>
				Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	<p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi</p> <p>Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych:</p> <p>2.1. Wzmacnianie spójności w układzie krajowym</p> <p>2.5. Zwiększenie dostępności transportowej do ośrodków wojewódzkich na obszarach o najniższej dostępności</p>
				Strategia Sprawne Państwo	<p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>5. Poprawa jakości i dostępności do usług publicznych</p>
				Strategia Rozwoju Transportu	<p>Interwencje w ramach CT 4:</p> <p>Cel strategiczny 1: Stworzenie zintegrowanego systemu transportowego</p> <p>Transport miejski jako element zintegrowanego systemu transportowego</p> <p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>W całości wpisuje się w realizację Strategii Rozwoju Transportu</p>
				Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	<p>Interwencje w ramach CT 4:</p> <p>Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej</p> <p>7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych</p> <p>7.1.2. rozwój proekologicznego transportu pasażerskiego</p> <p>Interwencje w ramach CT 7:</p> <p>Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej</p> <p>7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych</p> <p>7.1.1. rozwój drogowych, kolejowych, lotniczych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych o</p>

					<p>znaczeniu strategicznym</p> <p>7.1.2. rozwój proekologicznego transportu pasażerskiego</p> <p>7.1.3. rozwój proekologicznego transportu towarowego, w tym węzłów intermodalnych i logistyki transportowej</p>
Oś priorytetowa III – Gospodarka niskoemisyjna i ochrona środowiska	Zmniejszenie emisyjności gospodarki	Rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywnej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej	<p>Zalecenie 6: Odnowienie i rozbudowę mocy wytwórczych oraz poprawę efektywności w całym łańcuchu energii. Przyspieszenie i rozszerzenie rozbudowy sieci energetycznej, w tym transgranicznych połączeń międzysystemowych, oraz wyeliminowanie przeszkód dla transgranicznego handlu energią elektryczną (...)</p> <p>Zalecenie 6: (...) Poprawa gospodarki odpadami i gospodarki wodnej</p>	Strategia Rozwoju Kraju 2020	<p>Interwencje w ramach CT 4:</p> <p>Cel II.6. Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska:</p> <p>6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami</p> <p>6.2. Poprawa efektywności energetycznej</p> <p>6.3. Zwiększenie dywersyfikacji dostaw paliw i energii</p> <p>6.4. Poprawa stanu środowiska</p> <p>Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu</p> <p>7.3. Udrożnienie obszarów miejskich</p> <p>Interwencje w ramach CT 5:</p> <p>Cel II.6. Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska:</p> <p>II.6.4. Poprawa stanu środowiska</p> <p>II.6.5. Adaptacja do zmian klimatu</p> <p>Interwencje w ramach CT 6:</p> <p>Cel: Efektywność energetyczna i poprawa stanu środowiska:</p> <p>6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami</p> <p>6.4. Poprawa stanu środowiska</p>
	<p>Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych oraz ich zachowanie</p> <p>Zwiększenie stabilności dostaw energii elektrycznej i gazu ziemnego</p>			Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	<p>Interwencje w ramach CT 4:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw</p> <p>Interwencje w ramach CT 5:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw</p> <p>1.3.5. Dywersyfikacja źródeł i efektywne wykorzystanie energii oraz reagowanie na zagrożenia naturalne</p> <p>Interwencje w ramach CT 6:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw</p> <p>1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego</p>

			<p><i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4: Cel 3: Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców: 3.2. Wspieranie rozwoju zrównoważonego budownictwa na etapie planowania, projektowania, wznoszenia budynków oraz zarządzania nimi przez cały cykl życia</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel 1 Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska: 1.4 Uporządkowanie zarządzania przestrzenią Cel 3. Poprawa stanu środowiska: 3.1 Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki 3.2 Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne 3.3 Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki 3.4 Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych</p>
			<p><i>Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4: Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię: 2.2 Poprawa efektywności energetycznej 2.6 Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii 2.7 Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich Cel 3. Poprawa stanu środowiska 3.2 Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne</p> <p>Interwencje w ramach CT 5: Interwencje w ramach CT 5: Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska: 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel 3. Poprawa stanu środowiska</p>
			<p><i>Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 6: Cel 4 Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa: 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego: 4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa</p>
			<p><i>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 4: Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej: 2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich: 5.5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii na obszarach wiejskich</p>

				<p>Interwencje w ramach CT 5: Cel 5. Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel 2. Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej: 2.1. Rozwój infrastruktury gwarantującej bezpieczeństwo energetyczne, sanitarne i wodne na obszarach wiejskich</p>	
			Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	<p>Interwencje w ramach CT 4: Cel operacyjny 1: Zaawansowana gospodarka wiedzy i innowacji 1.2 Rozwój nowoczesnej gospodarki energetycznej 1.2.1 wdrażanie niskoemisyjnych i energooszczędnych technologii 1.2.2 rozwój „zielonych przemysłów” i usług na rzecz wykorzystywania OZE Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej 7.2.1. zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, w tym elektroenergetyka, ciepłownictwo, gazownictwo</p> <p>Interwencje w ramach CT 5: Cel operacyjny 8. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego 8.2. Przeciwdziałanie i zwalczanie skutków zagrożeń naturalnych i antropogenicznych 8.2.1. zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej 8.2.2. zwiększanie retencjonowania wód 8.2.3. zwiększenie ochrony przed skutkami zagrożeń naturalnych (pożary, powódzie, wichury, szkodniki owadzie) i poważnych awarii</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.2. Wzmocnienie i rozwój systemów infrastruktury technicznej 7.2.2. rozwój systemów wodno – kanalizacyjnych 7.2.3. racjonalizacja gospodarki odpadami Cel operacyjny 8. Wysoka jakość środowiska przyrodniczego 8.1. Ochrona i kształtowanie powiązań przyrodniczo-krajobrazowych 8.1.1. utworzenie spójnego wewnętrznie regionalnego systemu obszarów chronionych w powiązaniu z systemem krajowym 8.1.2. utrzymanie różnorodności biologicznej 8.1.3. utworzenie systemu przyrodniczo – kulturowego w obszarze powiązań Aglomeracji Łódzkiej</p>	
Oś priorytetowa IV – Rewitalizacja i usługi dla	Zwiększenie zastosowania TIK w gospodarce i	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu –	Zalecenie 1: (...) dokonanie przeglądu wydatków w celu lepszego ukierunkowania polityk społecznych oraz zwiększenia	Strategia Rozwoju Kraju 2020	<p>Interwencje w ramach CT 2: Cel I.1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem: 1.3. Wprowadzenie jednolitych zasad e-gov w administracji (e-administracja) I.3.2. Rozwój kapitału społecznego Cel II.5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych:</p>

społeczeństwa	społeczeństwie	wspieranie gospodarki charakteryzującej się	oszczędności kosztowej i efektywności wydatków na opiekę zdrowotną (...)	<p>5.2. Upowszechnienie wykorzystania technologii cyfrowych</p> <p>5.3. Zapewnienie odpowiedniej jakości treści i usług cyfrowych</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych:</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych</p> <p>Interwencje w ramach CT 6:</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p> <p>III.3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich</p> <p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p> <p>III.3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich</p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych:</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych</p> <p>2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych</p> <p>Cel III.3. Wzmocnienie mechanizmów dyfuzji oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych:</p> <p>3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmacniania potencjału obszarów wiejskich</p> <p>3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych:</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych</p>
				<p>Ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego spowodowanego dysproporcjami w dostępie do usług</p> <p>Włączenie społeczności zamieszkałych obszary peryferyjne i zdegradowane</p> <p>wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność</p> <p>gospodarczą, społeczną</p> <p>i terytorialną</p> <p><i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</i></p> <p>Interwencje w ramach CT 2:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania absorpcji poza miastami wojewódzkimi</p> <p>Cel 1. Budowa spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych</p> <p>2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p> <p>Interwencje w ramach CT 6:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.1. Wzmacnianie funkcji metropolitalnych ośrodków wojewódzkich i integracja ich obszarów funkcjonalnych</p> <p>1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększania ich</p>

				<p>absorpcji na obszary poza ośrodkami wojewódzkimi</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne)</p> <p>1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego</p> <p>Interwencje w ramach CT 8: Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne) 1.3.6. Wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych: 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe 2.3. Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze</p> <p>Interwencje w ramach CT 10: Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne) 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego</p>
			Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”	<p>Interwencje w ramach CT 2: Cel 2. Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy: 2.6. Stworzenie wysokiej jakości infrastruktury informacyjno-komunikacyjnej i rozwój gospodarki elektronicznej</p>
			Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko	<p>Interwencje w ramach CT 6: Cel 1 Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska: 1.4 Uporządkowanie zarządzania przestrzenią Cel 3. Poprawa stanu środowiska: 3.3 Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki</p>
			Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego	<p>Interwencje w ramach CT 2: Cel operacyjny 3 Usprawnienie procesów komunikacji społecznej oraz wymiany wiedzy: Priorytet strategii 3.1. Zwiększanie dostępności informacji i poprawa jakości komunikacji w sferze publicznej 3.1.1 Zwiększanie dostępności treści edukacyjnych, naukowych i kulturowych w domenie publicznej Priorytet strategii 3.2. Wspieranie mediów w kształtowaniu więzi społecznych, kulturowych i demokracji</p>

				<p>3.2.3. Wspieranie społecznej partycypacji w tworzeniu i upowszechnianiu polskich treści w mediach społecznych i komercyjnych oraz w Internecie Cel operacyjny 4 Rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego: Priorytet strategii 4.1. Wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej 4.1.3 Digitalizacja, cyfrowa rekonstrukcja i udostępnianie dóbr kultury</p> <p>Interwencja w ramach CT 9: Priorytet strategii 2.1. Wspieranie mechanizmów współpracy instytucji publicznych z obywatelami Kierunki działań: 2.1.1. Wzmocnienie i upowszechnienie mechanizmów dialogu obywatelskiego i dialogu społecznego 2.1.3. Zwiększenie wykorzystania zasobów lokalnych instytucji publicznych dla rozwijania aktywności obywatelskiej Priorytet strategii 2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej</p>
			<i>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego</i>	<p>Interwencja w ramach CT 9: Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy</p> <p>Interwencja w ramach CT 10: Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</p>
			<i>Strategia Sprawne Państwo</i>	<p>Interwencje w ramach CT 2: Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych: 5.1. Efektywny system ochrony zdrowia 5.5. Standaryzacja i zarządzanie usługami publicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem technologii cyfrowych 5.7. Sprawnie funkcjonujące rejestry publiczne</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych: 5.1. Efektywny system ochrony zdrowia</p>
			<i>Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP;</i>	<p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 4 Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa: 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego 4.1.1. Wzmocnienie relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obronną</p>
			<i>Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa</i>	<p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz redukcja i</p>

				<p>przeciwdziałanie ubóstwu na obszarach wiejskich</p> <p>Interwencje w ramach CT 10: Cel 2 Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz popraw ich dostępności przestrzennej: 2.4 Rozwój infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom obszarów wiejskich dostęp do dóbr i usług</p>
			<p><i>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 2: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.4. Rozwój cyfryzacji i usług cyfrowych w sektorze publicznym 5.4.1. rozwój e-administracji i upowszechnienie elektronicznej obsługi ludności 5.4.2. interaktywne narzędzia komunikacji samorządów z mieszkańcami 5.4.3. tworzenie baz danych Cel operacyjny 7. Wysoka jakość i dostępność infrastruktury transportowej i technicznej 7.1. Wzmocnienie i rozwój systemów transportowych i teleinformatycznych</p> <p>Interwencje w ramach CT 6: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 5.3.1. rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>Interwencje w ramach CT 8: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.3. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji 5.3.1. rozwój bazy kultury, sportu, turystyki i rekreacji</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.1. rozwój i racjonalizacja bazy ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu 6.1.1. przeciwdziałanie wyuczonyj bezradności 6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym 6.2.2. aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.2.3. zapobieganie i przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego Cel operacyjny 9. Zrównoważony system osadniczy</p>

					<p>9.2. Wspieranie procesów rewitalizacji i poprawa ładu przestrzennego 9.2.1. rewitalizacja zdegradowanych obszarów mieszkaniowych i przemysłowych, w tym rewaloryzacja zabytkowych układów przestrzennych oraz obiektów zabytkowych</p> <p>Interwencje w ramach CT 10: Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy 2.1.2 rozwój szkolnictwa zawodowego Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji 5.1.2. podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia</p>
				- Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim Rodzina – Dzieci – Praca	<p>Interwencje w ramach CT 9: Cele szczegółowe dla osób młodych: 14. Zdrowi mieszkańcy województwa świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób. Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów: 5. Wysoka jakość i dostępności do usług opiekuńczych i zdrowotnych. 6. Rozwinięta baza ochrony zdrowia i innych form opieki dla osób starszych i przewlekle chorych. 7. Wysoka jakość usług specjalistycznych w zakresie osób starszych (geriatria). 8. Zdrowi mieszkańcy województwa, świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób.</p> <p>Interwencje w ramach CT 10: Cele szczegółowe dla osób młodych: 2. Szeroki dostęp do żłobków, przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego (edukacji przedszkolnej) prowadzący do utrzymania miejsc pracy/powrotu rodziców - opiekunów na rynek pracy. 7. Równe szanse edukacyjne w regionie, wysoka jakość usług świadczonych w systemie oświaty oraz równy poziom kształcenia na obszarach miejskich i wiejskich, w tym wsparcie na rzecz przeciwdziałania marginalizacji osób z obszarów wiejskich. 9. Wysoki poziom kluczowych kompetencji uczniów szkół ogólnokształcących (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum) w zakresie nauk matematycznych, technicznych i przyrodniczych. 10. Modernizacja szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie oferty edukacyjnej placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy.</p>
Oś priorytetowa V – Zatrudnienie i włączenie społeczne	Bardziej efektywne wykorzystanie zasobów na rynku pracy Wzrost szans na	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej	Zalecenie 3: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych (...) Zwalczanie ubóstwa pracujących oraz segmentacji rynku pracy (...)	Strategia Rozwoju Kraju 2020;	<p>Interwencje w ramach CT 8: Obszar strategiczny II. Konkurencyjna gospodarka: Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego: II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel III.1. Integracja społeczna: 1.1. Zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym</p>

zatrudnienie dla osób dotkniętych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym	się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewnijającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną	<p>Zalecenie 4: Kontynuowanie wysiłków na rzecz zwiększenia udziału kobiet w rynku pracy, szczególnie poprzez inwestowanie w wysokiej jakości, przystępną cenowo opiekę nad dziećmi i nauczanie przedszkolne, oraz przez zapewnienie stabilnego finansowania i wykwalifikowanego personelu. Podjęcie regularnych działań na rzecz zreformowania KRUS w celu poprawy międzysektorowej mobilności pracowników (...) Wsparcie ogólnej reformy emerytalnej za pomocą środków zwiększających szanse starszych pracowników na zatrudnienie, tak aby podnieść wiek dezaktywizacji zawodowej.</p>		1.2. Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych: 2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych 2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych
			<i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</i>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne): 1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego w tym kapitału ludzkiego i społecznego</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów zdegradowanych: 2.2. Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p>
			<i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”</i>	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel 1: Dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki: 1.4. Ułatwianie przedsiębiorstwom dostępu do kapitału we wszystkich fazach ich rozwoju, ze szczególnym uwzględnieniem kapitału wysokiego ryzyka i sektora MŚP 1.4.2. Rozwój systemu pożyczkowego, poręczeniowego i gwarancyjnego 1.4.3. Rozwój systemu mikrofinansowania 1.4.7. Działania informacyjne i szkoleniowe</p>
			<i>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego;</i>	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem z rynku pracy</p>
			<i>Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego;</i>	<p>Interwencje w ramach CT 9: Priorytet strategii 2.3. Wzmocnienie integracji i solidarności społecznej Kierunki działań: 2.3.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym wspieranie różnorodnych form samopomocy (pomoc dla samopomocy) 2.3.2. Wspieranie poradnictwa prawnego, rodzinnego, psychologicznego, socjalnego i obywatelskiego</p>
<i>Strategia Sprawne Państwo;</i>	<p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych 5.5. Standaryzacja i zarządzanie usługami publicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem</p>			

				technologii cyfrowych
			Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybacktwa	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel ogólny: Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa dla zrównoważonego rozwoju kraju Cel szczegółowy 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Priorytet 1.2. Zwiększenie zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania 1.2.1. Poprawa wahadłowej mobilności przestrzennej na poziomie lokalnym i regionalnym 1.2.5. Aktywizacja lokalnych rynków pracy z uwzględnieniem małych miast Priorytet 1.3. Rozwój przedsiębiorczości i pozarolniczych miejsc pracy z wykorzystaniem potencjału endogenicznego obszarów wiejskich 1.3.1. Wspieranie tworzenia pozarolniczych miejsc pracy 1.3.2. Rozwój przedsiębiorczości</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.4. Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz redukcja i przeciwdziałanie ubóstwu na obszarach wiejskich</p>
			Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 2.2.1 aktywizacja zawodowa ludności Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu 6.1.1. przeciwdziałanie wyuczzonej bezradności</p> <p>Interwencje w ramach CT 9: Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.1. rozwój i racjonalizacja bazy ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej Cel operacyjny 6. Reintegracja społeczna grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym 6.1. Przeciwdziałanie ubóstwu ekonomicznemu</p>

					<p>6.1.1. przeciwdziałanie wyuczonej bezradności</p> <p>6.2. Reintegracja zawodowa oraz przeciwdziałanie dyskryminacji i wykluczeniom społecznym</p> <p>6.2.1. rozwój i upowszechnianie ekonomii społecznej</p> <p>6.2.2. aktywizacja grup zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>6.2.3. zapobieganie i przeciwdziałanie zjawiskom wykluczenia społecznego</p>
				<p><i>Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim</i> <i>Rodzina – Dzieci – Praca</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób młodych:</p> <p>6. Dostępność i atrakcyjność miejsc pracy w regionie, sprzyjające warunki dla napływu ludności do województwa łódzkiego.</p> <p>13. Łatwość/mobilność mieszkańców województwa w zakresie przemieszczania się pomiędzy ośrodkami pracy i zamieszkania.</p> <p>Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów:</p> <p>2. Uruchomienie niewykorzystanych zasobów pracy.</p> <p>Interwencje w ramach CT 9:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów:</p> <p>5. Wysoka jakość i dostępności do usług opiekuńczych i zdrowotnych.</p>
Oś priorytetowa VI – Kompetencje i adaptacyjność	Lepsze kompetencje kadr gospodarki	Rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;	<p>Zalecenie 3: Zwiększenie wysiłków na rzecz obniżenia bezrobocia osób młodych, np. poprzez gwarancje dla młodzieży, zwiększenie dostępności przyuczenia do zawodu i uczenia się poprzez praktykę, zacieśnienie współpracy szkół i pracodawców oraz poprawę jakości nauczania. Przyjęcie projektu strategii na rzecz uczenia się przez całe życie (...)</p>	<p><i>Strategia Rozwoju Kraju 2020</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego:</p> <p>II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cel III.2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych:</p> <p>2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych</p>
				<p><i>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie;</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne):</p> <p>1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego w tym kapitału ludzkiego i społecznego</p> <p>1.3.3. Zwiększanie możliwości wprowadzania rozwiązań innowacyjnych przez przedsiębiorstwa i instytucje regionalne</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów:</p> <p>1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne (horyzontalne)</p> <p>1.3.1. Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego.</p>
				<p><i>Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy:</p> <p>2.5. Wspieranie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki</p> <p>2.5.4. Zwiększanie umiejętności zarządczych przedsiębiorców, w szczególności sektora MŚP</p>

				<p>Interwencje w ramach CT 10: Cel 2: Stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy; 2.5. Wspieranie rozwoju kadr dla innowacyjnej i efektywnej gospodarki</p>
			Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego;	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</p> <p>Interwencje w ramach CT 10: Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</p>
			Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel ogólny: Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa dla zrównoważonego rozwoju kraju Cel szczegółowy 1. Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich Priorytet 1.2. Zwiększenie zatrudnienia mieszkańców obszarów wiejskich bez konieczności zmiany miejsca zamieszkania 1.2.2. Rozwiązania prawne i systemowe na rynku pracy w zakresie ułatwiania i upowszechniania stosowania elastycznych form pracy 1.2.3. Zwiększenie wykorzystania i promocja elastycznych form zatrudnienia przez pracodawców 1.2.4. Zwiększenie dostępu do usług opieki nad dzieckiem</p> <p>Interwencje w ramach CT 10: Cel 1 Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich: 1.1 Podnoszenie umiejętności, poziomu wykształcenia oraz wzrost mobilności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich</p>
			Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;	<p>Interwencje w ramach CT 8: Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy 2.1. Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej 2.2. Kształtowanie aktywnych postaw na rynku pracy 2.2.1 aktywizacja zawodowa ludności 2.2.2 upowszechnianie modelu „silver economy” Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych 5.2. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz pieczy zastępczej 5.2.2. rozwój usług i programów profilaktyki zdrowotnej oraz innych z zakresu pomocy społecznej i pieczy zastępczej</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p>

				<p>Cel operacyjny 2. Nowoczesny kapitał ludzki i rynek pracy</p> <p>2.1 Kształtowanie i rozwój kadr dla gospodarki innowacyjnej</p> <p>2.1.2 rozwój szkolnictwa zawodowego</p> <p>Cel operacyjny 5. Wysoki standard i dostęp do usług publicznych</p> <p>5.1. Rozwój usług i poprawa dostępu do sektora edukacji</p> <p>5.1.2. podniesienie standardu placówek edukacyjnych na wszystkich etapach kształcenia</p>
			<p><i>Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim</i> <i>Rodzina – Dzieci – Praca</i></p>	<p>Interwencje w ramach CT 8:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób młodych:</p> <p>2. Szeroki dostęp do żłobków, przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego (edukacji przedszkolnej) prowadzący do utrzymania miejsc pracy/powrotu rodziców - opiekunów na rynek pracy.</p> <p>4. Aktywizacja zawodowa kobiet/osób powracających na rynek pracy po przerwie związanej z wychowywaniem dzieci lub opieką nad osobami zależnymi.</p> <p>5. Wysoka atrakcyjność zatrudniania osób z grup defaworyzowanych (kobiety/młode matki/osoby niepełnosprawne) dla potencjalnego pracodawcy.</p> <p>6. Dostępność i atrakcyjność miejsc pracy w regionie, sprzyjające warunki dla napływu ludności do województwa łódzkiego.</p> <p>8. Wspieranie rodzin w zakresie godzenia ról zawodowych i prywatnych oraz równości kobiet i mężczyzn.</p> <p>14. Zdrowi mieszkańcy województwa świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób.</p> <p>Cele szczegółowe dla osób powyżej 45. roku życia oraz seniorów</p> <p>1. Wysoka świadomość pracodawców w zakresie korzyści płynących z zatrudniania w szczególności osób powyżej 50. roku życia oraz niepełnosprawnych.</p> <p>2. Uruchomienie niewykorzystanych zasobów pracy.</p> <p>3. Aktywizacja społeczna i zawodowa osób starszych.</p> <p>8. Zdrowi mieszkańcy województwa, świadomi promocji zdrowia i profilaktyki chorób.</p> <p>9. Szeroki zakres usług skierowanych na osoby starsze w ramach „białej gospodarki” i „srebrnej gospodarki”</p> <p>Interwencje w ramach CT 10:</p> <p>Cele szczegółowe dla osób młodych:</p> <p>7. Równe szanse edukacyjne w regionie, wysoka jakość usług świadczonych w systemie oświaty oraz równy poziom kształcenia na obszarach miejskich i wiejskich, w tym wsparcie na rzecz przeciwdziałania marginalizacji osób z obszarów wiejskich.</p> <p>9. Wysoki poziom kluczowych kompetencji uczniów szkół ogólnokształcących (szkoła podstawowa, gimnazjum, liceum) w zakresie nauk matematycznych, technicznych i przyrodniczych.</p> <p>10. Modernizacja szkolnictwa zawodowego oraz dostosowanie oferty edukacyjnej placówek kształcenia ustawicznego i praktycznego do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy.</p> <p>11. Wysokie kwalifikacje nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych systemu oświaty dostosowane do wymogów związanych z kierunkami rozwoju regionu, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje</p>

					oraz zmieniającą się sytuacją demograficzną w systemie oświaty.
--	--	--	--	--	---

PROJEKT

Załącznik 3. Koordynacja między funduszami polityki spójności, EFRROW, EFMR oraz innymi unijnymi i krajowymi instrumentami finansowania oraz EBI w RPO WŁ na lata 2014-2020 (Sekcja 8)

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
Oś Priorytetowa I: Badania, rozwój i komercjalizacja wiedzy							
PI 1a.	Horyzont 2020		Rozwój infrastruktury badawczej, wsparcie badań naukowych	RPO WŁ na lata 2014-2020: inwestycje w infrastrukturę Horyzont 2020: zapewnienie światowej klasy infrastruktury badawczej, dostępnej dla wszystkich naukowców w Europie i poza jej granicami, oraz pełne wykorzystanie jej potencjału w zakresie rozwoju nauki i innowacji. Integracja szkolnictwa wyższego i przedsiębiorczości z badaniami naukowymi i innowacjami.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów innowacyjnych w zakresie prowadzenia badań i wykorzystywania nowoczesnych technologii
	PO IR 2014-2020	CT 1 CT 3	Rozwój infrastruktury badawczej, wsparcie badań naukowych	RPO WŁ na lata 2014-2020: inwestycje w infrastrukturę B+R służącą regionalnej specjalizacji PO IR: rozwój nowoczesnej infrastruktury badawczej sektora nauki (projekty znajdujące się na Polskiej Mapie Drogowej Infrastruktury Badawczej), rozwój kadr sektora B+R, finansowanie badań naukowych. Wsparcie współpracy nauki i biznesu, kształtowanie i promocja innowacyjności jako źródła konkurencyjności gospodarki	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PO WER 2014-2020	CT 10	Wzmocnienie badań naukowych	Zapewnienia kształcenia na poziomie wyższym odpowiadającego potrzebom, gospodarki, rynku pracy i społeczeństwa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	

Komentarz [RT963]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	NER 300		Wsparcie badań naukowych	Możliwość stymulowania innowacji technologicznych w dziedzinie energii odnawialnej (projekty demonstracyjne)	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego		Wsparcie badań naukowych	Pośredni związek z celem Zwiększenie dobrobytu poprzez wzmocnienie powiązań opartych na B+R między instytucjami naukowymi najwyższego szczebla w celu zwiększenia rozwoju dynamiki przedsiębiorczości.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EWT		Wsparcie badań naukowych	Przewiduje się wsparcie na badania naukowe, rozwój technologiczny i innowacje zarówno w Programie Regionu Morza Bałtyckiego, jak i INTERREG Europa.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 1b.	Horyzont 2020		Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	Przyspieszenie rozwoju technologii i innowacji, które zapewnią podstawy działania przedsiębiorstwom przyszłości i pomogą innowacyjnym europejskim MŚP przeobrazić się w firmy wiodące na rynku światowym (wsparcie na rzecz badań naukowych, rozwoju i demonstracji; dostęp do kapitału na inwestycje podwyższonego ryzyka; indywidualnie dostosowane wsparcie, by stymulować wszystkie formy innowacji w MŚP).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów
	PO IR 2014-2020	CT 1	Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	Finansowanie projektów B+R, Wsparcie wdrożeń wyników prac B+R, Tworzenie warunków infrastrukturalnych dla prowadzenia działalności B+R przez przedsiębiorstwa, Kredyt na innowacje technologiczne, Fundusz gwarancyjny dla wsparcia innowacyjnych przedsiębiorstw	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT964]: Uwaga nr 453 – dot. powiązań działań w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					docelowych - podział zakresów interwencji,	- identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	innowacyjnych w zakresie prowadzenia badań i wykorzystywania nowoczesnych technologii
	COSME		Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	COSME: Instrument kapitałowy na rzecz wzrostu gospodarczego wspierający wzrost przedsiębiorstw Unii oraz działalność badawczą, rozwojową i innowacyjną.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PROW 2014-2020		Wsparanie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich oraz wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją	RPO WŁ na lata 2014-2020: wzrost innowacyjności przedsiębiorstw PROW: wzrost innowacyjności na obszarach wiejskich poprzez wzmocnienie mechanizmów transferu wiedzy i innowacji m.in. poprzez doradztwo; działania szkoleniowe dla rolników i właścicieli lasów	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EBI		Wsparcie działalności innowacyjnej przedsiębiorstw	Wsparcie MŚP w zakresie finansowania badań, rozwoju i innowacji (pożyczki, Risk Sharing Finance Facility (RSFF), Risk Sharing Instrument (RSI)).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego		Wsparcie badań naukowych	Pośredni związek z celem Zwiększenie dobrobytu poprzez wzmocnienie działań z zakresu B+R w przedsiębiorstwach (rozwój produktów i usług opartych na wiedzy naukowej). Inwestycje w	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów,	

Komentarz [RT965]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				produkcje, wiedzę i innowacje mają na celu wzmocnienie rozwoju przedsiębiorczości, tym samym wpisując się w tętniące życiem środowisko innowacyjne założone w SUE RMB.		zapewniające nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa II: Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka							
PI 3a.	COSME		Wspieranie przedsiębiorczości	Ułatwienie i poprawa dostępu MŚP do finansowania na etapie powstawania, wzrostu i przenoszenia własności, w uzupełnieniu instrumentów finansowych na rzecz MŚP stosowanych przez państwa członkowskie na szczeblu krajowym i regionalnym (poprawa dostępu MŚP do finansowania kapitałem własnym i finansowania dłużnego; poprawa dostępu do rynków; poprawa ramowych warunków konkurencyjności i trwałości przedsiębiorstw unijnych, w szczególności MŚP, w tym w sektorze turystyki; krzewienie przedsiębiorczości i kultury przedsiębiorczości; działania służące poprawie warunków ramowych dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, dzięki zmniejszeniu zbędnych obciążeń administracyjnych i regulacyjnych oraz dzięki unikaniu takich obciążeń).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. konkurencyjności przedsiębiorstw
	Horyzont 2020		Wspieranie przedsiębiorczości	Transfer i wykorzystanie działań z zakresu szkolnictwa wyższego, badań naukowych i innowacji w tworzeniu nowych przedsiębiorstw.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO PC	CT 2	Wspieranie przedsiębiorczości	Podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych w celu poszerzenia zakresu spraw, które obywatele i przedsiębiorcy mogą załatwić drogą elektroniczną oraz skrócenia czasu ich realizacji.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT966]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					docelowych		
	Program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych („EaSI”)		Wspieranie przedsiębiorczości	Zwiększenie poziomu mikrofinansów i dostępu do nich m.in. dla mikroprzedsiębiorstw – zarówno w fazie rozruchu, jaki rozwoju.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EBI		Wspieranie przedsiębiorczości	Kredyty dla MŚP.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO WER 2014-2020	CT 11	Wspieranie przedsiębiorczości	Poprawa procesu stanowienia prawa, jakości regulacji oraz warunków prowadzenia działalności gospodarczej	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW 2014-2020		Wspieranie przedsiębiorczości	Poprawa konkurencyjności producentów rolnych oraz ułatwienie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy (wsparcie podejmowania przez ludność rolniczą działalności pozarolniczej).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - wykorzystanie instrumentów	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
						terytorialnych zapewniających komplementarność w ujęciu geograficznym.	
	POiŚ 2014-2020		Wsparcie terenów inwestycyjnych	Działania dot. przywracania utraconych lub nadawania nowych funkcji terenom rekultywowanym pod kątem uzbrajania terenów pod inwestycje	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - wykorzystanie instrumentów terytorialnych zapewniających komplementarność w ujęciu geograficznym. 	
PI 3b.	COSME		Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw	Wsparcie działań usprawniających finansowanie transgraniczne i międzynarodowe, zgodnie z popytem na rynku, w celu umiędzynarodowienia działalności gospodarczej MŚP; ułatwienie MŚP dostępu do rynków unijnych i poza Unią; rozwój międzynarodowej współpracy, w tym dialogów z państwami trzecimi na temat przemysłu oraz regulacji.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. konkurencyjności przedsiębiorstw
	Horyzont 2020		Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw	Wsparcie transnarodowych innowacji rynkowych w celu poprawy ramowych warunków innowacji. Wsparcie transnarodowych działań wspomagających wdrażanie i uzupełnianie środków przeznaczonych dla MŚP w całym zakresie programu „Horyzont 2020”, zwłaszcza w celu zwiększania zdolności MŚP pod względem innowacji. Te działania są koordynowane – w odpowiednich przypadkach – z podobnymi środkami krajowymi. Zakłada się ścisłą współpracę z siecią krajowych punktów kontaktowych oraz Europejską Siecią Przedsiębiorczości (EEN).	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT967]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	PO IR 2014-2020	CT 3	Internacjonalizacja działalności przedsiębiorstw	Wsparcie internacjonalizacji innowacyjnych przedsiębiorstw (programy promocji, wsparcie IOB w zakresie działań przyczyniających się do internacjonalizacji MSP, świadczenie na rzecz innowacyjnych przedsiębiorstw sektora MŚP specjalistycznych usług doradczych z zakresu internacjonalizacji, prowadzenie badań wśród eksporterów i potencjalnych eksporterów oraz systematycznego monitoringu trendów na rynkach globalnych w zakresie specjalizacji)	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PO WER 2014-2020	CT 8-11	Współpraca ponadnarodowa	Wypracowanie nowych rozwiązań we współpracy z partnerem zagranicznym i ich wdrożenie; import, eksport nowych rozwiązań i ich zaadaptowanie oraz wdrożenie; wymiana informacji i doświadczeń; wsparcie sieci współpracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	PROW 2014-2020		Integracja przedsiębiorstw, promocja regionu	Działania w kierunku zintegrowania producentów poprzez systemy jakości, promocję na rynkach lokalnych, tworzenie grup producenckich i organizacji międzybranżowych. Poza tym w ramach RPO WŁ przewiduje się promocję gospodarczą, w tym turystyczną regionu (w wymiarze zarówno krajowym jak i międzynarodowym).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację,	
PI 3c.	Horyzont 2020		Wzmacnianie konkurencyjności przedsiębiorstw	Badania naukowe i innowacje w zakresie zaawansowanych systemów produkcji i przetwarzania w celu przeobrażenia przedsiębiorstw wytwórczych i systemów i procesów wytwórczych (wykorzystanie kluczowych technologii prorozwojowych w celu wypracowania ponadsektorowych technologii produkcyjnych i	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarności

Komentarz [RT968]: Uwaga nr 335 – w Sekcji 5 oraz Załączniku nr 3 dodano zapisy o prowadzeniu interwencji na terenach wiejskich (komplementarność z PROW)

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				przetwórczych bardziej intensywnie wykorzystujących wiedzę, zrównoważonych i efektywnie wykorzystujących zasoby i energię). Instrument finansowania dłużnego i instrument finansowania kapitałowego ułatwiające przedsiębiorstwom dostęp do pożyczek, gwarancji i innych form finansowania ryzyka, zachęcające do inwestycji na wczesnym etapie. Podnoszenie poziomu innowacji w małych i średnich przedsiębiorstwach			ą działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. konkurencyjności przedsiębiorstw
	Program Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych („EaSI”)		Wsparcie przedsiębiorstw	Wsparanie rozwoju rynku inwestycji społecznych i ułatwanie przedsiębiorstwom społecznym dostępu do finansowania poprzez udostępnianie kapitału własnego, quasi-kapitału własnego, instrumentów pożyczkowych i dotacji	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO WER 2014-2020	CT 8, 9	Wsparcie przedsiębiorstw	Podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw, poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze, poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników, podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, wzmocnienia kondycji ekonomicznej podmiotów ekonomii społecznej;	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EWT		Wsparcie przedsiębiorstw	Wsparcie w zakresie działań podnoszących konkurencyjność mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację,	

Komentarz [RT969]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Komentarz [RT970]: Uwaga nr 453 – dot. powiązań działań w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					interwencji,	- centralny system informatyczny.	
	PO IR 2014-2020	CT 3	Wspieranie przedsiębiorczości	Rozwój rynku kapitału podwyższonego ryzyka – instrumenty finansowe	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
Oś Priorytetowa III: Transport							
PI 4e.	PO IŚ 2014-2020	CT 4	Gospodarka niskoemisyjna	Przedsięwzięcia mające na celu rozwój i większe wykorzystanie niskoemisyjnego transportu miejskiego w obsłudze mieszkańców obszarów funkcjonalnych miast (wsparcie transportu publicznego wynikające z przygotowanych przez samorządy planów gospodarki niskoemisyjnej).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rozwiązań transportowych
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Wsparcie projektów służących redukcji emisji gazów cieplarnianych (Podprogram LIFE działania na rzecz klimatu).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EBI		Gospodarka niskoemisyjna	Działalność kredytowa ukierunkowana na ochronę środowiska (projekty dotyczące środowiska miejskiego i zrównoważonego transportu);	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się	

Komentarz [RT971]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorií beneficjentów i grup docelowych	działań.	
	Horyzont 2020		Gospodarka niskoemisyjna	Minimalizacja oddziaływania systemów transportu na klimat i środowisko (w tym hałasu i zanieczyszczenia powietrza) poprzez poprawienie ich jakości i wydajności pod względem wykorzystania zasobów naturalnych i paliw oraz poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i ograniczenie jego zależności od paliw kopalnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 7b.	PO IŚ 2014-2020	CT 7	System transportowy	Połączenie ośrodków miejskich z siecią TEN-T (drogi ekspresowe i drogi krajowe poza TEN-T), odciążenie miast od nadmiernego ruchu drogowego (obwodnice, drogi wylotowe z miast, w tym drogi krajowe w miastach na prawach powiatu) – 7.2 Interwencja dążąca do stworzenia spójnej, jednolitej sieci transportowej TEN-T obejmującej obszar całego kraju (uzupełnianie luk na głównych liniach (magistralach) kolejowych w TEN-T, dzięki czemu największe miasta zostaną połączone siecią nowoczesnych linii kolejowych) – 7.1	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rozwiązań transportowych
	EBI		System transportowy	Pożyczki na rozwój transeuropejskich sieci transportowych stanowiące uzupełnienie finansowania UE.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		System transportowy	Stworzenie europejskiego systemu transportowego, który będzie zasobooszczędny, przyjazny dla środowiska i klimatu, bezpieczny i spójny, z korzyścią dla wszystkich obywateli, gospodarki i społeczeństwa.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się	

Komentarz [RT972]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorií beneficjentów i grup docelowych	działań.	
	Łącząc Europę		System transportowy	Wsparcie budowy nowej infrastruktury i usług lub modernizacji istniejącej infrastruktury i usług w sektorze transportu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 7c.	PO IS 2014-2020	CT 7	Transport przyjazny środowisku	Działania zmierzające większego wykorzystania przyjaznego środowisku transportu w przewozie towarów (m.in. poprzez wsparcie rozwoju transportu intermodalnego) – 7.3	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczącej praktycznej projektów dot. rozwiązań transportowych
	Łącząc Europę		Transport przyjazny środowisku	Zapewnienie zrównoważonych i efektywnych systemów transportowych w celu umożliwienia dekarbonizacji wszystkich rodzajów transportu przez przejście na innowacyjne, niskoemisyjne i energooszczędne technologie transportowe.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Transport przyjazny środowisku	Minimalizacja oddziaływania systemów transportu na klimat i środowisko (w tym hałasu i zanieczyszczenia powietrza) poprzez poprawienie ich jakości i wydajności pod względem wykorzystania zasobów naturalnych i paliw oraz poprzez zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i ograniczenie jego zależności od paliw kopalnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT973]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego		System transportowy	Pośredni związek z założeniami celu Rozwój połączeń w regionie poprzez realizację projektów infrastrukturalnych, w celu pokonania wąskich gardel w systemie transportowym.	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 7d.	PO IŚ 2014-2020	CT 7	System transportowy	Interwencja dążąca do stworzenia spójnej, jednolitej sieci transportowej TEN-T obejmującej obszar całego kraju (uzupełnianie luk na głównych liniach (magistralach) kolejowych w TEN-T, dzięki czemu największe miasta zostaną połączone siecią nowoczesnych linii kolejowych) – 7.1	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. transportu
	EBI		System transportowy	Wsparcie kredytowe na budowę międzynarodowych, krajowych, regionalnych połączeń komunikacyjnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT974]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 4a	PO IS 2014-2020	CT 4	OZE	Wsparcie na realizację projektów inwestycyjnych dotyczących wytwarzania energii z odnawialnych źródeł wraz z podłączeniem tych źródeł do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej (w szczególności wsparcie na budowę jednostek o większej mocy wytwarzania energii wykorzystujących energię wiatru, biomasę i biogaz).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska.
	PROW 2014-2020		OZE	Zwiększenie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w gospodarstwach rolnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Wsparcie skierowane na redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz wspieranie przejścia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Łącząc Europę		OZE	Wsparanie inicjatyw promujących rozwój energii odnawialnej; włączenie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych do sieci przesyłowej, dążenie do uniknięcia ograniczenia produkcji energii ze źródeł odnawialnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT975]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	EBI		OZE	Działalność kredytowa ukierunkowana na wsparcie w zakresie odnawialnych źródeł energii.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		OZE	Wsparcie w zakresie promowania odnawialnych źródeł energii w celu zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w ogólnym bilansie zużycia energii.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EWT		Gospodarka niskoemisyjna	Działania dotyczące przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Komentarz [RT976]: Uwaga nr 453 – dot. powiązań działań w zakresie EWT
	SET PLAN		Gospodarka niskoemisyjna	Wspieranie działań związanych z odnawialnymi źródłami energii	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Komentarz [RT977]: Uwaga nr 457 – dot. komplementarności dot OZE
PI 4c.	PO IŚ 2014-2020	CT 4	Efektywność energetyczna	Zwiększenie efektywności energetycznej na poziomie zużycia (kompleksowa termomodernizacja budynków użyteczności	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie	Uczestnictwo w ewentualnych pracach

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				publicznej i mieszkaniowych skutkująca wykorzystaniem technologii odzysku ciepła i wysokimi parametrami termoizolacyjności) oraz na poziomie produkcji i przesyłu (inwestycje w sieci ciepłownicze związane ze zmniejszeniem strat energii powstających w procesie przesyłania i dystrybucji ciepła).	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	EBI		OZE	Działalność kredytowa ukierunkowana na wsparcie w zakresie odnawialnych źródeł energii.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Wsparcie skierowane na redukcję emisji gazów cieplarnianych oraz wspieranie przejścia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Efektywność energetyczna	Poprawa efektywności energetycznej w budynkach (termomodernizacja budynków użyteczności publicznej przeznaczonych na potrzeby: administracji publicznej, oświaty, opieki zdrowotnej, społecznej lub socjalnej, szkolnictwa wyższego, nauki, wychowania; zastąpienie przestarzałych źródeł ciepła dla budynków użyteczności publicznej o mocy do 5 MW nowoczesnymi, energooszczędnymi i ekologicznymi źródłami ciepła lub energii elektrycznej, w tym: pochodzącymi ze źródeł odnawialnych lub źródłami ciepła i energii elektrycznej wytwarzanych w skojarzeniu	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT978]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				[kogeneracji / trigeneracji]; projekty mające na celu modernizację węzłów ciepłych o łącznej mocy do 3 MW dla ww. budynków użyteczności publicznej).			
	Fundusz Termomodernizacji i Remontów BGK		Efektywność energetyczna	Pomoc finansowa na realizację przedsięwzięć termomodernizacyjnych, remontowych oraz remonty budynków mieszkalnych jednorodzinnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla regionu Morza Bałtyckiego		Efektywność energetyczna	Pośredni związek z celem Rozwój połączeń w regionie poprzez działania przyczyniające się do wzrostu gospodarczego mające na celu poprawę konkurencyjności regionu i zachęcenie do inwestowania w energię ze źródeł odnawialnych. W pośredni sposób również łączy się to z działaniami z zakresu zmniejszania emisji gazów cieplarnianych i działaniom na rzecz zmniejszenia zapotrzebowania na energię.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EWT		Gospodarka niskoemisyjna	Działania dotyczące przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 4e.	PO IŚ 2014-2020	CT 4	Efektywność energetyczna	Poprawa efektywności dystrybucji ciepła do odbiorców (w szczególności poprzez modernizację oraz rozbudowę sieci ciepłowniczych) oraz poprawa sprawności wytwarzania ciepła poprzez zmianę źródeł ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarności

Komentarz [RT979]: Uwaga nr 453 – dot. powiązań działań w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					- podział zakresów interwencji.	odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	ą działań podejmowanych w ramach PO EWT,
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Efektywność energetyczna	Projekty mające na celu modernizację węzłów ciepłych o łącznej mocy do 3 MW dla budynków użyteczności publicznej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	LIFE		Gospodarka niskoemisyjna	Działania zmierzające do redukcji emisji gazów cieplarnianych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EWT		Gospodarka niskoemisyjna	Działania dotyczące przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa V: Ochrona środowiska							
	PO IŚ 2014-2020	CT 5	Zapobieganie zagrożeniom naturalnym	Przedsięwzięcia nakierowane na zwiększenie możliwości zapobiegania zagrożeniom naturalnym oraz dążące do wzmocnienia odporności na zagrożenia związane ze zmianami klimatu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację,	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań

Komentarz [RT980]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Komentarz [RT981]: Uwaga nr 453 – dot. powiązań działań w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 5b.					interwencji.	- centralny system informatyczny.	podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	PROW 2014-2020		Zapobieganie zagrożeniom naturalnym	Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach (objęcie interwencją gospodarstw dotknięte w poważnym stopniu klęskami żywiołowymi i katastrofami oraz podejmowanie działania umożliwiających zabezpieczenie gospodarstw przed skutkami niekorzystnych zjawisk pogodowych w przyszłości).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, centralny system informatyczny.	
	LIFE		Łagodzenie skutków zmiany klimatu	Łagodzenie skutków zmiany klimatu; zarządzanie i informacja w zakresie klimatu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Zapobieganie zagrożeniom naturalnym oraz łagodzenie skutków zmiany klimatu	Walka ze zmianą klimatu i przystosowanie się do niej poprzez: poprawę zrozumienia zmiany klimatu i zagrożeń związanych ze zdarzeniami ekstremalnymi i nagłymi zmianami dotyczącymi klimatu, co ma służyć przygotowaniu wiarygodnych prognoz w tym zakresie; ocenę skutków i słabych punktów; opracowanie innowacyjnych, efektywnych kosztowo środków przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku oraz zarządzania ryzykiem oraz wspieraniu polityk oraz strategii związanych z łagodzeniem zmiany klimatu, w tym badań, których głównym przedmiotem jest oddziaływanie polityk prowadzonych w innych sektorach.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO IŚ 2014-2020	CT 6	Gospodarka	Rozwój systemu gospodarki odpadami	- identyfikacja wspólnych	- mechanizmy koordynacyjne i	Uczestnictwo w

Komentarz [RT982]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
6a.			odpadami	komunalnymi mający na celu zastąpienie przeważającego obecnie sposobu zagospodarowania tych odpadów (tj. poprzez składowanie) innymi bardziej zrównoważonymi metodami. Realizowane będą projekty w zakresie rozwoju infrastruktury pozwalającej na wykorzystywanie właściwości materiałowych odpadów oraz projekty, w ramach których będą wykorzystywane energetyczne właściwości odpadów poprzez termiczne ich przekształcanie z odzyskiem energii. Rozwój systemu gospodarki odpadami komunalnymi mający na celu zastąpienie przeważającego obecnie sposobu zagospodarowania tych odpadów (tj. poprzez składowanie) innymi bardziej zrównoważonymi metodami. Realizowane będą projekty, w zakresie rozwoju infrastruktury pozwalającej na wykorzystywanie właściwości materiałowych odpadów oraz projekty, w ramach których będą wykorzystywane energetyczne właściwości odpadów poprzez termiczne ich przekształcanie z odzyskiem energii.	obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	LIFE		Gospodarka odpadami	Wspieranie zastosowania, rozwoju, testowania i prezentacji zintegrowanych podejść do realizacji planów i programów w zakresie środowiska, głównie w dziedzinie wody, odpadów i powietrza.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EWT			Efektywność wykorzystania zasobów	Wspieranie działań dotyczących ochrony środowiska naturalnego oraz wspierania efektywności wykorzystania zasobów w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.

Komentarz [RT983]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Komentarz [RT984]: Uwaga nr 453 – dot. powiązań działań w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					docelowych		
6b.	PO IS 2014-2020	CT 6	Gospodarka wodna	Budowa nowej infrastruktury wodno-ściekowej i modernizacja istniejących już obiektów m.in. poprzez zastosowanie nowoczesnych technologii, podwyższonego stopnia usuwania biogenów lub zwiększenia przepustowości systemu; wsparcie gospodarki osadami ściekowymi, w celu innego niż składowanie ich zagospodarowania; wspieranie, w ramach kompleksowych projektów, działań związanych z zaopatrywaniem ludności w wodę, w tym systemy zarządzania dystrybucją oraz likwidowania strat wody; wsparcie absorpcji innowacyjnych rozwiązań w zakresie zwiększania efektywności oczyszczania ścieków przemysłowych oraz ograniczania zużycia wody w procesach produkcyjnych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	LIFE		Gospodarka wodna	Wspieranie zastosowania, rozwoju, testowania i prezentacji zintegrowanych podejść do realizacji planów i programów w zakresie środowiska, głównie w dziedzinie wody, odpadów i powietrza.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego		Gospodarka wodna	Powiązanie w sposób pośredni w ramach celu <i>Ocalenie morza</i> poprzez zastosowanie podobnych kryteriów oceny środowiska wodnego i okołowodnego, zastosowanie zintegrowanych podejść do realizacji projektów w zakresie np zachowania czystości wód oraz zachowania stanu środowiska wodnego.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EWT		Efektywność wykorzystania zasobów	Wspieranie działań dotyczących ochrony środowiska naturalnego oraz wspierania efektywności wykorzystania zasobów w ramach	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie	

Komentarz [RT985]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				Programu INTERREG Europa	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
6d.	PO IŚ 2014-2020	CT 6	Ochrona różnorodności biologicznej; rozwój zielonej infrastruktury; edukacja ekologiczna	Ochrona in-situ i ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych, w tym w ramach kompleksowych projektów ponadregionalnych; rozwój zielonej infrastruktury, w tym zwiększanie drożności korytarzy ekologicznych lądowych i wodnych mających znaczenie dla ochrony różnorodności biologicznej i adaptacji do zmian klimatu; opracowanie i wdrażanie dokumentów planistycznych; wspieranie zrównoważonego zarządzania obszarami cennymi przyrodniczo; doposażenie ośrodków prowadzących działalność w zakresie edukacji ekologicznej (wyłącznie podlegające Parkom Narodowym); prowadzenie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie ochrony środowiska i efektywnego wykorzystania jego zasobów.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony środowiska
	PROW 2014-2020		Ochrona różnorodności biologicznej oraz operacje dotyczące zaopatrzenia w wodę i odprowadzenia ścieków	Przewiduje się działania umożliwiające prowadzenie operacji z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w celu zapewnienia dostępu do podstawowych usług dla ludności wiejskiej. Także obszarem wsparcia będą objęte inwestycje dot. otwarcia, ochrony i wzbogacania różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	LIFE		Ochrona różnorodności biologicznej	Wspieranie opracowywania i wdrażania unijnej polityki i przepisów w dziedzinie przyrody i różnorodności biologicznej; wspieranie dalszego rozwoju wdrażania i zarządzania siecią „Natura 2000”;	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się	

Komentarz [RT986]: Uwaga nr 453 – dot. powiązań działań w zakresie EWT

Komentarz [RT988]: Uwaga nr 335 – w Sekcji 5 oraz Załączniku nr 3 dodano zapisy o prowadzeniu interwencji na terenach wiejskich (komplementarność z PROW)

Komentarz [RT987]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Komentarz [RT989]: Uwaga

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					kategorię beneficjentów i grup docelowych	działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Różnorodność biologiczna; edukacja ekologiczna; Obszary Natura 2000	Realizacja projektów, mających na celu: zwiększenie potencjału dla efektywnego zarządzania obszarami Natura 2000 i ich monitorowania; zwiększenie potencjału lokalnych ekosystemów przeciwko obcym gatunkom inwazyjnym; wzrost świadomości społecznej i edukacji na temat różnorodności biologicznej i działań na rzecz ekosystemów; zwiększenie potencjału ekologicznych organizacji pozarządowych promujących różnorodność biologiczną.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Horyzont 2020		Różnorodność biologiczna	Poszerzenie wiedzy na temat bioróżnorodności i funkcjonowania ekosystemów, ich interakcji z systemami społecznymi i roli w zakresie zrównoważenia gospodarki i dobrostanu ludzi.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EWT		Efektywność wykorzystania zasobów	Wspieranie działań dotyczących ochrony środowiska naturalnego oraz wspierania efektywności wykorzystania zasobów w ramach Programu INTERREG Europa	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa VI: Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu							
PI 6c.	PO IŚ 2014-2020	CT 6	Dziedzictwo kulturowe	Kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym; poprawa standardów funkcjonowania instytucji kultury (renowacja zabytków nieruchomości wraz z	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się

Komentarz [RT990]: Uwaga nr 453 – dot. powiązań działań w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				otoczeniem, konserwacji zabytków ruchomych i ich digitalizacji (w przypadkach kiedy została ujęta jako element projektu); działania dotyczące zwiększenia dostępu do zasobów kultury, poprawy jakości funkcjonowania instytucji kultury, w tym poprzez podnoszenie standardów infrastruktury oraz zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej i edukacyjnej).	<ul style="list-style-type: none"> kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. ochrony dziedzictwa kulturowego
	Horyzont 2020		Dziedzictwo kulturowe	Badanie strategii, metod i narzędzi niezbędnych do wykorzystania dynamicznego i zrównoważonego dziedzictwa kulturowego w Europie w odpowiedzi na zmianę klimatu; badanie dziedzictwa Europy.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Dziedzictwo kulturowe	Rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem; budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury; konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych. Także rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
	PROW 2014-2020		Dziedzictwo kulturowe i naturalne	Inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej (odnawianie lub poprawa stanu obiektów budowlanych, w tym zabytkowych, służących zachowaniu dziedzictwa	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, 	

Komentarz [RT991]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Komentarz [RT992]: Uwaga nr 335 – w Sekcji 5 oraz Załączniku nr 3 dodano zapisy o prowadzeniu interwencji na terenach wiejskich (komplementarność z PROW)

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				kulturowego; zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne). Inwestycje dotyczące odnowy poprawy stanu zabytkowych obiektów budowlanych, służących zachowaniu dziedzictwa kulturowego. Interwencja z PROW obejmuje również zakup obiektów charakterystycznych dla tradycji budownictwa w danym regionie z przeznaczeniem na cele publiczne.	docelowych - podział zakresów interwencji.	- identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Program „Kreatywna Europa”		Wsparcie sektora kultury	Wsparanie działań umożliwiających podmiotom sektora kultury i sektora kreatywnego nabywanie umiejętności, kompetencji i wiedzy eksperckiej, przyczyniających się do wzmacniania sektora kultury i sektora kreatywnego, w tym zachęcających do dostosowania się do technologii cyfrowych, testowania innowacyjnych metod rozwoju publiczności i testowania nowych modeli biznesowych i modeli zarządzania.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 8b.	PROW 2014-2020		Wykorzystanie potencjału endogenicznego	Wsparcie rozwoju usług turystycznych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rozwiązań z zakresu turystyki

Komentarz [RT993]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 9a.	PO IŚ 2014-2020	CT 9	Infrastruktura zdrowotna	Inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia o charakterze strategicznym w obszarach deficytowych z punktu widzenia potrzeb społeczeństwa i gospodarki oraz uwzględniających istniejące braki w infrastrukturze w wymiarze terytorialnym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rozwiązań z ochrony zdrowia
	PO WER 2014-2020		Usługi zdrowotne i społeczne	Zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych odpowiadających na potrzeby epidemiologiczno-demograficzne kraju, poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu ochrony zdrowia.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EaSI		Zatrudnienie i zwalczanie wykluczenia	Działania dotyczące promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz poprawy warunków pracy (działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy)	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Infrastruktura zdrowotna, programy profilaktyczne	Lepsze dostosowanie opieki zdrowotnej w celu sprostania potrzebom szybko powiększającej się populacji osób przewlekle chorych i niesamodzielnym oraz osób starszych (np. rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) podmiotów prowadzących działalność leczniczą, łącznie z ośrodkami opieki długoterminowej); profilaktyka chorób	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT994]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				nowotworowych mająca na celu zmniejszenie wskaźnika zachorowalności i śmiertelności z powodu nowotworów w Polsce (programy profilaktyczne z uwzględnieniem badań przesiewowych oraz szkoleń dla personelu medycznego przeprowadzającego badania przesiewowe; edukacja zdrowotna i promocja zdrowia związana z badaniami profilaktycznymi i zdrowym stylem życia; rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) oraz zakup sprzętu dla jednostek radioterapii; zakup sprzętu do wczesnego wykrywania chorób nowotworowych dla podmiotów prowadzących działalność leczniczą); rozpoznanie determinantów społecznych nierówności w zdrowiu i opracowanie międzysektorowej strategii w zakresie zmniejszania tych nierówności, jak również opracowanie programów promocji zdrowia / profilaktyki zdrowotnej, mających na celu ich ograniczenie.			
PI 9b.	PO IS 2014-2020	CT 6		Inwestycje na obszarach zurbanizowanych (miast wojewódzkich i obszarów powiązanych z nimi funkcjonalnie) w zakresie zanieczyszczenia powietrza oraz ograniczenia występowania obszarów zdegradowanych. Wsparcie zostanie skierowane na rekultywację na cele środowiskowe obszarów zanieczyszczonych/zdegradowanych na obszarach miejskich, co pozwoli na usunięcie zagrożenia dla zdrowia ludzi i środowiska oraz poszerzenia dostępu powierzchni publicznych na terenach miejskich.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rewitalizacji
	PROW 2014-2020			Wspieranie odnowy wsi dla zapewnienia efektywnego wykorzystania istniejących możliwości rozwoju. Ze względu na wysoki poziom	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie	

Komentarz [RT995]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				zagrożenia ubóstwem mieszkańców obszarów wiejskich, podejmowane będą działania pobudzające postawy kreatywne i umożliwiające udział we wspólnych przedsięwzięciach jak i samodzielną realizację projektów, których celem będzie m.in. niwelowanie wykluczenia społecznego, rozwój przedsiębiorczości itp..	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Horyzont 2020			Badania umożliwiające zrozumienie i wspieranie bądź wdrażanie promowania zrównoważonych i integracyjnych środowisk poprzez innowacyjne planowanie i projektowanie przestrzenne i urbanistykę.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa VII: Infrastruktura dla usług społecznych							
PI 2c.	PO PC	CT 2	E-usługi publiczne	Podniesienie dostępności i jakości e-usług publicznych (wdrażanie przez urzędy standardów i dobrych praktyk organizacyjnych w dziedzinie TIK; wsparcie podmiotów publicznych w tworzeniu i rozwoju nowoczesnych usług świadczonych drogą elektroniczną; zwiększenie dostępności informacji sektora publicznego; tworzenie usług i aplikacji wykorzystujących e-usługi publiczne i informacje sektora publicznego).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań
	PO WER 2014-2020	CT 8	Efektywność instytucji publicznych	Wzrost efektywności instytucji rynku pracy oraz ich dostosowanie do systemowych zmian w polityce rynku pracy; poprawa jakości polityki państwa w obszarze rynku pracy; efektywność usług publicznych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	podjętych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. rozwiązań informatycznych
	Norweski		Rozwój zasobów	Rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w	- identyfikacja wspólnych	- mechanizmy koordynacyjne i	

Komentarz [RT996]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		cyfrowych	tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury.	obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
PI 9a.	PO IŚ 2014-2020	CT 9	Infrastruktura zdrowotna	Inwestycje w infrastrukturę podmiotów ochrony zdrowia o charakterze strategicznym w obszarach deficytowych z punktu widzenia potrzeb społeczeństwa i gospodarki oraz uwzględniających istniejące braki w infrastrukturze w wymiarze terytorialnym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu ochrony zdrowia
	PO WER 2014-2020		Usługi zdrowotne i społeczne	Zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych odpowiadających na potrzeby epidemiologiczno-demograficzne kraju, poprawa jakości usług społecznych i zdrowotnych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, zwiększenie bezpieczeństwa i efektywności systemu ochrony zdrowia.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację,	
	EaSI		Zatrudnienie i zwalczanie wykluczenia	Działania dotyczące promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz poprawy warunków pracy (działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy)	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań,	
	Norweski		Infrastruktura	Lepsze dostosowanie opieki zdrowotnej w celu	- identyfikacja wspólnych	- mechanizmy koordynacyjne i	

Komentarz [RT997]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		zdrowotna, programy profilaktyczne	sprostania potrzebom szybko powiększającej się populacji osób przewlekle chorych i niesamodzielnych oraz osób starszych (np. rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) podmiotów prowadzących działalność leczniczą, łącznie z ośrodkami opieki długoterminowej); profilaktyka chorób nowotworowych mająca na celu zmniejszenie wskaźnika zachorowalności i śmiertelności z powodu nowotworów w Polsce (programy profilaktyczne z uwzględnieniem badań przesiewowych oraz szkoleń dla personelu medycznego przeprowadzającego badania przesiewowe; edukacja zdrowotna i promocja zdrowia związana z badaniami profilaktycznymi i zdrowym stylem życia; rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) oraz zakup sprzętu dla jednostek radioterapii; zakup sprzętu do wczesnego wykrywania chorób nowotworowych dla podmiotów prowadzących działalność leczniczą); rozpoznanie determinantów społecznych nierówności w zdrowiu i opracowanie międzysektorowej strategii w zakresie zmniejszania tych nierówności, jak również opracowanie programów promocji zdrowia / profilaktyki zdrowotnej, mających na celu ich ograniczenie.	obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 10a.	PO WER 2014-2020	CT 10	Edukacja	Poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych; tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy; podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Erasmus +		Edukacja	Poprawa kompetencji wśród nauczycieli i uczniów	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia infrastruktury edukacyjnej jw.
	Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce		Wsparcie kształcenia osób młodych	Zapewnienie młodym osobom w wieku do 25 lat dobrej jakości oferty dalszego kształcenia i przyuczenia do zawodu lub stażu (m.in. dofinansowanie dalszego kształcenia, działania służące zwiększaniu jakości kształcenia i ułatwiające wchodzenie na rynek pracy absolwentom szkół i uczelni).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa VIII: Zatrudnienie							
PI 8i.	PO WER 2014-2020	CT 8	Zatrudnienie	Zwiększenie efektywności usług świadczonych przez instytucje rynku pracy; poprawa jakości polityki państwa w obszarze rynku pracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia dot. zatrudnienia
	Horyzont 2020		Zatrudnienie	Badania naukowe, które zapewnią decydom wsparcie w kształtowaniu polityki sprzyjającej zatrudnieniu.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT998]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Komentarz [MS999]: Uzupelniono zgodnie z uwagą KE nr 458.

Komentarz [RT1000]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	EaSI		Zatrudnienie	Zwiększenie zaangażowania wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki na wszystkich poziomach oraz realizacja konkretnych i skoordynowanych działań na szczeblu Unii i państw członkowskich w odniesieniu do unijnych celów w zakresie promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, poprawy warunków pracy, w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i podmiotami publicznymi i prywatnymi; promowanie dobrowolnej mobilności geograficznej pracowników na uczciwych zasadach oraz zwiększenie możliwości zatrudnienia poprzez budowanie wysokiej jakości i sprzyjających włączeniu społecznemu, otwartych i dostępnych dla wszystkich unijnych rynków pracy przy jednoczesnym przestrzeganiu swobody przemieszczania się (wspieranie działalności sieci EURES).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	jw.
	Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG)		Zatrudnienie	Udzielanie wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020		Zatrudnienie	Wsparcie w zakresie realizacji szkoleń zawodowych i nabywania umiejętności	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Plan realizacji		Zatrudnienie	W ramach Planu realizacji Gwarancji dla młodzieży	- identyfikacja wspólnych	- mechanizmy koordynacyjne i	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Gwarancji dla młodzieży w Polsce			w Polsce interwencja skierowana będzie do nieuczącej się i niepracującej młodzieży, wymagającej wsparcia w zakresie aktywizacji zawodowej w obszarze rynku pracy (dobrej jakości oferta zatrudnienia, dalszego kształcenia, przyuczenia do zawodu lub stażu lub inna forma pomocy prowadząca do aktywizacji zawodowej) oraz mobilności zawodowej. W ramach RPO pomoc w ww. zakresie uzyskają pozostałe grupy docelowe, co umożliwi objęcie interwencją osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.	obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
PI 8iii.	COSME		Wspieranie przedsiębiorczości	Kreowanie środowiska sprzyjającego tworzeniu nowych przedsiębiorstw w celu wzmocnienia konkurencyjności przedsiębiorstw i stworzenia nowych miejsc pracy (ulotwienie i poprawa dostępu MŚP do finansowania na etapie powstawania, wzrostu i przenoszenia własności, w uzupełnieniu instrumentów finansowych na rzecz MŚP stosowanych przez państwa członkowskie na szczeblu krajowym i regionalnym; działania służące poprawie warunków ramowych dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, dzięki zmniejszeniu zbędnych obciążeń administracyjnych i regulacyjnych oraz dzięki unikaniu takich obciążeń.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia dot. zatrudnienia jw.
	PO WER 2014-2020	CT 8	Wspieranie przedsiębiorczości	Zwiększenie przedsiębiorczości osób młodych do 29 r.ż. bez pracy z wykorzystaniem instrumentów zwrotnych; poprawa sytuacji osób młodych do 24 r.ż. bez pracy; zwiększenie efektywności usług świadczonych przez instytucje rynku pracy; poprawa jakości polityki państwa w obszarze rynku pracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	

Komentarz [MS1001]: Uzupelniono zgodnie z uwagą KE nr 458.

Komentarz [RT1002]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	PROW 2014-2020		Wspieranie przedsiębiorczości	Ułatwianie zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw oraz tworzenia miejsc pracy (wsparcie podejmowania przez ludność rolniczą działalności pozarolniczej, przyczyniając się tym samym do redukcji ukrytego bezrobocia), wsparcie doradcze dla rolników.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	EaSI		Wspieranie przedsiębiorczości	Promowanie zatrudnienia i włączenia społecznego poprzez zwiększenie poziomu mikrofinansów i dostępu do nich dla osób w trudnej sytuacji, które chcą założyć mikroprzedsiębiorstwo, oraz dla istniejących mikroprzedsiębiorstw, a także poprzez zwiększanie dostępu do środków finansowych dla przedsiębiorstw społecznych.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce	CT 8	Wspieranie przedsiębiorczości	W ramach Planu realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce wsparcie przedsiębiorczości osób młodych w postaci dotacji oraz pożyczek. W ramach RPO pomoc w ww. zakresie uzyskują pozostałe grupy docelowe, co umożliwi objęcie interwencją osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
Oś Priorytetowa IX: Włączenie społeczne							
PI 9i.	PO WER 2014-2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Poprawa jakości kształtowania polityki państwa na rzecz włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa oraz jej integracja z polityką rynku pracy; poprawa jakości działań realizowanych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym; poprawa zdolności do zatrudnienia osób w szczególnym stopniu zagrożonych wykluczeniem społecznym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w

Komentarz [MS1003]: Uzupełniono zgodnie z uwagą KE nr 458.

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Horyzont 2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Badania naukowe, które zapewnią decydom wsparcie w kształtowaniu polityki zwalczającej ubóstwo i zapobiegającej rozwojowi wykluczenia politycznego i społecznego, działania zmierzające do poprawy zdrowia i dobrostanu wszystkich obywateli (badania umożliwiające zrozumienie i wspieranie bądź wdrażanie mechanizmów promowania inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu ubóstwa i włączenia społecznego
	EaSI		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Zwiększenie zaangażowania wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki na wszystkich poziomach oraz realizacja konkretnych i skoordynowanych działań na szczeblu Unii i państw członkowskich w odniesieniu do unijnych celów w zakresie promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz poprawy warunków pracy, w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i podmiotami publicznymi i prywatnymi (poprzez działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy wspieranie współpracy między różnymi instytucjami).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO WER 2014-2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Poprawa jakości usług społecznych na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań,	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i

Komentarz [RT1004]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 9iv.					docelowych - podział zakresów interwencji.	- identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	komplementarności a działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu ubóstwa i włączenia społecznego
	Horyzont 2020		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Badania naukowe, które zapewnią decydom wsparcie w kształtowaniu polityki zwalczającej ubóstwo i zapobiegającej rozwojowi wykluczenia politycznego i społecznego, działania zmierzające do poprawy zdrowia i dobrostanu wszystkich obywateli (badania umożliwiające zrozumienie i wspieranie bądź wdrażanie mechanizmów promowania inteligentnego i trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EaSI		Włączenie społeczne i zwalczanie ubóstwa	Zwiększenie zaangażowania wśród osób odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków polityki na wszystkich poziomach oraz realizacja konkretnych i skoordynowanych działań na szczeblu Unii i państw członkowskich w odniesieniu do unijnych celów w zakresie promowania wysokiego poziomu trwałego zatrudnienia wysokiej jakości, gwarantowania odpowiedniej i godnej ochrony socjalnej, zwalczania wykluczenia społecznego i ubóstwa oraz poprawy warunków pracy, w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi oraz organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i podmiotami publicznymi i prywatnymi (poprzez działania analityczne; działania w zakresie wzajemnego uczenia się, podnoszenia świadomości i rozpowszechniania wiedzy wspieranie współpracy między różnymi instytucjami).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO WER 2014-2020	CT 9	Wsparcie ekonomii społecznej	Poprawa warunków dla rozwoju ekonomii społecznej.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie	Uczestnictwo w ewentualnych pracach

Komentarz [RT1005]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
PI 9v.					- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu ubóstwa i włączenia społecznego
Oś Priorytetowa X: Adaptacyjność pracowników i przedsiębiorstw w regionie							
PI 8iv.	PO WER 2014-2020	CT 8	Równość szans płci	Tworzenie warunków dla wyrównywania szans płci na rynku pracy (stworzenie modelu monitorującego różnice w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn; opracowywanie i wdrażanie zmian w zakresie równości szans płci na poziomie legislacyjnym, opracowywanie i wdrażanie modelowych programów przeciwdziałania dyskryminacji i wyrównywania szans płci w miejscu pracy i w dostępie do zatrudnienia; upowszechnianie rozwiązań na rzecz godzenia życia zawodowego z opieką nad dziećmi do lat 3, w tym poprzez podnoszenie kwalifikacji kadry samorządów gmin odpowiedzialnych za rozwój form opieki na dziećmi do lat 3).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu wsparcia
	Horyzont 2020		Równość szans płci	Badania naukowe, które zapewnią decydom wsparcie w kształtowaniu polityki zapobiegającej dyskryminacji i nierówności, takich jak nierówności płci.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów,	

Komentarz [RT1006]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
					komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	zapewniające nie nakładanie się działań.	przedsiębiorstw
PI 8v.	PO WER 2014-2020	CT 8	Wparcie przedsiębiorstw	Podniesienie jakości zarządzania rozwojem przedsiębiorstw (m.in. realizacja działań budujących świadomość właścicieli i kadry zarządzającej; opracowanie, przetestowanie (pilotaże) i upowszechnienie efektywnych modeli rozwoju; wypracowanie i wdrożenie efektywnych rozwiązań systemowych wspierających rozwój przedsiębiorstw działalności gospodarczej; koordynacja wsparcia rozwojowego udzielanego na rzecz przedsiębiorstw i pracowników na poziomie regionalnym); poprawa efektywności systemu wczesnego ostrzegania i szybkiego reagowania przedsiębiorstw na zmiany gospodarcze (m.in. prowadzenie cyklicznych badań pozwalających prognozować zmiany dynamiki kluczowych trendów mikro- i makroekonomicznych, zachodzących na poziomie określonych branż gospodarczych, sektorów i obszarów geograficznych (wczesne ostrzeganie); stworzenie systemowych narzędzi zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu wsparcia przedsiębiorstw
	PO WER 2014-2020	CT 10	Wparcie przedsiębiorstw	Poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników (monitorowanie potrzeb przedsiębiorstw i pracowników w kontekście zapotrzebowania na kompetencje, w tym analiza struktury kompetencji na rynku pracy; stworzenie i upowszechnianie narzędzi diagnozowania potrzeb rozwojowych MMŚP i pracowników oraz ich monitorowanie we współpracy z samorządami województw; budowa i rozwój ogólnopolskiego rejestru usług	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	

Komentarz [RT1007]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Komentarz [RT1008]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				rozwojowych; podniesienie efektywności podmiotów świadczących usługi rozwojowe.			
	PO IR 2014-2020	CT 3	Wsparcie przedsiębiorstw	Wsparcie przedsiębiorstw (rozwój rynku kapitału podwyższonego ryzyka, zwiększenie aktywności polskich firm na rynkach zagranicznych, rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami w celu tworzenia rozwiązań innowacyjnych).	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	Europejski Fundusz Dostosowania do Globalizacji (EFG)		Outplacement	Udzielanie wsparcia osobom objętym masowymi zwolnieniami (jedno z kryteriów: co najmniej 500 pracowników zwolnionych i osób, które zaprzestały prowadzenia działalności na własny rachunek w wyniku poważnych zmian strukturalnych wpływających na kierunki światowego handlu, spowodowanych globalizacją; na niewielkich rynkach pracy lub w wyjątkowych okolicznościach możliwe wsparcie przy niespełnieniu powyższego warunku) poprzez aktywne środki rynku pracy, które stanowią część skoordynowanego pakietu zindywidualizowanych usług, mających na celu ułatwienie reintegracji zawodowej beneficjentów objętych pomocą, a w szczególności osób znajdujących się w niekorzystnej sytuacji oraz starszych i młodych osób bezrobotnych, i podjęcie przez nich zatrudnienia lub działalności na własny rachunek (szkolenia, dodatki na poszukiwanie pracy, skierowane do pracodawców zachęty do zatrudniania, dodatki na koszty przeniesienia, dodatki na koszty utrzymania lub dodatki szkoleniowe).	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	
	Horyzont 2020		Wsparcie przedsiębiorstw	Przyspieszenie rozwoju technologii i innowacji, które zapewnią podstawy działania	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające	

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				przedsiębiorstwom przyszłości i pomoga innowacyjnym europejskim MŚP przeobrazić się w firmy wiodące na rynku światowym	interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	COSME		Wparcie przedsiębiorstw	Poprawa dostępu MŚP do finansowania kapitałem własnym i finansowania dłużnego; poprawa dostępu do rynków; poprawa ramowych warunków konkurencyjności i trwałości przedsiębiorstw unijnych, w szczególności MŚP; krzewienie przedsiębiorczości i kultury przedsiębiorczości; działania służące poprawie warunków ramowych dla przedsiębiorstw, w szczególności MŚP, dzięki zmniejszeniu zbędnych obciążeń administracyjnych i regulacyjnych oraz dzięki unikaniu takich obciążeń.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	EBI		Wparcie przedsiębiorstw	Kredyty dla MŚP.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
8vi.	PO WER 2014-2020	CT 8	Aktywne i zdrowe starzenie się	Projekty pilotażowe i testujące w zakresie programów profilaktycznych; ogólnokrajowe programy w zakresie edukacji zdrowotnej i promocji zdrowego stylu życia; upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się; stworzenie i rozbudowanie sieci współpracy na rzecz aktywności zawodowej i zatrudnienia osób w wieku 50+; wypracowanie i upowszechnianie rozwiązań z zakresu zarządzania wiekiem w miejscu pracy; prowadzenie badań i analiz nad starzeniem się i sytuacją osób starszych oraz ich	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				upowszechnianie.			
	PO WER 2014-2020	CT 10	Usługi zdrowotne	Zapewnienie wykwalifikowanych kadr medycznych odpowiadających na potrzeby epidemiologiczno-demograficzne kraju.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu wsparcia przedsiębiorstw
	PO IŚ 2014-2020		Usługi zdrowotne	Wsparcie dla oddziałów szpitalnych w podmiotach leczniczych o znaczeniu ponadregionalnym, dedykowane chorobom, które stanowią najistotniejsze problemy zdrowotne osób dorosłych (roboty budowlane, wyposażenie); wsparcie pracowni diagnostycznych i innych jednostek zajmujących się diagnostyką współpracujących z ww. jednostkami.	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji. 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny. 	
	Norweski Mechanizm Finansowy / Mechanizm Finansowy EOG		Usługi zdrowotne	Lepsze dostosowanie opieki zdrowotnej w celu sprostania potrzebom szybko powiększającej się populacji osób przewlekle chorych i niesamodzielnych oraz osób starszych (np. rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) podmiotów prowadzących działalność leczniczą, łącznie z ośrodkami opieki długoterminowej); profilaktyka chorób nowotworowych mająca na celu zmniejszenie wskaźnika zachorowalności i śmiertelności z powodu nowotworów w Polsce (programy profilaktyczne z uwzględnieniem badań przesiewowych oraz szkoleń dla personelu medycznego przeprowadzającego badania przesiewowe; edukacja zdrowotna i promocja	<ul style="list-style-type: none"> - identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych 	<ul style="list-style-type: none"> - mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań. 	

Komentarz [RT1009]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
				zdrowia związana z badaniami profilaktycznymi i zdrowym stylem życia; rozbudowa, przebudowa lub odnowienie (modernizacja) oraz zakup sprzętu dla jednostek radioterapii; zakup sprzętu do wczesnego wykrywania chorób nowotworowych dla podmiotów prowadzących działalność leczniczą.			
Oś Priorytetowa XI: Edukacja, Kwalifikacje, Umiejętności							
PI 10i.	PO WER 2014-2020		Poprawa jakości edukacji	Rozwój narzędzi polityki edukacyjnej; poprawa jakości pracy szkół i placówek oświatowych; tworzenie warunków do rozwoju nowoczesnych metod wspierania uczenia się przez całe życie, dostosowanego do wyzwań gospodarki opartej na wiedzy.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu podnoszenia kompetencji
	Erasmus +		Wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych	Mobilność przybierająca formę nauczania, asystentury lub udziału w działaniach w zakresie rozwoju zawodowego za granicą osób, które zawodowo albo na zasadzie wolontariatu zajmują się kształceniem, szkoleniem lub uczeniem się pozaformalnym młodzieży; partnerstwa strategiczne między organizacjami lub instytucjami zajmującymi się kształceniem i szkoleniem mające na celu opracowywanie i wdrażanie wspólnych inicjatyw oraz promowanie wzajemnego uczenia się i wymiany doświadczeń; wsparcie w reformowaniu polityk w dziedzinie kształcenia i szkolenia.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	PO WER 2014-2020		Wsparcie uczenia się przez całe życie	1. Rozwój uczenia się przez całe życie poprzez budowę krajowego systemu kwalifikacji. 2. Poprawa dostępności, jakości i adekwatności usług rozwojowych świadczonych na rzecz przedsiębiorstw i pracowników (monitorowanie	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji,	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się

Komentarz [RT1010]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
10iii.				potrzeb przedsiębiorstw i pracowników w kontekście zapotrzebowania na kompetencje, w tym analiza struktury kompetencji na rynku pracy; stworzenie i upowszechnianie narzędzi diagnozowania potrzeb rozwojowych MMŚP i pracowników oraz ich monitorowanie we współpracy z samorządami województw; budowa i rozwój ogólnopolskiego rejestru usług rozwojowych; podniesienie efektywności podmiotów świadczących usługi rozwojowe).	kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu podnoszenia kompetencji jw.
	PROW 2014-2020		Wspieranie uczenia się przez całe życie	Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa; działania szkoleniowe dla rolników i właścicieli lasów dostosowane do potrzeb odbiorców i realizowane poprzez aktywne formy sprzyjające nabywaniu konkretnych praktycznych umiejętności.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	
	Erasmus +		Wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych	Podniesienie poziomu kluczowych kompetencji i umiejętności, w szczególności w zakresie ich przydatności dla rynku pracy i ich wkładu w spójność społeczeństwa, dzięki zwiększonym możliwościom dotyczącym mobilności edukacyjnej oraz dzięki zacieśnionej współpracy między środowiskiem kształcenia i szkolenia a środowiskiem pracy (partnerstwa strategiczne między organizacjami lub instytucjami zajmującymi się kształceniem i szkoleniem mające na celu opracowywanie i wdrażanie wspólnych inicjatyw oraz promowanie wzajemnego uczenia się i wymiany doświadczeń; partnerstwa środowiska pracy oraz instytucji edukacyjnych i szkoleniowych; wsparcie w reformowaniu polityk w dziedzinie kształcenia i szkolenia).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

Komentarz [RT1012]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w Polsce		Wsparcie kształcenia osób młodych	Zapewnienie młodym osobom w wieku do 25 lat dobrej jakości oferty dalszego kształcenia i przyuczenia do zawodu lub stażu (m.in. dofinansowanie dalszego kształcenia, działania służące zwiększeniu jakości kształcenia i ułatwiające wchodzenie na rynek pracy absolwentom szkół i uczelni).	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
10iv.	PO WER 2014-2020		Wsparcie kształcenia zawodowego	Podniesienie jakości kształcenia i szkolenia zawodowego, w tym stworzenie warunków dla współpracy pracodawców ze szkołami i placówkami edukacyjnymi różnego typu i szczebla w procesie kształcenia, egzaminowania i doradztwa zawodowego (włączenie pracodawców w system identyfikacji i prognozowania potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych na rynku pracy; rozwój współpracy szkół i placówek kształcenia i szkolenia zawodowego z ich otoczeniem; modernizacja treści i metod kształcenia i szkolenia zawodowego z udziałem pracodawców; rozwój doradztwa zawodowego dla dzieci, młodzieży i dorosłych; prowadzenie badań pozwalających na identyfikację i prognozowanie potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych na rynku pracy przy udziale pracodawców.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych - podział zakresów interwencji.	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań, - identyfikacja struktur odpowiedzialnych za koordynację, - centralny system informatyczny.	Uczestnictwo w ewentualnych pracach grup roboczych zajmujących się koordynacją i komplementarnością działań podejmowanych w ramach PO EWT, wymiana doświadczeń dotyczących praktycznej oceny projektów dot. działań z zakresu wsparcia działań z zakresu podnoszenia kompetencji
	Erasmus +		Wsparcie instytucji edukacyjnych i szkoleniowych	Mobilność przybierająca formę nauczania, asystentury lub udziału w działaniach w zakresie rozwoju zawodowego za granicą osób, które zawodowo albo na zasadzie wolontariatu zajmują się kształceniem; partnerstwa środowiska pracy oraz instytucji edukacyjnych i szkoleniowych; wsparcie w reformowaniu polityk w dziedzinie kształcenia i szkolenia.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji - identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	
	Plan realizacji Gwarancji dla młodzieży w			Wsparcie kształcenia osób młodych	Zapewnienie młodym osobom w wieku do 25 lat dobrej jakości oferty dalszego kształcenia i przyuczenia do zawodu lub stażu (m.in.	- identyfikacja wspólnych obszarów i instrumentów interwencji	- mechanizmy koordynacyjne i odpowiednie struktury wspierające komplementarne wykorzystywanie

Komentarz [MS1011]: Uzupelniono zgodnie z uwagą KE nr 458.

Komentarz [RT1013]: Uwaga 454 – dot. sprecyzowania mechanizmów koordynacji w zakresie EWT

Cel tematyczny lub priorytet inwestycyjny RPO WŁ na lata 2014-2020	Komplementarny program, inicjatywa, polityka, instrument krajowy, EBI	CT (dotyczy tylko programów wspieranych z EFSI)	Możliwe obszary komplementarności i synergii	Praktyczne przykłady komplementarności	Mechanizmy koordynacyjne		Rozwiązania dot. koordynacji z PO EWT
					Poziom programowania	Poziom wdrażania	
	Polsce			dofinansowanie dalszego kształcenia, działania służące zwiększeniu jakości kształcenia i ułatwiające wchodzenie na rynek pracy absolwentom szkół i uczelni).	- identyfikacja synergii i komplementarnych operacji, kategorii beneficjentów i grup docelowych	różnych instrumentów, zapewniające nie nakładanie się działań.	

PROJEKT

Załącznik 4. Główne grupy beneficjentów

Lp.	BENEFICJENT
1.	jednostki samorządu terytorialnego, związki, porozumienia i stowarzyszenia jst
2.	jednostki organizacyjne jst posiadające osobowość prawną
3.	podmioty wykonujące zadania jst
4.	organy administracji rządowej oraz ich jednostki podległe
5.	jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną
6.	przedsiębiorcy
7.	instytucje otoczenia biznesu
8.	konsorcja naukowo-przemysłowe
9.	konsorcja przedsiębiorstw
10.	organizacje zrzeszające przedsiębiorców
11.	przedsiębiorstwa społeczne
12.	podmiot wdrażający fundusz funduszy
13.	klastry i/lub inicjatywy klastrowe
14.	izby gospodarcze i organizacje przedsiębiorców
15.	spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe, TBS
16.	podmioty lecznicze
17.	jednostki naukowe
18.	szkoły wyższe
19.	wyższe szkoły zawodowe
20.	publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne
21.	osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi placówki wychowania przedszkolnego

22.	osoby prawne i fizyczne będące organami prowadzącymi szkoły i placówki
23.	ośrodki kształcenia i doskonalenia zawodowego
24.	organizacje pozarządowe
25.	podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 ustawy o pożytku publicznym i wolontariacie, statutowo świadczące usługi na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym
26.	kościół, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych
27.	instytucje kultury
28.	spółki wodne
29.	wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)
30.	zarządcy infrastruktury kolejowej lub dworcowej
31.	archiwa państwowe
32.	instytucje pomocy i integracji społecznej
33.	instytucje wspierające rozwój sektora ekonomii społecznej
34.	podmioty ekonomii społecznej
35.	podmioty dysponujące wiedzą i doświadczeniem w dziedzinie wdrażania instrumentów finansowych
36.	Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi
37.	powiatowe urzędy pracy województwa łódzkiego
38.	OHP
39.	Lokalne Grupy Działania
40.	PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne

Załącznik 5. Wykaz skrótów

ASOS – Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014-2020
ASP – Akademia Sztuk Pięknych
B+R – Działalność badawczo-rozwojowa
BAEL – Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności
BDL – Bank Danych Lokalnych
BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego
BRD – Bezpieczeństwo Ruchu Drogowego
CEF – Instrument „Łącząc Europę”
CIS – Centra Integracji Społecznej
CKE – Centralna Komisja Egzaminacyjna
COSME - Program na rzecz konkurencyjności przedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw
CSR – Społeczna Odpowiedzialność Przedsiębiorstw (ang. Corporate Social Responsibility)
- Zalecenia Rady dla poszczególnych państw członkowskich (ang. Country Specific Recommendations)
CT - Cel tematyczny
DDP – Dzienny Dom Pomocy
DG ENTR – Dyrekcja Generalna ds. Przedsiębiorstw i Przemysłu
DSRK – Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności
EaSI – (ang. Employment and Social Innovation) Program UE na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych
EBI – Europejski Bank Inwestycyjny
ECVET – Europejski System Transferu Osiągnięć w Kształceniu i Szkoleniu Zawodowym
EFMR - Europejski Fundusz Morski i Rybacki
EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFRROW - Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS - Europejski Fundusz Społeczny
EFSI – Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne
EIA – Dyrektywa Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne
EQAVET - Europejskie ramy odniesienia na rzecz zapewniania jakości w kształceniu i szkoleniu zawodowym
ESL – (ang. Early School Leaving) Przedwczesne kończenie nauki
EURES - (ang. European Employment Services) Europejskie Służby Zatrudnienia
EU-SILK – Europejskie Badanie Warunków Życia Ludności
EWT – Europejska Współpraca Terytorialna
FRSE – Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
FS - Fundusz Spójności
GDOŚ – Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
GUGiK – Główny Urząd Geodezji i Kartografii
GUS – Główny Urząd Statystyczny

Horyzont 2020 – „Horyzont 2020” - Europejski Program Ramowy w Zakresie Badań Naukowych i Innowacji
IOB – Instytucje Otoczenia Biznesu
IP – Instytucja Pośrednicząca
IPD – Indywidualne Plany Działania
ITS – Inteligentne Systemy Transportowe
IW – Instytucja Wdrażająca
IZ – Instytucja Zarządzająca
IZ RPO WŁ – Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020
JST - Jednostki Samorządu Terytorialnego
KE- Komisja Europejska
KIS – Kluby Integracji Społecznej
KM RPO WŁ na lata 2014-2020 – Komitet Monitorujący Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014 – 2020
KOWEziU – Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej
Kpgo – Krajowy Plan Gospodarki Odpadami
KPOŚK – Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych
KPR – Krajowy Program Reform
KPZK 2030 – Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRR - Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020
KT- Kontrakt Terytorialny
KZGW – Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej
LGD – Lokalne Grupy Działania
LIFE - Program działań na rzecz środowiska i klimatu (LIFE) na lata 2014-2020
LLL – (ang. Lifelong Learning) Uczenie się przez całe życie
ŁOM – Łódzki Obszar Metropolitalny
MAC – Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji
MEN – Ministerstwo Edukacji Narodowej
MG - Ministerstwo Gospodarki
MIR – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju
MNiSW – Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
MPiPS – Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
MRIRW – Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi
MRR - Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
MS – Ministerstwo Sprawiedliwości
MŚ – Ministerstwo Środowiska
MŚP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
MZ – Ministerstwo Zdrowia
NER 300 – Program KE „Rezerwa dla nowych instalacji 300”
NFOŚiGW – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OF – Obszary Funkcjonalne
OHP – Ochotnicze Hufce Pracy
OKE – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna

OP – Oś priorytetowa
OPS – Ośrodek Pomocy Społecznej
OSI – Obszary Strategicznej Interwencji
OZE - Odnawialne Źródła Energii
PARP – Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej
PE - Parlament Europejski
PES - Podmioty Ekonomii Społecznej
PGL Lasy Państwowe – Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe
PGW – Plany Gospodarowania Wodami na Obszarach Dorzeczy
PI – Priorytet Inwestycyjny
PKB – Produkt Krajowy Brutto
PO – Program Operacyjny
PO KL - Program Operacyjny Kapitał Ludzki 2007-2013
PO IR 2014-2020 – Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
PO IŚ 2014-2020- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
PO PC - Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014-2020
PO PT - Program Operacyjny Pomoc Techniczna
PO WER 2014-2020 - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
PROW 2014-2020– Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
PRP – Program Rozwoju Przedsiębiorstw do 2020 r.
PSZ – Publiczne Służby Zatrudnienia
PUP – Powiatowy Urząd Pracy
PWSFTviT – Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna im. Leona Schillera w Łodzi
PZIP – Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa
PZPWŁ – Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego
RCL – Rządowe Centrum Legislacji
RDOŚ – Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska
RDW – Ramowa Dyrektywa Wodna
RLKS- Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność
RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców
ROT – Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Łódzkiego
RCPS – Regionalne Centrum Polityki Społecznej
RPO WŁ na lata 2014-2020 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020
RSI LORIS 2030 - Regionalna Strategii Innowacji dla Województwa Łódzkiego – LORIS 2030
SBA – Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Najpierw myśl na małą skalę” Program „Small Business Act” dla Europy
SEA – Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko
SIEG – Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”
SIO – System Informacji Oświatowej
SRK 2020/ ŚSRK 2020 – Strategia Rozwoju Kraju 2020 / Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020

SRKL – Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego
SRKS – Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego
SRT – Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r.
SRWŁ 2020 – Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020
SSP – Strategia Sprawne Państwo 2020
SUE RMB - Strategia UE dla Regionu Morza Bałtyckiego
SWOT- (ang. Strengths, weaknesses, opportunities, threats) siły, słabości, szanse, zagrożenia
SzOP RPO WŁ na lata 2014-2020 – Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020
SZRWRR - Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020
TBS – Towarzystwo Budownictwa Społecznego
TEN-T- Transeuropejska Sieć Transportowa
TFUE – Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej
TIK – Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (ang. ICT - Information and communications technology)
UE – Unia Europejska
UKE – Urząd Komunikacji Elektronicznej
UOKiK – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
UP – Umowa Partnerstwa
UZP – Urząd Zamówień Publicznych
WFOŚiGW – Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ – Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska
WŁ – Województwo Łódzkie
WPGO – Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami
WRS – Wspólne Ramy Strategiczne
WTZ – Warsztaty Terapii Zająciowej
ZAZ – Zakłady Aktywności Zawodowej
ZDPS – Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014-2020
ZIT- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014 JAKO ODDZIELNE PLIKI

1. OBOWIĄZKOWE:

- Raport z przeprowadzonego badania pn.: *Ewaluacja ex-ante Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020*.
- Ocena stanu spełnienia warunków wstępnych dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020.
- Opinia Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania na temat realizacji przez program zasad horyzontalnych.

2. DODATKOWE:

- *Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020*.
- *Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020* przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego nr XXXIII/644/13 z dn. 26 lutego 2013 r.
- *Regionalna Strategia Innowacji dla Województwa Łódzkiego LORIS 2030* przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Łódzkiego nr XXXV/680/13 z dn. 26 kwietnia 2013 r.
- *Plan przeciwdziałania depopulacji w województwie łódzkim. Rodzina • Dzieci • Praca* przyjęty uchwałą nr 155/13 Zarządu Województwa Łódzkiego z dn. 30 października 2013 r.